

De magia, de observatione somniorvm, et de divinatione astrologica, libri tres. Adversvs fallaces, et svperstitiosas artes / Avctore Benedicto Pererio Valentino ... Accesservnt indices dvo.

Contributors

Pererius, Benedictus, 1535-1610.

Publication/Creation

Coloniæ Agrippinæ : Apud I. Gymnicum, 1598.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/r3ya2tdj>

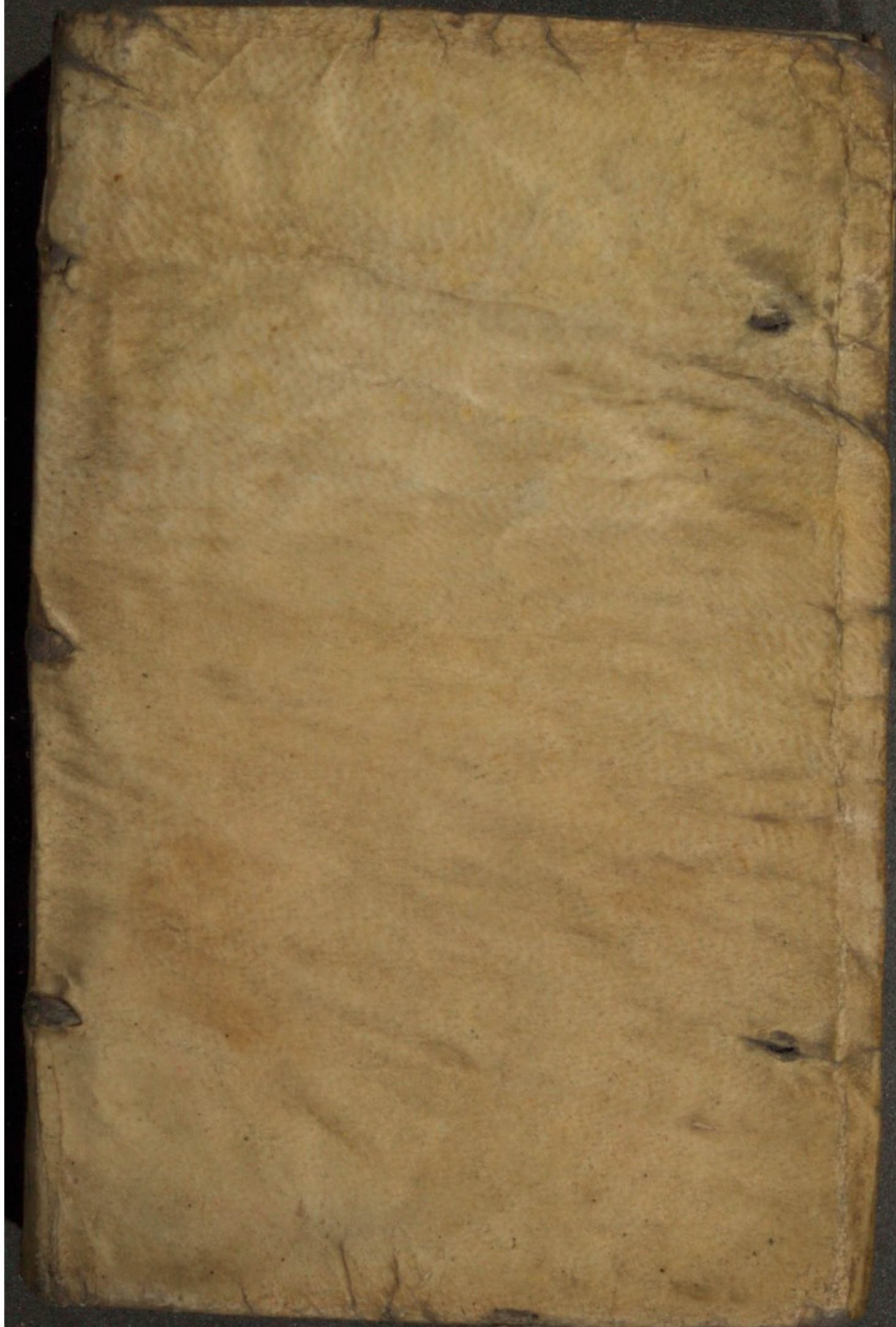
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

N. IV.

167

P

4904 / A

X

O

0109-

40 633

1693

138

L. 1111 rariet. de rariet. et
et rariet.

L. 1111 rariet. de rariet. et
et rariet.

DE
MAGIA
DE OBSERVATIONE SOMNIORVM
ET DE DIVINATIONE
Astrologica,
LIBRI TRES.

ADVERSVS FALLACES, ET
SVPERSTITIOSAS ARTES.

AVCTORE
BENEDICTO PERERIO
VALENTINO SOCIETATIS IESV.

ACCESSERVNT INDICES DVO,
*Primus est Capitulorum, & Disputationum. Alter
Rerum Verborumque copiosus.*

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud Ioannem Gymnicum sub Monoceroto,
Cum gratia & Privilegio Cas. Majest.

f

CAMILLO
CAETANO PA-
TRIARCHAE ALEX-

ANDRINO.

BENEDICTVS
PERERIVS

S. D.

IRIASVNT GENERA RE-
rum, CAMILLE Patriarcha illu-
strissime, in quarum studio & obser-
uatione mortalium animi vesana
quadam libidine vel potius rabie no-
scendi quae futura sunt, foedis & roxijs illuduntur
fallacijs atque impijs erroribus illigantur: Somnia,
& natalitia Astrologorū Prædicta, atque Artes Ma-
gica. Neque verò earum rerum pestilens vis, priua-
tos tantum aut singulos homines, verum etiam Prin-
cipes ac Reges ipsasq; ciuitates & respublicas inuasit,
infecit, ac perdidit. Ac licet has generis humani pe-
stes omniū ferè seculis tum sapientes viri firmissi-
mis rationibus profligare, tum prudentes Rerum pu-
blicarum rectores ac principes seuerissimis damna-
tas edictis & atrocissimis poenis addictas, è societate

EPISTOLA

Tacitus
historiarum
lib. 4

hominum exterminare flagrantissime cupiuerunt, ob-
nixque contendere: perparum tamen adhuc pro-
fectum est. Aded enim malum hoc in animis homi-
num haeret infixum, ut penitus extrahi vix queat, nec
eius sanandi potens atque efficax ullum iam remedi-
um inueniri posse credatur. itaque hic vsu venit, quod
de mathematicis scire quidam v. requie dixit: Genas
hominum, inquit, potentibus infilum, sperantibus
fallax: quod in ciuitate nostra & vetabitur semper,
& retinebitur. Sed nihilominus tamen mihi quidem
valde vtiliter ac salutariter fecisse vixi sunt, qui do-
ctis aduersus eas artes editis libris, vanam & falla-
cem ac perniciosam & superstitiosam earum rerum
observationem aperire demonstrarunt. Quorum ego
prudens consilium, primumque studium, atque vtilem co-
natum emulatus, tres aduersus eas artes libros con-
feci, vnum de Magia; alterum de Observatione som-
niorum; tertium de Diuinatione astrologica. Ac pri-
mus quidem liber plane nouus est foetus, nunc primum
lucem aspiciens: quae reliquis autem duobus libris di-
sputatur, ea fere sunt in commentarijs nostris partim
in Daniele, partim in Genesi explicata. Sed quia
non pauci eos Commentarios non legent, aut quod eos
propter studiorum diuersitatem non iuuat legere, aut
quia non vacat propter occupationes, puta u me per-
gratum plurimum facturum, si, quo latius horum libro-
rum pateat utilitas, separatis eas disputationes, at-
que vnum in volumen, idque modicum inclusas, typis
excudendas curarem: ratio scilicet fore, ut eas ipsas
disputationes, tum propter exquisitam multisque op-
tationem

DEDICATORIA.

Etiam eiusmodi rerum cognitionem, tum etiam propter paruitatem commoditatemque voluminis, & plures, & audire ac que videri legant. Has ego lucubratiunculas apparere volui sub tuo nomine CAMILLE. Præful ornatissime, quem omnes qui norunt, non possunt non amare propter singularem ingenij ac morum suauitatem; & quod vera animi bona cum amplissimis natura ac fortuna bonis adæquasti, admirari & obseruare coguntur. Video sanè per exiguum esse munus, nec dignum tua nobilitatis ac dignitatis amplitudine: sed est tamen amoris & obseruantie plenissimum; & quanti ego te faciam, quantumque Caetanam familiam colat societas nostra certissimum testimonium.

A 3

BENE.

I

BENEDICTI PERERII LI

BER PRIMVS

qui est

D E M A G I A.

VPLICEM esse Magiam hic liber ostendit; alteram quidē Naturalem & veram, ex occultis rerum naturis & virtutibus profectam, intimamque ac præstantissimam Philosophiæ partem, & admirandorum effectricem operum, ab omniq; alienam superstitione, & à Dæmonum artificio ac maleficio param; sed paucissimos tamen mortalium exploratè perceptam: Alteram verò (quæ vulgo iactatur & celebratur) ab omni ratione ac veritate vacuam, fallacem item & noxiam, Dæmonumque fraudibus & maleficijs implicatam, ob idque meritò infamem & abominabilem, & è societate hominum exterminandam. Hinc præterea cognoscet lector quatenus vtraque Magia progredi, & qualia quantavè opera possit facere, & an mira quæ videtur facere posterior Magia, verè talia sint, qualia spectantibus videntur, an verò præstricta oculorum acie, spectantium fallant existimationem, nec veram habeant earum rerum quas repræ-

repræsentant vim & naturam, sed nudas tantū atq; inanes earum rerum similitudines & imagines ferant: Deniq; quæ videtur & vulgò creduntur Magorū miracula, quibus rebus differāt à veris miraculis, quibusuē notis & signis facilè diiudicari & inter nosci queāt. Libuit autem ante ipsum operis vestibulū, velut in conspectu lectoris ponere generales sententias & capita disputationum quæ tractantur, quò scilicet cupidius ille, huius libri lectionem adeat, & ex ipsa lectione eam capiat vtilitatem, cuius ei afferendæ vtilitatis flagras desiderium, nec dubia spes, ad huius nos voluminis scriptionem impulit.

INDEX CAPITVM ET DISPUTATIONVM

LIBRI PRIMI, QVI

est de Magia.

PRIMA.

- A** Nomnia quæ feruntur à Magis facta, sint, vel ab illis, vel ab alijs confecta.
- II** An omnes effectus Magiæ reuera tales sint, quales videntur.
- III.** An sit aliqua Magia naturalis, & quæ aut qualis ea sit & vnde eam homines discant.
- IV.** An sit aliqua Magia nō naturalis, & Dæmonum magisterio atque artificio hominibus tradita.
- V.** An spiritus illi, quorum magisterio & auxilio mira faciunt Magi, sint boni an mali.
- VI.** Quæ opera admiranda possint Dæmones, aut per se ipsos, aut per Magos facere.

- VII.** *Qua res Demon nec per se, nec per Magos possit efficere.*
- VIII.** *An opera Magorum sint verè miracula, & quemadmodum à veris miraculis differant & inter nosci queant.*
- IX.** *Quotuplex sit Magia, & primo de Magia astronomicam.*
- X.** *De arte Cabalistica,*
- XI.** *De Necromantica, id est, Mortuorum ex Inferis ad viuorum conspectum & colloquia euocatione.*
- XII.** *An per artem magicam possit verum aurum fieri ab Alchimistis.*
- XIII.** *De origine Magie, & his qui in ea clari ac nobiles fuerunt.*
- XIV.** *An Magie studium & vsus sit licitus.*
- XV.** *De Magis Pharaonis, quorum memio fit in libro Exodus: & qui nominatim fuerunt illi qui restiterunt Mosi.*
- XVI.** *An prodigia quæ Magi Pharonis fecerunt, reuera fuerint talia, qualia videbantur, nec ne.*
- XVII.** *Quaratione & artificio, prodigia illa fuerint à Magis facta.*

CAPVT

DE MAGIA.
CAPVT PRIMVM.

AN QVAE A MAGIS FACTA ESSE
vel sermonibus vulgò feruntur, vel à scriptoribus m̃-
data sunt litteris, omnia sint fabulosa, ficta &
falsa; an verò aliqua fuerint, vti narrā-
tur, verè ab illis gesta.

NON EST DVBIUM QVIN E-
orum quæ de Magis aut dicuntur aut
scribuntur, quam plurima sint ficta
& falsa: nam pleriq; hominum ni-
mis sunt creduli & iuperstitiosi, &
rebus admirandis facilè capiuntur; cum etiam do-
cti viri Philosophi, vt inquit Aristoteles, quoni-
am fabula continet aliquid nouum & mirabile, fa-
bulis oblectentur. Quis enim non videt, quæ O-
uidius narrat in libris Metamorphoseos, omnia
ficta esse a Poëtis, sicut illa de Circe & Medea; &
de socijs Diomedis in aues conuersis quæ longo
post tempore circa templum Diomedis volitabāt;
de socijs Vlyssis, quos Circe mutauit in bestias; de
Arcadibus qui traiecto quodam stagno verteban-
tur in lupos; de focero Medea quem illa à sene-
ctute ad iuuetutem reuocauit; de draconibus, qui-
bus simul iunctis Medea volauit per aëra, & de a-
lijs id genus fabulis, quas Poëta cum ad oblecta-
tionem legentium, tum ad mysticam hominam e-
ruditionē adinuenerunt? Negari tamen non potest
multa miratu dignissima verè à Magis esse facta.
Nam scriptura in Exodo cōmemorat opera Mago-
rū Pharaonis, & 1. Reg. cap. 28. scribitur de Phitro-
missa quæ suscitauit Samuelē, & Psal. 57 de venifico,
incan-

Arist. lib. 2.
Metaphys.

Exod. 7.

incantante sapienter aspidē, ob id obturantem aures suas: & Matth. 24. *Surgent, inquit Dominus, pseudo prophetae, & dabunt signa & prodigia non vtique alia arte quàm magica.* Ex historijs Ecclesiasticis notū est, quæ opera admiranda Simon Magus ediderit magicis incantationibus: quamobrem (vt fertur) à Romanis publicam statuam meruit hac in scriptione SIMONI DEO SANCTO: vt narrat Iustinus martyr in Apologetico, Irenæus libro primo contra Valentinum, Tertullianus in Apologetico, Eusebius libro secundo historiæ Ecclesiasticæ. Propter quæ prodigia idem Simon tanta in admiratione fuit apud Samaritas, vt quemadmodum Lucas scribit in actis Apostolorum capite octauo, de illo diceretur: *Hæc est virtus Dei quæ vocatur magna.* Narrat beatus Hieronymus in vita Hilarionis, cum quidam iuuenis virginem DEO sacram ad turpes amores illicere nulla ratione potuisset; eum ad magicas artes conuersum, quas apud Memphin Aegypti didicerat, adeò illis profecisse, vt virgo insano illius iuuenis amore fureret. Porro quæ de Strygibus vulgò circumferuntur, non sunt in totum falsa, sed multa illis admiranda accidere, qui ea compererunt, viri fide digni, sicut Syluester in opere suo de Strygibus, & Alphonsus de Castro in eo quod scripsit de Punitione hæreticorum, non ille quidem tanquam dubia & incerta, sed tamquam sibi notissima & exploratissima tradiderunt.

Iustinus martyr.

*Irenæus,
Tertullianus,
Eusebius.*

*Mira opera
Magarum ex
Philostrato.*

MIRA sunt quæ Philostratus in libris De vita Apollonij memorat vel Brachmanas Indorum, vel Gymnosophytas Aethiopum, vel ipsum Apollonium geisisse. Tale est illud quod is narrat libro

libro tertio & capite tertio, vidisse Apollonium apud Indos gemina dolia, vnum imbrium, alterū ventorum; illud, cū nimia siccitate India premebatur, apertum nebulas emittebat vniuersam illam terram humectantes: nimios autē imbres occlusum cohibebat: alterum ad apertum efflabat ventos regionem perflantes, quō salubrius esset cœlum. Tale etiam est illud quod ab eodem proditur libro tertio, capite octauo, cū Apollonius cum Iarcha & a' ijs Brachmanis mensæ accubisset, tripodes lapideos sua sponte fuisse motos, & ab æreis pincernis calices in gyrum circumlatos esse, certa mensura vinum & aquam miscentes & cyathos proferentes. Nec sileri debet quod Philostratus libro quarto, capite decimosexto scribit de puella quæ tanquam mortua portabatur ad sepulchrum: cuius funeri occurrens in via Apollonius, tanquam secretò quædam illi admurmurans & iusufurrans, ad vitam & integram valetudinē reuocauit. Nec minus mirabile est quod idem auctor narrat libro sexto, capite tertio de statua Mēnonis, quam cū radius solis circa eius exortum attingebat, & ad os eius perueniebat, statua more hominum loquebatur. His adde quod ab eodem memoratur eiusdem libri sexti capite quinto, iussu Vespesionis, qui princeps erat gymnosophistarū, apud Aethiopes, vltimū quandam voce quidē clara & distincta, sed tenui admodū & quasi feminea salutasse Apollonium. Sed illud miratu dignissimū, quod Philostratus tradit capite secundo, libri octauī, Apollonium cū esset in prætorio Domitiani Imperatoris, vt putabatur, ab eo cōdemnandus, repentē ex omnium oculis euanuisse.

Quam-

*Eusebius in
libro contra
Hieroclem.*

Quamobrem tanto in honore fuit Apollonius apud posteros, ut eum Hierocles cum CHRISTO Domino nostro cōferre ausus fuerit. Sed eius audaciam fregit, insaniamque coarguit Eusebius Cæsariensis: Alexander autem Mammeas Imperator Romanorum in suo Larario imagines CHRISTI, Abrahæ & Apollonij habebat, quod hos tres maximè omnium miraretur & coleret.

VERVM, sicut à principio dixi, eorum quæ Magi fecisse dicuntur, quamplurima falsa sunt vel ab ipsis vel ab alijs conficta, & superstitiosis nimiumque credulis hominibus persuasa. Quis enim vera concedat quæ Maga illa apud Virgilium libro quarto AENEIDOS promississe dicitur:

*Hæc se carminibus promisit soluere mentes,
Quas velit; astit alijs duras immittere curas,
Sistere aquam fluuijs, & vertere sidera retro,
Nocturnosq; ciet manes, mugire videbis
Sub pedibus terram, & descendere motibus orno.*

*Plinio nulla
est Magia.*

Quocirca Plinius nullam esse putauit Magiæ vim atque potestatem, & quæ de Magis feruntur, omnia esse vana falsaque: totamque Magiam reiicit & damnat. Nam libro 30. capite 2. Immensum, inquit, & indubitatum exemplum est falsæ artis quam dereliquit Nero. Non enim ad eam discendam Neroni defuit vel ingenium, vel diligentia, vel quælibet facultas, nec studium, cum eius discendæ audissimus esset: quin etiam ad eam docendam Tyridates Armeniorum rex nobilissimos Magos secum ducens venit ad eum, cænisque magicis eum inuitauit: sed is regnum quidē à Nerone accepit; Magiam autem quæ nulla est, docere eum

eum non potuit. Proinde ita persuasum sit, instabilem, irritam, inanem esse, habentem tamen quasdam veritatis umbras, sed in his veneficas artes pellere, non magicas. Hæc Plinius. Cui ut concedo plurima Magorum esse vana & falsa; ita esse talia omnia non assentior. Esse autem pleraque Magorum promissa non solum inania & falsa, sed etiam incredibilia & ridicula demonstrat Plinius lib. 26. cap. 4. his exemplis; Magi aiunt AEhiopide herba amnes ac stagna siccare: cōiectu, tactu, clausa omnia aperiri: Alchimenide cōiecta in acie hostium, trepidare agmina, ac terga vertere: Latacem dari solitam à Persarum rege Legatis, ut quocumque venissent, omnium rerum copia abundarent. Apud Democritum inuenitur compositio medicamenti, quo pulchri, bonique & fortunati gignantur liberi. Et lib. 25. cap. 9. Circa herbam, inquit, quam nostri Verbenacam vocant, Magi miri insaniunt: hac perunctos impetrare quæ velint, febres abigere, amicitias conciliare, nullique non morbo mederi. Lege apud Aul. Gellium lib. 10. cap. 12. & apud Plinium lib. 23. cap. 1. quæ fabulantur Magi de Chamaleonte tradita à Democrito magicæ artis principe, qui, quo tempore Hippocrates medicinam, eodem magicas artes in Græcia celebravit, hoc est, circa bellum Peloponnesiacum, anno post

Figmenta Magorum Plinio.

Aul. Gellius Plinius.

Romam conditam trecentesimo:

ut auctor est Plinius lib.

30. cap. 1.

CAPVT. II.

DE MAGIA
CAPVT II.

AN OMNES EFFECTVS MAGIAR
*sint simulati & tantum apparentes, hoc est, non ta-
les reuera quales videntur; an verò sint aliqui
eius effectus etiam veri & naturales, nem-
pe tales reuera quales vi-
dentur.*

Matth. 24.

2. Thess. 2.

NONNULLOS effectus Magorum natura-
les & veros esse, tum ex sacris literis, tum ex
alijs probatis historijs compertum est. Nam ope-
ra Magorum Pharaonis vera fuisse, satis indicat
scriptura cap. 7. Exodi; itaque sentiunt Origines
& Augustinus. Id quoque declarat Samuel à Phi-
tonissa susciatus; quem fuisse verum Samuelem,
licet nonnulli in dubium verterint, tamen au-
ctor libri Ecclesiastici cap. 46 nos dubitare non fi-
nit. Ad hæc Dominus noster ait venturos pseudo-
prophetas tempore Antichristi, qui faciant pro-
digia & Portenta magna: quæ S. Paulus vocat mé-
dacia, non quod omnia per se & sua natura falsa;
sed quòd fient ad persuadendum falsum, & ad de-
cipiendos homines, & quòd putabuntur esse vera
miracula, hoc est, supernaturalia opera, cum non
sint talia. Nónne DEVS Deuteronom. 13. denun-
ciat venturos pseudoprophetas prædicentes futu-
rum aliquod portentum, quod ita veniet, vt ab il-
lis fuerat prædictum? Damones item naturali so-
lertia, quæ summa illis est, & scientia cunctarum
rerum naturalium quam propter peccatum non
amiserūt; denique longissimi temporis experien-
tia qua pollent, occultas & admirandas rerum fa-
cul-

cultates & virtutis, ipsarumque rerum inter se vel sympathiam vel antipathiam, & quemadmodum inuicem applicari & temperari debeant, quò mirabiles & inusitados effectus producant, optimè norunt, & per Magos ministros suos præstare possunt. Atque hæc est doctrina B. Augustini in lib. 3. de Trinitate, cap. 7. & 8. in libro Octoginta trium quæstionum, quæst. 79. & in quæstione 22. in Exodum, à Christianis Philosophis iuxta & Scholasticis Theologis recepta. Neque possumus negare (sunt enim multis Romanæ historiæ scriptoribus prodita) duarum Romanarum mulierum duo facta perquam memorabilia. Cum enim mater deorum ex Pessinunte Phrygiæ, naui adueheretur Romam; ita dicitur hæsisse in Tiberi, vt non hominum, nõ boum vi moueri loco posset. Q. Claudia vestalis quò suam castitatem probaret, discinxit se, zonamque naui alligans, eam quo volebat, deduxit. Thucia quoque vestalis quò suam etiã probaret pudicitiam, aquam Tiberi haustam cribro tulit vsq; ad capitolium, anno vrbs conditæ sexcentesimo nono, vt tradit Plinius lib. 28. cap. 2. Nec possumus inficiari opera Magorum, homines femina sue inflammari ad libidines, & ad amores antè exosos: cuius rei exemplum affert S. Hieronymus in vita Hilarionis à nobis supra commemoratum. Quanquam duo illa quæ virgines illas vestales egisse diximus, putat S. Thomas in Quæstionibus de potentia, quæst. 6. art. 5. etiam ministerio bonorum Angelorum DEO sic volente, castitatis virtutem & præstantiam commendare & probare hominibus, fieri potuisse.

Notabilis sententia B. Thomæ.

CAETERVM plurima Magorum opera esse
simu-

simulata, fallentia oculos spectantium, nudamque tantum eorum quæ repræsentant imaginem, non autem veram naturam habentia, multi tradiderunt atque compererunt; & ego facile credo. Tales fuerunt (si tamen fuerunt) admirandæ metamorphoses, quas à Varrone proditas commemorat B. Augustinus lib. 15. de Ciuitate Dei, cap. 17. & 18. de socijs Vlyssis à Circe mutatis in varias bestias, de socijs Diomedis in aues conuersis, de Arcadibus traiecto quodam stagno transformatis in Lupos, de stabularijs quibusdam mulieribus, quas narrat B. Augustinus suo tēpore in Italia viatores quibus caseum dabant veneficijs imbutum, mutare solitas in iumenta, eorumque opera ad portanda onera aliquandiu vsas, rursus in pristinas hominum figuras reformasse.

Tale quoque fuit quod Philostratus lib. 4. capite 5. tradit accidisse Apollonio: erat enim quædam lamia quæ speciem gerens pulchræ mulieris, simulabat se captam amore cuiusdam Menippi iuuenis formosi, ei velle nubere. Die igitur nuptijs dicato mulier illa conuiuium apparauit lautissimum, maxima auri, argenti, ornamentorum, omnis generis vini & dapum copia instructissimum, quo cum ingressus esset Apollonius, ad eos qui aderant conuersus, inquit: Tantali hortos videtis, qui, sicut Homerus scribit, apparebāt esse aliquid, cum nihil tamen essent: talē enim esse hunc omnē apparatus existimare debetis: neque enim quæ apparet materia, vlla subest, sed materiæ duntaxat simulachrum est & imago. Hæc autem sponsa, vna est e numero lamiarū, quas aliqui laruas aliqui lemures appellant. Sunt autem ad amorem &

venē-

manas carnes vehementer expetunt, venereorum cupidine alliciētes eos quos cupiunt postea deuorare. Atque his dictis totus ille apparatus ex oculis omnium euanuit: & illa mulier sese Lamiam esse confessa est, & voluisse Menippum voluptatibus explere, vt eius postea corpus deuoraret: cōsueuisse enim pluchrorū iuuenū corporibus vesci, vbi ad summā sanguinis abundantiam peruenissent. Non sunt admodum dissimilia quę 26. quęst. cap. 5. Episcopi, de nonnullis strygibus narrantur, quas dæmones delusa earum imaginatione credere faciebāt, longa terrarū spatia per aëra equitando conficere, & cum Diana & Herodiade in amoenissimis locis iucundissimè epulari & ludere; cum neque verè transferrentur, neque personis, quibus credebant, adessent, sed tantum imaginationum ludificatione.

Hoc etiam euidentissimis rationibus probari potest. Magi enim promittunt se ex lapidibus vel lignis leōnes vel lupos subito producere posse; & nonnunquam in spectaculis ex terra faciunt subito existere leones vel lupos: constat autem eiusmodi animalia perfecta citra supernaturalem Dei potentiā nulla ratione gigni posse nisi ex semine; nec ad iustā magnitudinē, nisi statis temporū intervallis peruenire posse Dicuntur etiam mortui à Magis reuocati ad vitā, sicut traditū est de puella illa quam Appollonius reuiuiscere fecit, & de Alceste quondā ab Hercule ad vitā restituta. Plinius etiā lib. 7. c. 37. narrat Asclepiadē celeberrimū tempore Pompeij Magni medicum, quendam hominē mortuum ē funere retulisse & seruasse. Non posse autem Magos verè mortuos ad vitam reuocare, ita concluditur: Si animus hominis est mortalis, non

*Nulla vi
arte magica
posse mortuos
reuiuiscere.*

potest semel extinctus idem numero reuiuiscere; si autem est, vti verè est, immortalis, non potest vllis hominum vel dæmonum artificijs, vel vllis naturalium agētium viribus rursus ad corpus suum animandum viuificandam quæ reuocari: nam cū sit immaterialis & incorporeus, est supra omnis naturæ corporeæ facultates; nec vllius rei creatæ potestati subiaceret. Necesse est igitur, resurrectiones mortuorum quæ à magis factæ narrantur, vel esse fabulosas, vel fuisse simulatas, & tantum, in speciem factas.

CAPVT III.

AN SIT ALIQVA MAGIA NATURALIS.

LICET iam vsus obtinuerit vt nomē Magiæ ferè in malam partem accipiatur, pro ea nimirū arte quæ opera & adminiculo dæmonum res mirabiles vel facit vel facere simulat; & Magi vulgò dicantur qui ex commercio quod habent cum dæmonibus, res stupendas efficiant veluti sunt præstigiatores, incantatores, Necromantici, & alij malefici homines: Attamen nec nomē Magiæ absolutè & præcisè sumptum hoc significat, nec à principio sic fuit vsurpatum, sed vniuersè pro quadam facultate, per quam homines efficiabant res inusitatas & admirandas ratione quadam occulta, & alijs hominibus incognita. Sic generaliter sumpta Magia dupliciter diuidi potest: altera enim est naturalis, altera non naturalis. Naturalē voco, quæ cognitione & applicatione quarundam singularium virtutum, quæ sunt in rebus naturalibus, quæque latent ferè mortales, agentia &

& patientia suo loco & tempore, & sicut opus est inuicem componendo & temperando, effectus quosdam inusitados & admirandos, & quorum ratio videtur incomprehensibilis, moliuntur, Magia autem non naturalis dicitur, quæ etiam mira efficit, verumtamen non vtens viribus agentium naturalium, sed sola dæmonum opera & ope. Naturalis autem Magia rursus triplex tradi potest: alia enī dici potest humana, quia humano studio & diligentia comparatur; altera Diuina, quæ per reuelationem vel à DEO, vel ab Angelis bonis percipitur: Tertia, Dæmoniaca quam dæmones tradunt ijs hominibus, qui se illis impia societate & fœdere deuinxerunt.

Triplex Magia naturalis

ESSE autem Magiam quandam naturalem, quæ est secretior quædam & abstrusior sapientiæ pars, & quæ occulta quadam cognitione & vsu quarundam rerum naturalium mira perficit, nullo modo viris doctis dubitandum est. Quis enim vel tinctus dūtaxat literis Philosophicis, nescit esse multas virtutes rerum naturalium occultas, mirabilium rerum effectrices, quas si quis benè nosset, & ad vsum accomodare sciret, haud dubiè mira posset efficere. Multa sunt naturæ miracula incompertæ adhuc rationis, &, (vt Plinij verbis vtar) in naturæ maiestate penitus abdita. Hæc, si quis hominum illis rebus naturalibus occultè vtens, faceret, Magus vulgò diceretur, & non nisi auxilio dæmonum talia facere crederetur; cum tamē opera illa essent naturalia, & naturaliter à causis naturalibus profecta. De miraculis naturæ integrum librum scripsit Aristoteles, qui inscribitur De Admirandis auditionibus, quanquā eum nonnulli adscribunt Theophrasto. Plinius cum alijs libris

Esse naturalem quandam Magiam.

*Miraculana-
tura.*

multa, tum plurima secundo libro Naturalis hi-
storię prodidit, & Proclus in libro De Sacrificio &
Magia & beatus Augustinus libro 21. De Ciuitate
Dei cap. 4. & 5. Albertus Magnus lib. 2. Mineraliũ,
Tractatu 2. cap. 11 & 12. & Fracastorius in lib. De
Sympathia, & Ficinus libro 4. Theologiæ Plato-
nis, cap. 1. multa que eius generis sparsa leguntur
in libris Cardani de subtilitate & varietate rerum;
quorum hęc nonnulla ex Plinio recensere lib. 2.
cap. 96. Iuxta Harpasa oppidum Asię, cautes stat
horrenda vno digito mobilis, eadem, si toto cor-
pore impellatur, resistens. Duo sunt montes iuxta
flumen Indum, alteri natura est, vt ferrum omne
trahat, alteri, vt respuat; Itaque si sint clauī in cal-
ciamento, in altero auelli non posse, in altero si-
sti. Et cap. 105. Hęc est natura Naphthę circa Baby-
loniam profluens bituminis liquidi modo, vt in
eam vndecunq; visam protinus transiliat ignis. Ita
ferunt à Medea pellicem crematam, postquam sa-
crificatura ad aras accesserat, corona igne raptā, &
cap. 107. In Nymphæo exit ē perta flāma quę plu-
uijs accenditur, & cap. 103. In Dodone Iouis fons
cū sit gelidus, & immerfas faces extinguat; si ex-
tinctę admoventur, accēdit. In Illyrijs supra fon-
tem frigidum expansę vestes accenduntur. Idem
Plinius libro vltimo, cap. 4. Adamas (sic Gærce
dictus, quod nec ferro, nec igne dometur)
hircino tamen rumpitur sanguine: & cum
magnete lapide in tantum dissidet, vt iuxta posi-
tus ferrum non patiatu abstrahi; aut si admotus
magnes apprehenderit, rapiat atque auferat. Ve-
rū nihil esset mirabilius magnete, si vis eius nō
adeo nobis esset nota & explorata. Nam rationem
cur ferrum ad se trahat, & acum nauticam sua vi
tactam

eaſtam eatenus agitet, quoad illa directo ſepten-
triones ſpectet, quis nobilium philoſophorū non
diligentiſſimè inueſtigauit? quis autem adhuc cō-
perit aut ſatis explicauit? Sed omnia excedit mira-
cula Echneis piſciculis quem Latine vocant Re-
moram, cuius meminit Ariſtoteles lib. 2. De Hiſto-
ria animalium cap. 14. ſed Plinius libro 32. cap. 11.
non ſolū ab antiquis de eo prodita, ſed etiam ſi-
bi ſuique tēporis hominibus planè cognita & ex-
plorata tradens, ait eum ſemipedalem eſſe, limaci
magnæ ſimilem, adhærentemque nauigijs, licet ea
ſint ingentia curſuq; incitatiliſimo ferantur, eorū
tamen ita frenare impetum, vt ſtare cogat, non la-
bore vllō, nec renitendo, nec aliter quam adhæ-
rendo. Fertur Actiaco bello tenuiſſe prætoriam
nauiſ Antonij properantis circumire, & exhor-
tari ſuos, donec iret in aliā. Ideoq; cæſariana claſ-
ſis impetu maiore protinus venit. Tenuit etiā eius
memoria Caij principis ab Aſtura Antium remi-
gantis quinquiremem quadringētorum remigum
viribus propulſam, eiufque adhærens gubernacu-
lo: feruntq; Cæſarem peculiariter miratum quo-
modo adhærens tenuiſſet, nec idē polleret in na-
uigium receptus. Haſtenus ex Plinio. Nec modò
que ratione carent, ſed etiam homines mira edere
& non cernētibus incredibilia cū alij teſtificati
ſunt, tum haud dubiū reliquit S. Auguſtinus mul-
tis certisq; eius rei poſitis exemplis. Nouimus, in-
quit, lib. 14. de ciuitate DE I, cap. 23. hominum quo-
rundam naturas multum cæteris diſpares, & ipſa
raritate mirabiles, quædam vt volunt de corpore
ſuo facientiū, quæ alij nullo modo poſſunt; & au-
dita vix credunt. Sunt enim qui aures moueāt, vel
ſingulas val ambas ſimul. Sunt qui totam cæſariē;

Remora piſcis

capite immoto quantum capilli occupant, deponunt ad frontem, reuocantq; cum volunt. Sunt qui eorum quæ deuorauerunt, incredibiliter plurima & varia, paululum præcordijs contrectatis, quod placuerit, integerrimum proferunt. Nonnulli ab imo sine pudore vlllo, ita numerosos pro arbitrio sonitus edunt, vt ex illa etiam parte cantare videantur. Ipse sum expertus sudare hominẽ solere cum vellet, notum est quosdam flere cum volunt, atque vbertim lachrymas fundere. Presbyter fuit quidam nomine Restitutus in parœcia Calamensis Ecclesiæ, qui quibuscunque volebat, ita se auferebat à sensibus & iacebat simillimus mortuo, vt non solùm vellicantes & pungentes minimè sentiret, sed aliquãdo etiam igne vreretur admoto, sine vlllo doloris sensu: nec in eo vllus inueniebatur anhelitus. Hæc ibi Augustinus.

*Sphæra Archi
medit.*

I AM verò Sphæram illam quam tradit Cicero primo libro Tusculanarum disputationum, & secundo libro de Natura Deorum ab Archimede primam, & deinde à Possidonio factam, omnes coelestium orbium conuersiones suis motibus clarissimè perfectissimèque representantem, quis humanum ac non potius diuinum aut dæmoniacum inuentum & opus credidisset? Huc etiam referri potest quod Albertus capite tertio libri sui De moribus Animalium commemorat, duos in Germania natos esse pueros, quorum altero iuxta domorum ostia incedente, omnia ostia versus latus sinistrum illius aperiebantur, tametsi clausa essent: idemq; cōtingebat alteri puero illius fratri, versus latus eius dextrum; & hoc dicit vidisse multos, negatq; id referri posse aliò, quàm in proprietatem occultam quæ vtriq; in eorum ortu indita est à coelo:

cælo: quanquam ego vereor ne illud nõ fuerit verum: aut si fuit, non puto id naturaliter sine interuentu & opera dæmonum fieri potuisse.

Si igitur tam mira sunt naturæ opera; cur non sapiens reconditori naturalium rerû cognitione *Quales Magi Persarum.* vfuq; præditus similia facere posset? Atque hæc est

Magia naturalis. Tales erant apud Persas Magi (ait Philo in libro, Quod omnis probus sit liber) naturæ scrutatores, præ veritatis cognoscendæ studio, qui per otium diuinas virtutes contemplantur clarius, & alios iisdem initiant mysterijs. Et in libro De specialibus legibus. Veram, inquit, Magiam, hoc est, Perspectiuam scientiam, per quam Naturæ opera cernuntur clarius, vt honestam expetendamq; non plebeij solum testantur, sed etiam Reges regum maximi, præsertim Persici, tam curiosi harum artium, vt regnare non liceat nisi familiariter cum Magis verlato. B. Hiernoymus exponens secundum Danielis caput: Magi, inquit, sunt, qui de singulis philosophantur, nec malefici sunt, sed Philolophi Chaldæorum, & ad artis huius scientiam reges quoque & principes eiusdem gentis omnia faciunt. Vnde & Magi in Saluatoris nostri natinitate, primi ortum eius intellexerunt. Huius

artis excellenti peritia, censet Philostratus Apollonium Tyaneum mira quæ de eo narrantur, effecisse, idēque sensit de illo Iustinus martyr in *Matth. 2. Iustinis martyris testimonium de Magia Apollonij Tyanni.* Questionibus ad Orthodoxos, quæstione vigesima-quarta ita scribens: Apollonius, vt vir naturalium potentiarum & dissensionum atque consensionū earum peritus, ex hac scientia mira faciebat, non auctoritate diuina. Hanc ob rem in omnibus indiguit assumptione idonearum materialium, quæ eum adiuuarent ad id perficiendum quod efficieba-

tur. Et Apollonij quidem opera quoniā facta sunt ex scientia rerum naturalium ad corporalium actionem hominum, non euertit DEVS. Sic ibi Iustinus, Huius Magiæ naturalis fiducia ausus est Archimedes admirandum illud theorema ponere.

*Archimedis
scientiæ po-
tentia.*

QVANTVMLIBET onus quibuslibet viribus mouere: nec posuit modo, sed & apertissime demonstrauit: & quia id regi Hieroni incredibile videbatur, speculationē illam ad praxim traduxit, ingentem nauem onerariam quam ingens hominum turba, vix maximo labore mouere poterat, hominibus multis ponderibusq; impositis, procul ascidens, quieta impellens manu, vi quadam multifidæ machinæ, tranquillo quasi mari prolaberetur, ad se adduxit. Cumque Marcellus maximo exercitu terra mariq; Syracusas obsideret; Archimedes ad vrbs propugnationem, mirabiles terribilesq; omnis generis machinas telaq; huius Magiæ naturalis scientia adinuenit, quibus tantas hostium strages passim edebat, vt Romani incredibili admiratione terroreque perculsi, dicerent se non contra homines, sed contra deos pugnare. Quid dicam de stupēdo illo Architæ Pythagorici commento? à quo plerique nobilium Græcorum tradunt, & apud Aul. Gellium lib, 10. cap. 12. Phauorinus Philosophus pro certo confirmat, simulachrum columbæ è ligno ratione quadam mechanica factū, volasse; ita erat scilicet libramētis suspensum, & aura spiritus inclusa atque occulta concitum. Hac etiam arte ferunt Albertum Magnum, caput æneum, quod maxima spectantium admiratione loqueretur, fabricasse. Seuerinum etiam Boetium, in epistola quadam siue à Cassiodoro, siue à Theodorico ad eum scripta, dicitur, huius artis

*Plutarchus in
Marcello.*

*Colūba lignea
volans.*

*Caput æneum
loquens.*

*Mira opear
Boëtij.*

vi, miracula fecisse, hoc est, vt metalla mugirent, æneus anguis sibilaret, aues simulatæ dulcissimè canerēt, homines ærei in aëre buccinarentur. Verum de his satis, illudq; ratū & indubitātū sit, esse quandam Magiam naturalem, quā qui tenēt (paucissimi autem benè tenent) possunt mira facere, quæ rude vulgus putat opera & auxilio dæmonū fieri: Tum quia opera illa sunt inusitata; Tū quod secreta quadam ratione & alijs occulta fiant. Quā obrem plerique putant eiusmodi homines habere consortium cum dæmonibus, & non nisi eorū ope illa præstare. Talem de se fuisse hominum opinionem, quodam loco scribit Galenus, Boetius libro primo de consolatione, prosa quarta, queritur se, propter reconditiōis Philosophiæ cognitionem, & quarundam rerum mirabilium effectiōnem, tanquam magicis & maleficis artibus imbutum, fuisse accusatum & damnatum.

MAGIAE autem naturalis, non humano studio partæ, sed à DEO vel Angelis bonis acceptæ, manifestum est argumentum perfectissima rerū omnium naturalium scientia diuinitus infusa Salomoni: per quā verisimile est, eum mira effecisse, aut certe si voluisset facere, potuisset. Iosephus certè libro octauo de Iudaicis antiquitatib⁹ ait Salomonē instituisse occulta quædā remedia ad pellendos morbos & fugādos dæmones. Incantationes. inquit, composuit quib⁹ morbi pelluntur, & coniurationum modos reliquit scriptos, quib⁹ ita fugātur dæmones, vt deinceps nunquā reuerti audeant: atq; id sanationis genus etiam suo tempore apud Iudæos in vsu esse; & se vidisse Eleazarum Iudæum, præsentē Vespasiano alijsque Principib⁹ multos à dæmonib⁹ vexatos, hac ratione liberasse,

Naturalis Magia Salomonis.

3. Reg. 2.

Modus curationis erat hic: admoto narib⁹ dæmoni-
aci annulo, sub cui⁹ sigillo inclusa erat species cu-
iusdā radicis à Salomone indicatę, ad eius olfactū,
per nasum contrahebatur dæmoniū, & collapsō
mox homine, adiurabatur dæmoniū ne amplius
rediret, Salomonis mētione facta, & incantationi-
bus ei⁹ recitatis. Discessus autē dæmonis ab homi-
ne, illud erat indicium, quod iussu Eleazari egre-
diens, vas plenum aqua ibi positum, inuisibiliter
euertebatur. Hæc ex Iosepho. Sed profectō illa ra-
tio eiiciendi dæmonem, nō ex Magia naturali, sed
ex superstitiosa & Diaboli artificio cōposita pro-
ficiscebatur; nec eam credibile est institutam esse
à Salomone, nisi forte postquam is D E I gratiam
perdidit, in cultū idololatrię prolapsus. Iuuenis
etiam Tobias, mirabilem vim eius piscis quem in
Tigri ceperat Angelo Raphaele docēte, cognouit
nam sic Tobię dixit Raphael (vt legitur cap. 7. il-
lius libri) *Cordis eius particulam si super carbones ponas,*
fumus eius extricat omne genus dæmoniorum, siue à viro, si-
ue à muliere, ita vt ultra non accedat ad eos: fel autē eius,
valet ad vngendos oculos, in quibus fuerit albugo & sana-
buntur. Simili remedio piscis, Gregorius Turonē-
sis Episcopus, cum puer esset, diuinitūs admoni-
tus, patrem suum à grauissimo morbo liberauit.

NON NYNQVAM etiam Magiam naturalem
discunt homines à dæmonibus. Sic enim Magos
Pharaonis eam didicisse, certum est. Imō ferē, qui
hanc Magiam tenent, cum sint homines minimē
probi, & philosophiæ aliarumque liberalium do-
ctrinarum rudes & imperiti, non dubium est, quin
vel ipsi eam artem à dæmonibus didicerunt, vel ab
his quibus eam dæmones tradiderunt. Vix enim
vlli mortalium, aut certē paucissimis, nec nisi ijs
qui

qui acerrimo fuerint ingenio, & longinqui temporis diligenti obseruatione vfi, talis Magia naturalis contingere potest.

CAPVT IIII.

AN SIT ALIQUA MAGIA NON
naturalis, hoc est, quæ non ad naturam, sed ad
dæmone: necessariò referri de
beat.

MULTA faciunt Magi, quæ nullo modo effici possunt per causas naturales, sed ea necessariò referri debent ad aliquas substantias incorporeas, quæ occultè cum ipsis Magis & per ipsas operantur. Magi enim nonnunquā faciunt statuas è ligno vel alia materia factas, nullo extrinsecus impellente, moueri ex se motu progressiuo & humano, quin etiam loqui & respondere ad quæstiones de varijs rebus propositas: si id fieret naturaliter, cum natura nunquam det operationem aliquam, nisi dando formam, ex qua illa operatio procedit, supradictæ verò actiones, sint tantummodo animalium perfectorum, & quædā propriæ hominis, oporteret in illa statua productam fuisse animam sentientem perfectam, & animam rationalem. At nec huiusmodi animæ possunt esse subiectiuè in tali materia, qualem habent illæ statuæ, quippe quæ carent vita & sensu; nec animalia perfecta possunt generari nisi ex semine à sui similibus; nec potest natura simul & generare animal perfectum, & perfectā illi magnitudinem dare: Necesse igitur est, prædictas operationes statuarum, non à natura, sed ab aliquo dæmone, qui intra illam statuam latet, proficisci.

Dein-

Deinde, Magi quædam manifestant occultissima, & quæ ratione humana nota eis esse nō potuerāt; veluti furta clā facta, thesauros alicubi recōditos, res quæ in remotissimis regionibus geruntur, quæ quisque olim vel dixit vel fecit, denique prædicūt quædam futura; hæc autem opera sunt mentis, & quidem sublimioris atque præstantioris, quàm sit humana. Prætera Magi cū volunt mira illa facere, certis quibusdam vestibus induuntur, ducunt quasdam lineas, describunt figuras, pingunt characteres, & alia quædam adhibent, quæ per se nec vim habent naturalem producendi illos effectus, nec præparandi materiam ad illos producendos, aut accipiendos: non igitur Magi opera illa faciunt per causas naturales.

AD HÆC, supra omnis naturæ corporeæ potestatem est illud quod nonnunquam faciunt Magi; vt ad eorum præsentiam, & fores & alia loca quæ clausa sunt, repentē patefiant; interdum etiam se vel alios repentē ex hominum conspectu subducūt, quod de Apollonio Tyaneo memoriæ proditum est: is enim cum sisteretur in prætorio ante Domitianum Imperatorem, repentē ex oculis omnium euanuisse dicitur. His accedit quod Magi nō faciunt hæc, nisi pronunciando certas quasdam voces & verba, in quibus totam illi, vel maximam vim artis magicæ ponunt; voces autem & verba, cū ex se non habeant aliam vim quàm significandi, vel quodāmodò afficiendi auditum, non possunt esse causa vt aliquid fiat, nisi dupliciter; vel ratione rerum quæ illis virbis dicuntur, quæ res intellectæ ab audientibus, eos variè afficiunt & mouent præsertim adiuncta decenti conuenienti quæ actionis & pronuntiationis ratione; & hoc modo

Quomodo voces possunt esse causa efficiens aliquid rerum.

modo oratorum & concionatorū verba, mouere solent audientes; sed hic modus mouendi, nō nisi ad audientes qui intelligunt, pertinere potest: Vel mouent verba, propter suauitatem modi, quo modulatē & artificiosē cum suauitate & dulcedine auditum afficiunt; qua ratione non solem homines, sed etiam animalia vocibus musicis variē affici & permoueri cernimus; neutrum autem horum reperitur in vocibus Magorum, non igitur per illas voces, tanquā per causas naturales, illos suos effectus producant. Iam verò, cum Magi ad faciendum quod volunt, adhibeant quasdam inuocationes, obtestationes, comminationes, sacrificia, postrationes corporum, & alia eiusdem generis; quis non liquidò cernit hæc nō posse referri ad naturam corpoream, ratione & intelligentia carentem, sed ea naturæ alicui incorporeæ & intelligētī, cuius Magi opem implorant, & sine cuius concursu, quod intendunt, efficere non possunt, exhiberi?

Postremò, ne quis vel ambigendi, vel cauillandi reliquus sit locus, illud meo iudicio omnem tollit dubitationem, quod non solum Magi miranda illa opera per seipso faciunt, sed quasi quædam dictata tradentes alijs, eadem per illos perficiunt: quin etiam vsu venit quosdam planè ignorantes, an illa essent vel à dæmone tradita, vel magicis prauitatibus infecta, fidem tamen habentis illis sibi dictatis, eisquē vtentes, mira etiam fecisse; quod apertè demonstrat, facultatem eiusmodi res perficiendi non esse naturalem. Non me fugit, Petrum Apponensum, Cardanum, maxime verò Pomponatiū in libro De incantationibus, eiusmodi opera Magorū, exclusis dæmonib⁹, ad solas causas

naturales conatos esse referre; sed frustra & infelicititer. Verum eorum opinionem infra explicabimus & refellemus. Sciendum autem est, hanc nostram sententiam quam hinc docuimus & confirmauimus, ab omnibus Platonice fuisse probatam & literis traditam; hoc enim sensit Plotinus, Porphyrius, Iamblicus, Proclus: hæc etiam fuit & Pythagoreorum doctrina, imò ante hos omnes idem in Pimandro sensit & docuit Mercurius Trismegistus.

CAPVT V.

AN SPIRITVS ILLI QVORVM OPERA & auxilio Magi mira faciunt, sint boni an mali.

SUBSTANTIAS incorporeas quæ fauent Magis, eosque iuuant, ad illa opera faciendâ, quæ non fiunt per causas naturales, sed excedunt naturæ corporeæ potestatem, non esse bonos Angelos, sed malos, quos trito iam vocabulo Dæmones appellamus, multis sanè firmis manifestisque argumentis ostendi & concludi potest. Primò, eiusmodi spiritus iubent se à Magis adorari tanquam deos, sibi que sacrificia fieri; hoc autem est proprium dæmonum, qui honorem diuinitatis, quem à principio affectantes assequi non potuerunt, decipiendis hominibus, aliquo modo obtinere cupiunt. Boni autem angeli, eiusmodi honores non solum non optant, sed etiam vehementer auersantur. Vnde legimus in Apocalypsi, Angelum quendam prohibuisse ne Ioânes ipsum adoraret, dixisseque: *Vide ne feceris; conseruus enim sumus sum, &c.* DEVM adora. Deinde magi sunt homi-

mines flagitiosissimi, & artibus magicis abutuntur ad inferendum exitium alijs, hoc est, ad patranda adulteria, furta, homicidia, atque adeo infanticidia: boni autem Angeli, nec maleficis hominibus fauent, & ab eiusmodi sceleribus abhorret. Posthæc, Magi multa miscent mendacia multasque fallacias, quibus homines circumueniunt, & decipiunt: ad quod Angeli boni cooperari non possunt. Præterea Magi inuocando eos quorum abutuntur opera, minantur illis quædam impossibilia nisi venerint: & cum venerunt, imperant illis, & cogunt ne inde discedant; hoc autem imperium non possunt habere homines in Angelos bonos: habent autem in Dæmones, vel quia superior dæmon, cum quo Magi habent societatem, & fœdus fecerunt, cogit inferiores dæmones parere iussis Magorum; vel simulant dæmones se cogi à Magis, cum tamen id voluntariè faciant, nec ab illis cogi queant, quò facilius decipiant homines, tantam vim & auctoritatem Magorum admirantes, & illis fidem adhibentes. Quod autem Dominus noster argumentatur, se non eijcere dæmones potestate principis dæmonum, quia non potest Satanas Satanam eijcere; alioqui regnum eius diuideretur, nec diu stare posset, intelligendū est de perfecta eiectione dæmonis ab homine, hoc est, tam ex corpore eius quàm ex animo; vel de eiectione quæ proficiscitur ex odio dæmonis, & desiderio euertendi imperium quod habet in homines. His adde, quia vt benè, inquit Eusebius lib. 5. De præparatione Euangelica cap. 7. vnde potuerunt Magi discere verba illa & cæremonias quibus dæmones aduocant, eosque vel loco, vel annulo, vel vasi, vel statuæ vel alijs rebus adesse cogunt? Vnde scire qui-

Quomodo Magi Dæmonibus imperent.

Matth. 12.

Luc. 11.

quibus sacrificijs, libamentis aut suffimentis dæmones auertantur & fugentur, vel oblectentur & alliciantur? & alij quidem dæmones, alijs rebus; unde: inquam homines hæc discere potuissent, nisi ab ipsis dæmonibus?

*Dubitaciones
nouem Por-
phyrij de ijs
que faciunt
aut dicunt Ma-
gi inuocando
Dæmones.*

QV I D quod non est credibile, hominem posse imperare Angelis bonis, eosque vel reluctantes cogere & compellere ad aliquid faciendum; quod tamen Magos facere disertissimis verbis declarauit Prophyrius Philosophus in epistola ad Anebonum Aegyptium, quam Eusebius lib. 5. De præparatione Euangelica capite sexto scriptis suis inseruit; ex ea verò nonnulla quæ ad rem præsentem maximè pertinent, hic adscribam. Proponit autem in ea epistola Prophyrius nonnullas dubitationes circa ea quæ Magi faciunt Dæmones inuocando. Prima dubitatio est, Quomodo Magi inuocant & obsecrant dæmones tanquam superiores, & eisdem tamen tanquam inferioribus imperant, & quod volunt, facere eos cogunt. Secunda: Cur Dij Magorum iubent homines esse iustos, ipsi autem à Magis iussi, multa patrant iniqua & flagitiosa. Tertia Nolunt: illi exaudire Magum, qui non multis diebus antè se abstinerit à Venere ipsi tamen iussu Magorum illicitiunt & incitant homines ad turpes & nefandas libidines. Quarta: Volunt Magum inuocaturum ipsos, ante ab esu carniū abstinere; cum ipsi tamen nidore ac sanguine cæforum animalium maximè oblectentur. Quinta: ei, qui mortuū tetigit, ad operationes magicas accedere non licet; cum tamen mortuis & cadaueribus animalium res magicæ ferè peragantur. Sexta: Magi minantur Soli & Lunæ & Dijs cœlestibus, dicentes se concisuros cœlum & arcana Isidis edicturos,

Eturos, & Osiridos membra Typhoni tradituros
nisi Dij adueniant & respondeant ipsis; absurdum
tamen videtur, Deos quasi infantes, eiusmodi fi-
ctis minis & terroribus commoueri. Moueri au-
tem eos istis minis, Cheremon sacer scriba testa-
tur, & hæc esse illa inquit, quib⁹ Dæmones maxime
coguntur. Septima: preces autem & orationes,
quibus vtuntur Magi inuocantes suos Deos, ina-
nes & ridiculæ videntur: sic enim eos compellât:
Tu, inquit, qui è limo emerfisti, qui sedes in lo-
co, qui nauigio nauigas, qui singulis horis formā
commutas, & in singulis Zodiaci signis commu-
taris. Atque his precationibus & adiurationibus
aiunt Deum se hominis visui subijcere. Octaua:
Quid sibi volunt verba illa barbara, & nihil plā-
nè significantia, quibus Magi vtuntur ad deos suos
aduocandos? nam si ad verborum significationem
Dij respiciunt, quacunque voce eadem res signifi-
cetur mouebūtur: non enim dij sunt AEgyptij vel
Scythæ, vel illis linguis vtuntur, aut illas tantum
norunt. Nona: cū dæmones sint supra ordinem
rerum sensibilibum, quomodo possunt rebus sensi-
bilibus vel allici, vel etiam cogi? quare aut Mago-
rum malignitate hæc omnia sunt excogitata, qui
nostras passiones DEO attribuere ausi sunt; aut a-
liter homines de DEO cogitant, quā rei veritas
habeat. Hæc in illa epistola Prophyrius. Iambli-
cus autem, quem Simplicius & alij ob magnā pe-
ritiam rerum diuinarum, cum incredibili studio
& religione coniunctam, diuum prænominare so-
lent, in libro, quem De Mysterijs AEgyptiorum
scripsit, ad supradictas omnes Porphyrij dubitati-
ones respōdere conatur: sed eiusmodi sunt omnia
eius responsa, vt mihi quidem videantur esse ma-

gis incredibilia & absurda, maioribusque implicata difficultatibus, quàm illæ ipsæ, quæ propostæ sunt dubitationes.

Notabilis dubitatio.

S E D quæret aliquis, cur Dæmones non nisi sub certis quibusdam coeli constellationibus, & non nisi certis quibusdā, vel lapidibus, vel herbis, vel figuris aut alijs signis adhibitis aduocentur à Magis, nec aliter opera magica fiant? Respondeo, id quidem facere dæmones varias ob causas. Primo vt inducant homines in eum errorem, vt credant esse aliquod numen & diuinitatem in stellis, easque pro Deo adorent & colant. Deinde, vt simulando per stellas multa maleficia, multaque incōmoda & detrimenta inferri hominibus, infament eas, & exosas reddant hominibus. Præterea, quia dæmones, cum non nisi per causas naturales operentur, animaduertunt, secundum certas aliquas constellationes, materiam circa quam operari volunt, magis affici & præparari ad effectus illos accipiendos. Hinc fit, vt nonnunquam dæmones secundum incrementa Lunæ, maximè quosdam vexent, qui propterea vocantur Lunatici, quos Dominus sanasse dicitur in Euangelio Matthæi cap. 4. & 13. cum enim cerebrum hominis, auctore Aristotele, sit omnium corporis partium humidissimū, ideoque maxime subijciatur potestati Lunæ, quæ magnam habet potentiam & vim cōmouendi humores, in cerebro autem perficiantur actiones interiorum sensuum, hinc fit, vt dæmones secundum incrementa Lunæ, maxime perturbent phantasiā hominis, quia vident tunc cerebrum eius ad id esse magis præparatum. Porro dæmones, sicut dixit beatus Augustinus 21. De ciuitate DEI, cap. 6. alliciuntur herbis, lapidibus, animalibus, carminibus alijs-

alijsque ceremonijs, non tanquam animalia cibis, sed vt spiritus signis, ea ratione, vt hæc illis exhibentur in signum diuini honoris, cuius illi sunt cupidissimi. De hoc vide S. Thomam prima parte. quæst. 115. art. 5.

CAPVT VI.

QUAE OPERA ADMIRANDA POSSINT FACERE DÆMONES VEL PER SE IPSOS, VEL PER MAGOS.

DVO sunt hîc ponenda ex sacris literis satis manifesta, vnum est, Dæmones per se ex vno loco in alium moueri, & quidem maxima celeritate. Legimus enim in libro Iob, Satan Iob. 1. 7. DE O interroganti vnde venerit, respondisse: *Circuui terram & perambulauî eam*, & Dominus in Evangelio ait quendam spiritum nequam egressum ab homine quem tenebat, perambulasse per loca arida & inaquosa, & iterum assumptis alijs septē spiritibus nequioribus se, ad eundum illum hominē reuertisse: & Petrus admonet fideles vt sobrij sint 1. Pet. 5. & vigilent quoniam aduersarius eorum diabolus, tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Alterum quod hoc loco ponimus est dæmonē non solūm posse mouere seipsum, sed etiam alia corpora, ex vno loco in aliū transferendo. Id quoque ex sacris literis certum est: Dæmones enim per peccatum non perdiderunt dona naturalia: sicut igitur Angeli naturali vi mouent orbcs cœlestes, sic Dæmones possunt mouere alia corpora: & sicut Angelus ille Prophetam Habacuch caput Dan. 14. Io capitis apprehesum, ex Iudæa, Babylonem vsq; transportauit, indeque reportauit in Iudæam, ita posset demon idē facere; quin imò id eum fecisse

Matth. 4.

*Duplex actio
demonum
transiens:*

certum est: legimus enim diabolum, Dominum nostrum tulisse in pinnaculum templi, & in montem excelsum. Nec hoc loco disputandum est, an talis virtus motiua dæmonis, sit distincta ab intellectu & voluntate eius: nam distinctam esse equidem arbitror, licet plerique negent. Verum eius questionis tractatio aliena est huic loco. Nec definitio nuna quanta sit virtus motiua dæmonis, vel quot corpora aut quanta mouere queat & nō amplius, id enim incognitum mortalibus puto; existimò tamen in dæmonibus superioribus maiorem esse hanc vim motiuam, inferioribus verò minorem: sicut enim eorum naturæ sunt vel perfectiores vel imperfectiores, ita quoque eorum potentia sunt vel fortiores vel imbecilliores. Nam quia Angelus est terminatæ speciei & definitæ naturæ & perfectionis; ideo nec potest esse vbique locorum, neque potest quantacunque velocitate quantumlibet corpus mouere. Præterea sciendum est, duplicem esse dæmonum actionem, quæ à Philosophis vocatur transiens, alteram immediatam quæ immediatè proficiscitur à dæmone, & hæc est motus localis quo mouet corpora; nam sicut intelligentiæ non per aliqua media instrumenta, sed immediatè mouent orbes cœlestes; sic dæmones immediatè possunt mouere corpora secundum locum. Altera eorum operatio transiens, est mediata, nempe quæ motionem localem ab ipsis factam consequitur: dæmones enim afferendo ex varijs locis & inuicem applicando causas naturales & agentia inuicem & patientia componendo, varios producunt effectus; qui effectus immediatè quidem existunt ex causis naturalibus, mediatè verò à dæmonibus qui illas causas præsentis fecerunt, &

& materijs quę ab illis aptę sunt pati accommoda-
runt. His positis, quęnam opera mira dæmones
possint facere, demonstramus.

PRINCIPIO, per motum localem multa *Opera que possunt Dæmones facere*
possunt dæmones facere, quę fidem excedere vi-
deantur, quorum nonnulla hic subiiciam exem-
pla. Primo possunt ignem ex superiore aëris par-
te demittere, quo multa consumant & perdant:
possunt etiam immittere vehemētes & turbulen-
tos, vētos qui magna diruant ædificia, sicut fecisse
legitur aduersus Iob. *Cecidit (inquit scriptura) ignis de Iob. 1.*
cælo & tactæ sunt oves puerosque consumpsit: & repente ventus
irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus,
quę corruens opressit liberos tuos & mortui sunt Potest
dæmon grauissimas tempestates & procellas in
mari excitare, vel aquas maris ab imo commouē-
do, vel per concitatissimos ventos. Potest terram
magnis motibus concutere, vel immittendo ve-
hementem aliquem spiritum in cauernas terrę,
vel in illis inclusum vehementissimè agitando.
Sic fortasse fieri potuit, quod narrat Philostratus
de duobus dolijs, quę vidit Apollonius apud In-
dos, quę aperta, imbres & ventos emittebāt; clau-
sa verò eadem cohibebāt atque compescebant. Se-
cundo potest transferre ex vno loco in alium quā-
tumvis remotum, vel homines, vel animalia, vel *Math. 4.*
quæuis alia corpora. Sic Diabolus CHRISTVM
tulit in pinnaculum templi & in montem excel-
sum; & historia Ecclesiastica narrat, Simonē Ma-
gum à Dæmonibus per aëra euectum esse in cœ-
lum. In historijs etiam Gentiliū traditum est, non-
nunquam visos esse serpentes, dracones & homi-
nes per aëra volantes; quin etiam Albertus tradit
nonnunquam boues seu vitulos pluuisse: quod hac

*Plato in 2. de
rep.*

*Cic. lib. 3. 1. c.
offic.*

*Statue per se
incedentes.*

*Statue lo-
quentes more
humano.*

ratione factum esse existimandum est. Tertiò po-
test dæmon subito res præsentès è conspectu ho-
minum subtrahere, atque ita reddere inuisibiles;
sicut Apollonius cùm esset in conspectu Domi-
tiani Imperatoris, repente ex oculis omnium ex-
cessit, & nisi volumus fabulam fuisse id, quod de
Gyge memorat Plato & Cicero, hac etiam ratio-
ne dicemus, Gygem cum volebat, potuisse latere
oculos præsentium & spectantium, idque fecisse,
non vi & potestate eius annulli quem gestabat, vt
illi tradunt, sed potius Dæmonum artificio. Quar-
tò potest facere, vt statux vel aliæ res inanimatæ
ambulent & incedant more hominum, Dæmone
illas mouente, & motum moderante: sic factum
est quod ex Philostrato supra commemorauimus,
de tripodib⁹ lapideis, & pincernis æreis qui apud
Iarcham præsentè Apollonio, in conuiuio per se
moueantur, & more famulorum ministrantium
mensis, & pocula & fercula conuiuiis suo loco &
tempore præbebāt. Quintò: possunt facere, vt sta-
tux, arbores, animalia loquantur more humano;
qua ratione fieri potuit, quod narrat Valerius
Maximus lib. 1. cap. vlt. de simulachro Iunonis Mo-
netæ, quod Romani Veijs Romam transferre reli-
gionis ergò cupiebant. Cùm enim quidam mili-
tum per iocum interrogaret illud simulachrū an
Romā migrare vellet; velle se respondit: qua vo-
ce audita, lusus in admirationē & religionē ver-
sus est. Simulachrū etiā Fortunæ muliebris, à ma-
tronis Romanis cum æde sua consecratū, bis locu-
tum esse, idem Valerius auctor est, his verbis; Ritè
me matronæ vidistis, ritè me consecrastis. Et Caio
Volumnio & Seruio Sulpitio Coss. dicitur, bos
humano sermone locutus; bello etiam Punico se-
cundo

eundo fertur Gneo Domitio, bouem dixisse: Caue tibi Roma. Huc quoque pertinet quod narrat Philostratus, cum Apollonius esset cum Gymnosophistis Aethiopum, quorum princeps erat The-specion, eius tacito iussu, arborem vltimum humana voce Apollonium salutauisse. Nec putandum est vel leonis, vel arbores, vel alias res inanimas modo hominum loqui posse, sed Dæmonem esse qui sermones illos articulatos & humanis similes in aëre formet iuxta, vel intra illa corpora: Sic Angelus qui occurrit Balaam ei mortem intentās, fecit vt eius asina loqueretur: nam etiam videmus esse quosdam qui per organa vel alia instrumenta, musica, tanto artificio modificare ac temperare possint flatum quo illa pulsantur & resonant, vt voces & cantus hominum æmulari & reddere videantur. Sextò: possunt facere vt animalia mirabili quadam ratione se ipsa moueant, & quædam agant, quæ sine intelligētia & ratione, nec ea quidem vulgari, sed admodum solerti & prudēti minimè fieri posse videantur: tale est quod narrat Valerius lib. 1. cap. 8. quod est de Miraculis, de serpente illo AEsculapij, quem Romani quasi volentem & intelligentem, & quædam rationis ac religionis, nec non diuinitatis cuiusdam signa dantē, Epidauro Romam aduexerunt. huius etiā generis est quod narrat Philostratus lib. 5. cap. 15. de leone quodam mansuetissimo, qui loro, veluti canis, in Aegypto per vrbes ducebatur, cōtrectantib⁹ se, nō modò non nocens, sed etiā blandiēs; qui ad genua Apollonij modo suplicantium hominū humiliter se abiecit: quem aspiciens Apollonius, ad eos qui aderāt, Hic, inquit, leo me rogat vt vos doceā hominis animā illum habere: fuit enim hic quondā

NUM. 22.

Fabula Leonis, Apollonij.

Amasis Aegypti rex, quæ simul atque dixit Apollonius, leo miserabiliter fremens, lachrymabile rugitû edidit, tum dentibus infrédens, cum plorare videretur, vbertim lachrymas fundebat. Hunc, inquit Apollonius Leonem, cenfeo Leontopolim mittendum, & in templo collocandû: regem enim in regiam belluam conuersum, tanquam, egenum mendicare indignum iudico. Hæc ille, quæ omnia arte magica Apollonij & opera Dæmonum facta sunt, quò facilius error Pythagoricus de transmigratione animarum humanarum in varia bestiarum genera, hominibus persuaderetur. Septimo: quod in historijs Romanorum legitur, & à nobis supra est commemoratum, Claudiam mulierem Vestalem, quò suam pudicitia probaret, nauim ita hærentem in Tiberi, vt multi eam homines loco mouere non possent, Zona sua quo volebat, nullo labore traxisse: Et Tucciam item Vestalem, aquam Tiberi haustam, ad Capitolium vsque cribro tulisse: hæc inquam, facta sunt opera Dæmonis, qui & nauim occultè promouebat, & aqua ne per cribrum dilaberetur, suspensam tenebat. Octauo: potest facere, vt subitò globus aliquis igneus vel flamma appareat, vel circum aliquem fulgeat; sicut Plinius lib. 2. cap. 107. Seruio Tullio dormienti, ex capite flammam emicuisse; & L. Martio in Hispania interemptis Scipionibus concionanti, & milites ad vitionem exhortanti, arsisse simili modo. Nono: potest aquas fluminum dirimere & eas retro pellere, ita vt flumina retro fluere videtaur: quod Plinius suo tempore accidisse scribit lib. 2. cap. 103. his verbis: Amnes retro fluere, & nostra vidit ætas Neronis principis annis supremis, sicut in rebus eius retulimus. Decimo: potest Dæmon

*Amnes retro
fluere.*

varia

varia corpora variè formata assumere, eaque mo-
 uere, ita vt homo vel Angelus, vel leo, aut aliud
 quoduis animal videatur; idque facit vel ad exter-
 rendos, vel ad decipiendos homines. Legimus e-
 nim. B. Antonio dæmones in varijs animalium for-
 mis, & quidem horribilibus ac terrificis, ad eum
 perterrefaciendum & à sancto proposito remouē-
 dum apparuisse. Sic accipiendum est quod scribit
 Valerius Maximus lib. 1. cap. 8. Romanis apud la-
 cum Rheginum pugnantibus cum acie Tuscula-
 norum, Castorem & Pollucem Romanarum par-
 tium propugnatores, visos hostiles copias peni-
 tus fudisse: & Publ. Vatinio noctu urbem petenti,
 obuios esse factos duos iuuenes, excellenti forma,
 albis equis insidentes, nunciātes illo ipso die Per-
 sam regem à Paulo fuisse captum: quod ita eue-
 nisse postea compertum est. Vncedimo: potest Dæ-
 mon repræsentare varias figuras cuiuslibet rei, vel
 auri, vel gemmarum, vel dapum, vel hominum.
 Nā sicut fictores sculptoresue ex materijs sibi sub-
 iectis, varias formas & figuras rerum effingunt, &
 interdum tales, vt veræ ac naturales videantur, si-
 cut traditur de illis vuis à Zeuxide pictis, adeo *Plinius libro*
 perfectè naturales vuas reddentibus, vt eas ab aui- *35. cap. 10.*
 bus appetitas esse dicatur. Sic Dæmon ex aëre con-
 densato vel alia quauis materia, cuiuslibet rei
 figuram effingere potest: cuius rei supra ex Philo-
 strato exemplum posuimus, lamiæ cuiusdam quæ
 Menippo quem decipere volebat, maximas opes,
 pretiosa ornamenta, magnam copiam vini & epu-
 larum ostentabat; quæ Appollonius ostendit esse
 tantum inania simulachra & imagines earum re-
 rum quæ videbantur. Duodecimo: possunt con-
 citare & cōturbare humores, vel spiritus qui sunt

in corpore humano, disiungere etiam atq; distrahere partium compages & connexiones, quare grauissimos morbos & acerbissimos cruciatus efficiunt; sicut in ijs qui à Dæmonib⁹ torquētur, cernere licet. Decimotertio: possunt etiam spiritus animales, qui interiorum sensuum functionibus peragendis inseruiunt, ita mouere & conformare, ut res quasdam vel præteritas, vel præsentēs, vel futuras repræsentēt: possunt etiam eosdem spiritus, in quibus insunt species rerū sensibilium, extrinsecus per sensus exteriores impressæ, usque ad ipsos sensus exteriores deuoluere, ita ut etiam qui vigilant, videantur sibi aliquid videre, audire & facere quod reuera non est: hoc enim videmus accidere phreneticis: quod igitur homini vi alicuius morbi contingit, dubitandum non est etiam id dæmonum artificio in homine effici posse. Decimoquarto: possunt dormientiū phantasmata mouere & conformare ad repræsentandum aliqua futura quæ dæmones cognoscunt esse futura, ut ita decipiant homines fidem habentes somnijs, & ex ipsis actiones humanas vel suas, vel aliorum cognoscere & dirigere velint: atque hinc quidē ortum duxit diuination per somnia, cuius diuinationis exempla sunt quamplurima apud Valeriū Maximum lib. 1. & apud Ciceronem in libris de Diuinatione. Simili Dæmonum artificio, fidem & veritatem inuenit apud Gentiles Augurū & Aruspiciū disciplina, per volatum vel garritū auium diuinans, vel per inspectionem extorum animalium exlorum, vel per electionem sortium eiusmodi enim rebus Dæmon se ingerit & immiscet, quò mentes hominum superstitionib⁹ imbuat, & varijs erroribus implicet. Nam quod in Romanis historijs

tra-

traditur, in Victimę opimę quam Iulius Cæsar immolauerat, extis non esse inuentum cor, & in alijs vel iecur, vel principem aliã partem corporis non esse repertam, non alia ratione quàm Dæmonis occulta vi, partes illas ablatas esse credendū est. Decimoquinto: possunt Dæmones sensus exteriores immutare & seducere dupliciter, Primo extrinsecus, obijciendo sensibus varia sensibilia non vera, hoc est, non talia qualia videntur, sed solas eorū imagines & simulachra; vel intrinsecus commouendo spiritus & humores, quorum commotione etiam sensus exteriores variè afficiuntur & turbantur, vt non rectè iudicent de suis obiectis; id quod cernimus sensibus exterioribus phreneticorum accidere. Decimosexto: possunt varia passionēs vel amoris vel odij, vel timoris vehementer excitare in homines; id quod facere dupliciter, vel obijciendo species rerum, quæ ad tales passionēs excitandas plurimum valent; vel interius mouendo phantasmata ad similes res presentandas, vel agitando & accendendo humores qui sunt harū passionum materia, nimirum vel sanguinem, vel atram aut flauam bilem. Atque hæc sunt & alia horum similia quæ Dæmones per motū localem facere possunt, & interdum quidem faciunt; neque enim quæcumque possunt facere, licet eis facere, sed quantum eis per diuinam prouidentiam permisum est. habent enim potentiam à DEO restrictā & quasi ligatam, quam eis interdum laxare solet. DEVS, vel ad exercendos bonos, vt aduersus Iob, vel ad puniēdos malos vt aduersus Achab & Prophetas eius, Sicut enim Dæmones, permissu DEI, ingressi in porcos, præcipitarunt eos in mare: sic homines in omnia malorū tam culpę quàm poenę gene-

Iob. 1. & 2.
3. Reg. 22. si
pra 18.

genera deturbarent; si eis D E V S, quantam vel-
lent potentia ac malitia suæ exercendæ potesta-
tem faceret.

P E R alteram porrò actionem Dæmonum, quæ
non est motus localis eorum, sed enim consequi-
tur, hoc est, per actiones causarum naturalium,
quas Dæmones inuicem applicarunt & tempera-
runt, mira quoque Dæmones possunt efficere. Sunt
enim singulares quædam virtutes occultæ & igno-
tæ hominibus, sunt, inquam, in certis quibusdam
aquis, terris, succis, gemmis, lapidibus, herbis, li-
gnis, animalibus, & in ipso hominis corpore mi-
rabiliū ac penè incredibiliū operum effectri-
ces: quarum rerum exempla, supra tractando ter-
tiam quæstionem, nonnulla posuimus, sed pluri-
ma reperiuntur apud Solinum, Plinium & Alber-
tum in libris de Mineralibus & Animalibus. Hæ
virtutes quibus in rebus naturalib⁹ insint, vbi lo-
corum lateant, quibus cum rebus componi & mi-
sceri ac temperari debeant, quo tempore tempe-
stiuè & opportunè ad operandum adhiberi oport-
reat, notissimum est Dæmonibus; quas etiam vn-
decunque & quocunque voluerint, maxima faci-
litate, celeritateque clām homines transferre pos-
sunt. Huiusmodi autem effectus, quatuor ob cau-
sas sunt hominibus, admodū mirabiles. Primo
quia sunt noui & inusitati. Secundo quia modus
quo dæmon illos molitur, est occultus & inuisi-
bilis. Tertio quia sicut homines variè temperan-
do & accōmodando res naturales possunt aliquos
effectus producere, quos nonnunquam per se cau-
sæ naturales produxissent, sicut patet in arborum
insitionibus, in distillationibus aquarum, in cibo-
rum & condimentorum confectionibus & in me-
di-

dicamentorum cōpositionibus; sic Dæmones, effectus aliquos singulares, per causas naturales possunt producere, quos ipsæ per se nunquam produxissent. Quarto quia vt inquit S. Thomas 3. libro aduersus Gentes, cap. 103. & prima parte, quæst. 110. art. 2. ad 3. cū Angeli vel dæmones adhibent causas naturales ad effectus aliquos procreandos, vtuntur eis tanquam instrumentis, non secus quā medicus vtitur herbis ad sanandum; ex instrumento autem procedit effectus nō tantū virtuti eius respondens, sed etiam ea superior & præstantior, nempe respondens virtuti principalis agentis à quo mouetur ad operandum illud instrumentum; quemadmodum securis non solū secat, sed etiā facit lectū vel mensam, vel hominis statuam, vt est instrumentū hominis ex arte operantis: & calor naturalis qui est in semine, vel in animali, nō solū calefacit, rarefacit, aut segregat, sed etiam generat sanguinem carnes & ossa, in virtute animæ vel animalis cuius est instrumentum. Sic etiā causæ naturales interdum producunt effectus præstantiores suis ipsarum virtutibus, ex eo quod sunt instrumenta Angelorum vel Dæmonum à quibus mouentur & reguntur, Posset igitur Dæmon plurimos morbos arte medicinæ, quam homines callent incurabiles, magna, celeritate ac facilitate sanare: tum quia nouit optimè omnes morborum etiam abstrusorum causas & affectiones; tum quia scit omnia genera remediorum, & idoneam eorum applicationem; sed non omnes tamen posset sanare, quia sunt morbi aliqui simpliciter incurabiles.

DE MAGIA
CAPVT VII.

QVAS RES DÆMON NEC
per Magos, nec per se ipsum possit
efficere.

PER motum localem, qui est immediata eius operatio transiens, multa non potest facere Dæmon. Primò enim, vr inquit S. Thomas in Questionibus de Potentia, quæst. 16. art. 8. Et 3. libro aduersum Gentes, cap, 108. nō potest destruere aut subuertere ipsum vniuersum; sunt enim Dæmones partes vniuersi, pars autem non habet vim atque potestatem in totum cuius est pars, & vt inquit Paulus ad Hebr. 2. *Non subleuit DEVS Angelis orbem terræ* Nec possunt peruertere ordinem vniuersi, cum auctore Aristotele, bonum vniuersi sit ordo: Non possunt item perturbare, vel suis locis commouere principes partes mundi, ex quibus eius integritas coalescit. Non possunt sistere cœlum vel motū eius in contrarias partes agere. Non possunt elementum aliquod ex vno loco in alienum transferre. Non possunt facere vt detur vacuum, cum vacuum tollat coniunctionem, connexionem atque subordinationem omnium partium vniuersi, in quo eius conseruatio atque gubernatio cōsistit. Dixi non posse Dæmonem eiusmodi res facere, vel simpliciter, vel secundum potentiam ordinariam eis à DEO concessam, & quam eis concedi poscit æquissima diuinæ prouidentię ratio. Et cum Dæmones habeant vim motiuam definitam, alij quidem maiorem alij verò minorem, non possunt quantūlibet corpus, quantalibet velocitate mouere, ne dum in instanti.

Non

Non possunt facere vt duo corpora sint simul in eodem loco, vel vnum corpus in duobus locis simul, vel vt vnum penetret dimensiones alterius. Nec potest Dæmon distans à corpore, illud mouere secundum locum, quia mouēs & mobile debent esse simul : alioqui posset mouere per vacuum, & per quantamcunque distantiam. Non potest transferre corpus de externo ad extremum & non per medium.

MULTA quoque sunt, quæ per alteram actionem Dæmonum quam mediatam diximus, cuiusmodi est naturalis alteratio, corruptio, generatio rerum naturalium, non possunt à Dæmonibus effici. Non enim potest Dæmon immediatè producere vllam formam substantialem vel accidentalem; cum enim sit incorporeus, non potest immediatè alterare materiam corpoream, vnde formæ naturales educuntur. Secundò, non potest aliquid creare ex nihilo, tum quia id requirit infinitā virtutem actiuam, qualem DEVS solus habet, tum quia nec motus localis Dæmonis, nec operatio quam per causas naturales exercet, in nihilo recipi, aut circa nihil versari possunt. Tertio, non potest ex quolibet facere quodlibet. Quarto, nec per quamlibet causam vel instrumentū potest quemlibet effectum producere : sicut medicus non potest per quamlibet medicinā, quemlibet morbum sanare, nec artifex per quæuis instrumenta, quodcunq; voluerit opus perficere : atque hoc est quod Augustinus in pluribus locis docet, nec Dæmones nec Angelos esse creatores rerum, nec posse transmutare formas rerum, nec materiā corporale ad nutum illis obedire. Quinto, non possunt Dæmones producere formas substantiales non præiis
alte-

alterationibus & præmissis dispositionibus. Sexto, nec possunt eas in instanti aut quantumlibet paruo tempore producere. Septimo, non possunt quamlibet rem naturalem immediatè in quamlibet aliam transmutare, etiam adhibendo causas naturales. Octauo, non possunt animalia perfectà sine semine producere; quare si visi sunt vnquã vel ex lapidibus & lignis producere equos vel leones, vel ex nubibus pluere vitulos, non est putandũ sic eos fuisse generatos, sed vel aliunde inuisibiliter per Dæmones illuc translatos, vel non fuisse vera animalia, sed eorum tantum imagines & simulachra cernētium oculos fallentia. Nono, nec potest animal producere subitò secundũ perfectam magnitudinem & virtutem eius: denique quod superat vires agentium naturalium, quodq; naturali eorum dispositioni & ordini repugnat, & ad quod virtus agentium naturalium nullo modo se extendit, id fieri à Dæmone nequaquam potest. Decimo, non potest peruertere atque immutare ordinem qui est inter formas & dispositiones rerum naturalium, vt possit posteriores inducere non inductis prioribus, aut extremas non inductis medijs. Vndecimo non potest mortuos ad vitam reuocare propter causam supradictam. Duodecimo, non potest impedire ne agens naturale habēs omnia requisita ad agendum, non agat. Disputari posset hoc loco an vlla res naturalis habere possit vim in Dæmones, expellendo eos, vel etiam actiones impediendo, propter id quod dicitur in libro Tobix, cap. 6. & 8. de iecore cuiusdã piscis cuius fumo fugabantur Dæmones in perpetuum, & de melodia Dauidis qua expellebatur spiritus malus à Saule. Vide 1. Reg. cap. 16. & 4. Regum, cap. 3.

tanquā veris diuinæ potentix sigillis obfignatur, & quasi quibusdam fulcris quodammodo sustinetur, omninò periret. Docere igitur conuenit hoc loco, cur eiusmodi Magorum facta non sint miracula, & quibus rebus differant, quibusue notis atque insignibus à veris miraculis internoscantur.

Quid sit miraculum.

TRIPLICITER igitur potest intelligi aliquid esse miraculū. Primò simpliciter & absolute, nempe comparatione cuiuslibet naturæ; hac significatione, nullum planè est miraculum: nihil enim est, quod diuinæ potentix & sapientix comparatione, miraculū dici queat. Nā miraculū alicui dicitur, quod eius & facultatē & intelligentiā excedit: DEVS autē nihil est quod admirari possit, quippe cum & causas omniū quæ fiunt, optimè nouerit, & ipse princeps causa sit efficiēdi omnia.

Proverb. 8.

Nā qui per ludum & iocum (vt est in Proverbijis Salomonis) ex nihilo mundū condidit, quid ei magnum, ne dum miraculum esse queat? cum vt est apud Esaïam cap. 40. & in libro Sapientix, cap. 9. Omnes gentes totusq; terrarum orbis apud ipsum sit tanquā gutta roris antelucani, & quasi puluis, & tanquam inane & nihil. Deindè potest appellari miraculum respectu hominum, qui, quæ sunt ipsis inusitata, & quorum causas ignorant, quoniā ea maximè admirantur; dicunt miracula: qua ratione non modò Dæmonum & Magorum, sed etiam sapientum hominum inuenta quædam noua, & artificiosa opera, qualia fuerunt illa Archite & Archimedis, quæ supra commemorauimus, miracula nominantur. Sed verè ac propriè miraculum dicitur opus, quod ideò verè ac meritò mirandū est, quia omnis naturæ creatæ vim atque potestatem excedit. Hoc autem multis modis potest euenire;

nam.

namque excessus naturæ creatæ, vel est in eo quod fit, quale nullo modo natura potest facere; cuiusmodi est, vt duo corpora simul sint in eodē loco, & se permeent, vel vt corpus humanū euadat immortale, impassibile & gloriosum: atque hæc tenent primum locum & gradum in miraculis. Vel excessus est non in eo quod fit, sed in eo vel ex quo vel in quo res fit, potest enim natura producere aurum vel arborem, sed non ex nihilo; potest dare vitam, sed non mortuo; potest item facultatem videndi largiri, sed non nato cæco & hæc secundum locum in miraculis tenent. Vel excessus nec est in eo quod fit, nec in eo ex quo aut in quo fit, sed vel in modo: vel in ordine, vel in alia quapiam circumstantia, alijsue rebus cum quibus omnib⁹ naturaliter opus illud fit; Exempli causa, potest medicus sanare ægrotū, verū non subitò, nec absq; medicina: potest Magus vel Dæmon, vel etiam natura ex ligno producere serpentē, verū non immediate: atque hic est infimus miraculorum gradus & locus. Sed quia hæc breuiter diximus, vereor ne obicure dicta sint; quare quò melius intelligantur, latius explicabuntur. Dæmonum & Magorum miracula non vera, differunt à veris miraculis, quæ in scripturis & historijs Ecclesiasticis, à seruis DEI facta legimus, his quinque modis; Dignitate virtutis efficientis, Qualitate eorū qui faciunt, Diuersitate factorum, Modo faciendi, & Fine cuius gratia fiunt vera miracula, cum (vt supra diximus) omnis naturæ creatæ vim exuperent, solius DEI potestate possunt effici: nam quamuis per Angelos vel seruos DEI fieri videantur; illi tamē nō agunt virtute sua, sed Dei cuius sunt administri & tanquā instrumēta. Magi autē opera sua faciunt,

*Tres gradus
verorum mi-
raculorum.*

*Quinque dif-
ferentia ve-
rorum mira-
culorum à fal-
sis & simula-
tis.*

vel virtute quarundam rerum naturalium quibus
vtuntur occultè; vel opera Dæmonum, qui clàm
Magis auxiliantur. Vera miracula licet interdum
faciant etiam homines mali; rarò tamen, nec nisi
ad confirmationē veritatis, & diuinæ virtutis de-
clarationē: fere autē magi homines sunt flagitiosi
& malefici, quos proinde diuinis humanisq; legi-
bus consulere & adire prohibemur. Quæ faciunt
Magi, vel sunt tantum phantastica & simulata, &
ideo nec diuturna; vel sunt perniciofa, vel inuti-
lia: vera autē miracula, sunt opera solida & vera,
vtilissima hominibus, & nō nisi magna aliqua ne-
cessitate & vtilitate facta. Magi, opera sua faci-
unt, vel per causas naturales, vel ope Dæmonum,
vtuntur multis præstigijs, mendacijs, ludificatio-
nibus hominum, figuris, characteribus, verbis vel
nihil, vel absurda significantibus, alijsque super-
stitiosis cerimonijs; miscentque sacra profanis:
namque nonnulla verba sacra vsurpant, adiunctis
superstitionibus fœdant & contaminant. Docent
enim ea dici debere sub certo quodam constella-
tionum situ, certoque loco & tempore, toties si-
gno crucis facto, tot candelis accensis adhibitis,
vel filis, aut velis, aut chartis, quas vel pueri vel
virgines tantum tetigerint: adhibent etiam quæ-
dam, quæ nihil prorsus ad effectum producendum
pertinent, sed ridiculam habent vanitatem. di-
cunt enim oportere tali hora & toties, & tali aqua
lauare faciem, radere capillos; hac, vel illa veste
indui. Sed, quod impietatis plenissimum est, san-
guinem ex humano corpore mittunt, eoque liba-
mina quædam consecrant, nomina quorundā dæ-
monum vsurpant, quibusdam animalibus famili-
ariter vtuntur, & cum eis colloquuntur, Dæmoni-
bus

bus sacrificant, nomen & fidem CH R I S T I abiurant, prohibent homines signare se signo crucis, & alia faciunt partim superstitiosa, partim ridicula, partim penitus execranda. Nihil tale sancti faciunt edendis miraculis, sed vel interiore vel etiã exteriori supplicatione & inuocatione diuinæ virtutis, vel facto signo crucis, vel aliquibus verbis sacris recitatis, miracula operantur. Ad extremum, cur vel Dæmones vel magi faciant illa sua miracula, non est obscurum; nimirum vel lucri, vel glorię & honoris cupiditate, sibi diuinum nomen & cultum aucupantes; vel vt veritatem peruertant & falsitatem hominibus persuadeant; vel ad patranda maleficia, veluti furta, adulteria, homicidia. Sancti autem faciunt miracula, non sua causa, cum & diuitias contemnant, & honores fugiant; sed vt DE V M honorent, Ecclesiam ædificent, hominesque non solum corpore, sed multo etiam magis animo iuuent. Qui igitur sanæ mentis est, & studiosus veritatis amatorque virtutis, non erit ei difficile vera miracula à falsis discernere: qui autem flagitiosè viuit, & CH R I S T I doctrinam odit, nec studio veritatis, sed vanæ curiositatis cupiditate miracula quærit; is iusto DE I iudicio permittitur, vt quia veritati consentire & acquiescere noluit, circumueniatur mendacijs & falsis miraculis persuasus, peruersam doctrinam falsaque dogmata, pijs verisque repudiatis, amplectatur. Hoc est enim quod docuit beatus Paulus in 2. epist. ad Thessal. cap. 2. præmonens venturum Satanam vel antichristum in omni virtute, in omni seductione iniquitatis; non quidem omnibus, sed ijs qui charitatem veritatis non receperunt, vt salui fierent. his enim, mittet DE V S ope-

rationem erroris vt credant mendacio, & iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, sed con-
senferunt iniquitati.

CAPVT IX.

QVOTVPLEX SIT MAGIA.

*Varia species
Magia.*

VARIA S Magiæ species, ne hanc artem in totum vel commendemus, vel damnandâ execrandamq; existimemus, & ne hoc institutæ tractationi desit, vel tantum indicare conuenit. Ac primò, quam alij Magiæ varietatam traderint, ostendamus. Plinius lib. 30. cap. 2. complures Magiæ species ab Oisthane principe eius artis doctore traditas esse commemorat. Namque, ait, & ex aqua, & ex sphæris, & ex aëre, & stellis, & lucernis ac peluibus, securibusq; & multis alijs modis, diuina promittit: præterea vmbra, inferorumque colloquia. Hæc ibi Plinius. Sed Iamblicus in libro suo de Mysterijs Aegyptiorum, & Proclus in libro de Sacrificio & Magia, & Propyrius in libro de Sacrificijs duplicem faciunt Magiam, sicut, etiam ex Propyrij doctrina refert beatus Augustinus lib. 10. de Ciuitate DE I, cap. 9. Alteram vocant Theurgiam, nempe bonam & laudabilem, qua certis quibusdam hostijs & sacrificijs, munditia quadam animæ & corporis, alijsq; sacris cæremonijs, bonos ac beneficos dæmones inuocant, quorum afflatu & auxilio, & occulta manifestant, & futura prænunciant, & mira edunt opera, quæ prædicti scriptores miris laudibus in cœlum efferrunt. Alteram appellant Goëtiam, & Necromantiam quæ mortuos excitat & consulit, & per eos responsa de rebus occultis vel futuris reddit. Dicitur Goëtia a planctu, quo circa mortuorum sepulchra

pulchra eorum animæ ex inferis euocantur: Necromantia verò, quia fit diuination ex mortuis euocatis petita. Suidas autem distinguit Magiam, quam ait Persarum esse inuentū, in Goëtiam, Magiam proprie dictam, & Pharmatiam. Magia, inquit, est inuocatio Dæmonū, scilicet beneficorum ad aliquod bonum conficiendum; cuiusmodi Apollonij Tyanæi prædictiones fuerunt. Goëtia fit per coactionem & inuocationem mortuorum; sic enim dicta est à planctu qui fit circa sepulchrum. Pharmatia verò fit, cum aliquid porrigitur alicui fumendum ore, quod mortem ei sit allaturum; vel vehementes aliquas perturbationes & mutationes, aut corporis aut animi in eo sit effecturum, certis incantamenti præparatum. Hæc Suidas.

NOBIS autem omnes Magiæ species hac ratione & ordine distingui posse videntur. Magia, alia est Naturalis, quæ per res naturales singulari quorundam hominum artificio adhibitas mira facit: Altera est non naturalis, quæ Dæmonum inuocatione & ope vitur ad operandum. Hæc in Theurgiam & Goëtiam & Necromentiam, de quibus paulò ante diximus, rectè diuiditur. Nam si quæ sunt aliæ, ad has species commodè reuocantur. Illa, quam naturalē diximus, partim est physica cuius nomine medicinam etiā complectimur, quæ circa occultas rerum naturaliū virtutes, rerum mirabilium effectrices, versetur; partim est Mathematica; cuius excellēti peritia, quàm mira fecerint Architas & Archimedes, supra cōmemorauim⁹. Rursus Magia tã naturalis, quàm nō naturalis, bipartitò diuiditur: altera enim habet veros & naturales effect⁹; altra simulatos tantū, nec tales reuera quales vidē-

tur: hanc vno vocabulo Præstigiaticæ appellam^{us}, suis enim præstigijs adeo præstringit & eludit sensus humanos, vt faciat videre quæ non sunt, & nō videre quæ sunt; idque vel interuentu & adminiculo Dæmonum, vel operatione naturalium agentium, vel incredibili tractu atque agitatione manuum. Itaque qui edit panem, videtur farinam spueri: qui vinum bibit, per frontem aut iugulū id reijcere; videntur gladij vorari; ingens vis euomi acuum^{um}, minorum, & zonularum, quarum rerū circulatores miri sunt artifices. Hęc diuiditur in Opticam, & Pharmaticam: illa, manuum, digitorum aliarumque partium corporis incredibili agilitate & motione, defixum in res obtutum spectātium frustratur, hæc collyrijs, suffumigationibus, alligationibus, potionibusque sensus interiores & exteriores ita perturbat, vt secus quàm reuera est, iudicent de sensibilibus exterioribus. Vtitur etiam illa prior laminibus, annulis, imaginibus, speculis vario situ varioque modo positis & transpositis.

*Contra Magi-
am Astrono-
micam.*

MAGIAE porrò Naturali, quidam duas alias species adiungunt, alteram vocant Astronomicam, alteram Cabalisticam, quæ an sint meræ nugæ & quorundam hominum commenta, an reuera aliquid solidi habeant & præstent, nunc paucis dijudicandum est. Astronomicam appellans, quæ certas quasdam imagines & figuras, annulos, sigilla, statuas & alia quædam horum similia fabricatur, in quibus, eius cultores & defensores affirmant, coelestium corporum virtutes & influxus recipi, receptosque miros effectus præstare. Sed hæc vana sunt, nec modò à christiana veritate, et pietate, sed etiam à philosophica ratione & disciplina longè

Iōgè remota. Virtus enim celestis per se vniuersalis est & indeterminata ad hunc vel aliū quēlibet effectum producendū; determinatur autē per causas naturales particulares: Illę autē imagines & figurę astronomicę, non sunt causę naturales, nec habēt vim, aut efficiendi quippiam, aut præparandi materiam ad hunc vel illum effectum recipiendum. Deinde cœlum naturaliter operatur; illę autem imagines sunt ingenio & artificio hominū inuentę, & pro eorum arbitrio adhibitę; non igitur per illas, virtus cœlestis modificari aut determinari potest. Postea, lignum quocunque modo figuretur, nō potest in se recipere immediatē formam equi vel leonis; nec vitrum aut aurum formam plantę: multo igitur minus huiusmodi materię, propterea quod ab ipsis Astronomis variē figurentur, idoneę habilesque reddentur ad certas quasdam virtutes siderum recipiendas. & ad aliquos mirabiles effectus producendos. Adhęc, quę est naturalis conuenientia illarum Astronomicarum imaginū cum cœlo? neque enim est vel secundum figuram, vel secundū naturam vel motum vel qualitates; quomodo igitur res naturales sine ipsis figuris non sunt idoneę ad diuinos illos siderum influxus accipiendos, signatę autem & adornatę istis imaginibus, statim fiunt idoneę? His accedit, quod insignia visu effectūq; sidera, si Mathematicis demonstrationibus credimus, ampliora sunt quā vniuersa terra; quomodo igitur influxus illorum ad vnā imagunculam astronomicam restringitur. vt non etiam per alias res quamplurimas tali figura carentes diffundatur? Nullus igitur nouus effectus ab huiusmodi Magia astronomica proficiscitur; & si quis fortē cernitur ali-

quando, is non earum imaginum aut siderum potentia, sed occulta dæmonum opera, quò eiusmodi fraudibus mortales circumueniant, proficiscitur.

CAPVT X.

DE MAGIA CABALISTICA.

SED venio ad Cabalisticam, quam philosophi quidam Iudæorum, & de nostris nonnulli vanitatis magis quàm veritatis studiosi, & res curiosas atque inauditas quàm veras & solidas discendi avidiores, affirmant scientiam esse Mosi primùm à DEO in monte Syna traditā; deinde nō quidem literarū monumentis, sed ore tenus à prioribus, per quandam veluti manuum traditionē, & receptionē posteris traditam, adhuc fuisse conseruatam: ideoque dictam esse Cabala, quod verbum Hebraicè idē sonat quod Latinè recipio; nimirū eam posteriores à prioribus ore tenus auditione accipiebant, & animo memoriaque custodiebant: qua etiam ratione ferunt veteres, disciplinam Pythagoricam multis sæculis esse conseruatam. Complectitur autem hæc Magia Cabalistica vniuersam Philosophiam, diuinam & humanā, nec non & naturalem: omniumq; rerum doctrinam mysticè ac symbolicè continet; non eā more aliarum humanarum disciplinarum, rationibus & argumentis disputationibusq; tractans, sed numeris, figuris, ac Symbolis: itaque in ea singulæ literæ, figuræ, nomina, elemēta, apices, linæ, puncta, accētus, spiritus, & si quid aliud est minutius, profundissimam quandam & abditissimam ingentiū rerum significatricem doctrinam habent. Hanc Magiam qui benè teneat, eum nihil non pollere aiunt.

aiūt, omnia scire epræscire, naturæ imperare, cunctasque res ei obedire; hac Mosen prodigia illa fecisse in Aegypto & in deserto; hac Iosue, Eliam, Elifæum, Isaïam, Danielelem, Samuelem tot tantaque fecisse miracula. Dicunt enim, nomina quæ DEVS per Adamum cunctis rebus secundum suas cuiusque rei proprietates imposuit, fuisse Hebraica, quibus rerum omnium substantiæ, qualitates & proprietates exprimantur: quocirca his nominibus naturales res appellanti, confestim res omnes se illi subiiciunt, & eius obsequio se totas addicunt, Huius amentitiæ expers non fuit VViclef, qui vt memorat Thomas VValdensis in opere suo de Sacramentalibus, dixit, in statu innocentie Adam imposuisse nomina animalibus secundum naturales eorum proprietates; quibus nominibus appellata ab homine, statim ei obediuerunt, eiusque omnia iussa fecissent: & huius rei reliquas remanere in exorcistis & incantatoribus, & ad id magnam vim habere voces hebræas. Cuius sententiæ doctam copiosamque refutationem lege apud ipsum VValdensem.

VERVM adeo est inerudita, insulsa & ridicula hæc Cabalistarum opinio, vt nihil æquè mirum sit quàm vlli hominum sanæ mentis aliquando eam probari & persuaderi potuisse, sed ita est profecto, sunt ingeniorum similiter vt hominum monstra quædam, & portenta è quibus eiusmodi opinionum commenta & deliramenta proficiuntur. Principio, nonné incredibile est, Solem & Lunam & cætera astra, elementa item & stirpes cum ratione careant, diuinam illam vim quæ latet in vocibus hebræis sentire, eaque sic affici & permoueri, vt homini pro eius arbitrio pareant?

Sed

Exod. 7. &
seq.

Gen. 2-

Refellitur
Cabalistila
ars.

Sed esto, nouerint illam vim, vel omnes res naturales, vel certè animantes aut homines; num ideo eiusmodi nominũ appellatione eas continuò moueri necesse est? Si quis mihi proponeret nomen, totam meam substantiam omnesque proprietates perfectissimè declarans, num eo nomine appellatus ab illo, cogerer eius imperio obsequi & quæcunque ille vellet, facere? Si reconditissimam illam vim & efficaciam vocum hebræarum quam iactant Cabalistsæ, paucissimi hominum intelligunt, nec nisi qui illa eadè ante sunt initiati, quomodo eam agnoscent & sentient bruta, cæteraq; non ratione modò sed etiam sensu carentia? Cur tribuunt tantam vim vocibus & characteribus hebrææ linguæ, quam omnium vetustissimã & primam ferunt, cum certè constet alios esse characteres hæbræos qui nunc extant, quàm qui olim fuerant ante captiuitatem Babylo nicã? quod beatus Hieronymus in prologo galeato affirmate scribit. Certum, inquit, est, Esdram post captam Hierosolymam, & restorationem templi sub Zorobabele, alias literas reperisse, quibus nunc utimur, cum ad illud vsque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerant. Nec verum est, in lingua hebræa reperiri voces quæ omnium rerum naturas, infimasque differentias & proprietates exprimant; nec in declarandis rebus vberior est aut significantior hebræa lingua quàm græca vel latina: nec vllum est nomen in vlla lingua, quod simul alicuius rei & substantiam & differentias atque propriates tam genericas quàm specificas atque indiuiduales aperiat: nec in vocibus hebræis per se sumptis, plura maiora velatent mysteria, quàm vel in Græcis vel in Latinis. Legimus

in scriptura, quomodo Moses & Aaron per virgam *Iosua. 10.*
eis à DE O traditam plurima maximaque fecerint
prodigia. Legimus Iosue retinuisse cursum Solis
& Lunæ, cùm dixisset: *Sol contra Gabaon ne mouearis,*
& luna contra vallem Aialon. *Steti que sol in medio cælis*
& non festinauit occumbere spatio vnus diei. *Nec fuit an-*
tea & postea tam longa dies, obidientie Domino voci homi-
nis & pugnante pro Israël. Narrantur etiam Samuelis,
Eliæ, Elisei & Danielis miracula, nec tamen vs-
quam de istis Cabalisticis mysterijs vlla mentio
aut verbum fit; si tanta est Cabalisticæ Magiæ vis
& potestas, vt cælis imperet, solem sistere aut re-
trocedere cogat, maria diuidat, flumina siccet, to-
tamque naturam commutet, & sibi ad nutum obe-
dire faciat, cur isti sapientes Cabalistæ, eius artis
peritiissimi, talia nunquam patrarunt, vel etiam
nunc patrare possunt? Certè Philosophi Iudæo: ū
qui sibi hanc sapientiam arrogant, si quid ea pol-
lerent, ad excutiendum iugum durissimæ seruitu-
tis, quo miseri iam mille & quingentis annis op-
pressi tenentur, vti debuissent.

CAPVT XI.

DE NECROMANTIA.

DE Necromantia nō nihil dicamus, vt qua-
lis quantaue sit eius vis, vel potius fraus &
fallacia, ostendamus. Necromantici pro-
fitentur se animas mortuorum euocare posse ex
ijsque cognoscere multa quæ sunt occultissima,
vel etiam futura; animas autem mortuorum, præ-
sertim eorum qui flagitiosè vixerunt, aut violen-
ta morte de vita deturbati sunt, Magis eas inuocā-
tibus adesse, respondere, multaque manifestare,
docet

*Prophyrius
de reuocatio-
ne animarum
ex inferis:*

docet Porphyrius lib. 2. De Abſtinentia animalium. nam cum de prauis & fallacibus dæmonibus dixiſſet, mox ſubdit hæc de animalibus: Tales, inquit, ſunt & animæ mortuorum, quæ vitijs opple-
tæ è corpore migrarunt; conſiſtantur enim etiam tūc, iræ & cōcupiſcentiæ perturbationib⁹, & in naturam conuerſæ dæmonum, ſimiles illorum redduntur, noxiæ ac turbulentæ; in varias ſe vertunt formas, ac modò conſpicias ſe oculis præbent, modò recōdunt, & ita eludunt aciem tum intuentium, tum etiam cogitantium. Et quodam alio loco: Præua, inquit, anima quæ corpus ſuum violenter reliquit, expoliata ad hoc ipſum deinde ſe admouet, ibique moras trahit. Vnde nonnunquā viſæ ſunt animæ lamentari: nam animæ carentium ſepultura, circa corpora immorantur, quibus malefici ſæpius abuntuntur ad miniſterium ſuum explendum, compellentes animas à poſitione corporis vel partis cuiuſdam aſſumptione. Quocirca qui vaticinantium animalium inſinuari ſibi animas optant, præcipua illorum membra deglutientes, veluti ceruorum vel talparum, vel aliorum accipiunt. & ita præſentem ſibi faciunt animam, DE I ritu vaticinantem: talis enim anima vnà cum ſui corporis integra ſumptione, in corpus humanum ſe penitus ingerit. Hæc Porphyrius.

*An fuerit ve-
rus Samuel
qui per Phy-
thoniſſam rep-
reſentatus eſt
Sauli.*

MAGNAM fanè huic arti fidem facere videtur, quod legitur primi libri Regum, capite vigefimo octauo Pythoniſſam rogatu regis Saulis, excitaſſe à mortuis animā Samuelis, feciſſe q̃; vt Sauli de euentu impendentis belli conſulenti, quæ mox ei euentura erant prænunciaret. Et quidem beatus Auguſtinus libro 2. ad quæſtiones Simpliciani, reſpon-

pondens ad tertiam quæstionem, & in libro de octo Dulcitij quæstionibus, quæstione sexta disputat in vtramque partē, an fuerit ille verus Samuel, an potius Dæmon specie & figura Samuelis; propensior tamen est ad credendum, illum non fuisse verum Samuelem, sed eius imaginem & simulachrum, arte diabolica formatum, & aspectui Saulis præsentatum: appellari autem in scriptura Samuelem, quod illum habitu, specie & autoritate repræsentaret. Non enim rarò tum in communi hominum loquendi consuetudine, tum in sacris literis rerum imagines & simulachra, nominibus ipsarum rerum appellantur. Hoc idem citra dubitationem vllam traditur in libro secundo de Mirabilibus sacræ scripturæ, cap. 2. & in libro Quæstionum veteris & noui Testamenti quæst. 27. qui libri, nomine beati Augustini in eius Operibus numerantur. Tertullianus in libro De Anima, nō solū hoc probat, sed contrariam sententiam omninò improbat: nam loquens de Samuele, hæc scribit: Ecce hodie eiusdem Simonis hæreticòs tanta præsumptio artis magicæ extollit, vt etiam Prophetarum animas ab inferis mouere se spondeant: & credo, quia mendacio possunt; nec enim Pythonico tunc spiritui minus licuit animam Samuelis effingere, post DEVM mortuos consulente Saule. Absit autem vt animā cuiusquam sancti, nedum Prophetæ, à dæmonio credamus extractā, certi quod ipse Satanæ transfiguretur in angelū lucis, nedum in hominem lucis, etiā Deum se asseueraturus, signaque portentosiora editurus, ad euertendos, si fieri possit, electos. Hæc Tertullianus. Quibus verbis alijsque proximè consequentibus apertè docet non fuisse illū verum Samuelem.

2. Cor. II.

S. Tho-

S. Thomas prima parte quæst. 89. art. 8. & secunda secunda quæst. 95. art. 5. ad 2. & quæst. 174. artic. 5. ad 4. dubitanter de hoc loquitur, secutus nimirum Augustinum: idemq; fit in Decretis 25. Quæstione 5. cap. Nec mirum. Sed vt Lyrano & Tostato & ni fallor etiã, B. Augustino, lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 15. Sic etiã mihi probabilius est, immò certum est, fuisse veram animã Samuelis quæ Sauli apparuit, exercente quidem Pythonissa artem suam magicam, sed non eius artis vi & potentia, sed D E I imperio ab inferis excitata, quæ dispensatione diuina Pythonissam & Saulum latente, ostendit se aspectibus iniqui regis, diuina eum sententia percussura; vt impius rex, quæ post mortem supplicia suæ impietati debita passurus erat, iam tum acerbissimo doloris sensu prægustaret. Nec ad hoc probandum aut persuadendum opus est testimonijs vel argumentis, cum id in sacra Scriptura perspicuè traditum sit. Nam in libro Ecclesiastici, cap. 46. sic est: *Et post hoc dormiuit Samuel, & notum fecit regi, & ostendit illi finem vitæ suæ, & exaltauit vocem illius de terra in prophetia, dele-re impitatem gentis.* Et sanè B. Augustinus libro illo De cura pro mortuis agenda, & S. Thomas secunda secunda non obscure significant, si liber Ecclesiastici tanquam sacer & canonicus recipiatur, necessario sentiendum esse, verum Samuelem apparuisse Sauli. Loquuntur autem illi conditionaliter de auctoritate libri Ecclesiastici, nò quod non eum pro sacro & canonico haberent; sed quia nec Hebræi eum recipiunt & reponunt in libros Canonicos, & quidam Catholicorum olim, de eius auctoritate dubitarunt. Quare nobis vt de eius libri fide & auctoritate, sic nec de vero Samuele Sauli

Sauli post mortem prophetante, dubitare licet. Nec obstat huic sententiæ, quod ille Samuel dixisse legitur Sauli: *Cras tu & filij tui mecum eritis*; cum certum sit diuerſas eſſe ſedes poſt mortem, bonorum & impiorum, & in Euangelio legatur Abram dixiſſe illi epuloni, inter ſe, & ipſum, maximum & intransibile chaos intercedere: hoc inquam, non obſtat. Nam illa verba Samuelis, vt bene interpretatur S Auguſtinus reſpondens ad tertiam quæſtionem Simpliciani; non ad æqualitatē ſœlicitatis, ſed ad ſimilem conditionem mortis referri debent: vt ſit ſenſus; Cras & non amplius eris inter viuos, ſed inter mortuos, inter quos ego ſum, quin etiam & tunc, & vſque ad CHRISTI Domini reſurrectionem, omneſt tam boni quàm mali, apud inferos, licet ſedibus diſcluſi, detinebuntur.

Lucæ 16.

SE D redeo ad Necromantiam, quæ olim multis locis & apud multas gētes celebratiſſima fuit. Oſthanes apud Plinium lib 30. cap. 2. huius artis nobiliſſimus profeſſor, promittebat quorumlibet mortuorum excitaciones & colloquia cum viuis: & ſanè maioris eſt admirationis, quod extremo illo capite ſubdit Plinius: Adoleſcentibus nobis, inquit, viſus Apion grammatice artis, prodit Cynocephaliam herbam, quæ in AEgypto vocaretur Oſyrites, diuinam non in viuos modò, ſed etiam in mortuos habere potentiam, eaq; ſe euocaffe vmbras ad percunſtandum Homerum qua patria quibuſque parentibus genitus eſſet. Cicus Aſculanus in commentarijs quos in ſphæram edidit, nominat librum qui olim extabat, & inſcribebatur SCRIPTURA CHAM; opus magicæ ac maleficæ impietatis plenū, continens elementa

Antiquum Necromantie vſus.

& praxim Necromantiæ. Tertullianus lib. De Anima, vbi de inferis & defunctorum euocatione differit: Publica, inquit, iam literatura est, quæ animas etiam iusta ætate sopitas, etiã proba morte disiunctas, & prompta humatione dispunctas, euocaturam se ab inferorum incolatu pollicetur. Fuerunt quondam multa apud varias gentes loca, Necromantiæ vsu nobilitata, vbi & à defunctis oracula & responsa petebantur. Homerus lib. II. Odysseæ Cymmericum oraculum ad Auernum Campaniæ lacum celebrat, quo Vlysses concessit, vt Thyresiam de reliquo itinere suo consuleret, cuius etiam meminit Strabo libro quinto Geographiæ. Tesprotium in Epiro Orpheus celebre fecit, in eo manes cantu permulcendo, & Euridicæ coniugi ad superos reditum impetrasse creditum fuit. Vnde Virgilius libro sexto Aeneidos:

*Sipotuit manes accersere coniugis Orpheus,
Treijcia fretus cithara fidusque canoris.*

Apud Lucanum Erictone venefica Thessala mortuum euocat, qui Sex. Pompeio exitum Pharfaliæ pugnæ denunciaret. Phigaria Arcadiæ ciuitas, habuit huiusmodi Necromantas, à quibus occulta & futura sciscitari vsitatum fuit. B. Augustinus lib. 9. de ciuitate D E I, cap. II. citat Apuleium affirmantem animas hominũ dæmones esse; & ex hominib⁹ fieri lares, si meriti boni sunt; Lemures autẽ aut laruas, si mali; qui nullis bonis sedib⁹ in terra vagatione puniuntur, inane terriculã amentum bonis hominib⁹, cætrũ noxium malis. Cum verò incertum est quæ cuiq; sortitio obuenerit, vtrum lar sit an larua, manes deos nominant, & fanis atque cæremonijs vulgo admittuntur, vt oracula reddat, vt in Boeotia Amphiaraus, in Africa Mopsus,

in Aegypto Osiris, alius alibi gentium, Aesculapius ubiq; . Hæc ex Apuleio: quem ibi August. verè grauitèrque refellit. Et apud Tertullianū in libro De Anima sic habes; Nosomanas propria oracula, apud parentum sepulchra mansitādo captare, Eracles scribit. Celtas apud virorum fortium busta, eādē de causa abnoctare, Nicander affirmat-

VERVM has omnes mortuorum, quæ arte Necromantica fiunt, apparitiones, vanas & fallaces esse, non est dubitandum: plerasque enim ab ipsis Necromantis alijsue fictas esse compertum est. Si quæ autem reuera contigerunt, in his existimandum est, non animas defunctorum apparuisse viuis, sed ipsos Dæmones tales se ostendisse Necromantis, vel eos consulentibus, tales, inquā, habitu, specie, ætate, voce & affectu, quales fuerant olim mortui, cum inter viuos versarentur. Hanc ergo opinionem vt proculdubio veram putem, rationibus testimonijsque & experimentis adducor. Ratio nec obscura nec sanè infirma sit ea, qua S. Thomas prima parte quæst. 7. 4. art. hoc ipsum cōfirmat. Non potest, inquit, anima separata, naturali virtute sua, mouere aliquod corpus: cum enim sit naturalis forma humani corporis, non habet vim mouendi secundum locum, nisi corpus quod informat & viuificat: nam etiā cum est vnita corpori, si sit aliquod membrum mortificatum, non obedit animæ ad motū localem. Quare animæ defunctorum, nec assumere corpora, nec cum illis ad viuos venire possunt. Deinde, Necromantæ non habent vim & imperium in animas defunctorum quæ sunt in coelo, nec quæ sunt in Purgatorio; nō enim conuenit aut decet animas sanctorū, impijs

*Confutatur
Necromantia.*

*Argumenta-
tio beati Tho-
mæ contra
Necromantiā.*

Necromantarum artibus subiacere: neque in animas quæ sunt in inferno; nā cum illuc sint à DEO tanquam in carcerem detrusæ, vt æternas scelerū suorum poenas luant nulla inde vi possunt efferri, nec nisi DEI mandato egredi: non est autem credibile, DEVM id concessurum Necromantis, per quos Dæmon satagit mortales decipere, & à veri DEI cultu auertere: sic enim DEVS artem Necromantiam & per se infamem, & toties à se in sacris literis reprobata, extremoque mortis supplicio condemnata, non solum honoraret, sed etiam fide cultuque apud mortales dignam redderet. Profecto, si cui mortuorum reditus ad viuos concedendus fuit, videbatur concedendus diuiti illi, cuius mentio fit apud Lucam cap. 16. qui obnixè rogabat Abraam, vt de ijs qui simul erant in inferno, aliquem mitteret ad amicos cognatosque, suos monendos, vt benè viuendo, diras, & perpetuas inferni poenas euaderent; nec tamen ei concessum est. Non inficior, animas quæ sunt in Purgatorio, nonnunquam apparuisse viuis: id enim B. Gregorius in quarto libro Dialogorum nonnullis & quidem certis probat exemplis. Nec equidem nego, etiam animas beatas vel Martyrum, vel aliorum Sanctorum, descendere in terras hominibus eorum auxilium implorantibus, opem & solatium laturas: id enim confirmat B. Augustinus in lib. De cura pro mortuis agenda, cap. 16. exemplo B. Felicis Nolæ Episcopi, quem ciuibus suis Nolanis, cum à Barbaris oppugnarentur, apparuisse & subuenisse, affirmat Augustinus, se non incertis rumoribus, sed certis testibus audiuisse: Hęc, inquam, non nego; sed aio animas mortuorum, cum apparent viuis, non id facere sua voluntate

& arbitrato, nec naturali potestate, multoque minus vi & potentia artis Necromantica, sed id fieri singulari quodam DEI consilio, voluntate ac potestate. Nec animas defunctorum interesse rebus viuorum, minus est miraculum secundum B. Augustinum loco supra dicto, & secundum B. Thomam prima parte, quæst. 89. art. 8. ad 2. quam vel illuminatio cæci, vel alia quæ in magnis DEI miraculis numerantur. Adscribam hic in hanc sententiam B. Augustini verba ex eo loco quem proxime indicaui: Verum ista, inquit, diuinitus exhibentur, longè aliter quàm sese habet vsitatus ordo, singulis creaturarum generibus attributus. Non enim ideo putandum est viuorum rebus quolibet interesse posse defunctos, quoniam quibusdam sanandis vel adiuuandis Martyres adsunt: sed ideo potius intelligendum est per diuinam potentiam Martyres viuorum rebus interesse, quoniam defuncti per naturam propriam, viuorum rebus interesse non possunt. Hæc Augustinus.

*Augustini ob-
seruanda sen-
tentia.*

SE D audiamus Tertullianum qui in libro De Anima, vbi de inferis & animarum euocatione agit, hanc nostram sententiam grauissimis disertissimisque verbis comprobauit: Necromantia, inquit, secunda est idololatria, in qua se Dæmones perinde mortuos fingunt, quemadmodum in illa deos. Quid ni? cum & dii mortui sint? Itaque inuocantur quidem defuncti, sed Dæmones operantur sub eorum obtentu. Hanc autem fallaciam Diaboli sub personis defunctorum delitescantis (ni fallor) etiam rebus probamus, cum in exorcismis nostris, interdum Dæmon aliquem se ex hominibus affirmat, interdum gladiatorem vel bestiariū, sicut alibi Deum, nihil magis curans quàm hoc

*Notabilis
Tertulliani
sententia.*

Luce. 16.

*Cur Dæmones
simulent ani-
mas de mor-
tuoꝝ.*

ipsum excludere quod prædicamus, ne credamus animas vniuersas malorum ad nihilum redigi; vt & iudicij & resurrectionis fidem turbent. Et tamen ille Dæmon, postquam circumstantes circumuenire tentauit, instantia diuinæ gratiæ victus, id quod in vero est, inuitas confitetur: Sic etiam in Necromantia quæ iam quiescentes animas euellere ab inferis creditur, & conspectui exhibere, non alia fallaciæ vis est, operatio planè, quia & phantasma præstatur, & corpus effingitur, nec magnum illi exteriores oculos circumuenire, cui interiorē mentis acie excæcare, per facile est. Nulli autem animæ omninò inferos patere, satis Dominus in argumēto illo pauperis requiescentis & diuitis ingemiscētis, ex persona Abrahæ sanxit, non posse relegari renunciatoꝝ dispositionis infernæ, quod vel tunc licere potuisset & Moysi, & Prophetis crederetur. Sed et si quasdam reuocauit DEI virtus in documentū iuris sui, non idcirco communicabitur fidei & audaciæ Magoꝝ & fallaciæ somniorum & licentiæ poëtarum; nam in hac mortuorum resurrectione qua DEI virtus in corpora animas repræsentat, solida & cōtrectabili & satiata veritate præiudicatū est hanc esse formam veritatis, vt omnem mortuorum exhibitionem incorporalem, præstigias iudices. Hæc Tertullianus. Simulant igitur Dæmones, animas defunctorum secundum Augustinum & Chrysostomum, quorum testimonia loco supra dicto memorat S. Thomas, quo facilius errores Gentilium animis hominum inserāt ad eos decipiendos. Primū enim sic Dæmon facilius homini quicquid vult persuadet: namque homines animabus defunctorum, vel parentum, vel cognato-

torum, vel amicorum suorum quos diligunt, & à quibus se diligi non dubitant, libentius & promptius credunt, quàm Dæmoni quem naturaliter horrent. Deinde, ita persuadet hominibus, infernum non esse carcerem perpetuum, ex quo non liceat aliquādo egredi: nec esse adeo graues & perpetuas inferni pœnas, sicut homines putāt. Ad hæc sic facit, vt homines putent, animas etiā post mortem habere corpora, vel posse quælibet se in corpora induere, vel in quælibet hominum aut bestiarum corpora migrare: qua re concipitur error Pythagoricus de transmigratione animarum, eo-que concepto labascit fides & spes christianæ resurrectionis. Præterea, hac ratione faciunt Dæmones, vt viui mortuos vel tanquam terrificos & noxios sibi metuāt, & varijs superstitionibus placare sibiq; conciliare studeant; vel tanquam beneficos sibi-que vel amicitia vel necessitudine deuinctos, nimium superstitiosè diligant & colant; vel tanquā animas hominū quorundā apud mortales, aut sapiētia, aut fortitudine, aut potentia clarissimorum, non humanis modo, sed diuinis etiam honoribus prosequantur atque venerentur.

HVGO sancti Victoris lib. 6. Eruditionis Didascalicæ, cap. 5. numerosius & enucleatius eam de qua disputauimus, Magiæ varietatem enarrans, ad hunc modum scribit: Magiæ repertor primus creditur Zoroastres, rex Bactrianorum; quem nōnulli asserūt ipsum esse Cham filium Noë, sed nomine mutato, hunc postea Ninus rex Assyriorum bello victum interfecit, eiusque codices artibus maleficiorum plenos igne cremari fecit. Scribit autem Aristoteles de hoc ipso, quod vsq; ad bis & vices centū millia versuum eius de arte magica ab

*Varia species
Magiæ secundum
Hugonē.*

ipso dictata; libri eius vsque ad posteritaris memoriam traduxerunt. Hanc artem postea Democritus ampliavit tempore quo Hippocrates in arte Medicinæ insignis habebatur. Magia, in Philosophia non recipitur, sed est extrinsecus falsa, professione, omnis iniquitatis & malitiæ magistra, de vero mentiens: & veraciter lædens animos, seducit à religione diuina, culturam Dæmonum suadet, morum corruptionem ingerit, & ad omne scelus ac nefas mentes sequacium impellit. Hæc generaliter accepta, quinque complectitur genera maleficiorum: Manticem, quod sonat diuinationem, & Mathematicam vanam, Sortilegia, Maleficia. Præstigia. Mantice autem quinque continet species sub se; Primam, Necromantiam, quod interpretatur Diuinitio in mortuis. *νεκρός* enim Græcè, id est, mortuus Latine; & *νεκρὸν* cadauer dicitur; vnde est diuinitio quæ fit per sacrificium sanguinis humani quem Dæmones sitiunt, & in eo delectantur effuso. Secunda, est Geomantia, id est, Diuinitio in terra. Tertia, Hydromantia, id est, Diuinitio in aqua. Quarta, est Aërimantia, id est, Diuinitio in aëre. Quinta, est Diuinitio in igne, quæ dicitur Pyromantia. Varro enim quatuor dixit esse, in quibus diuinitio constaret, terram, aquam, aërem, ignem. Prima ergo, id est, Necromantia, ad infernum videtur pertinere; secunda ad terram; tertia ad aquam; quarta ad aëre; quinta ad ignem. Mathematica diuiditur in tres species, in Aruspicinā, in Auguriū, in Horoscopicā. Haruspices sunt dicti quasi horuspices, id est, horarum inspectores, qui observant tēpora in rebus agendis; vel haruspices quasi haras insipientes; qui in extis & sibris sacrificiorum futura confide-
rang

rant. Augurium vel auspicium, aliquando ad oculum pertinet: & dicitur auspicium, quasi auspicium, quia in motu & volatu auium attéditur: aliquando ad aures pertinet, & tunc dicitur augurium, quasi garritus aurium, quia aure percipitur. Horoscopia, quæ etiam Constellatio dicitur, est, quando in stellis facta hominum quærentur; sicut Genethliaci faciunt, qui natiuitates obseruant, qui olim specialiter Magi nuncupabantur; de quibus in Euangelio legimus Sortilegi sunt, qui sortibus diuinationes quærent. Malefici sunt, qui per incantationes dæmoniacas siue ligaturas, vel alia execrabilia remediorum genera cooperatione Dæmonum atque instructu nefanda perficiunt. Præstigia sunt, quando per phantasti cas illusiones circa rerum immutationem sensibus humanis arte dæmoniacæ illuditur, Sunt ergo omnes simul vndecim. Sub Mantice, quinque, id est, Necromantia, Geomantia, Hydromantia, Aërimantia, Pyromantia. Sub Mathematica, tres, Haruspicina, Auspicium, Horoscopia. Postea tres aliæ, id est, Sortilegium, Maleficium, Præstigium, Præstigia dicitur Mercurius primus inuenisse: Auguria Phryges inuenerunt: Haruspicinam & Sortilegia Tages primus Etruscus tradidit: Hydromantia primum à Persis venit. Hastenus Hugo.

(*)

CAPVT

DE MAGIA
CAPVT XII.

AN PER ARTEM MAGICAM VERUM
aurum fieri possit ab Alchimis-
tistis.

Scaliger con-
tra Cardanum
exercitat.
827.

Smerdis Ma-
gus inuasit re-
gnum Persa-
rum.

Herodotus
lib. 3. & Ju-
stinus lib. 1.
Matth. 2.

SI verum & perfectum aurum ab Alchimistis potest effici, haud dubie chymica facultas vna de præcipuis Magiæ partibus censenda est, nimirum tale opus Magiæ, tum propter vim & potentiam artis maximè admirandum esset: tum propter magnitudinem vtilitatis, optatissimum atq; gratissimum mortalibus accideret. Audiat lector, quid eruditus vir Iulius Scaliger ea de rescriptum reliquerit. Triplex est, inquit, Magia; vna hic infima & nostras, sanè & foeda & sordida cū cātiunculis, cadaueribus, & funibus suspendiosorum; quæ si quis attrectare audeat, etiam mereatur. Altera ex astris deducit vires in specula, sigilla, annulos, tabellas: Tertia diuina est. Nomen apud vulgus odiosum fecit colluies impostorum. At Magus apud Persas, nihil aliud quàm, sapientē sonat: sed propter Smerdis proditionem & perfidiā, nomen Magorum infensum diu fuit. Hac Magia Dominum IESVM fuisse promissum regem, cognouerunt Magi, qui ad eum adorandū longinquis e regionibus profecti sunt. E Syrorum libris hæc descripsimus. Aiunt Magiæ & transmutatoriæ artis vires, vias, & fines, esse perquā similes. Opus & finem Chimistarū, esse corpus in corpus: Opus & finem Magiæ, esse spiritum in corpore. Magi suas affectiones, violentias appellant, propterea quod vires suas supra eas quæ naturæ ordine fieri videtur, exercent. Chimistæ suum opus nomināt Fortitu-

titudinem: hoc enim significat decantatū illud, Elixir, in cuius fide omnē oppignorant naturā. Sic eo loco Scaliger. Ergo digna cum primis inquisitione ac disputatione res est, utrū nō modo ex solis causis naturalibus, & in solis naturalib⁹ locis, atq; ordine tantū modoq; naturali aurū generari queat, verū etā per artificialē viam ac rationem, quam iactant Chimistæ, perfectum vsquequaq; aurum, & tale omninō quale est naturale, possit effici.

D V P L E X circa hanc quæstionem, Philosophorum est sententia: multi negant, quidam verò aiunt. Nos primo loco aliorum sententias enarrabimus ac perpendemus: extremo autem loco etiam quid sentiamus ipsi, & similis vero iudicemus, breuissimè indicabimus.

EXPONITVR SENTENTIA EORUM
qua negant verum aurum posse fieri ab Alchimis.

A V I C E N N A in quibusdam suis commentarijs in libros Meteororum, vt refert AEgidius in 3. Quodlibeto, quæst. 8. de Alchimistico auro ita scripsit: sciāt artifices Alchimix, species metallorū mutari non posse, quamuis similia illis fieri possint; & quamuis Alchimistæ queant tingere ipsum æs colore quo volunt, donec sit multum simile auro, & abstergere immundicias plumbi, ita vt videatur argentum, semper tamen secundum substantiam manebunt æs & plumbum.

A V E R R O E S in Paraphrasi super primum librum de Generatione animalium, explanando primum caput, in eandem sententiam hæc scribit: Similiter etiam si datur aliquid artificiale valde
simi-

simile naturali, tanta poterit esse similitudo, quod existimabitur esse idem specie, & si ars Alchimie habet esse, hoc est, quod potest fieri in ea. Eiusdem Auer. declarat sicut se habent mures ex putri materia, ad mures ex semine, inter eos enim est tanta similitudo, ut quamuis reuera inuicem differant specie, tamen vulgo putentur esse eiusdem speciei, ita etiam aurum alchimisticum se habere ad verum & naturale aurum. Idem sensit Auicenna, cuius verba paulò infra memorabuntur initio capituli proximè sequentis.

B. Thomas.

S. Thomas in secunda secundæ conditionaliter loquens de auro alchimico quæst. 77. art. 2. ad primum ait: Si aurum quod fit ab Alchimis, non sit verum & tale, quale fit à natura, eius venditionem pro vero fraudulentam & iniustam esse; si autem fiat verum aurum ab Alchimis, id licitè pro vero auro vendi posse, nihil enim prohibere, artem utendo causis naturalibus naturales & veros effectus producere. Sed quid ipse simpliciter & absolutè sentiret de auro alchimico, satis perspicuè declarauit in 2. sent. dist. 7. quæst. 3. art. 1. ad quintum, ita scribens: Potest quidè ars virtute naturaliū agentium aliquas formas substantiales inducere in materiam; sunt tamen quedam formæ quas nullo modo ars potest efficere, quod propria actiua & passiua earum non potest inuenire atque adhibere, sed benè aliquid simile illis efficere, sicut Alchimistæ faciunt aliquid simile auro quantum ad accidentia exteriora, sed tamen non faciunt verum aurum, quod forma substantialis auri non est per calorem ignis quo vtuntur Alchimistæ, sed per calorem solis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis, & ideo tale aurum non habet operati-

rationem consequentem speciem; & similiter in alijs, quæ eorum operatione fiunt.

ÆGIDIUS in tertio Quodlibeto quæst. 8. *Ægidius.*
 affirmat Alchimistas posse quidem facere metallum aliquod quod tantum constet ex permixtione aliorum simplicium metallorum, cuiusmodi est electrum, quod dicitur constare ex tribus partibus auri & vna argenti; & quia sæpè in venis metallicis vnum metallum confunditur & permiscetur cum alio, Alchimista per actionem ignis segregando & separando aurum, quod erat permixtum cum alio metallo, videbitur de nouo facere aurum; tantum autem abest, vt possit verum aurum facere, vt ne simile quidem vero auro ita effici queat, vt nõ possit aliquo modo dignosci & discerni. Porro existimat Ægidius aurum alchimisticum non posse sine peccato vendi pro auro naturali; non solum quia incertum pro certo & falsum pro vero venditur, sed etiam quia in medicinis adhibetur aurum ad confortandum cor, & morbos quosdam profligandos; maximum autem periculum esset, ne aurum alchimisticum propter diuersam rationem constitutionis, nimium læderet complexionem humani corporis, ei que insigne aliquod detrimentum afferret. Quod autem verum aurum confici nequeat, Ægidius ita probat, vel potius *Ægidius negat aurum chemicum licite vendi posse pro vero.*
 declarat. Cernimus in vno quoque genere entium, quædam illius generis esse perfectæ, alia verò imperfectæ; perfectorum autem generationem esse determinatam tam secundum principium actiuum & secundum materiam, quàm secundum locum in quo fit: Imperfectorum autem minimè: Exempli causa, in genere animalium, quæ sunt perfectiora, ita se habent natura, vt equus non generetur nisi

nisi ab equo, & ex sanguine menstruo equæ, & intra matricem; at mures possunt generari ex semine & sine semine, intra matricem & extra. Idem perspicitur in plantis; idemq; similiter contingit in elementis, nam purus ignis elemētāris, nec generari, nec conservari pōtest, nisi in suo loco naturali, id est, in concauo Lunæ; ergo similiter etiā eueniet in metallis; quare cum aurū sit perfectissimum omnium metallorum, habebit determinatum agens & materiam, & locum naturalem, & propriam venam quæ latet intra sinum & ventrē terræ, extra quem locum, aurum nullo modo confici possit. Neque valet illud, quod posset afferri e contra hoc quod diximus: nimirum si mures qui sunt perfectiores auro, possunt generari extra matricem multo magis aurū effici poterit extra suum locum naturalem; & si serpentes fuerunt arte magica producti à Magis Pharaonis, vt legimus in Exodo, cur non etiam poterit effici verum aurum industria & beneficio artis? Hoc inquā non valet, nā eādē ratione probari posset, cum mus sit perfectior qualibet planta, & mus generari queat sine semine, quālibet etiā plātā posse absq; semine procreari, quod falsū est: nihil ergo prohibet, quod est imperfectius alio simpliciter, esse perfectius illo secundū quid. Quamobrem quod aurum requirat determinatum locum suæ generationis, nō arguit ipsum simpliciter esse perfectius aliquo animali sed tantū secundū quid. Hęc ex AEGIDIO.

Exod. 7.

Conciliator.

CONCILIATOR in differentia 209. sic ait: Metallum non potest fieri per artem, & in aliud transmutari; cū ars solū faciat permutationem in accidentibus, non autem in substantia; vel fortasse si possibile est, tamen id est homini ignotum, unde

Vnde Commentator tertio, De anima ait; Dicitur de multis artificijs, quod videntur esse possibilia, sed sunt causarum ignotarum. vt v. g. Alchimia, etsi talis ars constituatur, fortasse hoc erit per accidens, & inspiratione diuina potius quam artis humanæ sapientia. Non enim (inquit Conciliator) ars eo peruenire potest, vt agentia & materiam, cum tempore, modo, & alijs circumstantijs, sciat ita proportionare, vt inde nouum constitutur metallum. Quod si apparentur videatur, id erit, quia ars fallaciam eius humano ingenio nequit detegere. Vnde aurum arte constructum, vim non puto habere confortandi cor, sicut habet aurum à natura productum. Fideles mihi tamen experti, dicunt argentum decoctione per artem fieri verum, non tamen videtur apparere lucrari, probationibus omnibus quibus vtuntur, exploratum.

QVIDA M rerum metallicarum peritissimi, de quibus etiam subtiliter & accurate scripserunt, dixerunt, primum atque summum fundamentum, quo nititur ac sustentatur ars Alchimix nullum esse: quo licet intelligere, ipsam artem (si tamen ars dicenda est quæ in se nihil veri & certi habet) inanem & fallacem esse. Etenim Alchimistæ putant materiam omnium metallorum esse sulphur & argentum viuum, quamobrem profitentur se ex varia sulphuris & argenti viui inuicem permixtorum temperatione, posse quodlibet metallum efficere: in quo sanè vehementer falluntur. Nam si sulphur & argentum viuum est materia auri & argenti, ergo in venis in quibus generatur aurum & argentum, apparerent aliqua vestigia sulphuris & argenti viui; similiter etiam in venis sulphuris & argenti viui, reperirentur aliqua indica auri

vel

Non esse materiam omnium metallorum sulphur & argentum viuum.

vel argenti; sed ipsi qui totam pene vitam curiosissimè lustrandis, & considerandis venis, locisq; metallorum consumpserunt, nunquā tale aliquid reperire potuerunt. quare falsa est opinio Alchimistarū, & aurum quod ab ipsis fit ex sulphure & argento viuo, non est verum aurum: non enim, vt dictum fuit, talis est materia veri & naturalis auri. Aurū autem quod fit ab Alchimistis, licet simillimum videatur vero auro, falsum tamen esse multis modis cognosci & iudicari potest, nempe vel expondere; vel ex eo, quia non sustinet vim ignis; vel ex eo quia iniectum in vrinam, amittit colorem suum; vel quia non est ductile in tenuissimas laminas; vel denique quia non habet naturalis auri proprietates, quarum in primis illa commendatur, confortandi cor humanum. Hæc illi.

Cardanus.

*Inuenta &
opera artis
chimicæ.*

CARDANVS lib. 17. de subtilitate hæc scribit: sunt verò chimica inuenta, vitrum ducere in longissimas lineas, tenax aut prædurum efficere posse. Vidi ego dudum spheram exiguan ex vitro, quæ omni conatu illisa solo lapideo, non cōminuebatur, sed resiliebat ad trabes. Eiusdem facultatis chimicæ est, vitrum albis lineis interstinguere, celare in eo imagines, falsas fabricare gemmas, purgare caphuram, metalla miscere, immutare, aut nobiliora imitari. Exempla verò fallacis Alchimix vide apud eundem in 10. lib. De varietate rerum, cap. 51. Quo in loco etiā hæc subiungit: Aurum & argentum facere, seu ex alijs metallis ea cōficere, aut gemmas factitare, aut viles in nobiliores trāsmutare, nemo nō optare debet vt sciat; at quid horum fieri possit, difficile scitu admodū est; & si hoc etiam sciuerimus, longè difficilius est scire, Quomodo fiat. Quæ autem ab Alchimistis

stis fiunt, ea vel ad voluptatem pertinent, vel ad
vsum; ad voluptatem sunt gemmæ & metalla no-
bilia; ad vsum tincturæ, colores, materiæ vaso-
rum & alia similia. Circa quodlibet autem ho-
rum, tria excogitari possunt, vel vt fiant, quod ma-
ximum est; vel vt purgentur; vel vt perficiantur.
Horum primum, de metallis, adhuc sub iudice lis
est an fieri possit; secundum & tertium, fermè in-
uentum est ad summam perfectionem. ac licet ars
chímica non faciat verum aurum, quattuor tamen
præstat magnas vtilitates. Prima est, quia potest
vnum metallum facere simillimū alijs, vt ferrum
æri, & æs auro & argento, idque clarius apparet
in gemmis. Secunda, cum id quod in aliquo po-
tentia continetur, per vim ignis excitat, extrahit,
& ad perfectionem perducit. Tertia, cum ea quæ
superflua sunt, vi sua absumendo detegit, vt cum
ex calce alumen excipitur, quod non genitum est
vi ignis, sed exceptum; ita quo vocant multiplica-
tionē, cum ex terra ipsa quæ aliquid cōtinet quod
continetur, excipiunt. Quarta, Ars chimica vi
ignis multas facere potest cōpositiones atq; sepa-
rationes, nō minus vtilēs & lucrosas ijs quæ ab Al-
chimistis tam anxie quærantur & ambitiosè pro-
mittuntur transmutationibus. Hæc Cardanus.
Ex quibus verbis perspicitur eum arbitrari chimi-
cam illam auri generationem, vel esse impossibi-
lem, vel propemodum impossibilem.

*Vtilitates ar-
tis chimicæ.*

DECLARATVR OPINIO EORVM
qui defendunt Alchimiam.

ALBERTVS in libro suo 3. de Mineralibus, *Opinio Aui-
cap. 9.* hanc de facultate Alchimicæ quæsti- *cennæ.*
nem pertractans, primū exponit sententiā Aui-
cen-

cennæ quæ fuit hæc: sciant (inquit Auicenna) artifices alchimix species metallorū permutari non posse, quāuis aliquid illis simile fieri possit; quod enim differentia specifica aliquo tollatur ingenio, non credo possibile; sed expoliatio accidentium non est impossibilis, vel saltē diminutio nō enim permutatur species metallorū, nisi prius in primam materiam metallicam reducantur, & sic iuuamine artis deducantur in speciē metalli quod voluerit. Atque idem quoque sensisse ait Haltem Philosophum præcipuū in Phisicis & in mathematicis, deinde Albertus subiungit ea quæ sequuntur: Oportet nos dicere, Alchimicos peritos nō aliter operari quā peritos medicos, qui per medicinas purgatiuas purgant materias corruptas & nocentes sanitati, & postea per remedia confortantia naturā, iuuant virtutem naturalium, vt digerendo, sanitatem inducant: quæ sanitas est effectus & naturæ & artis; sed illius effectiue & principaliter, huius autem organicè & instrumentaliter: sic Alchimistæ primo benè purgantes materiam argenti viui & sulphuris insitam omnibus metallis, confortant; deinde deducunt virtutes elementares & coelestes tali materiæ inhærentes ad proportionem mixtionis metalli quod intendunt inducere; & tunc ipsa natura operatur, & non ars nisi organicè iuuando & expoliendo vt diximus; & sic verum aurum & argentum educare, & facere videntur: quod enim virtutes elementares & coelestes faciunt in vasis naturalibus, hoc etiam faciunt in vasis artificialibus, si artificialia formantur ad modum vasorum naturalium: & quod facit natura calore solis & stellarum, hoc faciet ars calore ignis; dummodo sic contemperetur, vt non
exce-

Sententia Alberti Magni.

excedat virtutē se mouentem & informantem quæ est in metallis : huic enim coelestis inest virtus, quæ primo commiscuit eam, & hæc inclinatur ad hoc vel ad illud per artis iuuamen. Alahimia igitur per hunc modum procedit, id est corrumpens vnum, à sua specie remouendo, & cum inuamine eorum, quæ in materia insunt, alterius speciem inducēdo. quare omnium operationum alchimarum melior est illa, quæ procedit ex eisdem, ex quibus procedit natura; sicut ex purgatione sulphuris, per decoctionem & sublimationem & expurgationem argenti viui, horumque bona permixtione cum materia metalli, in his enim & ex virtutibus horum, omnis metalli species inducitur. Qui autem per alba albificant, & per citrina citrinant, manente specie prioris metalli in materia, procul dubio deceptores sunt, & verum aurum atque argentum non faciunt; & hoc modo fr̃re omnes vel in toto, vel in parte procedūt. propter quod ego experiri feci aurum alchimicum quod ad me delatum est, & postquam sex aut septem ignes sustinuit, tandem amplius ignitum consumitur & perditur & quasi ad fecem reuertitur. Hæc Albertus. Ecce supradictis verbis Albertus, non solum docet verum aurum posse fieri per Alchimiā, sed etiam quis modus eius sic efficiendi sit possibilis, & quis impossibilis, manifestè declarat.

QV I D A M Ianus Lacinius, qui de facultate chimica in transmutandis metallis multa disputauit, eiusque disputationis summam memorat Cardanus loco supradicto, probat arte chimica posse confici verum aurum, his rationibus. Primò metalla sunt quædam pura & concocta, vt aurū &

quinque rationes pro alchimiā.

argentum : quædam cocta sed impura, vt æs, ac fer-
rum: quædam cruda & impura vt vtrumque plumbū;
sed impura repurgari, cruda cōcoqui possunt,
igitur ex ære, ferro & plumbo, aurum & argentū
fieri potest. Quod autem talia concoqui possint,
demonstrat ex sententia Aristotelis 4. Meteororū
vbi de cōcoctione agit. De purgatione dubiū non
est, quippe cū proprium sit ignis separando purga-
re. Deinde propinquitas, paruumque causarum
discrimē, hoc idem suadet, cum ab iisdem omnia
fiant. Supponit autem omnia metalla constare sul-
phure & argento viuo; quæcumque verò similia
sunt, facilè inuicem transmutantur, eoque ma-
gis, quòd natura videtur semper perfectissimum
intendere in omni genere, velut aurum; quæ igi-
tur imperfecta sunt, artis beneficio perfici posse vi-
dentur; tum vt ad finē, tum vt ad motus ipsius per-
fectionem perducantur. Postea, si ars auctore A-
rist. in 2. Phys. & 4. Meteororum est imitatrix na-
turæ, cum natura concoquendo purgandoque ex
sulphure & argento viuo, aurum argentumque
perficiat, cur non etiam idem simili ratione ope-
rans ars possit efficere? Adhæc, ea dici debent se-
cundum naturæ ordinē copulata & inuicē trans-
mutabilia, quæ non habent omninò diuersas ope-
rationes sed easdē, in eo tantūm differentes, quod
quædam habent eas imminutas & imperfectas, ve-
lut fœtus, infantis cōparatione, ouum pulli, au-
relia papilionis. At plumbum, æs, ferrum, argen-
tū, nullas habent operationes ab auro distinctas,
sed quas illud habet, vtpote liquefcere, duci, gra-
ue esse, nitere, ignibus resistere; easdē habent hæc,
sed vitiatas & imminutas; non enim ita splen-
dent, non sunt adeò graua, minus resistunt igni-
bus,

bus, non tota liquefcunt, nō tām tenuiter ducuntur; igitur hæc dici debent aurum imperfectum, & beneficio artis perducī queunt ad perfectionem auri. Atque hoc putat Cardanus eſſe maximum argumentum quod pro Alchimiſtis afferri poſſit. Poſtremò, idem aſtruit exemplo ranarū, quæ ſtatim, ob præparationem materiæ, ex puluere generantur. Sunt autem ranæ perfectiores auro, & vt animalia perfectæ, non ſolū partium ſimilarium compoſitione, ſed etiam instrumentorum compoſitione indiguerunt. Auicennam quoque citat dicentem, vitulum in nubibus generatum ſemiuuum excidiſſe inter imbres. Generantur etiam ex iuuenulo ſtrangulato apes, ex Baſiliſco ſcorpiones, ex elixatura Anatis ſub dio expoſitæ buſones, ex Aſinis veſpæ, ex equis Scarabæi, ex mulis locuſtæ, aqua quibuſdā in locis cōuertuntur in lapides: aer concuſſus inter duriora corpora, repente tranſit in ignem, fumus metallorum, præcipuè plumbi, cogit argentum viuum, cortex mali punici ferrum mutat in chalybem. Si igitur hæc tām admiranda & penè incredibilia fieri poſſunt, atque adeò quotidie fieri videmus, cur incredibile videatur, poſſe ab Alchimiſtis verum aurum confici? Hæc ille diſputat pro Alchimiſtis.

ANTONIVS Mirādulanus, Philoſophus noſtræ memoriæ præſtans, & in Ariſtotelis doctrina excellenter verſatus, in illo ſuo opere quod ſcripſit de Euerſione ſingularis certaminis lib. 19. ſect. 7. hanc de Alchimiſtis ſententiā pronuntiat. Dicimus veram eſſe Alchimiſtarū opinioē quod aurū poſſit fieri, & ab arte & à natura, quia tranſmutare poſſunt argentū viuum, & alia quæ ad id requiruntur, ita vt fiat eadē materia: ſicut non ſolū à na-

*Antonius
Miradulanus.*

tu a sed etiam ab arte animalia, vt scorpiones, generari possunt. Verum quia illud aurum fit rarissimè & cum maxima difficultate, multa enim quæ ad id concurrunt, facillimè impediri possunt, idcirco non videtur fieri posse; sed rei difficultas non arguit impossibilitatem. Non est autem danda opera illi arti, non quia non sit vera, sed quia tantæ est difficultatis, vt sit vtilius eam omittere quàm exercere: & multi quidem ditissimi ad magnam inopiam redacti sunt, propterea quod maximis sumptibus impensis, vel nunquam assecuti sunt quod hæc ars pollicetur, vel certè rarò & parum, ita vt sumptus longè sit maior lucro, quare satius est alijs artibus certioribus operam dare, quæ maiori ex parte operam suam præstant, quàm huic quæ rarissimè propter res naturæ absconditas, finem suum assequitur. Hæc Mirandulanus.

EXPLICATUR BREVITER OPINIO
auctoris.

*Sententia auctoris
de auro
alchimistico.*

NO B I S autem propositam quæstionem philosophicè considerantibus atque perpendentibus, tria videntur hac de re valde probabilia dici & firmari posse; vnum est, nullam esse rationem philosophicam, vel necessariam, vel etiam admodum probabilem, qua demonstretur rationem chemicam efficiendi verum aurum, esse impossibile. Cur enim putetur impossibilis? An quia nihil eorum quæ fiunt à natura potest fieri ab arte? at hoc in generatione multorum animalium, aliarumque rerum quæ opera & ministerio artis non secus generantur quàm à sola natura, falsum esse cognoscitur. An quia (vt volebat Aegidius) nihil eorum quæ sunt in genere suo perfectissima, potest pro-

produci nisi vno modo, id est, solùm ab agēte suo naturali? Verùm si Aegidius verisimili aliqua ratione hoc probaret, aliquantulum fortasse valeret ad persuadendum: cùm autem nullam huius rei probationē afferat, qua facilitate ab eo id dicitur, eadem planè à nobis contemni ac reiici potest. An deniq; quia aurum naturale generatur virtute caloris coelestis, aurum verò chemicū efficitur à calore igneo, qui duo calores cùm multum inter se differant, non poterunt eundē effectum præstare? sed hæc ratio dupliciter peccat. Primùm enim falsum est calorem coelestē & igneum specie inuicē distingui: cùm enim ab eodem contrario, hoc est, à frigore similiter corrumpantur, cùm ab eadem causa interdum producantur nimirum à lumine, cùm se inuicem intendunt atque augeant, cùm ad productionem ignis & mixtorum simili ratione conducant, fieri non potest, vt ea ratione qua calores sunt, specie distinguantur inter se: differunt igitur ea re solū, quòd calor coelestis propter ordinatum coeli motum, est valde tēperatus & accommodatus ad generationem & conseruationē rerum sublunariū, quam ob causam appellatur salutaris & viuificus: calor autem igneus ex se nō est temperatus, sed agit quantum potest agere, & res sibi subiectas tandē destruit atque interimit, quocirca vocatur à Philosophis destructiuus & corruptiuus rerum. Verùm si hic calor aliūde corrigatur atque temperetur, nimirum vel a facultate animæ, vt in animalibus contingit, vel ab arte, vt fit in multis mixtis & medicamentis quæ à calore igneo, moderatione artis procreantur; efficietur profectò vt calor igneus talis propemodū euadat, qualis est coelestis. Deinde, experientia manifestè

*Calor Coelestis
& elementaris
non differunt
specie:*

*Animalia ge-
nerari posse
solo calore i-
gnis, argumē-
tum Iulij Sca-
ligeri.*

*Ex auripi-
gmento teste
Plinio, fieri
verum aurū.*

ostendit quædā animalia similiter generari posse calore igneo atque calore cœlesti. Nam apud AEgyptios pulli calore igneo ex ouis excluduntur atque procreantur. Quam rem Iulius Scaliger, vir propter excellentem omnium disciplinarum eruditionem admirandus, in ijs quæ scripsit contra Cardanū excercitatione 23. pulchrè describit his verbis; In AEgypto ed Cayrum furnos construūt alij alio multiplici fornice imposito: quorū tholi supremi medio, foramen est, per quod caloris vis, quæ immodica possit officere, subit atque exhalat: in imo ignem accendunt temperatum: Ouorum multas centurias in fornicum superiore planitie disponunt: statutis diebus erumpit pullorū turba, quos illi non numero sed mēsurā venales habēt: modiolū statuunt sine fundo: quem vt implerūt, tollunt, neque hæc fabula est, sed fabulæ ipsi qui negant. Hæc Scaliger. Cæterum posse ex alijs metallis verè aurum effici, probari argumento & experimento posset auripigmenti, ex quo perfectū aurum posse fieri, testis est Plinius, qui rem non priscis temporibus sed sua ætate factam testatamque commemorans, ita scribit lib. 33. cap. 4. Aurum faciendi est etiam vna ratio ex auripigmento quod in Syria foditur pictoribus, in summa tellure, auri colore, sed fragili lapidum specularium modo, Inuitaueratque spes Caium principem auidissimum auri; quamobrem iussit excoqui magnum pondus: & planè fecit aurum excellens, sed ita parui ponderis, vt detrimentum sentiret, illud propter auaritiam expertus, quanquā auripigmenti libræ 14. permutarentur: nec postea tentatum ab vllō est. Sic Plinius.

ALTERVM verò, quod eadem de re probabilis-

bilissimè potest asseri, illud est, chemicam rationem efficiendi verum aurum nò quidem physicè, sed moraliter vt aiunt, loquendo vel impossibilem, vel propemodum impossibilem videri; non propter vllam rationem philosophicam quæ adhuc ab vilo sit allata, sicut ostensum est, sed propter ipsam experientiã quæ in rebus naturalibus, moralibus atque artificialibus summi argumenti firmissimèque rationis vim debet obtinere. Etenim cum plurimi in chemicæ facultatis tractatione & exercitatione diu multumque laborauerint, & in veri auri effectiõnem acerrimis studijs atque incredibili cupiditate incubuerint, nemo tamè adhuc fuit præter vnum aut alterum probatis proditum historijs, quem liquidò constet verum aurum & omni ex parte probatum ac perfectum effecisse, Quod si effectio auri per artem chemicam est possibilis, cur ea, cum tam diu & tam multum optata, quæ sita, & procurata fuerit, nondum tamè reperia & vñtata fuit? nam quia possibilis est generatio animalium, medicamentorum, aliarumque multarum rerum non solum per naturam, sed etiam per solertiam & industriam humanam, iam pridem iuuentæ sunt artes, quæ huiusmodi res & verè & facilè possunt perficere; cur igitur idem non contingit in auro chmico? nisi quia vel talis modus efficiendi tale aurum simpliciter est impossibilis, vel si est possibilis, nondum tamen is est humano ingenio, & fortasse non potest esse, exploratè perfectèque cognitus. Atque hoc argumentum ab experientia ductum, non solum apud Philosophum naturalem, qui nunquam à rebus sensatis experientiãque comprobatis, vel transuersum (vt aiunt) digitum discedit, sed etiam apud quem-

Cur non videatur esse vera ars Alchimie

cumque hominem sanæ mentis rectique iudicii plurimum valere debet. Quod si habent isti, ut iactant, veram certamque artem faciendi aurum, cur sibi primum non faciunt tantum auri, ut nullius egeant, sed bonis omnibus quæ parari auro possunt, abundant? At enim videre licet istos, semper egentes & mendicos, qui que per vana promissa, alienis opibus exhauriendis, suam quoquomodo egestatem subleuare, suamque famem exple-re cupiant.

*Non esse per-
mittendum
in Republica
usum Alchi-
mia.*

AD extremum, illud non tantum probabiliter dici, sed etiam pro vero certoque confirmari potest, artem chemicam, licet ea fortassis sit utilis in distillationibus & alijs rebus quas superius ex sententia Cardani memorauimus, tamen in eo quod spectat ad effectum veri auri quam illa profite-tur atque in primis pollicetur vanam esse, noxi-am ac perniciosam Reipublicæ. Primum, Quia aut nunquam, aut rarissime præstat quod promittit, ex quo non semel factum est, ut multi ad extremam inopiam atque paupertatem redacti fuerint, unde rectè quidam ait, Alchimistas non efficere aurum sed absumere; non implere curmenas, sed magis deplere & exhaurire. Deinde, quia faciunt falsum aurum falsamque monetam, atque gemmas pro veris passim distrahunt, atque diuendunt, ex quo Respu-blica hominumque societas magnum caperet detri-mentum, Postremò, quia verum aurum non rarè adhibetur in medicinis ad exhilarandum & robo-randum cor, aurum autem chemicum cum vel non sit verum aurum, vel certè imperfectius sit auro naturali, vel non utique habebit eiusmodi proprie-tates, aut certè non ita vitales & salutare humano corpori, quare non sine discrimine salutis & peri-culo

culo vitæ, in medicinis adhiberetur. Hæc igitur nobis visa sunt de chimica facultate efficiendi verum aurum probabiliter posse disputari.

CAPVT XIII.

DE ORIGINE MAGIÆ ET IIS
qui in ea clari fuerunt.

ORIGINEM Magiæ, præsertim eius quã diximus non esse naturalem, variè tradunt scriptores. Philo libro De specialibus legibus censet ex vera & naturali Magia adulterata & corrupta natam esse fallacẽ & quæ vulgo propriè dicitur Magia, ita scribens: Ex hac adulterata & de prauata, descendunt quas proprio maxime vocabulo malas artes dicimus circulatorum ariolorumq; studia, mulierũ, mancipiorumq; nequissimorum expiationes & lustrationes profitentiũ, mutationesq; amoris in odium, aut ex aduerso in amorem odij, per quasdã passionis amatorias & incantamenta idonea: atque his dolis circũueniunt homines & ingentium malorum atque ruinarum sunt causæ, nõ priuatis modò hominibus aut familijs, sed ciuitatib⁹, regnis & prouincijs. Quamobrẽ huiusmodi artes, meritò lege Mosaica, grauissimis propositis pœnis prohibetur. Hæc Philo. Vetus tamẽ opinio est plurimorum scriptorũ probata consensu, principem huius Magiæ, doctore & quasi parentẽ fuisse Zoroastrẽ, vel Persem, vt Plinius & Diognes Laëtrius vocant; vel Bactrianũ, vt Diodorus Siculus & alij nominant. Et Plinius lib. 30. cap. 1. ita de eo scribit: Sine dubio in Oriente orta est Magia, in Perside à Zoroastre, vt inter auctores conuenit. Eudoxus Zoroastrem hunc, sex

Philo de origine Magiæ.

*Zoroastres
Magia patrẽ.*

Plin. lib. 7.

*Cham idem
qui Zoroa-
stres.*

sex millibus annorum ante Platonis mortem fu-
isse prodidit; sic & Aristoteles; Hermippus, qui
de tota ea arte diligentissimè scripsit, & vicies,
centum millia versuum à Zoroastre condita, indi-
cibus quoque voluminum eius positis explana-
uit, præceptorem à quo institutus est Zoroaster,
tradidit Azonacem quinque millibus annorū pri-
orem bello Troiano. De quo Zoroastre mira alijs
locis scribit Plinius : Vnum enim eum (inquit)
mortalium eodem, quo natus est die, risisse, cere-
brumque ita ei palpitasse, vt impositam repelleret
manum, futuræ præfagio scientiæ, viginti annis in
deserto Magiæ vacantem, caseo vixisse ita tempe-
rato, vt vetustatem non sentiret. Iustinus quoque
historicus libri 1 initio, inuētorē artis Magicæ fa-
cit Zoroastrem : idemque sentit B. Augustinus lib.
21. De ciuitate DEI, cap. 14. Solum, inquit, Zoro-
astrem quando natus est, ferunt risisse, nec ei bo-
ni aliquid monstrosus ille risus portendit : nā ma-
gicarum artium fuisse perhibetur inuentor, quæ
quidem illi nec ad præsentis vitæ vanam felicitatem
contra suos inimicos prodesse potuerunt; à
Nino quippe Assyriorum rege, cū esset ipse rex
Bactrianorum, bello superatus est. Suidas etiam
ait, Magiam inuentum esse Persarum, aqud quos
Magi magnam fidem & auctoritatem habuerunt.
Auctor Historiæ Scholasticæ enarrans historiā li-
bri Geneseos, cap. 39. Ninus, (inquit) vicit Cham
qui adhuc viuebat & regnabat in Bactria, seu in
Thracia, vt alij volūt, & vocabatur Zoroaster in-
uentor artis Magicæ, qui & hanc, & septem libe-
rales artes in quatuordecim colūnis scripsit; septē
æneis, & septem lateritijs, contra duplex orbis ex-
cidium quod timebatur, vnum per aquas, alterum
per

per ignem. Ninus verò libros eius combussit. hinc etiam orta sunt idola. Hæc ille. Verùm de antiquitate Zoroastris non cōuenit inter scriptores: nam Eudoxus & Aristoteles, vt ex Plinio retulimus, volunt eum antiquiorem fuisse Platone, sex millibus annorum Hermippus autē vel (vt citat Laërtius) Hermodorus Platonicus in libro De disciplinis facit eum quinque millibus annorum bello Troiano vetustiore; & contrario autem Xantus Lydius, vt refert Laërtius, multo recentiorē eum facit, hoc est, sexcentis duntaxat annis ante Xerxis transitum in Græciam. Sed illi nimium multos computant annos, hic nimium paucos. Constat enim Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraam: ab ortu autem Abraæ, vsque ad primam Olympiadē fluxerunt anni mille centum septingenti & paulò amplius sexaginta: nam qui plures quam cæteri annos monarchiæ Assyriorum & Medeorum vsq; ad Cyrum attribuerunt, illi mille trecentos sexaginta, huic trecentos quinquaginta assignarunt. Cœpit autem Cyrus regnare initio quinquagesimæ quintæ Olympiadis: Secundum hanc igitur laxissimam computationem, à Nino & Zoroastre vsque ad primam Olympiadem, numerantur anni mille quadringēti nonaginta quattuor. Bellū porro Troianum septem & quadringentis annis præcessit Olympiades: Xerxis transitus in Græciā, in 75. excessus Platonis in 108. Olympiadem incurrit. Ex quo apparet multitudinē illam annorum, quam Eudoxus, Aristoteles & Hermippus tribuunt antiquitati Zoroastris, vel esse fabulosam, vel annos illos non quales nostri sunt, sed quales Aegyptij & Arcades habuerunt, hoc est, trimestres, esse cen-

*Laërtius in
tio Operis.*

consendos. Nec dissimile fuit eodem in loco Plinij, quippe qui ait Moſem multis annorum millibus posteriorem fuiſſe Zoroaſtre; cum ſubtiliſſima Chronologiæ ratione compertum ſit, paulò amplius ſexcentis annis Moſe priorem fuiſſe Zoroaſtrem.

Cæſiani de origine Magiæ opinio.

APUD Cæſianum Serenus abbas collat. 8. cap. 21. originem Magiæ & omnium maleficarum artium altius repetit, nimirum etiam ante diluvium, ex eo tempore quo filij DEI, ut ſcriptura narrat, permiſti ſunt filiabus hominum, ait enim, ſcientiam omnium rerum cœleſtium & ſublunarium quam Adam à DEO acceperat, tradidiſſe ipſum filio ſuo Seth, cuius ſemen eam ſervavit incontaminatam, & donec diuiſum à ſacrilega propagine Cayn perduravit, eam doctrinam ad DEI cultum, & ad utilitatem vitæ communis exercuit: cum verò fuiſſet impiæ generationi permixtum, ad res profanas atque noxias, quæ piè didicerat, inſtinctu Dæmonis deriuavit; curioſasq; ex ea maleficiorum artes atque præſtigias ac magicas ſuperſtitiones audacter inſtituit. Sed quomodo hæc curioſa & malefica doctrina diluvio non perierit, in cauſa fuit Cham, ut antiquæ ferunt traditiones, qui ſuperſtitionibus & ſacrilegis artibus fuit infectus, eaſque artes, cum in arcam, in quam cum Noë patre ſuo iuſtiſſimo, & ſanctis fratribus ingreſſurus erat, inferre non auderet; diuerſorum metallorum laminis, quæ ſcilicet aquarum non corrumpereſcentur iniuria, & duriffimis lapidibus, qui vim ignis non ſentirent, inſculpiſit: quæ diluvio peractò, eadem qua ille celauerat curioſitate perquirens, ſacrilegiorum ac perpetuæ nequitie ſeminariū tranſmiſit in poſteros. Hac itaq; ratione illa opinio vulgi
qua

quæ creditur Angelos vel maleficia, vel diuersas artes hominibus tradidisse, in veritate completa est. Hactenus Abbas Serenus.

SE D mihi verius sentire videntur, qui Diabolum primum Magicarum artium auctorem & patrem faciunt, à quo mortales earum cognitionem acceperint, & usum didicerint. Et sanè primum Magiæ usum & effectum memoria repetentibus, haud improbabiler videri potest, Magiæ usum unà cum mundo coepisse, & quidem in Paradiso, salua etiam tunc & integra illibataque hominis innocentia. Ibi enim Diabolus formam sibi induens serpentis, vel occultè per verum & naturalem serpentem Euam alloquens, blâdissimis deceptam promissis, ad vetitum pomum maximo sui suæque totius humanæ sobolis exitio, edendum induxit. Nec mirum videri debet si Diabolum Magiæ auctorem faciamus; cum ipse, vti apud Ioannem capite octauo Dominus noster dixit: *Homicida sit ab initio, & in veritate non steterit quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, mendax est & pater mendacij.* Rectè igitur Lactantius libro secundo Diuinarum institutionum, omnium maleficarum artium inuentores & magistros fuisse Demones, confirmat his verbis: Eorum inuenta sunt Astrologia & Aruspicina & Auguratio, & quæ dicuntur Oracula, & Necromantia & ars Magica, & quicquid præterea malorum exercent homines vel palâ, vel occultè: quæ omnia per se falsa sunt, vt Sibylla Erythræa testatur. Hæc & alia multa in eandem sententiam eo loco Lactantius commemorat. Sed nemo grauius & elegantius omnes Magiæ species omnesque fallacias ex Dæmone profectas esse ostendit quàm Cyprianus in lib. de

*Prima origo
Magicarum
artium à Dæ-
mone.*

Lactantius.

*Præclara Cy-
priani senten-
tia.*

Ido.

Idolorum vanitate: Nequissimi, inquit, spiritus, sub statuis ac imaginibus consecratis delitescent. hi afflatu suo vatum pectora inspirant, extorum fibras animant, auium volatus gubernant, sortes regunt, oracula efficiunt, falsa veris semper inuoluunt: nam & falluntur & fallunt, vitam turbant, somnos inquietant, irrepunt in corpora, mentes terrent, membra distorquent, valetudinem frangunt, morbos laceffunt, vt ad cultum sui cogant, vt nidore altarium & rogis pecorum saginati, remissis quæ constrinxerant, curasse videantur. Hæc est de illis medela, cum illorum cessat iniuria; nec aliud illis studium est à DEO homines auocare, & ad superstitionem sui, ab intellectu veræ religionis auertere: cum sint ipsi poenales, quærunt sibi ad poenam comites, quos ad crimen suum fecerint errore participes. Hi tamen adiurati per DEVM vnum à nobis, statim cedunt & fatentur, & de obsessis corporibus exire coguntur. Videas illos nostra voce & operatione, quasi flagris cædi, igne torreri, eiulare, gemere, deprecari, vnde veniant, aut quando discedant, ipsis etiam qui se colant audientibus confiteri, & vel exiliunt statim, vel euanescent gradatim, prout fides patientis adiuvat, aut gratia curantis adspirat, Hinc vulgus in odium nostri nominis cogunt, vt nos odisse incipiant homines antequam nosse, ne cognitos aut imitari possint, aut damnare non possint. Hæc Cyprianus.

SEd ne Christianorum hominum duntaxat hæc videatur opinatio, excitabo etiam testes Philosophus Græcorum, & quidē nobilissimos. Aristoteles in primo de Philosophia libro, vt Laërtius initio sui Operis memorat, Magos Aegyptijs anti-

antiquiores esse prodidit, duoque iuxta illos esse principia, bonum Dæmonem, & malum: alterum ex his Iouem & Onomasdem, alterum Plutonium & Arimanium dici: quod Hermippus quoque in primo de Magis ait, atque Eudoxus & Theopompus, qui & reuicturos homines, iuxta Magorum sententias dicit, immortalesque futuros: & vniuersa illorum mysteria & effectus precationibus quibusdam constare. Ista Eudemus quoque Rhodius tradit. Hæc Laërtius. Verum nihil luculentius testimonio Porphyrij: quod libro 5. De præparatione Euangelica, cap. 7. his verbis refert Eusebius: Magicæ artis dii Gentilium & inuentores & doctores fuerunt. Vnde namque homines quibus rebus Dæmones colantur & cogantur, quam ab ipsis Dæmonibus discere potuissent; Neque putantes id à nobis tantum dici: Porphyrius testis citetur, qui in libro De responsis sic ait: Non solum felicem conuersationem suam verum etiam quibus rebus gaudeant & quibus alligentur, Di hominibus significarunt. Adhuc quibus rebus cogantur, & quæ sibi afferenda sint, & quos dies vitare oporteat, figuras quoque ipsas simulachrorum quales esse debeant, & in quibus locis ipsi versentur, & omnino nihil est, quod ab ipsis diis homines non didicerint. Atque hæc Porphyrius ex varijs Proserpinæ responsis demonstrat & confirmat. Quid ergo mirum, Magicæ artis & inuentionem & studium & usum fuisse antiquissimum? Certe nos supra à Mundi usque primordijs, Magiæ originem repetiuimus, & liber Exodi satis clarè ostendit, iam tempore Moïsis, hoc est, plusquam trecetis annis ante bellum Troianum, Magiā claram & celebrem fuisse, Magosque magna apud eam gentē,

Porphyrius.

G

&

& sapientiæ & diuinæ cuiusdam virtutis auctori-
tate & existimatione floruisse, vtpote qui se Moli
opponere ausi fuerint similiter illi mira quædam
operâtes. Nec Deus per Mosem tā graues pēnas ad-
uersus Magos constituisset, nec tam seuerè eorum
consuetudinem & congressum Iudæis interdixif-
set, nisi iam tunc eorum ars, sicut hominibus exi-
tiosa erat, sic nota & celebris fuisset. Porro circa
belli Troiani tempora claram fuisse Magiæ famā,
non obscurè indicat Homerus, præsertim in Vlyssis
erroribus, adeò vt totum opus non aliunde cō-
stet. Siquidem Protea & Syrenum cantus apud
eum, non aliter intelligi volunt; Circe vtique &
inferorum, euocatione hoc solū agi. Deinde apud
Thessalas vrbes diu Magia, magna celebritate
vixit. Orpheus quoque magnam ei fidem & au-
toritatē addidit. Sed primus extat, vt inquit Plinius,
de eo commentatus Osthane Xerxem regē
Persarum bello quod Græcis intulit, comitatus,
qui velut semina artis portetosa sparsit, obiter in-
fecto quocūque commeauerat mundo; & hic ma-
ximè ad rabiem, non auuditatem modo scientiæ
eius Græcorum populos egit. Sed ante hunc, cla-
rissimum in ea arte Pythagore nomen fuit. Is au-
tem quem dixit Pythagoras, & post eum Empedo-
cles, Democritus & Plato ad hanc discendam na-
uigauere, exilijs verius, vt inquit Plinius, quàm
peregrinationibus susceptis, hanc reuersi prædi-
cauere, hanc in arcanis habuere. Sed maxime om-
nium Democritus, & aliorum suisque editis de ea
voluminibus, eodem tempore in Græcia, quo me-
dicinam Hippocrates, hoc est, circa Peloponnesi-
acum Græciæ bellum, & annum Romæ conditæ
trecentesium, eam illustravit. Multis post hos
sacu-

ſeculis, Apoſtolorum temporibus apud Brachma-
 nas Indorum Iarchas, & apud Gymnoſophiſtas
 Aethiopum, Teſpeſion Magiæ exiſtimatione illu-
 ſtres fuerunt: quo tempore Simonem cognomen-
 to Magum, propter hanc artem multum claruiſſe, *Simon Magus.*
 omnis loquitur Eccleſiaſtica hiſtoria. Is Apoſto- *Actor. 8.*
 lorum æmulus, non apud Samaritas modò, ſed a-
 pud Romanorù quoque principes, ad magicas eius
 præſtigias attonitos, honores etiam diuinos obti-
 nuit: ex quo velut parente, multiplex hæreticorù
 ſoboles prognata, & ſub Chriſtiano nomine ma-
 gicàs artes profeſſa, religionem & diſciplinã chri-
 ſtianam apud ignaros, infamem & odioſam fecit.
 Verùm omnes ante ſe poſtquẽ eius artis famæ ce-
 lebres, longè ſuperauit Apollonius Tyaneus, eius
 perdiſcẽdæ ſtudio totum penè orbem peruagatus,
 & cum ijs congreſſus quicunque tunc in ea clari
 habebãtur. Is Magiæ ſcientia tantam nominis cla-
 riatem gloriamque ſibi comparauit, tantaque
 ſui admiratione hominum animos impleuit, vt à
 multis eius ſapientiam operaque æſtimantibus,
 & viuus & mortuus quaſi Deus haberetur. Taceo
 hîc Plotinum, Porphyriũ, Iamblichũ, Proclũ, A-
 puleium alioſq; Pythagoricæ ac Platonice ſectæ
 plurimos, qui Magiã & coluerunt ſtudioſiſſimè,
 & pugnaſciſſimè defenderũt & tanquã inter om-
 nes ſapientiæ partes clariſſimã, vtiliſſimamque,
 ſummis laudibus prædicauerunt. Sed quæret ali- *Vnde tanta*
 quis, quomodo Magia artium omniũ vaniſſima & *Magiæ aucto-*
 fraudulentiſſima, tantum in toto, terrarum orbe *ritas.*
 totq; ſeculis valuit? Huic quæſtioni reſpondẽs Pli-
 nius primò capitetriceſimilib. Auctoritatẽ, inquit,
 e maximã fuiſſe nemo miretur: quandoquidẽ ſo-
 la, artiũ, tres alias imperioſiſſimas humanę mētis

complexa, in vnam se redegit. Natam primùm è Medicina, nemo dubitat, ac specie salutari irreplisse, velut altiore sanctioremque quàm medicinam: ita blandissimis desideratissimisque promissis, addidisse vires religionis, ad quas maximè etiam nunc caligat humanum genus. Atque vt hoc quoque suggererit, miscuisse artes mathematicas, nullo non auido futura de sese sciendi, atque ea è coelo verissimè peti credente. Ita possessis hominum sensibus triplici vinculo, in tantum fastigiũ adoleuit, vt hodieque etiam in magna parte gentium præualeat, & in Oriente regum regibus imperet. Hæc Plinius.

Religio & disciplina Christi tenebras Magie & veterum maleficarum artium è Mundo discussit.

*Esa. 29.
1. Cor. 1.
Ibidem.*

C A E T E R V M illud hoc loco magno nostro gaudio ingentiq̃ue gloria Christianæ religionis considerandum est, cum primùm Euangelicæ doctrinæ lux mundo affulsis, omniũ magicarũ fraudum calliginem fuisse discusam atque dissipatam. Simul enim fides CHRISTI prædicata & recepta mundo fuit, omnis magicarum artium, oraculorum, vaticinationem cæterarumque diabolicarum fraudum vis concidit, defecit, euanuit. Post Euangelium (inquit Tertullianus in libro de Idolatria) nusquam inuenies aut Sophistas, aut Chaldaeos, aut Incantatores, aut Coniectores, aut Magos, nisi planè punitos. Vbi sapiēs? vbi literator? vbi conquisitor huius æui; Nonnè infatuauit Deus sapientiam huius sæculi? Sic Tertullianus. Atque hæc ita fore, vti cernimus euenisse, multò antè CHRISTVS Dominus discipulos suos docuerat: nam apud Ioannem cap. 12. dixit: *Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eijcietur foras: & ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum:* Et apud Lucam capite 11. *cum fortis armatus custodit*

arrium

trium suam, in pace sunt ea quæ possidet. Si autem fortior eo
 superueniēs vicerit eum, vniuersa eius arma aufert in quibus
 confidebat & spolia distribuit. Quantum (inquit Euse-
 bius libri primi De præparatione Euangelica, cap.
 2.) recepta CHRISTI fide mundus profecerit, ip-
 sis oculis cernimus. Nō enim Persæ qui eū secuti
 sunt, matres suas nefandis nuptijs cognoscunt: nō
 humanis vescūtur carnibus Scytæ, nec carissimos,
 falsa religione impulsī liberos iugulāt: non Mas-
 sagetæ ac Derbices propinquos atque affines suos
 senectute confectos immolant, aut eorum carnes
 epulantur: non Tybareni senes suos præcipitare,
 Hyrcani rapaci auium generi, non Caspij canibus
 proijcere solent; quæ quidem antea religiosissi-
 mē faciebant: nunc verò euangelica virtute vni-
 quæ hæc tetra, foeda & immania flagitia explora-
 sunt. Quis iam doctrinam christianam amplexus,
 Deos putat aut inania & surda simulachra, aut
 maleficos Dæmones in eis habitantes, aut partes
 mundi quæ conspiciuntur, aut mortuorum vm-
 bras, aut etiā animalium vel abiectissima & nocen-
 tissima? quibus tamen rebus vniuersæ penē gen-
 tes ante prædicationem Euangelij diuinos hono-
 res cultusque tribuebant. Non satis existimari po-
 test, inquit Plinius lib. 30. cap. 1. quantū Roma-
 nis debeat, qui sustulere monstra, in quibus ho-
 minem occidere religiosissimum erat, mandī etiā
 saluberrimum. Quis ergo satis æstimet, quantum
 debeant CHRISTO, cūm aliæ gentes, tūm in
 primis & gens & vrbs Romana, cuius fidei ac do-
 ctrinæ beneficio, maximis est malis liberata, sum-
 misq; beneficijs affecta; Roma enim (vt ait B. Leo
 sermone primo De natiuitate Apostolorum Petri
 & Pauli) DEVM suum ignorās, cūm penē omibus

dominaretur gentibus, omnium gentium seruibat erroribus: & magnam sibi videbatur assumpsisse religionem, quia nullam respuebat falsitatem in qua diligentissima superstitione habebatur collectum, quicquid usquam fuerat vanis erroribus institutum, unde quantò est per Diabolum tenacius illigata, tantò fuit per CHRISTVM mirabilius absoluta.

CAPVT XIV.

AN MAGIAE STUDIVM ET VSVS
sit licitus.

DVPLICEM supra Magiã fecimus; vnã naturalem, alterã non naturalẽ. Naturalis cum sit doctrinã Physicã, Medicã, ac Mathematicã pars nobilissima, per se bona & honesta est, hominumq; studio & cognitione dignissima. Fortassè autẽ eius studium & tractatio publica meritò prohiberi posset in Republica, videlicet, si timeretur ne ea in vulgus prodita multi (quæ est humani ingenij ad mala procliuuitas) ad perniciẽ exitiumq; aliorũ abuterentur. Nam licet medicina quoq; abuti possint medici, & ob eandem causam etiam prohibenda videretur; attamẽ alia est ratio Medicinæ alia Magiæ: nam Medicina, & eius vsus est per se necessarius mortalib⁹, & abusus manifestior est, quàm vt omninò celari queat; ideoq; punitu ac emendatu faciliior. Magiæ verò, nec vsus societati hominum est per se necessarius, & est abusus occultis: latet enim per quas res & qualiter Magia operetur. Quamobrem valde timeri potest, ne, quò est occultior in operando, eò magis fiducia impunitatis, lubrica sit ad nocendum.

De studio Magiæ.

Magia verò non naturalis, præsertim quæ commercio

mercio & fœdere intio cum Dæmone nititur, dupliciter addisci potest, vel speculatiuè tantū, vel etiam practicè, hoc est, vel noscendi tantū causa, vel etiam vtendi & exercēdi. Nuda cognitio Magiæ per se mala non est: omnis enim cognitio veri bonū quoddā & perfectio est intellectus; si enim cognitio malorū bona non esset, Deus eam nō haberet; atqui Deus omniū bonorū pariter atq; malorum scientiā perfectissimā habet, si per se mala esset cognitio huius Magiæ, ergo nulli prorsus eā discere aut nosse liceret. Quomodo igitur Ecclesię Doctores & rectores, huius Magiæ vanitates, fallacias, maleficia, impiasq; superstitiones detegere & confutare possent? quomodo probare, mira illa quæ faciunt Magi, vel esse meras imposturas vel opera Dæmonum, vel occultarum virtutū naturalium effecta? quomodo demonstrare, nullū opus Magorū verè posse dici miraculū? quomodo docere, Christi miracula multū differre ac præstare Magorū miraculis, & Magos virtute diuina operari, nec Christum eiusq; seruos miracula magicis artibus edidisse? Atque hoc animo & consilio nonnullis Magiæ studere concessum est. Nos Christiani (inquit Tertullianus libro De Anima) fallacem Magiam non socia conscientia, sed inimica scientia nouimus, nec inuitatoria operatione sed expugnatoria dominatione tractamus multiformem hanc lucē mentis humanæ, totius erroris artificē, salutis pariter, animæq; vastatricem. Itaque mihi quidem videtur rectè dixisse Ioan. Picus Mirandulanus: Quò quis est Magiæ peritior, eò clarius eū cernere quantum inter Magorum & Christi atq; sanctorū miracula intersit. Sed studium eius potest tripliciter non esse bonū; vel si quis illud præferat

studijs vtilioribus, & tantum propter inanē quandam curiositatem illud capeſſat; vel ſi ad malè agendum id referre velit; vel ſi propter imbecillitatem mentis periculum ſit, ne huius Magiæ fraudibus & ſuperſtitionibus circumueniatur. Merito igitur id ſtudij publicè chriſtianis vetitum eſt, nec vlli niſi permiſſu rectorum Eccleſiæ conceditur.

De vſu Magiæ.

V s v s autem huius Magiæ in totum damnatus eſt & vetitus, non ſolùm lege diuina & Eccleſiaſtica, ſed etiam ciuili, nec Chriſtianorum tantum, ſed etiam Gentilium. Non eſt autem vſus Magiæ licitus: aut enim ibi eſt peccatum infidelitatis, ſi quis Dæmoni credens, tribuat ei diuinum numen; aut eſt peccatum idololatriæ, ſi oblationibus & ſacrificijs cultum Dæmonibus adhibeat: aut ſaltem eſt peccatum inobedientiæ, quia tam Magus quàm qui opera Magi vtitur, facit contra prohibitionē diuinam & eccleſiaſticam. Cauſa autem huius prohibitionis triplex eſt; Primò, quia is peccat in ſe ipſum, committens ſe in magnū diſcrimen, ſcilicet deceptum magicis fraudibus iu graues errores labendi. Deinde iniuriam facit Eccleſiæ, cum Dæmone habens commercium & familiaritatem, qui eſt omninò præciſus ab Eccleſia & ique aduerſarius. Poſtremò grauiffimè DE V M offendit, dū cōfugit ad Diaboli opem & auxilium; quaſi non ſit omnipotens & homini abundè prouidens & conſulens DE V S chriſtianorum. Quam grauibus autem, & minacibus verbis DE V S & vſum & ſtudium huius Magiæ prohibeat, ex varijs ſcripturæ locis liquido cernitur. In ca. 19. Leuitici ſic habes: *Non augurabimini, nec obſervabitis ſomnia. Non declinetis ad Magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini. per eos & capite ſequenti 20. Anima quæ declinauerit*

Magia vetita diuinis legibus.

ad Magos & ariolos, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi sui. Et cap. 18. Deutero: Non inueniatur in te qui sciscitetur ariolos, & obseruet somnia & auguria: nec sit maleficus nec incantator, neq; qui Pythones consulat, aut querat a mortuis veritatem. Omnia enim hæc abominatur Dominus; & propter istiusmodi scelera debitas gētes in introitu tuo. Et 4. lib. Reg. cap. 1. Ochoziæ regi Israël qui miserat nuncium ad consulendum Beelzebub Deū Accaron de ægritudine sua: Elias hæc renunciari iussit: Nunquid nō est DEVS in Israël, vt eatis ad consulendum Beelzebub Deum Accaron? Quamobrem hæc dicit Dominus; De lectulo super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris. Et lib. 2. Paralipomenon, cap. 33. inter alia scelera regis Manassæ, hæc connumerantur: Observabat somnia, sciscitabatur auguria, maleficis artibus inserviebat, habebat secū magos & incantatores; multaq; mala operatus est corā Domino, vt irritaret eum. Cuius seuerissimi præcepti hanc rationem reddit Philo in libro De specialibus legibus: Nō finit noster legislator procrastinari veneficorum supplicia, sed absque mora vult exigi: quod dilatio, noxijs opportunitatem peccandi præbeat, cæteris metū afferat, existimantibus, quicquid illorum vitæ accedit, suæ securitati decedere. Idcirco sicut viperas, scorpiones, aliasque venenosas bestiolas, priusquā mordeant aut sauciant, aut etiam se commoveant, sine mora ad primum aspectum occidimus, præcauendo naturalem eorum malitiam priusquam noceant: eodē modo eiusmodi homines plectendi sunt, qui magicis suis artificijs & maleficis artibus incautos homines non solum errore implicant, sed in graues calamitates intrudunt. Sic Philo. Quam essent autem hæ artes magicæ, & Apostolis & nascentis Ecclesiæ christianis

Egregia Philonis sententia.

abominabiles & exosæ, vel vnus locus qui est in 19. capite libri De Actis Apostolorum, apertissimè declarat, vbi sic legimus: *Multi ex his qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt coram omnibus.* Vt autem & multitudinem & pretium librorum intelligerimus; subditur, eos quinquaginta denariorum millibus fuisse æstimatos. illos autem libros de rebus curiosis, Chrysostomus, Augustinus, Beda, Oecumenius alijsque de rebus magicis scriptos fuisse interpretantur. Restat vt de Magis Pharaonis, qui se opposuerunt Mosi, nonnulla disputemus.

DE MAGIS PHARAONIS,

Exod 7.

Exod. 7.

SACRA Scriptura narrat Pharaonem aduersus Mosén iussisse accersiri sapientes & maleficos, qui per incantationes Aegyptiacas & arcana quædam similia fecerunt tribus prioribus prodigijs à Mose factis: sapientes vocat vel Astrologos, vel Philosophos, præsertim Magiæ naturalis peritos: maleficos autem, qui magiam illam quam supra nominauimus, non naturalem, tenebant & exercebant. Itaque horum nomine significantur præstigiatores, Necromantici, & qui magicis artificijs abutuntur ad patranda scelera, velut adulteria, furta, homicidia, atque ob id dicuntur malefici: nam & faciunt mala, & malo modo, nimirum Dæmonum auxilio cum multis item fraudibus, mendacijs & hominum deceptionibus. Dicuntur autem, vt refert Iosephus libro secundo Antiquitatum, illi magi fuisse sacerdotes, apud Aegyptios enim tales erant estimatione omnis sapientiæ sacerdotes-

doctes, quales apud Indos Brachmanes, apud AEthiopes Gymnosophistæ, apud Græcos Philosophi, & apud Iudæos Prophetæ. Dicit autem Scriptura, eos operari solitos per incantationes AEgyptiacas, & per quædam arcana: nam operabantur cantando quædam verba modo carminū: sed quia vel verba illa erant secreta, Onkelus vertit, fufurationes: vel modus quo operabantur, erat secretus & occultus, ideò vocantur arcana. Dicuntur autem AEgyptiaca, non quod primū in AEgypto inuenta fuerint, sed quia verbis & ritibus AEgyptiacis constabant; vel quia nō idem est genus & modus incantationum apud omnes gentes, sed alius alibi gentium. Septuaginta interpretes vocant Sophistas & Pharmacos, id est veneficos & incontatores, Onkelus Magos, Aquila vertit *ἡγουμένους*, id est occultorum cognitores; & patratores.

CAPVT XV.

QVI FVERINT ILLI MAGI QVI
restituerunt Moyfi coram Pharaone.

SCRIPTURA neminem eorum nominatim appellat: Sed B. Paulus posterioris Epistolæ ad Timotheum cap. 3. ait Ianne & Mambre restitisse Moyfi. Chrysostomus illum locum exponens ait, Paulum illorum duorum nomina comperta habuisse ex antiqua certaquæ Hebræorū traditione, vel ex SPIRITVS sancti reuelatione. Sic etiam Theodoretus & Theophylactus. Alij dicunt fuisse librum quendam apocryphum, qui inscribatur liber Iannis & Mambres, ex quo lib. volunt Paulum trāscripsisse illorum Magorū nomina. Quod probare videtur Origenes Tractatu 35.

in

in Matthæum, ubi exponens verba illa Pauli, ait nomina illa Magorum non inueniri in scripturis publicis, sed in secreto quodam libro qui inscribitur. Liber Iannis & Mambres. Quapropter nonnulli epistolam illam Pauli reijcere ausi sunt, tanquam apocryphis vtentem testimonijs: cùm tamen, inquit Origenes, nemo adhuc ausus sit reijcere priorem epistolam ad Corinthios, in cuius capite 15. citatur sententia quædam ex Menandro Poëta. Haftenus ex Origene. à quo non discrepat vulgò putatus Ambrosius eundem illius epistolæ locum explanans, exemplum, inquit, hoc de apocryphis est: Iannes enim & Mambres fratres erant magi vel venefici Aegyptiorum, qui arte Magiæ suæ, virtuti DEI quæ per Mosem operabatur, æmulatione commentitia resistere se posse putabant. Sed cum Moyse virtus in operibus cresceret, humiles facti, cum dolore vulnerum fateri coacti sunt DEVM in Mose operari. Gelasius Papa Distinct. 15. sancta Romana Ecclesia, hunc librum Iannes & Mambres inter apocryphos numerans, reprobatur. Horum etiam Magorum meminit Plinius lib. 30. cap. 1. & vocat Iamne & Iotape, falsò dicens eos fuisse Iudæos: sed in eo præterea fallitur, quòd istos multis annorum millibus fuisse dicit post Zoroastrem; cum ex Iustini libro primo constet Zoroastrem fuisse tempore Nini primi Assyriorum regis, quo regnante natus est Abraam, à cuius ortu vsque ad tempus istorum prodigiorum, non nisi quingēti quinque anni fluxerunt; quin ab ipso diluuiò non amplius septingentis nonaginta septem præterierunt. De his quoque Numenius Pythagoricus in 3. lib. De bono ita scribit: Iannes & Mambres, Aegyptij erant, magicis artibus

adeo

Exod. 8.

adeò præpotentes, vt Musæo Iudæorum duci, viro
 DE O cōiunctissimo, soli resistere posse à cunctis
 AEgyptijs iudicati sint: multas enim calamitates
 quas Musæus AEgypto intulit, soluere visi sunt.
 Hac refert Eusebius libro 9. De præparatione E-
 uangelica, cap. 3. Hos autem Magos fratres fuisse,
 & Ambrosius loco supradicto affirmat, & ex nar-
 ratione B. Macharij Palladius commemorat. Sed
 quia in Macharij & Palladij mentionem incidi-
 mus; non alienum fuerit hoc loco quæ narrat Pal-
 ladius vitam Macharij scribens de mirabili horū
 Magorū sepulchro ab ipso Machario visa & com-
 perta, & deinde narrata Palladio, hic adscribere.
 Dicebat Macharius Iannem & Mambrē fuisse fra-
 tres, propter, magicæ artis excellentiam, maximā
 apud Pharaonem & AEgyptios tunc temporis ha-
 bentes auctoritatem atque potestatem: qui dum
 viui essent, intra quandam AEgypti solitudinem,
 in hortis quibusdam sepulchrum sibi construxe-
 runt ex lapidibus quatuor pedum magnitudine,
 multumque auri illic condiderunt, & omnis ge-
 neris arbores plantauerunt, & maximū aquæ pu-
 teum foderunt, sperantes fore vt post suum obtiū
 in illo paradiso delicijs fruerentur. Hic autem
 locus, vt communi illius regionis fama ferebatur,
 à Dæmonibus tenebatur atque custodiebatur. In-
 cessit Macharium cupido visendi locum, profe-
 ctusque; cū iam propè accessisset, obuiam illi
 occurrerūt ad septuaginta Dæmones varijs formis,
 alij clamantes, alij exilientes, alij magno cum fre-
 mitu in eum stridentes dentibus, alij figura coruo-
 rum in eum inuolantium, quibus euanescentibus
 ingredienti iam in paradisum, occurrit Diabolus
 cum districta romphæa ei minitans: quem facio

*Memorabilis
 historia.*

crucis signo repellens, ingressus est locum; omniaque contemplatus, reperit cadum æneum, catena ferrea pendentem ex puteo, iam tempore consumptum, & fructum malorum punicorum, quæ nihil intus habebant, fuerant enim arefacta sole; & plurima aurea donaria. Hæc Palladius de sepulchro horum Magorum ex Macharij relatione.

CAPVT XVI.

AN PRODIGIA QUÆ MAGI ILLI
fecerunt, fuerint vera, an tantum si-
mulata.

MAGNA quæstio est, varijs scriptorū sententijs in vtramq; partem agitata, an serpentes illi seu dracones, in quos scriptura narrat virgas à Magis proiectas, fuisse Aegyptiacis incantationibus atque arcanis conuersas, fuerint veri & naturales serpentes, non minus quàm is in quem virga Aaron mutata fuit, an potius fuerint simulachra quædam tantum & imagines serpentum qui à Dæmonibus, serpentum modo mouebantur. Quod autem de serpentibus Magorum diximus; de aqua mutata in sanguinem, & ranis productis itidem intelligi volumus.

Exod. 7. & 8,

Prima opinio,
fuisse veros
serpentes.

MULTI & graues scriptores existimarunt serpentes illos fuisse naturales: hoc enim docet Theodoretus in Quæstionib⁹ suis in Exodū quæst. 18. idemque apertius & copiosius B. Augustinus lib. 3. de Trinitate, cap. 7. & 8. in lib. octoginta triū quæstionū quæst. 79. quem in hoc ferè secuti sunt Theologi Scholastici. S. Thomas affirmatissimè hoc tradit in Commentarijs super 24. caput Euan. gelij

gelij secundum Matthæum, & prima parte quæst. 14. art. 4. in eandem inelinat sententiam B. Bonaventura 2. Sententiarum, Distinct. 7. quæst. 2. Caietanus adeò clarum id esse inquit in scriptura, ut in dubium minimè verti possit. hoc etiam sentiunt Lyranus, Tostatus & Paulus Burgenfis, & confirmari potest argumentis B. Thomæ desumptis ex prima parte, loco supra citato.

VERVM ex aduerso multo pluris & antiquiores, nec minus doctrina & antiquitate præstantes, prodigia illa magorum non fuisse veros & naturales effectus, sed tantùm simulatos, & apparentes, & artificio quodam magico ac diabolico spectantium oculis imponentes, & senserunt, & scriptis suis prodiderunt. Nam Iosephus lib. 2. Antiquitatum ait illos serpentes magorum specie verorum serpentum reptasse, sed fuisse præstigias, veritatis specie hominibus non admodum cautis imponentes. Simile quippiam innuit Philo lib. primo De vita Moïsis hoc factum magorum enarrans. Iustinus martyr in libro Responsionum ad quæstiones Orthodoxorum, in responsione ad quæstionē 26. Quæ, inquit, à Moïse facta sunt miracula, quia deuina virtute sunt edita, facta sunt mutatione rei propositæ in naturam eius quod efficiebatur: at, quæ à magis, opera Dæmonis sunt facta, spectantium oculis præstigias offundebant, ut qui serpens non esset, eum viderent quasi serpentem, & non sanguinem quasi sanguinem & non ranas quasi ranas. Tertullianus in libro De anima: Possunt, inquit, & solent Dæmones phantasmata præstare, & corpora fingere, quibus exteriores oculos circūueniant. Corpora enim videbatur Pharaoni & Aegyptijs magicarum virgarum dracones: sed Moïsis veritas, men-

*Altera opinio
non fuisse veros
serpentes.*

mendacium eorum deuorauit. Gregorius Nissenus: Qui ex virga Moſis, inquit, factus eſt ſerpēs, verē animatus, Magorum virgas reuera ligna, viſus autem deceptione ſerpentes, facilē deuorauit. Græcus interpres, quem citat Catena in Exodum ait, illos ſerpentes Magorum fuiſſe meras præſtigias, nihil verorum ſerpentum præter ſpeciem & imaginem habentes. hoc etiam ſuper cap. 7. Exodi affirmant Rupertus, Rabanus & Hugo de S. Victore. Idem quoque ſatis indicat Ambroſius interpretans cap. 3. poſterioris epiſtolæ ad Timotheum: Iannes, inquit, & Mambres virtute DEI quæ per Moſem operabatur, commentitia æmulatione reſiſtere conati ſunt. Eundē Pauli locum explanās B. Hieronymus: Sicut, inquit, illi Magi artis magicæ præſtigijs Moſi, ſic nonnulli argumentorum fallacijs, chriſtianæ veritati ac ſimplicitati reſiſtere, ac illudere conantur.

Auctoris ſententia fuiſſe veros illos Magorum ſerpentes.

NEVTRA hæc opinio euidenter ex ſacris literis, aut humanis rationibus, vel probari vel reprobari poteſt: videtur tamen aliquanto probabilior B. Auguſtini ſententia. Scripſura enim Exodi 7. iſſdem verbis eodemque modo narrat virgam Aaron verſam eſſe in ſerpentes & item virgas Magorum: ergo ſi ille Aaron fuit verus ſerpēs, pariter etiam ſerpentes Magorū veri fuiſſe videntur. Ibidem quoque dicitur virgam Aaron deuoraſſe virgas Magorum, hoc eſt, ſerpentem ex virga Aaron factum, deuoraſſe ſerpentes ex Magorū virgis factos, non diceretur autē deuoraſſe illos, niſi fuiſſent veri ſerpentes. Deinde ſequenti cap. octauo traditur Magos defeciſſe in tertio ſigno, nec potuiſſe producere ciniphes: ex quo ſatis intelligitur, verē & non in ſpeciem tantum eos duo
priora

propria signa fecisse. Moses item detexisset fallaciam, si non fuissent veri serpentes. Quid quod scriptura vocat simpliciter serpentes, & ex nulla circumstantia narrationis colligi potest eos non fuisse veros serpentes: nec repugnat fuisse veros, ergo probabile valdè est veros & naturales serpentes fuisse.

CAPVT XVII.

QVOMODO MAGI FECERINT IL-
los serpentes.

QUATVOR vel quinque modis cogitare possumus Magos fecisse serpentes, sanguinem, & ranas; duobus vel tribus in speciem tantum & simulatè, duobus alijs, verè. Primò enim species & phantasmata virgarum & serpentum, aquæ & sanguinis & ranarum quæ erant in phantasia, & imaginatricè facultate, Dæmones commouèdo & turbando spiritus in quibus erant illæ species, potuerunt facere, vt illæ species refluerent ad sensum communem vel etiam ad sensum visus; verbi gratia, primò species virgæ mox ea sublata, species serpentis: ita vt videretur virga conuersa in serpentem. Vide hæc tractata apud S. Thomam prima parte, quæst. 114. & III. artic. 3. & 4. idemque in alijs fieri cernitur. Namque in somno motu vaporum ascendentium in cerebrum, atque descendentium, refluentibus speciebus rerum sensibiliū ad primum sensitium, dormientes videntur sibi & videre & audire: & vi morbi idè contingit phreneticis. Deinde potuit fieri, vt Dæmō virtute aliqua naturali occulta, spectantium visum ita inficeret vel turbaret, vt viderentur esse quæ

H non

non erant, & non esse quæ aderant: quemadmodum ægrotus corrupto palato & gustatu, dulces cibos iudicat amaros. Tertio modo potuerunt Dæmones virgas illas Magorum subito conuertere in serpentes, applicando illis inuisibiliter aliqua agentia naturalia nobis ignota, ad producendos serpentes potentissima & efficacissima. Quarto modo fieri potuit ut Dæmones non aduertentibus qui spectabant, virgas à Magis proiectas, subito è conspectu illorum clam auferrent, & pro illis serpentes mole æquales ipsis, vel ante præparatos, vel aliunde tunc celerrimè asportatos, intuentium oculis subijcerent, ita ut virgæ in serpentes viderentur esse conuersæ. Potuit etiam quinto modo illud fieri, ut Dæmones virgas illas in modum & formam serpentum figurarent, vel figuram serpentum illis affingerent, & in illis motum qualis est verorum serpentum, ipsi efficerent.

Qui negant illos serpentes Magorum, fuisse veros & naturales, eos necesse est sequi vel duos priores modos, vel certè quintum modum. Sed contra priores duos modos illud pugnat, quod scriptura ait factos esse serpentes, non igitur solum erant in imaginatione vel aspectu intuentium, sed extra quoque erant serpentes: non enim dixisset scriptura, Magorum virgas versas esse in serpentes. Contra quintum modum facit quod scriptura dicit, serpentem factum ab Aaron, deuorasse serpentes Magorum: quomodo autè deuorasset illos, nisi fuissent veri serpentes. B. Augustinus, S. Thomas, Bonauentura, Caietanus & Burgenfis sequuntur tertium modum; qui tamen sicut nec Lyrano, nec Tostato, ita nec mihi fit probabilis. Certum enim est, nec Dæmones potuisse immediatè producere

serpentes, sed tantum adhibendo causas naturales eorum productrices. Certum etiam est, nullum agens naturale naturaliter operando posse subito producere formam ex materia non ante disposita & preparata. Certum etiam est, diuersas formas exigere diuersas materiae preparationes, & quo formae sunt nobiliores, eo plures & operosiores preparationes deprecantur: maior enim preparatio fit materiae ad formam mixti quam ad formam elementi, & maior ad formam animalis perfecti, quam vel mixti inanimati vel plantae. His positis, quae secundum veram Philosophiam negari non possunt, quaramus an Demones produxerint illos serpentes immediate ex virgis: at materia virgae est admodum remota & aliena recipiendae formae serpentis. Si dicant non immediate ex virga productos esse serpentes, sed varijs transmutationibus praemissis; at tot & tam variae transmutationes subito fieri non potuerunt, statim enim atque Magi proiecerunt virgas, apparuerunt serpentes. Quid quod cum naturaliter producitur serpens, non statim producitur magnus, sed primo parvus, deinde paulatim acquirit iustam magnitudinem: at illi serpentes statim producti sunt magni, nimirum aequales virgis Magorum, non enim visum fuisset virgas mutatas esse in serpentes, nisi serpentes fuissent aequales virgis.

CAIETANVS vt vim harum rationum ab ipso, vt arbitror, prauiam effugeret, duo reperit effugia; alterum, est eo tempore quod effluxit, dum Pharaon vocauit Magos, & ipsi ad eum adierunt, Demones vltimam dispositionem pro forma serpentis induxisse in illas virgas, atque ita cum proiectae fuerunt, statim potuisse produci serpentes: alterum

*Caietanus
refellit.*

est, licet agens naturale per se non possit ex virga & subito producere serpentē, tamen ut est instrumentum Dæmonis, illud posse; sicut motus & lumen coeli multa producant quæ sunt ipso nobiliora, quatenus sunt instrumenta intelligentiæ mouentis. Sed contra primum effugium facit illud, quod sic non fuissent illæ virgæ, non enim potest manere forma virgæ cum vltima & proxima dispositione materiæ & formæ serpentis, præterea dubium est an illi serpētes seu ut alij vertunt dracones potuerint aliter generari quam ex semine. Secundum effugium nihil valet: nam licet agens naturale ut est instrumentum vel hominis vel Angeli, possit vel citius vel melius aliquid facere, tamen non ob id potest ex qualibet & in qualibet materia effectum suum producere, nec potest posteriorem formam inducere non inductis prioribus. Posterior enim & nobilior forma, præsupponit necessariò priores; & sicut inter formas, ita inter earū dispositiones, est ordo naturaliter immutabilis, ut non possit esse posterior in materia nisi antea fuerit prior. Præterea verus sanguinis naturaliter nō potest produci nisi in animalia, & per calorē animalis, & per certa instrumenta quæ in solo sunt animali.

Auctoris sententia quomodo facta sit à Magis illa virgarum in serpentes mutatio.

RE STA T igitur quartus modus supra expositus, qui & Lyrano & Toftato mihi que fit verisimilior: nam secundum eum modū defendimus fuisse veros serpentes, atque ita euadimus difficultates obiectas contra primum, secundum & quintum modum: nec tamen dicimus eos productos fuisse ex virgis, ne vrgeamur illis rationibus quibus tertius modus premitur. Vnus tantum scrupulus hæret, quomodo si non fuerunt serpentes producti

ducti ex virgis, dicantur virgæ conuersæ in serpētes? sed respondendum est, scripturam id dixisse non quod ita fuerit secundum veritatem, sed quia ita videbatur & æstimabatur spectantium iudicio. Nam & hoc quoque dicere oportet eos qui negant illos fuisse veros serpētes; & Caietanum qui vult illas virgas habuisse vltimam dispositionem pro forma serpentis: sic enim non poterant esse veræ virgæ, vt ostendimus, sed secundum speciem tantum; quare secundum eum, nec Magi proiecerunt veras, virgas, nec veræ virgæ sunt conuersæ in serpentes.

Sed dicet aliquis, cur permisit DEVS vt Magi qui contradicebant Moysi, prodigia facerent, cum ea res & diuinam virtutem quæ per Moysen operabatur, obscurare videretur, & Pharaonis animum magis in perfidia & inobedientia obfirmatum & obstinatum redderet? Ad hoc Chrysost. homil. 46. in Acta Apostolorum, ita respondet. Permisit DEVS Magis aliquod aduersus Moysen, ne Magus putaretur esse Moyses: Permisit illos docere omnes quantum Magia imponat sensibus: vltra autem non deceperunt, sed ipsi se victos confessi sunt: & non potest, inquit, sine certamine clara esse victoria, & quod potentior est hostis, eò illustriorem reddit eius gloriam à quo se victum esse ipse confitetur: sicut Magi victos se à Moysen confessi clariorem eius gloriam effecerunt. Theod. in quæst. suis in Exod. quæst. 18. Ne quis, inquit, suspicaretur Moysen arte magica mira illa fecisse; permisit DEVS Magos similia aliqua facere, vt quantum inter diuinam virtutem & magicas operationes interesset, tum euidencia rerum, tum etiam Magorum confessione, clarissimè innotesceret. Mutat Aaron virgam in serpentem, mutant etiam Magi virgas suas in

*Cur Deus sit
passus illa
prodigia fieri
à Magis.*

^r 113 DE MAGIA LIBER PRIMVS.

Exod. 7.

serpentes: sed serpens Aaron præualens, Magorum serpentes deuorauit. Mutant Magi aquam in sanguinem: sed non rursus possunt sanguinẽ mutare in aquam, sicut fecit Moses: producunt ranas, sed eas auferre sicut Moses nõ possunt: & qui maiora animalia fecerunt, minora, id est, ciniphes, facere non potuerunt. Denique nec vlcera ipsi cauere, nec vlcerum dolorem quo vehementer afflictabantur mitigare, nedum auferre potuerunt. Quamobrem Mosẽ longẽ superiorem quàm ipsi essent, & diuinam virtutem quæ operabatur, artibus suis magicis præstantiorem confessi: dixerunt;
Digitus D E I est hic.

Exod. 8.

VERVM nos, quia hunc de Magia librum, vt perspicuitate orationis, & varietate atque ordine disputationum, delectuque probabiliorem sententiarum, firmiterque rationum; sic breuitate (quæ magna est legẽdi discendiq; illecebra) cõmendatũ lectori & probatum esse cupimus, expositus iam quæ ad propositi à nobis argumenti tractationem & explicationẽ pertinebant, hũc ei finem imponamus.

(*) (*)

BENE-

BENEDICTI PERERII LIBER

SECUNDVS.

qui est

DE OBSERVATIONE SOM-
NIORVM.

NON vnum est genus nec vna somniorum ratio ; quocirca nec par est omnium causa, vt æquè omnia vel approbari vel improbari debeant. Multa quidem somnia derident sacræ literæ. alia, etiam damnant : quædã vero cõmendant ac venerantur. Sunt enim pleraque inania : nec pauca sunt naturalia, ex certis naturæ causis profecta. Sunt item alia Dæmonis calliditate ac malitia mortalibus iniecta : denique nonnulla diuinitus hominibus data sunt. Diligens porrò somniorum tractatio, pulcherrimã per se ac iucundissimam parit cognitionem, & ad obscuros diuinæ scripturæ complures locos illustrãdos valet plurimum : regendæ verò ac moderandæ hominum vitæ utilissima esse potest. Sed in primis ad redarguendam quorundam hominum inscitiam (sed veriùs dixerim, stoliditatem & vecordiam) qui nimis curiosè & anxie ac superstitiosè obseruant somnia, per ma-

gno est adiumento. His ergo rebus adductus, de somniorum natura, varietate ac veritate nonnullas quaestiones scitu maximè dignas atque vtilis hoc libro explicandas suscepi.

INDEX QVAESTIONVM LIBRI
SECVNDI QVI DE
Somnijs.

Q

PRIMA

- Q*uestio: An somnijs habenda sit fides.
II. De causis verorum somniorum.
III. Quibus signis dignosci queant somnia diuina à non diuinis.
IIII. Cur DEVS in somno arcana homines doceat.
V. Cur à DEO somnia dentur indoctis hominibus saepius quam sapientibus.
VI. Cur diuina somnia nonnunquam sint obscura & perplexa.
VII. An licitum sit homini christiano obseruare somnia.
VIII. Cuius hominis sit ritè interpretari somnia.
IX. An in somno vsus & voluntatis liber esse queat.
X. De somnio Salomonis, in quo donum sapientie à Deo promissum ei & tributum est.

QVÆSTIO PRIMA,
AN VLLA SOMNIIS HABENDA
sit fides.

N diuersa, vulgi ac sapientum super hac re distrahuntur sententiæ: quamquam vno verbo ea quæstio posset expedire facta somniorum distinctione: nonnullis enim somnijs sine dubitatione fides habenda est: plerisque tamen penitus deroganda. Nimirum, aut omnibus, aut nullis credere somnijs, par est vecordia, & videtur extremæ vtrumque vel stoliditatis, vel contumaciæ. Sed profectò, & scitum, & verum est illud Ciceronis dictum: nihil tam absurdè dici posse, vt non ab aliquo Philosophorū dicatur. Quid enim esse potest magis ἀλογον & ἀδύνατον, quam omnia somnia vera & credenda esse arbitrari? Ecce tibi Prothagoras, vnus sanè ex illo priscorum philosophorum senatu, omnibus somnijs fidem arrogat, magna auctoritate decernens, veritatem & falsitatem non ipsa natura rerum, sed sola estimatione hominū constare: hominem esse mensuram omniū & tale vnumquodq; esse, quale videtur homini, siue sobrio, siue vinolēto, siue sano, siue infano, siue vigilāti, siue dormiēti. Affines huic errori fuere quidam Stoici, nimio plus superstitiosi, ac penè fanatici philosophi: qui nulla reiiciunt somnia, in omnibus esse rati vim significandi, ac denotandi aliquid. Existimari tamen aiunt, quædam somnia inania & falsa, quòd sint admodum tenuiter expressa, ob idque obscura, & ad intelligendū difficilia: & quia propter ambiguitatē,

Cic. in 2. de
Diuinatione.
Omnia somnia esse vera,
Prothagoræ et
Stoicorum opinio.

*Xenophanis
& Epicureo-
rum opinio
omnia somnia
esse vana.*

varias ad res videntur posse applicari, propterea nihil certum ex eorum obseruatione nobis constare: præsertim verò quòd ad eorum somniorum vim dispiciendam, par hominum solertia & sagacitas non facilè inueniatur. Ex aduerso, his contraria sentientes Xenophanes Colophonius, vel ipsa vetustate memorabilis philosophus (nascentis enim in Græcia philosophiæ propemodum æqualis fuit) mollis item ac delicatæ Epicuræ discipline sectatores, omnium somniorum fidem & auctoritatē sustulerunt. Non esse autem vllis credendum somnijs, sic illi argumentabantur. Vna vis est eademq; natura omnium somniorum: par igitur credendi aut omnibus, aut nullis ratio esse debet. sed plerisq; somnijs non esse credendum, confessio est omnium: nihil ergo causæ est cur plerisque reiectis, aliquibus præcipuè credere debeamus. Adijce, quòd si quædam somnia vera & certa sunt, aliquas esse certas ipsorum effectrices causas necesse est. At quas? naturam, inquiunt, & Deum. Sed natura quidem amica est ordinis & constantiæ; in somnijs nullus ordo inest, sed plena temeritatis inconstantia. Dei autē maiestate alienum & indignum videtur, obire Deum lectos dormientium, concurfare grabatos, & stertentibus iniicere somnia, quæ illi expergiscentes, vel non recordentur, vel non intelligant, vel etiam contemnant, vel si curanda sibi putent, stulta impleti superstitione, dies noctesq; animi pendeant, aut inani impendentium malorum metu perterriti, aut fallaci futurorum expectatione bonorum elati. At, quantò & ratione conuenientiùs, & Dei præstantia dignius, atque vtilitati hominum consultius fuisset, visa dare non sordidis & indoctis hominibus, sed opti-

optimis & sapientibus viris, non dormientibus, sed vigilantibus, nempe magis ad intelligendum idoneis: nec per circuitionem, & anfractus, atque ænigmata, sed propriè, apertè, explicatè significare Deum, quod ab homine vellet intelligi.

H A E C isti de somnijs balbutiunt, in totum, *Vera sententia de somnijs.* *aa* vel approbantes, vel damnantes; videlicet per extrema, veritati deuia, inerrantes. Sed vera sententia, quasi media insistens via varia facit somniorum genera: quorum plurima tanquam inania, ab omni ratione vacua, nec vlla fide digna, planè abiudicat & reiicit. Hoc, cum luce Solis clarius sit, *Pleraque somnia esse varia.* superuacaneum est argumentari. Id enim quotidiana docet experientia, totas quotidie noctes somniamus, quotum igitur quodq; de tot somnijs, verum euadit? Euadit quidem aliquod nonnunquam verum, sed quia id rarissimè, ac sine ratione vlla contingit, nihil afferri potest, cur non casu & temerè accidisse credatur. Idem quoque ratio ipsa fateri cogit. Nam quæ alia est istiusmodi somniorum causa nisi quia spiritus, sentienti animæ, præsertim autem phantasæ, cuius est fingere somnia, deseruiantes, in quibus insident atq; inhærent, rerum in vigilia perceptarum reliquiæ, ac vestigia, quas in scholis appellamus species, eiusmodi inquam spiritus, in somno vaporibus cibi potusque caput subeuntibus agitati, & huc illuc iactati, varia reddunt visa & somnia, sed propter inordinatam eorum spiritum iactationem, valdè incomposita, sæpè etiam turbulenta & distorta, deniquè talia, ut nullam vim significandi aliquid habere queant, Sic profectò sunt somnia, ut quæ in nubibus variè figurantur, vel animantium, vel aliarum rerum similitudines & imagines, quas cernimus breuissimo

tem-

tempore in alias, atque alias commutari, & mox dissolui omnes, ac penitus euanescere. Has imagines, qui certam vllius rei significationem facere putaret, obtusus & excors haberetur, at non minoris videtur inscitiae, certas significandarum rerum notas, & signa eiusmodi somnijs attribuere. Si ebriorum, phreneticorum, & insanorum visa negligimus, & pro nihilo ducimus, equè profecto ridenda, & conténenda sunt somnia, quin eò magis, quod plerumque magis ipsa sunt inordinata, confusa, & monstrosa. Facetè quidam, sed verè tamen, dixit, si natura sic esset comparatum, vt ea dormientes agerent, quæ somniant, fore omnino necessarium, vt alligarentur, omnes, qui cubitum irent, quippe magis ridicula & absurda, magisque incredibilia, quàm illi faciant insani, facturos esse somniantes. Hanc quoque sententiam confirmat diuina scriptura, deridens leuitatem & vanitatem eorum, qui somnijs, hoc est, rebus futilissimis ac mendacissimis credendo, dignos se præbêt, qui omnium irrisione ludantur. Itaque in libro Ecclesiastæ capite quinto sic est : *Vbi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates. & innumeri sermones.* In lib. item Ecclesiastici cap. 34. ita legimus. *Somnia extollunt imprudentes, quasi qui apprehendit vmbra, & persequitur ventum, sic qui attendit ad insomnia, multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis.* Denique cùm scriptura vult significare aliquid vanum, instabile, fugax, & fallax, somniorum comparatione, ac similitudine persæpè declarat.

Testimonia
diuinæ scri-
pturæ de va-
nitate somni-
orum.

Multa somnia
esse vera.

CAETERVM, vt plurimus somnijs abesse veritatem, fidemque. non est negandum, ita quædam

dam esse vera, & certa somnia, fatendum est. Nam si nullis infomnis, quidquam veri & certi esset, inscianter profectò, ac superstitiosè clarissimi medicorum, somnia, quæ frequenter ægris contingunt ad eorum morbos dijudicandos curandosq; tam subtiliter & curiosè obseruarent. Stulto item labore physiologi se fatigarent, somniorum causas, vires, ac significationes tanto studio, & diligentia venando ac speculando. Mendaces præterea essent tot superiorum temporum historiarum, clarissimis testatæ consignatæq; monumentis, referatæque exemplis verorum somniorum, quæ ad verbum cum rerum euentis mirificè conuenerunt. Quid in sacris literis quot memorantur somnia, nō vera & certa modò, sed etiam diuinorum mysteriorum plenissima, Repetat memoria lector somnia Abrahæ, Abimelech, Iacob, Laban, Ioseph, Pharaonis, Salomonis, regis Nabuchodonosor, Danielis, Mardochei, Iudæ Machabæi: in nouo autem Testamento, somnia beati Ioseph, Magorum, vxoris Pilati, denique somnium D. Pauli, quod à Luca in lib. de Actis Apostolorum narratur. Hanc somniorum distinctionem, etiam Homerus Poëtico more, fabularum integumentis velatam, significauit, dum duas finxit portas, vnā corneam per quam emitterentur ad homines vera somnia: alteram eburneam, per quam ederentur falsa. Homerum imitatus, vt ferè solet, Virgilius libro 6. Aeneidos, eandem sententiam expressit his versibus:

*Sunt gemina somni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus umbris,
Altera candenti perfecta nitens elephanto,
Sed falsa ad cælum mittunt insomnia manes.*

Math. 1. & 27

Act. 16.

Homeri commentum ad significandam verorum atq; falsorum somniorum distinctionem.

Odys. 7.

Cur

*Mac. libro 1.
cap. 3.*

Cur autem poëta, veris somnijs corneam por-
tam, falsis eburneam assignauerit, causam expo-
nit Macrobius in eo commentario, quo somnium
Scipionis explanauit.

QVÆSTIO II.
DE CAVSIS VERORVM SOM-
niorum.

*Varie de som-
niorum cau-
sis, auctorum
sententiæ
Hippocrates.*

*Somnium Cy-
vi.*

DICTVM est, alia esse somnia falsa, & a-
lia verà: reiectis igitur falsis, vera contē-
plemur. Verum, quia quæ sint vera so-
mnia, & quò insigni atq; nota internoscantur à fal-
sis, planè intelligi non potest, nisi verorū somni-
orum causas omnes rimemur, & aperiamus, prò-
pterea quid ab alijs de huiusmodi causis creditum
& pròditum sit, hoc loco docere conuenit. Hippo-
crates in lib. de Insomnijs, duo statuit somniorū
verorum genera; alterum nominat diuinum, al-
terum naturale. Diuina somnia, inquit à Deo mit-
ti, & semper memorabiles aliquos casus, insignes-
que vel ad lætitiā & tristitiā, vel ad fœlicitatē
& miseriam, siue priuatā, siue publicā, euentus
portendere, horum autem somniorū interpreta-
tionem, ex vatibus, rerumq; diuinarum interpre-
tibus petendam esse. Tale fuisse dicitur somnium
Cyri maioris, qui monarchiam Persarum condi-
dit, ad cuius pedes dormientis, sol visus est, terq;
ab illo appetitus manibus, ter se conuoluens, ela-
plus est. Quo somnio magi Persarum sapientes,
significari responderunt, eum triginta annos, &
ita sanè contigit, imperio potiturum. Naturalia
somnia, ex causis ferè intra corpus dormientis la-
tentibus, existere putat Hippocrates, atque hisce
somnia affectiones ipsius corporis aut bonas, aut
malas

inalas, indicari, hoc est vel plenitudinem ac redundantiam vel contra inopiam atq; inanitatem, vel aliquem eorum, qui sunt in corpore humorū, aut corruptum, aut suo loco motū, aut inordinatē & immoderatē agitatū. Horum verò somniorū observationem & coniectationē spectare ad medicum, eamq; ad dirigendas ordinandasq; curationes permagni referre arbitratur. Plato in Conui-
 uio, somnia vera & prænuntia futurorū, à dæmonib⁹ proficisci existimat: dæmones enim esse medios inter Deum, qui est immortalis & incorporeus, atque homines corporatos & mortales: quippe cum sint ipsi & corporei, quales nos sumus, & immortales, qualis est Deus. Deū namq; censet Plato non immiscere se rebus humanis, nec proximè cum hominibus societatem aliquam & consuetudinem habere, sed commercia & colloquia inter Deum, hominesq; siue vigilantibus ipsis, siue dormientibus, per dæmones agitari & confici. Nimirū, dæmonū munus & officium esse inquit, preces & vota hominū referre ad Deum, & Dei munera & auxilia deferre ad homines: per hos, vaticinia, incantationes, magia, omnisq; diuinandi ratio, & prodigiorū effectio, ad homines peruenit. Itaq; dæmones esse Dei nuncios, interpretes, & ministros: hominū verò esse quali patronos, aduocatos, magistros, & vt fictito Apulei verbo dicā salutigerulos. Atq; hæc non solius Platonis, sed ante Platonē etiā Empedoclis & Phythagorę fuit sententia: de qua & cōtra quā, in lib. 8. de ciuitate Dei. ca. 20. & 21. & in lib. 9. acutè docteq; disputat Aug. Aristoteles in libello quē inscripsit de Diuinatione ex somnijs ducta, negat vllā dari hominib⁹ à Deo somnia. Vera autē somnia, inquit, vel esse naturalia

Plato.

*Dæmonum
 natura communis
 secundum
 Platonem.*

Aristoteles.

quæ-

Stoici.

*Porphyrus
quid de veri-
tate somnio-
rum senserit.*

quædam signa, & ex naturalibus causis profecta, quæ scilicet periti Philosophi & medici utiliter observant: vel esse quodammodo principia quædam eorum, quæ postea vigilantes acturi sumus: nonnunquam enim in quiete quædam occurrunt, quæ videntur ad aliquid agendum posse conducere, quibus post, somno excitati ad benè agendum accommodatè utimur, & iuvamur. Stoici tres causas verorum somniorum constituunt. Primam DEVM, qui cum sit rerum omnium scientissimus & providentissimus, hominiquè benevolus ac beneficus, quo fit homo cautior, dat ei somnia quæ sint ipsi futuorum indicia, & eorū, quæ agenda ipsi cauendaque sunt, documenta. Alteram causam ponunt fatum, quo cuncta sunt velut æterna quadam serie, nexuque colligata: siquidem rerum omnium futurarum, putant Stoici, & antecedentes causas, & præcurentia signa, tum alijs in rebus, tum etiam in ipsis somnijs præmitti. Tertiā causam faciunt naturam animi nostri, quæ divina est: animus, enim hominis, exteriorib⁹ sensib⁹ per quietē cōsopitis, & ab omni actione vacatibus, ipseque negotijs curisque omnib⁹ solutus ac liber, vegetior fit & habilior ad intelligendū, tunc enim clarius præterita meminit, præsentia sentit, futura providet. Porphyrus, veritatem somniorum refert, partim ad innatas animis hominū notiones, & velut insignitas rerum omnium notas, quas ex altera vita detulit animus, ad hoc corpus veniens: sed eo vehementer obrutus, atque oppressus, non potest eas vigilantibus sensibus cernere: in quiete verò, clari⁹ ei apparent, atque innotescunt. Partim refert somnia ad dæmones: ad bonos quidem bona, & veracia: ad malos autem, prava, fæda, & fal-

& fallacia. Synesius multa disputat de Spiritu phantastico, quod est vehiculum animæ, eo namq; medio, ceu quodam vinculo, cum terrestri hoc corpore colligatur & copulatur: in quo item solutus corpore animus, ex vno loco in alium mouetur, atque in eo maleficiorum poenas persoluit apud inferos, nec sine eo dum est in corpore, quicquam potest intelligere. In hunc porrò spiritum, omnium quæ sunt, fuerunt eruntq; simulachra imprimuntur, & in eo lucent tanquã in speculo, presentium quidem rerum, clariora, præteritarum autẽ, quo sunt vetustiores minus perspicua, minima vero futurarum, quæ scilicet nec sunt, nec fuerunt vnquam. Sed quia futuri effectus, in potestate causarum cohibentur, quasdam habent prægressiones, & præcursiones signorum, quæ hoc minus manifesta sunt, quo illa longiùs absunt, atque in hoc genere, ponenda censet somnia. Quapropter ferè obscuris imaginibus & similitudinibus, res per somnia, significantur, non æqualiter tamen, sed prout varia est illius phantastici spiritus temperies & ratio, similiter vt in speculis, pro varietate eorum materiæ aut figuræ, variæ ac dissimiles redduntur imagines. Monet præterea Synesius nõ parum conferre ad quietam & veraciam in somno visa percipiendam, benè præparare hunc spiritum phantasticum, moderato nempe victu, honestis studijs, & actionibus, sedandisque animi perturbationibus. Pythagoras certè iturus cubitum, cantu & sono lyre somnum captabat, atque hac ratione ad bona lætaque somnia accipiendam, se ipse comparabat: ob eandemque causam, esu fabæ suis interdicebat: quod haberet is cibus inflationem magnam, tranquillitati mentis vera quærentis contrariam

*Synesius miratur
sed falsa tradit de spiritu
phantastico.*

Mos Pythagoræ.

erariam. Verum hæc de spiritu phantastico à Syne-
sio prodita, nugæ sunt, & Pythagoræorum ac Pla-
tonicorum figmenta, vel ipsis poëtarum fabulis
inania veritatis, atque incredibilia.

SE D, vt aliquid etiã ex auctõribus Ecclesiasti-
cis delibemus, beatus Gregorius in quarto libro
Dialogorum cap. 48. sex causas colligit somniorũ:

*D. Gregor. sex
causas somni-
orum tradit.*

*Aut enim, inquit, ex plenitudine, vel inanitate cor-
poris somnia existunt, aut ex antecedentibus diurnis
cogitationibus & curis: aut ex illusionẽ demonis, aut
ex cogitatione hominis simul & illusionẽ demonis, aut
ex reuelatione Dei, aut denique ex cogitatione ho-
minis simul & reuelatione Dei. Easdem sex cau-
sas somniorum, cum idem Gregorius cõme-
morasset in lib 8. Moralium, cap. 13. mox eas
aptis diuinæ scripturæ sententijs & exemplis
illustrat atque confirmat. Duo, inquit, prima,
quæ diximus somniorum genera, omnes experimento
cognoscimus: quatuor autem reliqua in sacris literis
inuenimus. Nisi enim somnia plerumque ab occulto
hoste per illusionem fierent, nequaquam scriptura di-
xisset, Ecclesiast. 34. Multos errare fecerunt somnia,
& illusiones vana, vel certè in Levit cap. 19. non esset
scriptum, Nõ augurabimini, nec obseruabitis somnia.
Quibus verbis, cuius sint detestationis, ostẽditur, quæ
augurijs coniunguntur. Rursus nisi aliquando ex co-
gitatione simul & illusionẽ procederent, Salomon mi-
nimè dixisset Ecclesiast. quinto capite, multas curas
sequuntur somnia. Et nisi aliquando somnia ex myste-
rio reuelationis orirentur, Ioseph Genesios 31. prefe-
rendum se fratribus, per somnium non videret, nec
Maria sponsum, vt ablato puero in Aegyptum fugeret,
per*

per somnium angelus admoneret. Rursum, nisi aliquādo somnia ex cogitatione simul & reuelatione procederent, nequaquam Daniel visionem Nabuchodonosor edisserens, à radice cogitationis inchoasset, dicēs: Tu rex cogitare cœpisti in stratu tuo quid esset futurum post hæc. Hæc ibi Gregorius. De causis igitur somniorum, sic ab alijs proditum est.

Matth. 2.

Daniel. 2.

E G O causas somniorum, quæ ad significandum aliquid valent, & dignæ sunt obseruatione, diligenter scrutatus, eas ad quatuor præcipuas reuocari posse animaduerti.

Quatuor causas verorum somniorum.

PRIMA causa continet aliquam corporis affectionem, quæ in ipso corpore præpollet, ac præualet, vt si flaua, vel atra bilis, pituitosusue humor, aut sanguis redundet, aliudue aliquid vitiatum & corruptum immoderatè iactetur in corpore. Galenus in libro de Præfagijs, quæ ducuntur ex somnijs, narrat quendam somniasse alterum crus factum esse sibi lapideum, mox autem cepisse illum ea parte corporis fieri paralyticum. Præterea qui instante crisi sudaturi sunt, sæpè somniant se sudare, aut in balneo calidis aspergi aquis, aut in flumine lacuue natare. Illud quoque nonnunquam vsu venit, vt quod dormientes agimus; aut patimur, etiã somniemus, vt qui in somno sudant, aut feбри corripiuntur, itidem se affici somnient. Proditum est à Plinio in libro septimo, capite quinquagesimo, P. Cornelium Ruffinum dormientem amisisse visum, idque cum sibi accideret, etiam ipsum somniasse.

Prima causa aliqua corporis affectio.

ALTERA causa somniorum spectat ad aliquem vehementem concitatumque animi affectum & perturbationem, amorem dico, ipem, perturbatio.

Secunda animi vehemens

metumque & odium. Nam qui ardentè amant, frequenter amores suos somniant: qui timent, minacibus & terrificis in somno visis sæpè turbantur. Huc etiam pertinet vetus consuetudo, & vitæ, quâ agimus, exercitatio. Piscator enim ferè somniat maria, lacus, flumina, retia, pisces: venator, nemora, saltus, montes, ferasque: miles tubarum sonitus, fragores armorum, vulnera, sanguinem, cædes. Lepidè quidam apud Theocritum piscator, *omnis. inquit, canis panes somniat, & ego pisces.* Continet eadem hæc causa antecessores vigilantium curas & sollicitudines, & quæcunque nos vehementer premunt, & angunt: quarum rerum, sæpissimè in somno, similia visa contingunt. Quamobrem in libro Ecclesiastæ, cappit. 5. scriptum est. *Multas curas sequuntur somnia.* In hoc genere somniorum, equidem reponerè somnium illud Annibalis, & proditum, & creditum à multis. Ardebat Annibal insatiabili odio Romani nominis, omniq; cupiditate perdendi funditus imperium Romanum flagrabat: quò autem facilius id perficeret, bellum ex Hispania transferre in Italiam cupiebat, arcem imperij Romam, petiturus. Cùm igitur varijs super ea re cogitationib⁹ ac deliberationib⁹ æstualet, visum habuit in somno, mirè proposito suo, votoque respondens. Visus ipsi est iuuenis, specie supra humanam, qui se diceret à Ioue missum ducem ei ad inuadendam Italiam, iussitq; ne respiceret, quid retrò & à tergo fieret. Pavidus primò Annibal, non est ausus oculos ab illo quoquam deflectere. Sed, prout est humanum ingenium ad vetita pronum, diu temperare oculis non quivit, respiciensque vidit, horrendum non visu modo, sed etiam dictu ostetum, bellu-

Somnium Annibalis Italiam vastitatem portendens.

belluam vastam & immanem, multis circumpli-
catam serpentibus, quacunque incedebat, omnia
proterentem, atque peruertentem: coelum item
nigerrimis vndeque occæcatum nubibus, den-
sosque ac fulguribus mixtos præcipitare nimbos.
Attonito Annibali, percontantiq; ex illo suo du-
ce, quid illud monstri & portenti esset, respondit
ille, vastitatem esse Italiae, pergeret ipse porro ire,
quò parabat, nec præterea quicquam inquireret,
fineretque in occulto esse fata. Atque hoc quidem
somnia ex antegressis in vigilia Annibalis co-
gitationibus & curis extitit: sed eius tamen som-
nij veritatem, rei euentus satis superque compro-
bavit: plus enim mali Annibal Italiae attulit, quam
illo fuerat viso præmonstratum.

TERTIAM causam somniorum, ego potestati
& calliditati dæmonis adiudico. Is enim multa
dormientibus inspirat, & suggerit somnia, sem-
per insidiosè ac malitiosè, quo videlicet quacun-
que possit ratione incommodet, ac noceat homi-
ni. Esse autem quorundam somniorum dæmonem
architectum, atque effectorem, eò liquet quod ex
sacris literis planè intelligitur, observationem
somnia adeo exosam esse Deo, ut ea magorū,
augurū, & incantatorum maleficijs aggregata, ex-
tremis damnetur supplicijs Nimirū non aliam ob
causam, ut interpretatur beatus Gregorius in lib.
4. Dialogorum, cap. 48. nisi quia dæmon plerun-
que se somnijs immiscet, implens noxia supersti-
tione hominum animos, eosq; non tantum vanè
deludens, sed etiam perniciosè decipiens. Hoc ge-
nere somniorum solitum esse olim dæmonē gen-
tibus impietate cæcis multifariam illudere, con-
stat argumento AEsculapij, Serapidis, & Amphi-

*Tertia dæmo-
num callidi-
tas.*

*Quedam som-
nia mitti à dæ-
mone.*

*Somnium A-
lexandri Ma-
gri.*

*Duo genera
somnia
demonis.*

arai: nam vt apud Philostratum, Pausaniā, & Strabonem scriptum est, templa eorum adeuntibus, qui varijs morborum generibus afflictabantur, fama erat tres illos vulgò existimatos, quasi Deos singulorum morborum curationes per somnia præscribere consueuisse. Ex hoc genere fuisse reor nobile illud somnium Alexandri Magni, scriptorum, qui res eius prodiderunt, auctoritate, apud multos fidem promeritum. Cùm enim in quodam prælio Ptolemæus, qui primus post Alexandrum Aegypti rex fuit, venenato telo ictus, summo cum dolore ex eo vulnere moreretur: absidens ei Alexander, somnoque sopitus, vidit in quiete draconem radiculam ore ferentem, simulque commonstrantē, quò illa loci nasceretur, quæ scilicet præsentissimam vim haberet Ptolemæum multosque milites eodem teli genere vulneratos, protinus sanandi. Quæsitæ est herba, inuenta, adhibita, mox consecuto, qui promissus fuerat effectu. Sunt autem duo somniorum dæmonis præcipua genera, alterum pertinens ad occultarum rerum demonstrationem & significationem. Potest enim dæmon naturales effectus ex certis causis aliquando necessariò prouenturos, potest quæcunque ipsemet postea facturus est, potest tam præsentia, quàm præterita, quæ hominibus occulta sunt, cognoscere, & hominibus per somnium indicare. Alterum somnij genus vim habet concitandi perturbationes animi, agitatæ turbatisque, qui sunt in corpore humoribus & spiritibus, quò nimirum inflammentur homines, vel ad libidinem, vel ad odium & vindictam, vel alios prauos animi affectus.

DVPLICITER porrò, & quidem satis probabi-

habilitate, cōiēctari potest, quæ somnia missa sint à dæmone: primò quidem, si frequenter accidunt somnia significantia res futuras, aut occultas, quarum cognitio non ad utilitatem, vel ipsius, vel aliorum, sed ad inanem curiosæ scientiæ ostentationem, vel etiam ad aliquid mali faciendum cōferat: eorum somniorum auctorem esse dæmonē, non temerè credetur: quippe qui ea ratione tentet animos hominum vana imbuere superstitione quin etiam crimine impietatis obstringere. Deinde, si sobrijs, castis, & religiosis viris, tetra, obscuræ, plenaq; crudelitatis, & impietatis somnia sæpenuerò contingant, ea proficisci à dæmone, nō immeritò existimabitur. Dæmō enim conatur impuris somnijs polluere ac fēdare dormientiū corpora, ut eius fœditatis, etiam animos expergiscētium, quodammodo participes faciat. Quod si ne hoc quidem assequi potest, illud saltem curat, ut pios homines talibus visis contristando, perturbando, & affligendo, ad orationem, ad charitatis officia, ad diuinorum sacramentorum perceptionē, segniores, frigidioresq; reddat. Cuius diabolicæ calliditatis & malitiæ, luculentissimū in vigesima secunda Collatione cap. 6. Cassianus narrat exemplum. Verum hac de re Iustinus Martyr in responsione ad quæstionem vigesimam primā Orthodoxorum, disertè docteq; sententiam suam exposuit. Nam cum hæc sibi ab illis posita esset, quæstio, ad eam ipse quæstionem ita respondet, ut nos hīc diximus. Restat quarta & vltima somniorum causa, quam diuinam ritè nominare possumus: cuius potissimū gratia omnis hæc nostra instituta est disputatio, huic enim, vel declarādę, vel illustrādę, adhuc prædicta deseruiunt. Somniorū

*quomodo inter-
nosci pos-
sint somnia
dæmonum ab
alijs somnijs.*

*Quarta causa
somnia
diuina.*

autem, quæ à Deo missa sunt, exempla, passim in diuinis libris sunt obuia: nos suprà ex sacris libris multa protulimus, pluraq; possent afferri, si quis omnia vellet colligere. Cæterum vt vis & natura diuinorum somniorum plenius planiusq; cognoscatur, quæstiones aliquot more scholastico, distinctè quidem, sed carptim, breuiterque perstringam, multa etiam, breuitati seruiens, lectoris cogitationibus integra illibataque reseruabo.

QVÆSTIO III.

*QVIBVS SIGNIS COGNOSCI
queat, sit aliquod somnium à Deo mis-
sum, necné.*

*Duplex ratio
cognoscendi
diuina som-
nia.*

DVPLICITER, prout nunc mihi, succurrit, apprehendi potest quod nam à Deo sit missum somnium. Primò quidem, ex præstantia rerum, quæ per somnium significatur: nimirum, si ea per somnium innotescant homini, quorum certa cognitio, solius Dei concessu ac munere potest homini contingere, huiusmodi sunt, quæ vocantur in scolis Theologorum, futura contingentia, arcana item cordium, quæque intimis animorum inclusa recessibus, ab omni penitus mortalium intelligentia oblitescent, denique præcipua fidei nostræ mysteria, nulli, nisi Deo docente manifesta. Somnium igitur quod eiusmodi rerum cognitionem & demonstrationem continebit, diuinum esse existimari poterit. Deinde, hoc ipsum maximè declaratur interiori quadam animorum illuminatione atque commotione, qua **DEVS** sic mentem illustrat, sic

sic voluntatem afficit, sic hominem de fide & auctoritate eius somnij certiore facit, ut Deum esse ipsius auctorem, ita perspicue agnoscat, & liquidò iudicet, ut id sine dubitatione vlla credere, & velit, & debeat. Huc spectat memorabilis illa in lib. 4. Dialogorum, cap. 48. B. Gregor. sententia: *Sancti viri*, ait Gregorius, *inter illusiones, atque revelationes, ipsas visionum voces & imagines, quondam intimo sapore discernunt, ut sciant quid à bono spiritu percipiant, & quid ab illusore patiantur. Nam si erga hac mens hominis cauta non esset, per deceptorem spiritum, multis se vanitatibus immergeret, qui nonnunquam solet multa vera predicere, ut ad extremum valeat animam ex vna aliqua falsitate laqueare.* Hactenus Gregorius: apud quem hanc ipsam sententiam, sed plenius ac luculentiùs tractatam, in libro 8. Moralium, cap. 13. lector inueniet. Quemadmodum igitur naturale mentis nostræ lumen facit nos euidenter cernere veritatem primorum principiorum, eamque statim citra vllam argumentationem, assensu nostro complecti: sic enim somnis à Deo datis, lumen diuinum animis nostris affulgens, perficit, ut ea somnia, & vera & diuina esse intelligamus, certoque credamus. Rectè igitur illud traditur in libro Ecclesiast. c. 34. *Nisi à Domino missa fuerit visitatio, ne des in somniis cor tuum.* ex quo significatur, nonnulla somnia dari hominibus à Deo, animos eorum mirabiliter visitante.

H A E C autem Dei per somnia visitatio, sicut ex diuinis literis colligitur, multis & diuersis modis fieri solebat. Nonnunquam enim DEVS per somnia turbabat, & terrebat hominem, sicut de

*Memorabilis
sententia D.
Gregorij.*

*Varijs modis
Deus afficit
homines per
somnia.*

Abimelech, & Laban narratur in libro Geneseos: *Terrebus me*, inquit Iob 47. *per somnia, & per visiones, horrore concuties me.* Aliquando in somno hortatur & incitat hominem DEVS ad magnum quidpiam & arduum subeundum, certam sp̄e prosperi exitus præsignificando: velut in Gedeonis & Iudæ Machabæi somnijs euenit. Sæpè monet & docet, quid hominem agere, aut fugere oporteat: talia fuere beati Ioseph & Magorum somnia: huc spectant illa verba, quæ sunt in cap. 33. libri Iob. *Quando homines dormiunt in lecto, tunc aperit aures virorum, & erudiens eos, instruit disciplina* Quin etiã solebat olim Deus spiritũ propheticũ nōnullis in somno largiri: inam in lib Numerorum, cap. 12. ait Deus: *Si quis fuerit inter vos Prophetæ Domini, apparebo illi in visione, aut per somnium loquar ad illum.* Et apud Ioëlem in cap. 2. inter alia Spiritus sancti dona, numerantur somnia. Legimus etiam in 3. Reg. Salomoni fuisse à DEO promissũ in somno prudentiæ, & sapientiæ donum. Interdum quoque futura alicuius viri excellentia, dignitatis & gloriæ, præmonstrata est per somniũ, id quod adolescenti Ioseph, & Mardocheo accidisse legimus in sacris literis. Quibusdam præterea in somno patefacta sunt diuina mysteria, cuiusmodi fuit somnium Iacob de illa mystica scala, & Danielis de regno Christi. Denique præsignificauit aliquando Deus, & prædocuit futuros rerum humanarũ euentus: cuius generis fuere somnia Abræ, Genes. 15. Pharaonis, Genes. 41. & Nabuchodonosor, Danielis 2. & 4.

*Varijs modis
diuina cōin-
gunt somnia.*

VARIIS item modis diuina somnia hominibus contigerunt, interdum cum magna corporis &

ris & animi commotione & horrore, sicut accidit
 Abraæ, & Nabuchodonosor. Nonnunquã datum
 est alicui somniũ, sed non eius somnij intellectus,
 sicut in somnijs Pharaonis & Nabuchodonosor a- *Genes. 15.*
 nimaduertere licet. Danieli tamen, cæterisq; pro-
 phetis, simul cum somnijs, intelligentia eorum
 diuinitus suggerebatur. Quamquam duorum so- *Daniel. 2.*
 mniorum, quibus Ioseph supra fratres ipsius futu- *Genes. 41.*
 ra dignitas & potestas præsignabatur, nulli tunc *Genes. 37.*
 datus est intellectus: sed postea ipso euentu, suc-
 cessuq; rerum, veritas eorum somniorum cognita
 est, atque comprobata. Illa quoque in somnijs di-
 uinis varietas cernitur: alia enim clara sunt, & a-
 perta, euidenter res ipsas significantia, vt fuere so-
 mnia beati Ioseph, trium Magorum, & D. Pauli: *Matthæi 1. 2.*
 alia vero sunt inuoluta & obscura, per varias si-
 militudines rectè aliquid insinuantia, huiusmodi *Actor. 16.*
 fuere somnia Pharaonis de septē spicis, & bobus, *Genes. 41.*
 & Nabuchodonosor de statua & arbore, nec nõ & *Daniel. 2.*
 pincernæ, atque pistoris ipsius Pharaonis. Adhæc, *Genes. 40.*
 interdũ videtur in somno loqui cum homine, vel *Genes. 21.*
 Deus ipse, vt in somnio Iacob, & Salomonis, vel *3. Reg. 3.*
 angelus, vt in somnijs beati Ioseph, vel homo ali- *Matth. 1. 2.*
 quis, vt in somnio D. Pauli. Præterea sæpè DEVS *Actor. 16.*
 vltro mittit somnia, nonnũquam etiam rogatus,
 quemadmodum interpretationem somnij, quod
 acciderat Nabuchodonosor, Deus in quiete tradi-
 dit Danieli, qui eam ab ipso vigilans intentissima *Daniel. 2.*
 precatatione postulauerat. Quin fuisse quondam a-
 pud Hebræos admirabilem quandam rationem &
 consuetudinẽ in rebus maximè dubijs atq; grauif-
 simis, consulendi Deum, vt quod verum esset, aut
 quod factum esset opus, per somnia indicaret, ex
 cap. 28. primi libri Regum, intelligitur. Postremò
 quæ-

quædam somnia diuinitus data respondent antecedentibus in vigilia hominum cogitationibus & curis, ad hoc genus referri debet primum somnium Nabuchodonosor, à Daniele 2. capite narratum, itemque primum beati Ioseph, quod, in capite primo narrat D. Matthæus, atque illud Annibalis supra memoratum, illud quoque Scipionis AEmiliani, à Cicerone, vel acutè confictum, vel disertissimè narratum.

QVÆSTIO IV.

**CVR DEVS IN SOMNO ARCANA
sua hominibus reſeret.**

Quinque cauſæ cur dormientibus multa diuinitus reuelentur.

CV. M. animus hominis in ſomno, minimè docilis, minimèq; habilis ad percipiendas res diuinas eſſe videatur, dignum fanè videtur in quaſitione, cur Deus per ſomnia & arcana ſuæ prouidentię, & myſteria rerum cœleſtiũ, non rarò docere homines voluerit. At enim verò, multas eius rei, variasque cauſas afferre poſſumus. Primam cauſam tangit Hippocrates in principio libri de inſomnijs, animum hominibus in vigilia varijs diſtingui occupationibus, grauibus diſtineri negotijs, curisque diſtrahi: per ſenſus item exteriores euocari ad ea, quæ extra ipſum ſunt, & per varia eorum ſenſuum ſpectacula diuagari, multiplicique rerum humanarum ſtrepitu interpellari, & à ſui, rerumque cœleſtium conſideratione auocari, incertis præterea fluctari deliberationibus, varijsque ſtudijs & affectibus æſtuare, qui non ſiunt eum, quod verum & rectũ eſt, id aut liquidò, cernere, aut incorruptè iudicare. Contra verò in quiete & ſomno, ab eiſmodi omnibus

nibus interpellationibus & impedimentis vacuus & liber animus, sibi totus præsens & præsto est, sibi quæ attendit, in se suas omnes vires, atque facultates collectas & coniunctas habet, expeditus & acer ad intelligendum, atque omnium, quæ illi extrinsecus obiecta sint, amplissimè ac facillimè capax. Alteram eiusdem rei causam hanc ponere licet, quæ vigilantes, accipimus ea solemus subtiliter ratiocinando discutere & examinare, reuocare ad calculos, atque humanæ rationis trutina diligentur expendere: ad rationis enim normam exigimus omnia: cui si congruant, quæ nobis oblata sunt, à nobis approbantur, si discrepent, abiudicantur atque reiiciuntur. In somno autem res sibi obiectas animus hominis citra examē accipit, paratior promptiorque ad visis diuinitus datis credendum, atque obsequendum. Constat autem inter omnes qui de rebus diuinis scripserunt, ad eas res non tantum intellectu, sed etiam affectu, & quodam animi quasi sensu, gustuque percipiendas, satius esse agi & regi hominem extrinsecus, quam ipsum agere se, & auditorem esse potius, quam arbitrum, & æstimatorem, denique simpliciter credere potius, quam causas credendi disquirere & expendere. Tertia causa ex Aristotelis libello, qui inscribitur de Diuinatione, quæ fit ex somnijs, desumpta est: *Aristoteles*

Quemcunque motum, quo animus dormientis extrinsecus pulsatur & cietur, quamvis leuem & exiguum, magnam tamen habere vim commouendi animum, vehementerque in ipsum imprimi, atque altè in eo inharere: id autem fieri propter noctis silentium, & sensuum exteriorum vacationem & quietem, atque omnium, quæ animi intentionem remittere solent,

VACUIS

Habilior animus noster in somno ad percipiendas diuinas reuelationes.

*vacuitatem, tunc enim sensibus somno consopitis languenteque corpore, qua extra sunt, nequaquam sentiuntur. Quapropter opportunissimè Deus eo tempore docet hominem sine vlla eius perturbatione, sine aliorum hominum obseruatione, denique sine vllius rei interpellatione: præsertim autem, quia quò magis animus noster à sensuum cõfociatione, & corporis contagione abstrahitur, tantò videtur effici vegetior, & acrior ad res diuinas intelligendas. In somno autem, qui est imago quædam & repræsentatio mortis, videtur animus quodam modo seiugari à consortio corporis, eiusque vinculis, si non omninò, certè aliquatenus relaxari. Quartam causam esse arbitror, vt ea re ostendatur, quanto sit Deus potentior, & efficacior ad hominem docendum & erudiendum, quàm sit alius cuius homo: quippè homo hominem docere, nisi vigilantem, audientem & attendentem non potest: Deus autem, etiam altissimè dormientem, atque somniantem. Quo satis declarat se in omnes humani animi vires ac facultates summum imperiũ, & efficacitatẽ habere. Quintam causam equidem posuerim, ne videlicet quispiam existimaret, mortem auferre homini omnem scientiam: aut non esse aliam viam rationemque comparandi scientiam, quam per sensum, discursumque rationis, & ex antecedenti aliarum rerum cognitione. Auer-
 rors quidem super libello Aristotelis de Diuinatione per somnia, in commentario suo, non audet inficiari prophetiam posse homini accidere, vel in somno, vel per reuelationem, negat tamen ea ratione vel artes, vel scientias speculatiuas posse vlli contingere. Vna inquit, est natura hominis:*

*Contra Auer-
 rorem.*

vnus igitur duntaxat erit intelligēdi, & discendi mo-
 dus, scilicet internūtijs sensibus, varijs item praeceptis
 experimentis, diligentique ratiocinatione. Nam si
 praefer communē, & vsitatum discendi modum, esset
 hic alter per somnia; vel reuelationem, cum is multo
 sit facilior, atque praestantior, ille alter quod
 difficilior & laboriosior est, eò magis fuisset super-
 uacaneus, non igitur datus esset homini. Deus nam-
 que & natura nec frustra quicquam faciunt, & de ijs,
 quae possunt fieri, quod melius & praestabilius est, nun-
 quam non faciunt. Sic ille. Quae sanè argumenta-
 tio, non esset planè infirma, si quisquam diceret,
 nemo tamen nostrum id dicit, modum illum dis-
 cendi per somnia, vel per reuelationem, aut esse
 homini naturalem, aut esse frequentem, & vsita-
 tum. Verum hæc Auerrois commenta, vt alia eiuf-
 dem, de scientia, potentia, & prouidentia Dei, &
 humani animi natura, ex inscitia diuinarum re-
 rum, & impietatis fonte redundantia, quàm sint
 inerudita, obtusa, falsaq; , satis liquet vel solis ex-
 emplis, quæ memorantur in sacris literis, Adami,
 Salomonis, Danielis, multorumq; Prophetarum,
 quib⁹ multarū rerum sciētia subito data est à Deo:
 quin etiam Beseleel, & Oliab, quos in libro Exo-
 di proditum est, subito diuinitus edoctos, Mosai-
 cum tabernaculum, simul cum omnibus eius
 instrumentis atque ornamentis,
 summa arte perfecisse.

Gen. 2.

3. Reg. 3.

Exod. 3.

(**)

QVAESTIO

LIBER SECVNDVS
QV AESTIO V.

CVR A DEO SOMNIA DENTVR
*obscuris & indoctis hominibus, non autem
sapientibus.*

*Error Aristo-
telis & Cice-
ronis.*

*Cur daemones
somnia olim
dare soliti fu-
erint non do-
ctis & prudē-
sibus, sed im-
peritis, & cō-
temptissimis
hominibus.*

VEL hac vna ratione Aristoteles & Cicero omnium somniorum, quæ diuina creduntur, fidem & auctoritatem eleuari, & eludi posse putauerūt. Nam, si quæ somnia, inquit, darentur hominibus à DEO, ea non obscuris & indoctis hominibus, sed viris sapientia prudentiaque præstantibus dari, par erat. In quo fefellit eos, quòd distinctionem diuinorum somniorum, eorū dico quæ verè diuina sunt, ab ijs, quæ nō sunt, esse tamen falsò putantur, planè ignorauerunt. Enim verò Dij Gentilium, quos fuisse daemones nobis Christianis nequaquam dubium est, quemadmodum futuros rerum humanarum casus & euentus certò prouidere, ac scire non poterant, id enim solius Dei est, ita nec eos certis aut verbis, aut signis prædicere, ac præmonstrare poterant. Quapropter somnia, quibus præsignificabantur futura, nō dabant viris doctis & prudentibus, videlicet ne ille eorum somniorum, vanitatem, ac falsitatem deprehendentes, auctoritatem ipsorum Deorum apud alios contererent, eorumque oracula tanquam diuinitatis vacua, & inania veritatis, in publicum etiam vulgi ludibrio, & cōtemptui exponerent: dabant igitur ea somnia indoctis, & veri falsique discernendi imperitis, maximè vero superstitiosis, ob idque ad credendum quiduis, satis per se paratis atque propensis. At vero somnia, quæ a vero Deo missa sunt, ea legimus plerumque data

data viris sanctitate, ac sapiētia eximijs, vt Abrax,
 Iacob, Salomoni, & Danieli. Data sunt tamen etiā
 nonnulla viris non admodum doctis, sed pietatis
 tamen, ac innocentiae præstantia clarissimis: ex-
 cellens autem virtus & pietas, dociliorem reddit
 hominis animum, aptioremque ad rerum diuina-
 rum perceptionem, quā humana vel prudentia,
 vel sapientia. Qui enim mundana excellunt po-
 tentia, vel sapientia, hi ferè sunt aut impij, aut su-
 perbi, aut turpissimis inquinati flagitijs: quæ res
 cœlestibus doctrinis, diuinisque illustrationibus,
 aditum ad animos hominum, penitus occludunt.
 Nec me fugit, etiam quibusdam sceleratis atque *Cur quedam*
 impijs hominibus, vt Pharaoni, & Nabuchodo- *somnia etiam*
 nosor, quædam diuinitus somnia contigisse, sed *impijs homi-*
 hæc illis, nec ipsorum præcipuè causa, neque cum *nibus à Deo*
 intelligentia eorum somniorum data sunt: quo *sint data.*
 scilicet illi, eorum interpretationem, cū apud
 suos sapientes inuenire non possent, à veri DEI
 cultoribus eam petere cogerentur, atque ea ratio-
 ne verum DEVM agnoscerent, ac venerarentur,
 eiusque seruos in admiratione & honore habe-
 rent: id quod somnia Pharaonis & Nabuchodo-
 nosor à Iosepho & Daniele interpretata, manife-
 stè declarant.

QVÆSTIO VI.

CVR DIVINA SOMNIA NON NVN-
 quam sint obscura & perplexa.

SED cur diuina somnia non semper sint clara,
 & aperta, sed obscura, & perplexa, & aliarum
 rerum imaginibus, ac similitudinibus inum-
 brata, & offuscata, nec alijs tantum occulta, sed
 K etiam

*Astutia de-
monum in
dandis som-
nijs futura si-
gnificantibus.*

*Quatuor cau-
se cur inter-
dum diuina
somnia sint
valde obscura*

etiam ijs, quibus dantur, minimè conspicuà, cau-
sas rimemur & aperiamus. Dij Gentilium, hoc est
dæmones, quia certam futurorum euentuum sciē-
tiam habere non poterant, ad significanda futura,
dabant illi quidem non rarò somnia, sed obscura
tamen, & ambigua, quæque ad diuersos, etiam cō-
trarios euentus facile detorqueri & applicari pos-
sent: vt ad quodcunq; cecidisset, somniū quadrare
videretur. Quod si somnia euentis minimè respō-
derent, id non falsitati somniorū, sed interpretū in-
scitiæ, qui somnia propter obscuritatē & ambigui-
tatē non ritè essent interpretati, adscriberetur. At
verò somnia, quorū auctore fuisse Deum ex sacris
literis cognouimus, sæpenumerò distinctè & ex-
plicitè tradita sunt, qualia legimus fuisse Abime-
lech, Laban, Iudæ Machabæi, Salomonis, beati Io-
seph, & trium Magorum. Non est tamen negandū
quædam somnia esse data testè & obscure, sed ho-
minibus gentilibus: ad eum nempe finem, vt intel-
ligentiam eorum somniorum, cū non ab alijs,
quàm à viris sanctis accipere possent, & ipsos Dei
seruos honorarent, & summa Deum reuerentia, ac
veneratione prosequerentur. Si quæ verò somnia
etiā seruis Dei obscura data sunt, propterea id fa-
ctum est, vt eorū sensum atque intellectum, sumo
illi studio, assiduis precibus, multisq; lachrymis à
Deo flagitantes, tandē impetrarent, & propter dif-
ficultatem impetrandi, pluris facerent, & cariorē
haberent. Denotatur præterea obscuritate somni-
orum, earum rerum, quæ significantur somnijs, ob-
scuritas. Adde quòd per imagines, & similitudi-
nes, breuissimè plura & sublimiora mysteria si-
gnificantur, quàm si apertis & proprijs fuissent ex-
pressa vocabulis. Nam quàm multa, quàm varia
quam

quàm profunda mysteria, vna illa statua Nabuchodonosor in quiete visa, adumbravit, quæ si fuissent proprijs verbis efferenda, vix longissima oratione declarari potuissent. Denique Deus nonnunquam, somnia esse ad aliquod tempus occulta & incognita, quò ad nimirum, ipso euentu, rerumque successu, eorum veritas agnoscatur & comprobetur: quod in duobus illis Iosephi somnijs, promotionem eius ad summam potentiam & dignitatem præsignantibus, liquidò cernitur.

QVÆSTIO VII.

AN LICITVM SIT CHRISTIANO
homini, obseruare somnia?

DVAE tanguntur his vèrbis difficultates, & prior quidem est, an sit fas Christianis, curiosè somnia obseruare: ad quam facilis est, & in promptu responsio. Etenim quædam somnia licitum est obseruare, quædā verò minimè. Principiò, somnia quæ bonam, vel malam corporis affectionem aliquam, morbosque tam animi, quàm corporis significant, vtiliter à medicis tam animi, quàm corporis obseruantur & expèduntur. Tum, somnia, quæ nos crebrò infestant, territant, conturbant, & vexant, animaduertere quibus ex causis accidant, vt vel noti effectus ignotas nobis causas scrutemur, ac teneamus: vel vt rationem aliquam ineamus eam à nobis molestiam depellendi, licitum est, & à sanctis viris sæpè vsurpatum. Legimus enim apud Cassianum in collatione 22. veteres illos monachorū magistros & rectores, in perquirendis, & excutiendis quorundā somniorū causis, diligenter esse versatos. Postea obseruare

Quatuor genera somniorum, sine vitio possunt obseruari & curari.

somnia, quatenus in illis pernotescit homini veritas aliqua pertinens ad scientias speculatiuas, vel ad res gerendas conferens, nec vt superstitiosum, nec vt vanum damnari debet. Denique somnia quæ nos sæpè commouent, & incitant ad flagitia, considerare num à dæmone nobis subiiciantur, sicut contrà, quibus ad bona prouocamur & instigamur, veluti ad cælibatum, largitionē eleemodynarum, & ingressum in religionem, ea ponderari num à Deo nobis missa fiat, non est superstitiosi animi, sed religiosi, prudentis, ac salutis suæ fatagentis, atque solliciti.

AT verò, cuiuscunque somnij, quoquo modo nobis contingat, etiam si rarò, si temerè, si fortuito eueniat, putare habendam esse rationem, curamque suscipiendam, stolidi hominis est, ne dicam stulti. Supra enim ostensum est, maximā partem somniorum nihil veri, & certi habere, sed vanitatis, ac temeritatis esse plenissimam. Præterea obseruare somnia, quasi esset in ipsis aliquid diuinum, scilicet quale Gentiles existimabant esse in garritu, volatu, cibatuque auium, & in extis animantium, atque ex illis prænosse, ac diuinare velle futura, non modò non est licitum, sed est in scriptura grauissimè reprehensum, damnatum, & interdictum, non minus sanè quàm magorum, & incantatorum maleficia, quod ex cap. 19. Leuit. ex 18. Deuter. ex 33. posterioris libri Paralipomenon, alijsque sacrorum voluminum locis perspicuè intelligitur. Et verò, scire velle futura, quæ DEVS in sua solius potestate posuit, arrogans & impia est curiositas. Putare autem certa futurorū signa contineri in somnijs, quæ nullam cum rebus futuris connexionem & conuenientiam habent, fatuum

fatuum est: parum dixi, planè impium, & stultum est: hoc enim arguit eiusmodi somniorum obseruatores, stultis, impijs, & absurdis opinionibus esse infectos, atque deprauatos. Nam, vel isti putant res omnes futuras, ex naturalibus causis pendere, & hoc falsum est: vel eas res quibuscumque signis significari posse, quod planè stultum est: vel futura omnia certò prouideri, & sciri à dæmone, quod est perquàm impium: vel deniq; à Deo promiscuè, atque indiscretè per quælibet somnia, & quibuscumque hominibus, præmōstrari futura, quod esse absurdum, nemo non videt. Ad extremum, tanti facere somnia, & vsque adeò pendere ex illis, vt ad eorum quasi normam dirigat quis omnem vitæ suæ rationem, & respectu habito ad somnia, actiones, & negotia, vel suscipiat, vel omittat, non modo præstantia hominis indignum est, sed olet etiam fatalè illam Stoicorū, toties in Ecclesia damnatam, & à melioribus philosophis explosam reiectamque necessitatem. Quod si merito vituperantur, & à sapientibus redarguuntur astrologi, qui res humanas ex astris, quasi suspensas & religatas omninò pendere arbitrantur: eò magis profecto, reprehendendi sunt superstitiosi somniorum obseruatores, quo magis astra dignitate naturæ, æquabilitate motus, constantia ordinis, amplitudine potestatis, & præstantia efficacitatis, somnijs antecellunt.

(*)

Maiores vanitas est obseruantium somnia, quam astra.

QVÆSTIO VIII.
CVIVS HOMINIS SIT RITE IN-
terpretari somnia.

AD posteriorem quæstionem, qua quæritur, cuius hominis sit benè interpretari somnia, hunc in modum respondemus. Somniorum quæ vim habent ad aliquid significandū, & obseruatione, atq; interpretatione digna sunt, ea non cuiusuis hominis est interpretari. Tria enim huiusmodi somniorum genera distingui possunt, nam multa sunt naturalia, quædam humana, nonnulla etiam diuina. Naturalium somniorum interpretatio, non est dubium, quin solertium & doctorum physicorum, ac medicorum sit propria: eorum maximè, qui norunt similitudines in somnijs ostensas comparare inter se, & quarum rerum similitudines esse, & ex quibus causis proficisci soleāt, discernere: similiter, vt qui figuras aliquas & imagines dilaceratas sumens in manus, earumque partes dissipatas, benè componens inuicem, apteque conformans, cuius rei fuerint similitudines, hominesuè, an equi, an aliarū rerum, acutè dispicit, vereque iudicat. Humanorū autem somniorū, ita erit quisque sagacissimus coniector, & idoneus, ac veridicus interpres, vt fuerit rerum humanarum peritissimus, & callidissimus, ingeniorū item, studiorum, morum, propensionum quæ in varijs hominibus magnam quoque varietatem habent, exquisitam, multisque confirmatam experimentis notitiā sit adeptus, quasi venas omnes rerū ciuiliū & humanarū tenens. Cuius autē sit exponere diuina somnia, in promptu est intelligere: patet.

patet enim, neminem interpretari ea posse, nisi diuinitus afflatum & eruditum. *Nemo enim nouit, inquit Paulus primæ ad Corinth. secundo, quæ Dei sunt nisi spiritus Dei.* Præsertim vero cum diuinorum somniorum significationes, ex solius Dei consilio & voluntate sint institutæ, ob idque solius Dei reuelatione, notæ hominibus esse possint. Quocirca regem Nabuchodonosor somnij sui, quo maxime territus fuerat, sollicitum & anxium, quod eius somnij rationem ex nullo suorum sapientum cognoscere potuisset, sic affatus, est Daniel, *Mysterium, quod rex interrogat, magi, arioli, aruspices, & sapientes nequeunt indicare regi: sed est Deus in cælis reuelans mysteria.*

Daniel. 2.

IAMBLICVS existimat diuina somnia ferè non cõtingere hominibus, nisi aut primo, aut extremo somni tempore: videlicet, quia tunc animus hominis, aut nondum est cibi potusq; vaporibus occupatus, & oppressus: aut iam euanescente somno, vaporumque discussa caligine, ex illis sordib⁹ emersus animus, purior & acrior est ad diuinas illustrationes accipiendas. Quapropter vates, ac somniorum interpretes, in more habebant, ex deferentibus ad ipsos somnia sciscitari, quo ea tẽpore ipsis contigissent: nam si profundo somno accidissent, ea planè abiciebant, rati non esse cõsentaneum, animo tunc obruto & demerso, dari cælitus somnia: sin autem somnia illis accidissent, exeunte somno, & animo ad suas functiones propè iam expergiscente, tunc ea somnia diuinitus missa Deoque auctore digna iudicantes, ponderanda sibi & interpretanda suscipiebant. Legendus etiam est Philostratus in cap. 14. libro secund. de vita Apollonij. Veruntamen Iamblici documenta ex superstitionis AEgyptiorum sacerdotum

Iamblici opinio, de tempore quo diuina somnia contingant hominibus refutatur.

observationibus, vel vt dicam veriùs, figmentis, quorum fuit ille studiosissimus, exprompta sunt. Deus nempe, istiusmodi temporum legibus non est alligatus nec opportunitate temporum eget ad operandum, vbicunque enim vult, quandocunque, & quibuscunque vult, sua inspirat somnia: potest enim quouis tempore, imo etiam sine tempore, sedare subito agitationem humorum, tranquillare spirituum animalium iactationem, purgare phantasiam, mentem illustrare, animumque ad percipienda diuina somnia idoneè comparare.

QVÆSTIO IX.

AN IN SOMNO, LIBER VSVS RATIONIS, & voluntatis esse queat.

Sæpe in somnio liber est rationis vsus.

Nunquam in somno est perfectus liberi arbitrij vsus.

SÆPE NVMERO in somnijs, præsertim quæ doctis, prudentibus, & sanctis viris contingunt, animus hominis, quod pertinet ad vsum rationis, & agitationem mentis, solutus, expeditus, ac liber est. Etenim nonnunquam ratio dormientis planè cognoscit res simplices, easque vel componit inuicem, vel disiungit, ratiocinatur, iudicat, miratur, noua quædã inuenit: quin etiã ad se ipse animus conuertitur, & ad suas actiones considerandas, & diiudicandas aciem suam, vimque reflectit, cunctatur, hæret, dubitat, secum ipse disceptat, an tunc homo dormiat, nec ne. Hæc autem liberum esse tunc rationis vsum, manifestè demonstrant. Non propterea tamen existimandum est, quia in somno interdum soluta est vis rationis, esse itidem perfectum liberi arbitrij vsum. Nam ad plenum & perfectum liberi arbitri vsum

opus

opus est perfecta hominis libertate, hoc est, solutione omnium sensuum, & potentiarum, ita ut sit ipse homo, qui tunc agat, nec aliunde agatur, sitque dominus, sui atque suarum omnium actionum, & in potestate eius sit tunc hoc, vel illo modo agere, aut etiam nihil agere: id quod in somno nequaquam euenit.

QV AESTIO X.

DE SOMNIO SALOMONIS, IN QVO
donum sapientiae à Deo promissum ei, &
tributum est.

CAETERVM nonnihil habet difficultatis, quod legitur in 3. libro Regum, cap. 3. Deum in somno visum esse Salomoni, iussisseque, ut peteretur ab ipso quodcunque omnium maxime optaret: ipsum autem petiisse sapientiam, & prudentiam bene regendi populum, cui praeerat, posthabitis omnibus alijs bonis, quae tamen, principibus huius mundi, super omnia, concupiscenda, & expetenda videntur: eam porro petitionem usque adeo placuisse Deo, ut summam ei se daturum sapientiam, & praeterea quae non postulasset bona, cumulatissime largiturum polliceretur. Ex qua narratione ipsius scripturae, satis intelligi videtur, Salomonem in illo somnio solute ac liberè, non tantum ratione, sed etiam voluntate esse vsum: neque enim illa eius petitio facta in somno, tantopere Deo placere, tantumque sapientiae munus promereri potuisset, nisi esset ex libera voluntate profecta. Haec difficultas tribus *Solutio erit
plex.* modis posset discuti, ac dissolui. Nam primò quidem responderi posset, illam Salomonis in somno

petitionem, placuisse Deo, non per se, sed propter antegressam eiusdem in vigilia similem quandam petitionem, ex qua scilicet illa in somno extitit. Salomon enim ardentissimè expetierat, & à Deo postulauerat donum sapientiæ, ac prudentiæ: hanc eius petitionem, Deus illo somnio declarauit fuisse sibi gratissimam, & optatum habituram effectum. Sed hæc fortasse cuiuspiam videbitur nonnihil dura, & contorta responsio. Quocirca subiiciā alterum responsum: posset enim dici, à principio fuisse illud quidem somnium, sed postea Deo mirabiliter operante, conuersum esse in ecstasim seu raptum qualis nempè diuo Paulo, & Prophetis sæpè contigit: in quo animus Salomonis, licet à corporis, & rerum externarum sensu abstractus, & similis dormientium esset, per Dei tamen potentiā factum est, vt solutus, & liber tunc fuerit ad exercendas actiones tum rationis, tum liberi arbitrij, ita vt liberè peteret à Deo Salomon quod vellet, & petendo, quæ grata erant Deo, ea quoque mereretur ab ipso consequi. Sed non placet hoc responsum. Mitto nunc examinare, an in raptu & ecstasi, perfectus liberi arbitrij vsus esse queat: tantū dico, huic responso minimè suffragari diuinam scripturam, quippe, suprà dicto loco narratura visionem illam Salomonis, præfatur, Deum apparuisse Salomoni per somniū, & narrata iam visione, subiungit. *Igitur euigilauit Salomō. & intellexit, quod esset somnium.* quo perspicuè significatur, illam visionem nullatenus fuisse raptum, vel ecstasim, sed totam fuisse somnium, diuinum tamen somnium, scilicet à Deo ad erudiendum docendumque Salomonem datum. Atque duas hæc solutiones propositæ quæstiones tradit Diuuis Thomas in 1. 2. quæ-

quæstione 113. art. 3. ad 2.

Erit igitur nisi fallor, similius & propius vero tertium responsum, quod etiam Tostado super 3. cap. lib. 3. Regum, in quæst. 12. maximè probatum est. Dicimus, cum Salomō tunc verissimè dormierit, & illa eius visio fuerit somnium, quemadmodū scriptura testatur, hinc necessariò effici, quicquid ibi factum esse dicitur, non reuera, sed per imaginariam tantum dormientis visionem esse factum. Videbatur igitur tunc sibi Salomon petere sapientiam à Deo, videbatur etiam ei Deus petitionem ipsius approbare, cum reuera tamen nulla fuerit tunc petitio, nullum meritum Salomonis, nullum item responsum, nullumque Dei promissum. Cur igitur, inquires, somnium illud à Deo datum est Salomoni? Videlicet, nisi mea errat cōiectura, tres ob causas. Primò, vt intelligeretur omnium bonorum auctorem, & largitorem esse Deum, & ab eo esse omnia bona expetenda & postulanda. Deinde, vt manifestum fieret, quæ bonorum electio, & petitio, grata esset, & accepta Deo: ea nimirum, qua spiritalia bona corporalibus, cœlestia terrenis, denique ad communem aliorū utilitatem & salutem pertinentia, inanibus & infructuosis præoptantur, atque præferuntur. Ad extremum, vt exemplo Salomonis appareret & extaret, quanta sit Dei benignitas & munificentia erga seruos suos, quorum optata & postulata non solum impleat, sed etiam longè superet, & abundanter excedat. Ecce Salomon solam à Deo sapientiam postulauerat, præ hac cæteris bonis, quæ hominibus pretiosissima, & carissima sunt, contemptis: cui tamen Deus, & sapientiā supra ipsius votū, & reliqua bona, præter votū ipsi, largissimè dona-

*Cur somnium
illud datum
fuerit Salo-
moni.*

151 LIBER II. DE OBSERVAT. SOMNIOR.

donavit. Verum hæc nostra de somnijs disputatio, hunc habeat terminus: vereor enim ne si longius producta sit, molesta & odiosa lectori esse incipiat. Quemadmodum enim somnus, quoad quietus & placidus est, membra dulcissimè refovet ac recreat, viresque reficit, ac redintegrat, si tamen in eo nimis longa nimisque seria, & graua contingant somnia, corpus pariter atque animum languescit, & debilitat: sic omninò cauendum nobis fuit, ne nostra hæc de somnijs disputatio, præter modum longa, gratiam perderet legentium, & quam ex ipsa forrasse voluptatem ceperant, in fastidium odiumque converteret.

(*)

BENE-

BENEDICTI PERERII LIBER

TERTIVS,

qui est

DE DIVINATIONE ASTRO-
LOGICA.

ANTA est Astrologorum (qui
vulgo Iudiciarij appellantur) vel
impudentia, vel amentia, vt etiam
sibi diuinam scripturam suffraga-
ri, suæque Astromantiæ fidem &
auctoritatem firmare iactent. Ete-

nim verba illa quæ dixit DEVS creans luminaria
coeli; *Et sint in signa & tempora, &c.* ad suam re- *Genes. 2.*
ferunt diuinationem astrologicam, per quam ipsi
profitentur ex obseruatione siderum futura rerû
euenta posse prædici. Quocirca B. Basilius & Am-
brosius alijsque permulti Patres in explanatione
eorum verborum, benè longam & accuratam in-
refellendis istiusmodi Astrologorum prædictio-
nibus orationem posuerunt. Quorum nos Patrû
exemplis prouocati, & grauissimis DEI senten-
tijs contra Astrologos multifariam in diuina scri-
ptura proditis permoti, quin etiam iustissimo ad-
uersus Astrologos odio, propter si audulenta &
perniciosa eorum figmenta, incensi, librum hunc
ad

ad confutandas eorum prædictiones à nobis scriptum, gratum multis atque vtilem fore existimavimus. Scripsit aduersus Astrologos copiosè quidè & eruditè Ioan. Picus Mirandulanus; sed multos ab eius lectione deterret prolixitas operis. Nos, licet in prædiuiti atque vberi versemur argumento; eò tamen breues erimus, quod non omnia quæ disputari possent, sed aptiora duntaxat causæ firmioraque tractabimus. Quinque autem erunt huius libri & disputationis aduersus Astrologos capita: Primò enim docebimus, sacræ & Ecclesiasticæ doctrinæ diuinationem Astrologicam esse contrariam: Tum ostendemus, Astrologos esse rerum coelestium imperitos: Deinde, diuinatricem istam artem rectæ rationi ac philosophiæ aduersari demonstrabimus: Adhæc, probabimus, astra non solum non esse causas efficientes rerum futurarum, verum nec esse certa signa quæ res futuras prænotent ac præmonstrent: Ad extremum, cur nonnulla Astrologorum prædicta sint vera, causas exponemus.

INDEX DISPUTATIONVM QUAE
SINGVLIS IN PRAEDICTIS
capitibus explicantur.

CAPVT PRIMVM.

1. **S** Ementis diuinæ scripturæ; antiquis item Ecclesiæ institutis & exemplis; rationibus etiam theologicis refelluntur Astrologi
2. De vanitate oraculorum Apollinis.
3. Cur Demones prædicendo futura sæpè fallant.
4. Non posse veritatem Christianæ religionis coherere cum veritate Astrologiæ indiciariæ.

5. Quam

5. Quam seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduertit.
6. De Multis perspicuè falsis & impijs Astrologorum sententijs.

CAPVT. II.

7. Astrologos iudiciarios esse rerum cœlestium imperitos.
8. Aduersus fictitiā antiquitatem observationum quam iactant Astrologi.
9. De noua stella quæ superioribus annis visa est.
10. Quam sit difficile aspectum siderum in ortu cuiusque hominis exactè annotare.

CAPVT III.

11. Probatur octo rationibus, non posse Astrologos ex arte & scientia sua prænosse ac prædicere futura contingentia.
12. Præter causas cœlestes, necessariam esse notitiā causarum particularium ad prænosceudos earum effectus.
13. De simili ortu & dissimilibus euentis Geminorum.
14. Pulcherrima disputatio Bardesani aduersus Astrologos.
15. Vtrum sit facilius, diuinare quid facturus sit vir bonus, an vir improbus.
16. Quam sit vana ac futilis prædictio Astrologorum de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.
17. Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologiæ.
18. Vanitas & falsitas multarum prædictionum astrologicarum.
19. Errores Astrologorum in Chronologia.
20. Astrologiam iudiciariam omni tempore à prudentibus & sapientibus viris esse contemptam & damnatam.
21. Cui generi hominum arideant prædictiones Astrologicae, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.
22. Disputatur contra tria fundamenta Astrologiæ iudiciarie.
23. Vtrum astra natalitia cuiusque, possint esse certæ causæ omnium quæ ei euentura sunt.

24. *Vtrum sit plus momenti in conceptu, an in ortu hominis ad diuinandum.*
25. *De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.*
26. *Cur Astrologi non, vt de hominibus, sic etiam de stirpibus & alijs animantibus ex obseruatione astrorum vaticinentur.*
27. *De antiquitate istius Astrologie apud Aegyptios & Chaldaeos.*

CAPVT IV.

28. *Vtrum astra, si non sunt cause, saltem sint certa signa omnium futurorum.*
29. *Vtrum secundum Augustinum astra sint signa omnium rerum humanarum.*
30. *De natura & varietate signorum.*
31. *An comete signa sint humanarum rerum.*
32. *An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul etiam necessario inducant & astrum. Fatum.*

CAPVT V.

33. *De quatuor causis propter quas euenit vt nonnunquam Astrologi vera predicant.*
34. *Instinctu Demonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*
35. *Quot modis Daemon futura prenoscat, & hominibus premonstrare soleat.*
36. *Quot modis & quam grauitur peccent, qui Demonum vel istorum Astrologorum opera viuunt ad diuinandum.*
37. *Istiusmodi Astrologos ferè improbos & flagitiosos esse.*
38. *De vsu sortium apud Antiquos ad diuinandum futura.*
39. *Permissu DEI, nimis cupidos sciendi futura, laqueis Demonum irretiri, & variis ac perniciosis erroribus implicari.*

40. Multos diuinare futura; magis ex prudentia & vsu rerum humanarum, quàm ex arte astrologica
 41. Nimiam credulitatem ac leuitatem consulentium Astrologos, interdum conducere ut eorum prædicta vera cadant.

DIVINATIONEM ASTROLOGICAM
 diuina Scriptura, disciplina Ecclesiastica, ac
 doctrina Theologica esse contra-
 riam.

CAPVT PRIMVM.

§. I. Sententijs diuina Scriptura; antiquis item Ecclesia institutis & exemplis; rationibus etiã Theologicis refelluntur Astrologi.

LAMAT multis in locis diuina Scriptura certam futurarum rerum præscientiam & prædictionem, non esse hominum sed ne dæmonum quidem, verum vnus DEI propriam. Quapropter apud Isaiam cap. 41. ita scriptum est. *Annunciate quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia dii estis vos: & cap. 44. Ego sum Dominus irrita faciens signa diuinorum, & hariolos in furorem vertens, conuertens sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciens: cap. autem 47. deridens Deus Babylonios & Chaldaeos syderalibus suis obseruationibus præfidentes. Ita, inquit, cum incantatoribus tuis, & cum multi-*

L

itudine

tudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab
adolescentia tua, si fortè quid profit tibi, aut si possit
fieri fortior. Defecisti multitudine consiliorum tuo-
rum: stent & saluent te Augures cæli, qui contempla-
bantur sydera, & supputabant menses, vt ex eis an-
nuntiarent ventura tibi. Et paulò ante dixerat:
Sapientia tua & scientia tua, hæc decepit te. Hiere-
mias quoque. 10. monet Iudæos vt Astrologicas
obseruationes pro nihilo ducant, nihil enim sibi
à stellis vel sperandum vel timendum esse. sic au-
tem ait: *Iuxta vias gentiū nolite discere; & à signis
cæli nolite metuere quæ timent gentes: quia leges po-
pulorum vana sunt.* Salomon autem Ecclesiast. cap.
10. scientiam futurarum rerum denegat homini,
*Ignorat homo, ait ipse, quid ante se fuerit: & quid
post se futurum sit quis poterit iudicare?* idem cap. 8
eiusdem lib. *Homo, inquit, ignorat præterita, &
futura nullo scire potest nuncio.* Liqueat igitur diui-
nationem astrologicam in sacris literis contem-
ni, derideri, ac reprobari.

*Decreta Ec-
clesiæ contra
Astrologos
Iudiciarios.*

*Alexander
Papa.*

Cum doctrina sacrarum literarum, etiam iudi-
cium Ecclesiæ, vt par erat, mirè congruit. Semper
enim Ecclesia inde vsq; à primordijs suis, Iudicia-
rios Astrologos odit, fugit, damnauit. Extant ad-
uersus ipsos plurima & seuerissima decreta Eccle-
siæ, quæ legere licet in secunda parte Decretorum
cap. 26. per primas quinq; quæstiones, & in Con-
cilio Bracarenfi I. cap. 9. & 10. & in Toletano I. in
assertione Fidei contra Priscillianistas. Fertur A-
lexander Papa huius nominis III. quendā presby-
terum qui semel duntaxat consuluerat Astrologū
de quodā furto in Ecclesia sua facto, in vnum an-
num priuasse altaris ministerio. Crebras itē re pe-
rimus

rimus in scriptis sanctorum Patrum aduersus Astrologos, quos illi nunc Chaldaeos vel Genethliacos, alias Mathematicos aut Planetarios appellat, disputationes, ex quibus apparet quam fuerit maioribus nostris genus hoc hominum exosum & abominatum. Multa contra illos disputat Basiliius hom. 6. in Genesim, Chrysostomus & Gregorius Magnus in cap. 2. Matth. sed praeter ceteros August. lib. 2. super Genesim ad literam cap. 17. lib. etiam 2. de doctrina Christiana cap. 21. & aliquot proximè sequentibus capitibus, subtiliter tamē & copiosè primis aliquot capitibus lib. 5. de ciuitate Dei. Eodē pertinet quæ cōtra Mathematicos in lib. 14. cap. 4. & in lib. 6. cap. 9. de Præparatione Euan. argumentatur Eusebius.

*Basiliius
Chrysost. Gre-
gor. homil. 10.
super Euang.
Augustin.
Euseb. Ces.*

Ridiculus fuit, vel potius amens Iulianus Apostata, qui in libris quos aduersus Christianos effutit, probare voluit, ex his quæ scripta sūt in cap. 15 Genes. Abraamū & Astrologiam & aruspiciam coluisse. Astrologiā quidem eius, significari putat illis verbis: *Eduxit Deus Abraham foras, & ait illi, Suspice cælum & numera stellas si potes: Sic erit semē tuum.* Aruspiciā verò scientiam eius, illis etiam verbis denotari ait, *Sume mihi vaccam triennē, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturē quoque & columbam. Qui tollens vniuersa hæc, diuisit ea per medium, & vtrasque partes contra se altrinsesus posuit: aues autē nō diuisit. Descēderunt quæ volucres super cadauera, & abigebat eas Abraham.* Deinde, subiicitur prædictio peregrinationis & seruitutis posterorum eius per quadringentos annos. Sed hunc Iuliani errorem vel potius furorem, egregiè cōfutat Cyrillus extremo lib. 10. eius operis quod aduersus Iulianū edidit. Alij fidē huic

*Iuliani Apo-
statae calum-
nia.*

*Iuliani Apo-
statae calum-
nia à Ciriillo
repulsa.*

Math. 2.
Chryf. hom. 6.
in Matth.
Greg. hom.
10. in Ewang.

vanissimæ, astrologiæ asserere & astruere conantur ex illa stella quæ nato Christo aparuit, cuius aspectu excitati tres illi Magi, ductuque ad adorandum Christum venerant. Sed istos manifestis argumentis Chrysostomus & Gregorius in homilijs super illud Euangelium scriptis, redarguunt & conuincunt.

*Argumentis
ex sacra Theologia ductis,
astrologica
diminatio re-
felliunt.*

Cæterum, errorem Astrologorum etiam rationibus ex doctrina Theologica contextis refutare possumus. Principiò, *Nemo* ut ait Paulus 1. Corinth. 2. *novit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis;* sed homo nescit quid ipsemet post multos annos aut etiam dies acturus sit: nam ut inquit Scriptura, Prouerb. cap. 27. *Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superuentura pariat dies: & Non est via hominis in manu eius: homo enim proponit, Deus autem disponit* Est namque non modò quorumlibet hominum, sed etiam Regum cor in manu Dei, & flectit illud quocumque vult. Si igitur ipsemet homo nescit quid futuro tempore factururus sit, quanto minus id scire potest Astrologus? Deinde, ne ipse quidem diabolus certò potest nosse res futuras: si enim futura omnia dæmon sciret, nunquàm profectò impulisset Iudæos ad crucifigendū & occidendum Christum Dominum quippe præuidisset per crucem & mortem Christi, imperiū quod tamdiu habuerat in homines, fore labefactandum & funditus euertendum. nec sanè dæmon tentaret & infestaret seruos Dei à quibus in tétatione vincitur, ne videlicet propter victoriam tétationū crescente Sanctorum gloria, magis ipse, quæ eius est superbia & inuidia, torqueretur.

§. 2. De

§. 2. De vanitate oraculorum Apollinis.

HO C etiam patet argumento oraculorum, quæ olim reddebant dæmones, cuiusmodi erant responsa & oracula Apollinis delphici quondā apud Græcos nobilissima & clarissima; quæ ad diuinationem astrologicam pertinuisse, locuples auctor & testis est Porphyrius in libro de Oraculis (refert autem hoc Eusebius libro 6. de Præparatione Euangelica, cap. 1.) vbi tradit, quæcunque dii ceu fati definita prædicunt, ea ipsos stellarum motu ita esse futura significare; id quod maximè Apollo multis responsis aperuit. In hisce autem oraculis & diuinationibus sæpè mentitum esse Apollinem, idem auctor est Porphyrius; exquisitam enim futurorum cognitionem ait non hominibus modò, sed multis etiam deorum in cōprehensibilem esse. vnde interrogati mentiuntur nonnunquam, sed non sponte: solent enim præmonere, se tunc vera respondere non posse, homines tamen ex amentia perseuerant urgere & cogere eos vt respondeant. Apollo igitur delphicus, cum eiusmodi esset cœli & continentis affectio vt verum præuidere non posset, retine, dicebat per Vatē, vim istam, & potentia verba hæc ne proferas; falsa enim dicam, si coges. Et in alio responso, Nihil hodie, inquit Apollo, stellarum mihi via dicendum præstat. Deinde, concludens Porphyrius ait, Manifestum iam fecimus vnde falsitas ad deorū oracula subrepat. Hæc ex libro Porphyrij de Oraculis, in lib. sexto de Præparatione Euangelica, cap. 4. Eusebius cōmemorat. Fuit etiam olim quidā Oenomaus, vir apud Græcos tam philosophia quā eloquentia nobilis, qui responsis delphici Apollinis sæpè delusus atque deceptus, diligēter & curiosè collegit

Porphyrius.

Oenomaus re-
hemens & di-
sertus oracu-
culorum Apol-
linis consu-
tator.

quamplurima eius oracula, eaque vt vana, futilia & falsa confutauit, vt refert Eusebius libro 5. de Præparatione Euangelica, cap. 10.

§. 3. *Cur dæmones prædicendo futura sæpè fallant.*

Q V A T V O R porrò ob causas vsu venit in prænuntiando futura falli dæmonem. Primò, quia nimis asseueranter affirmat quæ pendent ex libero arbitrio hominis, quod cum sit admodum mutabile & ad omnia flexibile & planè liberum, nõnunquam extraordinaria quadam ratione operatur. Deinde, quod nos sæpè diuinitus incitati & adiuti Dei gratia, contra facimus quàm antea facere cogitabamus, & quàm nostro ingenio nostroque arbitratu facturi eramus. Fit etiam interdum, vt quod dæmon agere constituerat & prædixerat, prohibente impediēteque Deo, non possit exequi. Denique, multa D E V S solet aliquando præter communem ordinem naturæ, præterque generalem suam & ordinariam prouidentiam agere. Atque his rebus crebrò dæmon in errorem inducitur. Quis ergo credet, Astrologos prædicendis futuris rebus veraces esse, cum in eo vel dæmones falli sæpè contingat? Sed quid ego de dæmonibus loquor? Theologi docēt, ne ipsos quidem spiritus cælestes ac beatas mentes quæ liquidò cernunt & clarissimè vident Deū, tenentque perfectissimam cognitionem cælorum cunctarumque rerum naturalium, certò scire futura quæ nimirū pendent ex libero arbitrio; nisi earum rerum D E V S singularem ipsis notitiā imperiat. Cuius autem amentix est, Astrologis tribuere quod nec Angelis nec beatis mētibus concessū est?

§. 4. *Non posse veritatem Christianæ religionis coherere cum veritate astrologiæ Iudiciaria.*

SE D illa in primis fortis est argumentatio. Si Christiana religio & disciplina vera est, ut est profectò verissima, non potest esse vera, nec Christianis probari potest illa opinio Astrologorum, ut quam illa vanitatis, falsitatis & impietatis perpè damnavit: sin autem falsa est doctrina Christiana, cum ipsa totum ferè orbem complexa sit, omnesque propemodum gentes suo imperio subiecerit, & plus mille quingentos annos vigeat & regnet in mundo, si omnia quæ apud homines fiunt ex cœlo proueniunt ac pendent, necesse est tantam hominum ad fidem Christi accipiendam tuendamq; propensionem tantumq; studium, ex insigni aliqua & præpotenti cōstellatione prouenire: quare cœlum inclinaret & induceret homines ad malum. Si enim fides Christi esset falsa, magis profectò esset falsa & detestabilis quàm alia quælibet secta: ea namque docet de Deo & rebus diuinis, quæ si falsa sunt, nefariam sanè superstitionem & execrandam impietatem contineant necesse est. At verò, cum vita quæ ad normam fidei Christianæ agitur, sit optima & inculpata, nec laude tantum sed summa etiã admiratione dignissima, hinc necessariò efficeretur, ab eadem constellatione proficisci bonum & malum: malum quidem, propter falsitatem doctrinæ Christianæ; bonum autē propter vitæ quæ ad eius doctrinæ regulam informatur & dirigitur, probitatem atque præstantiam.

Ad hæc, maxima probatio & confirmatio fidei nostræ & clarissimum diuinæ prouidentie argu-

*Egregia ratio
aduersus A-
stromantiam.*

*Præclara ar-
gumentatio.*

mentum illud est, quæcumque circa Christū Dominum & eius Ecclesiam euenerunt, ea multis antè sæculis fuisse per Prophetas, ad vnū omnia propriè, distinctè, explicateque prædicta: si autem eiusmodi prædictio per Astrologiam fieri posset, rueret funditus & ad nihilum recideret firmissimū nostræ religionis fundamentum. Ne multa, istiusmodi Astrologorum doctrina veram Philosophiam moralem, nedum sacram Scripturā & Theologiam, quantum in ipsa est, planè peruertit. qui enim certum habet omnia pendere è coelo, ob idque cuncta hominum opera facta, casus & euenta ex coeli obseruatione præsentiri & prædici posse, huic quoque necessario persuasum esse debet, materialē & mortalē esse animū nostrū, nullumq; esse liberum arbitrium, nec talē esse prouidentia Dei, qualem Fides nostra prædicat; mysteria itē Christianæ religionis pendere è coelo, cunctaque miracula tam in veteri quàm in nouo Testamento edita, licet dicantur, vt re vera sunt, supernaturalia, ad coelestes nihilominus causas & virtutes reuocari. Huic quoque opinationi consequens est, neglectio & prætermissio bonorum operum, licentia omnium cupiditatum, quorumlibet flagitiorum excusatio, denique inutilitas atque crudelitas humanarum pariter atque diuinarum legum.

*Caietani bre-
uis sed vera
et memora-
bilis aduersus
prædictiones
astrologorum
sententia*

Caietanus in Summula vbi agit de astrorū obseruatione, simillima docens eorū quæ diximus verè magis & doctè quàm eleganter & ornatè ita scribit, Astrorum obseruatio circa natiuitates hominum & occurrentia humana, tripliciter peccato subijci potest. Primo, si ea quæ fidei Christianæ mysteria sunt, tanquam subsint coelestibus causis, habeantur: secundo, si futura contingentia quæ-

rantur

rantur vel habeantur vt certa ex caelestibus causis: tertio, si electiones suas quis subijciat coelestibus causis tanquam legi illarum, ita vt vitam & actiones suas regulet secundum coelos. Et quodlibet horum trium, est ex suo genere peccatum mortale: quia primum est contra spiritualitatem Christianae religionis, quae super coelos est, immutare potens etiam ipsos coelorum cursus iuxta id quod scriptum est in Psal. 148. Confessio eius super coelum & terram: & hoc experientia testata est. Secundum verò, est contra veritatem doctrinae Christianae & liberi arbitrij, quo domini sumus nostrorum operum. Tertium est contra dignitatē gratiae, legis diuinæ, ac humanae mentis qua super omnia corporalia sumus constituti. Et sicut erraremus subijciendo nos passionibus irae, odij, spei, timoris; ita quod haberemus impetus passionum pro lege: ita vilificamus nos, si inclinationes coelorum pro lege habeamus: corpora enim sunt, & per modum passionum inclinant nos. Hæc Caietanus.

In Actis autem Apostolorum cap. 19. refert Lucas, multos de his qui Ephesi concionibus & sermonibus B. Pauli. conuersi erant ad Christum, & curiosa prius fuerant sectati, attulisse libros suos, & coram omnibus combussisse: fuisse autem eos libros de rebus ad iudicariam Astrologiam pertinentibus, grauis auctor in Commentarijs super Psalmos dixit Augustinus; qui etiam Mathematicum quendam, hoc est, istam Astrologiam professum, postea poenitentem professionis suae, cupientemque reconciliari Ecclesiae, nisi publica & solenni poenitentia praemissa, non recepit. verum sententia Augustini, quod ea maximè attingit id

*Notabilis ora-
tio quam ha-
buit Augusti-
nus in recon-
ciliatione cu-
iusdam Ma-
thematici
cum Ecclesia.*

Psal. 4.

quod nunc agitur, totidem verbis hic ascribam. Post enarrationem igitur 61. Psalmi, cum Mathematicus ille veniam publicè petens coram sisteretur, hæc dixit Augustinus: Iste ex Christiano & fidei poenitens redit, & territus potestate Domini conuertitur ad misericordiam Domini: seductus enim ab inimico cum esset fidelis diu Mathematicus fuit, seductus seducens, deceptus decipiens, illexit, fefellit, multa mendacia locutus est contra Deum qui dedit hominibus potestatem faciendi quod bonum est, & non faciendi quod malum est. Iste dicebat quod adulterium non faciebat voluntas propria, sed Venus; & homicidium non faciebat voluntas propria, sed Mars: & iustum non faciebat Deus, sed Iupiter: & alia multa sacrilega non parua. Quàm multis eum putatis Christianis nummos abstulisse? Quàm multi ab illo emerunt mendacium? quibus dicebamus, Filij hominū viquequo graui corde, vt quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium? Modo sicut de illo credendum est, horruit mendacium & multorum hominum interitum: se aliquādo à diabolo sensit illectum, conuertitur ad Deum poenitens. Nostis in Actibus Apostolorum esse scriptum, cap. 19. quia multi perdit, id est, talium artium homines & doctrinarum nefariarum sectatores, omnes codices suos ad Apostolos attulerunt, & incensi sunt libri tam multi, vt pertineret ad scriptorem æstimationem eorum facere, & summam pretij conscribere. Hoc vtique propter gloriā Dei, ne tales etiam perdit desperarentur ab illo qui noui: quærere quod perierat. Perierat ergo iste, nunc quæsitus, inuentus, adductus est: portat secum codices incendendos, per quos fuerat incendendus, vt illis in ignem

ignem missis, ipse in refrigerium transiret. Ante Pascha enim ccepit petere de Ecclesia Christi medicinam, sed quia talis est ars in qua exercitatus erat, quæ suspecta esset de mendacio atque fallacia, dilatus est ne tentaret, & aliquando tamen admissus est ne periculosius tentaretur. Haecenus Augustinus.

§. 5. *Quàm seuerè olim Ecclesia in istiusmodi Astrologos animaduertit.*

CERTE in primitiua Ecclesia istiusmodi astrologica non secus quàm ars magica, reprobata, vetita & damnata erat. Narrat Epiphanius in libro de mensuris & ponderibus, Aquilam Ponticum Scripturæ interpretē ob eam maximè causam fuisse à Patribus ex Ecclesia pulsum, quod natiuitatē observationibus ceterisq; diuinationibus astrologicis studiose vacaret. Non est pro derelicto habendum, cum sit admodum memorabile, quod Origenem in Commentarijs super Genesim de ista astrologia prodidisse, libro 6. de Præparatione Evangelica, cap. 9. tradit Eusebius. sic enim scripsisse illum ait: Non solum Gentiles stellarum cōiunctione atque aspectu quæ in terris sunt, necessariò accidere credunt, quàm vim Fatum appellant, verumetiam multi ex fidelibus conturbantur, impossibile aliter fieri credentes quàm stellarum cursus effecerit. vnde sequitur nullā in nobis esse libertatem, nullam operationem nostram laudari aut vituperari iure posse; ita prædictum à Scripturis Dei iudicium quo alij ad æterna supplicia, alij ad æternam beatitudinem prædestinantur, falso fore prædicaretur. Quid plura? ipsa quoque fides & Saluatoris nostri aduētus, & omnis Prophetarū labor.

B. Epiphanius.

Origenes egregia contra Astrologos disputatio.

labor, ac Apostolorum in constituendis Ecclesijs prædicatio, inania erunt: nisi forte Christum quoque quis audeat dicere, cœlestium corporum vi coactum fecisse quæ fecit, passumq; fuisse quæ passus est, nec eius deitatis potentia sed stellarum virtute cuncta euenisse: his impijs verbis etiam illud conficitur, vt fideles Fato ducti in Christum credant: denique, vt vel nullum sit boni & mali discrimen, vel etiam malorum auctot sit Deus: nullusque hominũ propter bene vel malè facta præmio aut poena dignus censeretur, nec orationibus, votis, & Dei obsecrationibus locus aliquis relinquatur. Sic Origenes.

Animaduersio in Petrum de Aliaco.

Eat igitur nunc Petrus de Aliaco, & istam Astrologiam amplexetur, exosculetur, præfractæque defendat, atque obnixè conetur eam cum philosophia, quin etiam (si Deo placet) cum Theologia consociare atque coniugare; scilicet falsitatẽ cum veritate, tenebras cum luce, dæmonem cum Deo. qui nec veritus est scripto prodere, diluuiũ Noëticum, & ortum Christi Domini, aliaq; summa prodigia & miracula, etiam syderalis scientiæ peritia ex astrorum obseruatione prænosci ac prædici potuisse.

§. 6. De multis perspicuè falsis & impijs Astrologorum sententijs.

SE D quo manifestius appareat quàm sit impia & execranda istorum doctrina, ponam hic paucas quasdam eorum sententias & decreta, è quibus iudicium fiet de illius artis impietate. Quidam istorum, ex Marte in nona cœli regione feliciter cõstituto, tantum præstari nobis contendunt, vt ab obsessis corporibus sola præsentia dæmones expella-

pellamus. Alij iactant se hac arte, de eius qui nascitur conscientiae arcanis & secretis sine errore iudicatu-
 ros. Vulgatum quoque apud illos est, duos esse planetas auctores felicitatis humanae, Venerem quidem praesentis, Iouem autem post hanc vitam futuram. Maternus porro eiusmodi figmentorum & mendaciorum studiosissimus & curiosissimus, cum multa memoret quae à Saturno constituto in Leone accidunt hominibus, subdit, eiusmodi homines longeuos fore, & post mortem animas eorum in coelum dijs applicatas euolaturas. Saturnus enim, inquit, in Leone positus, animas eorum qui sic se habuerint in terra innumeris angustiis liberatas, ad coelum & originis suae primordia reducet. Denique Albumazar scribit, qui Luna Ioui coniuncta in capite Draconis, Deo supplicauerit, cum quicquid petierit à Deo, certissime impetraturum id quod Petrus Apponensis expertum se esse confirmat. nam cum vigente illa coniunctione, scientiam rerum à Deo postulasset, ait se post eam diem, magnam sibi factam esse scientiae accessionem, sensisse. Haec autem & alia eorum similia, quam sunt nefaria, detestanda, & Christianae religioni exitialia, quantumque valeant ad eleuandam, vel potius delendam fidem eorum quae diuina Scriptura docet immediate, supernaturaliter, ac miraculose fieri à Deo, nemo est tam hebes ingenio & tardus intelligentia, ut non clarissime intelligat. Si quis autem haec plenius atque subtilius scire auct, legat quae in hanc sententiam cum alibi, tum lib. 2. cap. 5.

Maternus.

Albumazar.

Petrus Apponensis.

& lib. 5. cap. 11. & inde usque ad finem eius libri, Picus Mirandulanus diligenter & copiose tractat.

ASTRO-

ASTROLOGIAM IUDICIARIAM A

*Philosophia redargui & conuinci, primò quidem
ea ratione, quod istiusmodi Astrologi cœ-
lestium rerum sint imperi-
tissimi.*

CAPVT. II.

*Multiplex &
præualida cõ-
tra Astrolo-
gos ex Philo-
sophia argu-
mentatio.*

DIVINATIONEM Astrologicam futi-
lem esse nulloq; nixam fundamento, Phi-
losophus quidem ad hunc modum argu-
mentabitur, Astrologi nec cerrò sciunt omnes a-
strorum vires, defluxus, & effectus; nec si eas res
scirent, satis id foret ad certam rerum futurarum
præsentionem; ergo prædictiones astrologicas i-
nanes & fallaces esse necesse est. Duo in hac argu-
mentatione sunt posita, explicatius à nobis tra-
ctanda & confirmanda; alterum est, imperitos esse
Astrologos rerum cœlestium; alterum verò est,
vt essent illi peritissimi earum rerum, non pro-
pterea tamen posse eos futura omnia prænosse, de
priori autem dicamus prius.

*§. 7. Astrologos Iudicarios esse rerum cœlestium
imperitos.*

ESSE igitur Iudicarios Astrologos syderalis
doctrinæ ignaros, patet ex his quæ subijciã. Prin-
cipiò, valde arduum & operosum est, etiam quæ
de cœlo videntur minus difficilia magisq; nobis
obuia, perfectè cognoscere: veluti quæ sit cœli na-
tura, magnitudo, numerus orbium, & inter eos or-
do & differentia dignitatis, varietas motuum, de-
nique astrorum numerus, eorumque inter se in
magnitudine, luce, potestate & effectū compara-
tio.

tio. atque huius difficultatis facit clarissimum
 indicium tanta opinionum varietas, quantam esse
 his de rebus inter maximos Philosophos cerni-
 mus. Aristoteles certè Philosophorum omnium
 facilè princeps, ingenuè fatetur se multarum rerum
 coeſestium non exquisitam scientiam, sed opina-
 bilem & coniecturalem tantum notitiam tenere :
 Et quia manifestis certisque rationibus destitua-
 tur, cogi se non raro probabilibus duntaxat argu-
 mentis & coniecturis vti. Videre hæc licet apud
 ipsum Aristotelem in secundo lib. de Cœlo textu
 17. 34. 60. & 61. hoc si est. quis credet, Astrologis,
 quos solis luce clarius est nulla re comparandos
 esse maximis illis philosophis, quod est in cœlo
 abstrussum, & iudicio summorum Philosopho-
 rum mortalibus incomprehensibile, veritatem di-
 co rerum omnium futurarum, esse liquidò cogni-
 tam exploretque perceptam ? Deinde, rogemus
 istos Astrologos vt faciliores quasdam quæstio-
 nes de cœlo nobis enodent : percunctemur ex ip-
 sis, an cœlum sit natura quædam simplex, an com-
 posita ex materia & forma ; vtrum talis sit mate-
 ria cœli qualis est rerum omnium sublunarium,
 an omninò diuersa ; sitnè cœlum animatū an ina-
 nimum ; num sua vi & à se moueatur an extrinse-
 cus ab Angelo ; vnde potissimum in cœlis æsti-
 mari & iudicari debeat dignitatis eorum præstan-
 tia ; quid causæ sit cur non omnes orbis vno motu
 circumagantur, sed alij vno tantum, alij pluribus,
 alij verò paucioribus : aperiant nobis quam habe-
 ant propriam vim & potentiam singulæ stellæ in
 clementa, metalla, stirpes, atque animantes ; hæc,
 inquam, & alia horum similia sciscitemur ex istis
 Astrologis, profectò reperiemus ipsos doctrinæ
 harum

Aristoteles.

harum rerum planè rudes & prorsus expertes. Quì fit igitur credibile, planiora hæc & apertiora ignorantibus, mortalium intelligentiæ remotissima & occultissima, esse comperta & explorata? Postea, doceant nos isti defluxus & effectus qui nunc ex varijs astris dimanant ad diuersas & dif-
fitas mundi regiones, sic enim fortasse credemus illis futuros syderũ effectus prænũtiantibus. quis enim nescit procliuius & propensius esse præsen-
tia nosse quàm futura, præsertim mutabilia & quæ variè possunt contingere, ob idque incertæ? Ex-
ponant item nobis occultas proprietates & vires quas habent res sublunares, quas miramur magis quàm intelligimus in multis lapidibus, herbis & animalibus; hæc enim cum proxima sit atque no-
bis coniuncta & cunctis penè sensibus nostris subiecta, & quæ quotidianis experimentis peruesti-
gari & explorari possunt; planiorem intelligen-
tiam & faciliorem habent explicatum: cognitio verò rerum caelestium maximi laboris & difficul-
tatis est, cum tam longè distet à nobis cœlum, nec alio quàm vnico oculorum sensu mortalibus pa-
teat: quem tamen sæpè falli contingit propter tã-
tam interualli longinquitatem, vel summam ver-
iginis cœli velocitatem, vel prauam affectionem
medij aut visus, vel propter vitium astrolabij, ta-
bularum & instrumentorum astronomicorum.
Atque hoc etiam apud sacras literas in cap. 9. lib. Sapientiæ testatum legimus: *Corpus inquit, quod corrumpitur aggrauat animam, & terrena inhabi-
tatio deprimat sensum multa cogitantem. Et difficile æstimamus quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt inuenimus cum labore. quæ autē in cœlis sunt quis in-
uesti-*

uestibabit? Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis? Extremum autem huius sententiæ, omninò redarguit Astrologos, qui humana omnia euenta quorum multa ex secretissimo DEI consilio & voluntate pendent, diuinare se posse profitentur.

§. 8. Aduersus fictitiam antiquitatem observationum quam iactant Astrologi.

PRAETEREA, iactant Astrologi, habere se innumerabilium annorum observationes rerum euentis comprobatas, è quibus ars ipsorum collecta & confecta sit: nam cum in omni præteriti temporis spatio, penè innumerabiles res eodem modo euenirent, iisdem signis antegressis; ars est effecta eadem sæpè animaduertendo atque notando; quare Chaldæos ferunt quadringenta septuaginta millia annorum, monumentis huiusmodi observationum astrologicarum comprehensa habuisse. Verum, hoc quàm sit commentitium & improbable, vel ex eo liquet quod Astrologi non potuerunt eiusmodi observationes & experientias, non dico millies vt ipsi iactitant, sed ne ter quidem bisuè colligere & comparare potuerunt. nam coeli facies, & omnium signorum coelestium positura quæ semel fuit, eadem omninò vel nunquã, vel non nisi post immensa annorum spatia redire potest: quippe octauus orbis in quo sunt inerrantes stellæ, non ante sex & triginta annorum millia circuitum suum absoluit. quin doctissimi quidam Mathematici, optimis rationibus probarunt, indotus coeli esse inter se incommensurabiles, ob idq; eandem coeli faciem, eundemque stellarum posi-

tum sæpius enenire non posse.

*Phauorinus
contra Astro-
logos.*

Hanc rationem Phauorinus philosophus apud Gellium lib. 14. cap. 1. paulò enucleatius, certè luculètius & elegatius tractat his verbis, Si Chaldaeorum isto modo coepta fieri observatio est, ut animaduerneretur quo habitu, qua forma, quæque positura stellarum aliquis nasceretur: tum deinceps ab ineunte vita, fortuna eius & mores & ingenium & circumstantia rerum negotiorumque, & ad postremum finis etiam vitæ spectaretur; eaque omnia, ut usu venerant, literis mandarentur: ac postea longis temporibus, cum ipsæ illæ eodem in loco eodemque habitu forent, eadem cæteris quoque euentura existimarentur qui eodem illo tempore nati fuissent: Si isto, inquit, modo observari coeptum est, ex eaque observatione composita quædam disciplina est, nullo id pacto potest procedere. dicant enim quot tandem annis, vel potius quot sæculis orbis hic observationis perfici quiverit. Constare quippe inter Astrologos dicebat, stellas istas quas erraticas dicerent, quæ esse omnium rerum fatales dicerentur, infinito propè & innumerabili numero annorum ad eundem locum, cum eodem habitu simul omnes vnde profectæ sunt, regredi; ut neque ullus observationis tenor, neque memoria vlla, neque effigies literarum tanto ævo potuerint edurare. sic Phauorinus. Adhæc, licet Astrologi cognoscere possent singulares vires & defluxus cuiuslibet astri, separatim tamen, quam vim habeant sydera, cum defluxus diuersorum astrorum vnà coeunt & permiscetur, vel in cælo vel in aëre vel in terra vel etiam cum causis sublunaribus earumque actionibus; ab ipsis nequaquam sciri potest. Audiat lector

Origenes.

Esaië 47.

Astrologos numerari in octauo coelo mille præterq; viginti duas stellas. quarum cum quælibet maior sit terra, necesse est ingentē esse earum vim & potentiam. huiusmodi stellarum, vel nullam vel perexiguam notitiam habent Astrologi, quippe cum ars eorum iudiciaria ferè constet ex planetarum obseruationibus, in quibus tota prope modum versatur & consumitur. Vidit hoc, quæ erat perspicacia ingenij Seneca, & in libro 2. Natural. quæstionum, cap. 32. eleganter exposuit, Quid est aliud, inquit, quod errorem incutiat peritis natalium, quam quod paucis nos syderibus assignant; cum omnia quæ supra nos sunt, partem sibi nostri vendicent? Submissiora forsitan in nos propius vim suam dirigunt, & ea quæ frequentius mota, aliter nos, aliter cætera animalia prospiciunt. cæterū, & illa quæ aut immota sunt, aut propter velocitatem vniuerso mundo parem, immotis similia, non extra ius dominiumq; nostri sunt. Hæc Seneca.

9. *De noua stella, quæ superioribus annis visa est.*

SUPERIORIBVS annis vidimus stellam nouam ante illud tempus nunquam in coelo visam, & iudicio Astrologorum in eodem loco, vbi stellæ fixæ lucēt, positam: hæc cum ad aliquod tempus conspicua fuisset, repentē tota ex aspectu nostro discessit & prorsus euauit. hanc stellam necesse est vel in coelo esse generatam & postea corruptam, idemque in alijs sæpius euenire longis tamen temporū interuallis verisimile est: vel esse supra septem planetas alia sydera errantia quæ proprios quidem meatus, sed nobis tamen igno-

tos

tos habeant: vel denique quas nos in octauo orbe
 stellas inerrantes & infixas putamus, eas quoque
 proprios circuitus & motus agere. de quo addu-
 bitasse olim Hipparchum nobilissimum in astro- *Hipparchus.*
 logia virum, locuples auctor & testis est Plinius
 in cap. 26. libro 2. Hipparchus, inquit, nunquam
 satis laudatus nouam stellam & aliam in æuo suo
 genitam deprehendit: eiusque motu qua die ful-
 sit, ad dubitationem est adductus, anne hoc sæpius
 fieret, mouerenturque & ex quas putamus affixas.
 Quid quod permagni ad artem suam referre cen-
 sent Astrologi, conuenientiam & discrepantiam
 quæ est inter duos Zodiacos, alterum octauum alte- *Duplex Zodi-*
 rum noni cœli, exploratam habere: quæ tamen *acus apud A-*
 ipsis nota esse non potest: quippe cum nonum cœ- *strologos.*
 lum omni stella luceque careat, nec aliud de ipso
 quam motus, isque ex motu octauum cœli deprehē-
 di possit. Latet etiam Astrologos quemadmodum
 isti duo Zodiaci se habuerint in exordio mundi,
 quod tempus ab origine mundi ad hanc diem ex-
 actum, certo teneri nequeat: nam ut annorum e-
 ius temporis ratio aliqua iniri & numerus colli-
 gi possit, dierum tamen & horarum non potest:
 quorum tamen subtilis & certa computatio, isti
 doctrinæ Astrologicæ opus est.

10. *Quàm difficile sit, aspectum syderum qui in
 cuiusque hominum ortu viget annotare.*

IA M verò vix potest sine errore vllò notari &
 cognosci positus astrorum qui est in eo momento
 quo quisque nascitur. Etenim difficillimum est
 vel punctum tēporis in quo quispiam oritur, vel
 in eo ipso puncto aspectum syderum omnium qui
 tunc viget, obseruare: sæpè namque cœli & stel-

larum aspectum, nubila & crassorum vaporum interpositus, vel adimunt nobis, vel interturbant & infuscant, & quod caput est, rapidissima cœli vertigo facit ut constellatio prius transuolet, quam à nobis propriè annotetur: quippe per singula ferè momenta, alia & alia cœli facies, & identidem diuersa astrorum positura existit. Profitentur isti Astrologi se cuiusuis hominis euenta omnia prænunciare posse, dummodò sibi ortus eius certum tempus pernotescat: at eiusmodi tempus subtiliter & propriè, ita nimirum ut opus esset Astrologo, ferè nescitur. Nam ut dicatur, exempli causa, Petrum esse natum vigesimo ab hinc anno, die Septembris vltimo, hora noctis decima, vel ineunte vel media vel iam exeunte; at momentum illud, vel potius minimum illud tempus quo Petrus alio matris fusus & in lucem editus est, nec obstetrix, nec parentes seu cognati, subtilissimè annotatum & perspectum habent: qua tamen temporis illius subtilissima obseruatione & cognitione, ad diuinandum eget Astrologus.

B. Basilij argumentatio
contra Astrologos.

Non possum facere, ut adscribere hoc loco prætermittam verba Basilij quibus ipsa hæc ratio quæ nos strictim attigimus, latius ab eo explicatur & acrius vrgetur. Sic enim ille homil. 6. super Genesim scriptū reliquit, Genethliacę artis inuētores cum in tēporis amplo spatio cōplures figuras suā ipforum scientiā fugere percepissent, in angustum admodum temporis contraxere mensuras, ut minutissimo quoque & subitaneo articulo, quale est quod Apostolus dicit: *In momento temporis, in ictu oculi*, plurimum differentię sit inter natiuitatem & natiuitatem. Ut is quidem qui hoc in momento genitus est, futurus sit Rex ciuitatum, populo-

pulorumque princeps, locupletissimus, prap-
 tens: Is autem qui natus est téporis sequentis mo-
 mento, pauper quidam sit futurus, aut mendicus
 circulator, vel præstigiator, ex ostijs ostia vermu-
 murans quotidiani consequendi causa victus. quã-
 obrem eo orbe qui signifer appellatur duodecim
 in partes diuiso, cum in triginta dierũ spatio par-
 tem Sol eius globi transeat duodecimam quem i-
 nerrantem appellant, triginta in portiones singu-
 las illas duodecim partes secuerunt, tum singulis
 portionibus illis in sexaginta minuta diuisis, mi-
 nuta hæc singula rursus in alia sexaginta modo
 simili diuisere. Posito igitur enixu eorum qui in
 lucẽ eduntur, videamus, obsecro, si hanc exactis-
 simam temporis diuisionem Auctores hi sibi vale-
 ant conseruare. Nam simul atque editus pusio est,
 mas an femella sit, obstetrix explorat: tum vagi-
 tum expectat infantis, nimirum indicatiũ vitæ eius
 qui natus recens est. Quot hoc tempore vis sexa-
 gesima præterijisse minuta? Dicit obstetrix deinde
 Chaldæo partum qui editus est: quot minutissima
 momenta vis interea dum obstetrix loquitur præ-
 tercurrisse? præsertim si fortè fortuna fuerit non
 in conclauis mulierum Chaldæus ille præsens, sed
 in ædium atrio, aut vestibulo, tempus horamque
 reponens. Et cum eum qui definiturus est dilige-
 ter tempus ac horam, exploratoria nimirum ho-
 rarum percipere oporteat instrumenta, siue diu-
 na sint siue nocturna: quot minorum hoc quo-
 que tempore, quaeso, præteruolat præteritque ex-
 amen? Compertam enim eam esse stellam qua
 tempus horaque sit exploranda, non solum quãta
 in parte sit duodecima, sed etiã quã iuxta duode-
 cimæ portionem partis, in quotoque minuto 60.

eorum, in quæ subdivisa sunt singula sexagesima illa prima, necesse est. Atque hanc tamen adeo tenuem subtilemque temporis invectionem, quam attingere nequeunt, singulis in stellis errantibus faciendam esse necessario dicunt, ut qualem ad cælo adfixas stellas ipsæ dispositionem habitudinemque haberent, qualisque ipsarum esset inter sese figura, cum in lucem ederetur foetus, compertum sit tandem ac exploratum. Quæ cum ita sint, si fieri non potest ut tempus illud exactissime quisquam attingat, variationeque vel brevissimi temporis sit ut tota via penitus aberretur; deridendi profecto non mediocriter esse videtur, tam ij, qui studio huius indulerunt artis, quam in ratione rerum nusquam esse constat, quam illi qui hiantes ab illorum ore pendent intenti: perinde quasi omnia illi scire possint quæ ipsis sunt euentura. Hactenus sunt quæ Basilii eo loco aduersus Astrologos disputat.

ETIAM SI ASTROLOGI SVMMAM
rerum cælestium cognitionem tenerent, non
posse tamen eos futura diuinare, pro-
batur octo rationibus.

CAPVT III.

SE D. concedamus Astrologis quod ipsi falso & impudenter sibi arrogant, perfectam videlicet astrorum & cæli scientiam: hanc ipsam nunc contendo non posse certam futurarum rerum prænotationem & diuinationem efficere; idque multis & validis rationibus confirmo.

II. *Octo rationes, quibus probatur ex cognitione a-
storum etiam perfecta, non posse diuinari omnia
qua futura sunt.*

PRIMA RATIO. Vera est & trita est in
scholis illa Philosophorum sententia, Sicut res se
habet ad esse, ita quoque se habet ad cognitionē;
hoc est, propter quas causas quæque res fit & est,
per eas cognosci debet, si quidem perfectam eius
rei scientiam adipisci volumus. ad generationem
autem futurorum effectuum particularium, non
modo concurret cælum sed etiam causa particu-
laris: est enim cælum causa vniuersalis, quo fit vt
eius vis & efficientia sit etiam vniuersalis & in-
determinata ad producendum quoslibet effectus
particulares: determinatur autē vis cœli per cau-
sas particulares. quamobrem verissimum est illud
quod dixit Aristoteles, Sol & homo generant ho-
minem. quin effectus particularis, licet quod at-
tinet ad eorum effectiōem & conseruationem,
maximè pendeant ex causis vniuersalibus; tamen
quod pertinet ad propriam cuiusque eorum natu-
rā & ad naturales proprietates, tam específicas quā
indiuiduales, magis particularem causam æmu-
lantur atque imitantur.

12. *Præter causas cœlestes, necessariam esse notiti-
am causarum particularium ad prænosceudos
earum effectus.*

CUM igitur præter causas cœlestes, ad produ-
cendos effectus futuros opus sit etiam causa parti-
culari efficiente, & materia idonee præparata,
quorum si desit alterutrum, prorsus nullus futu-
rus est effectus, ex his necessariò concluditur, ad

Prima ratio.

Sicut ad gene-
rationem
rerum futu-
rarum non
tantum con-
curret cælum

prænotionem futurorum effectuum, coelestium
causarum notitiam non esse satis. Atque hoc eti-
am quotidianis & manifestis experimentis con-
stat. cernimus enim agricolas eodem tempore &
sub eodem syderum aspectu varia seminum gene-
ra in terram iacere, ex quibus tamen diuersa nas-
cuntur: quæ sanè diuersitas nō ad causas coelestes,
sed ad diuersas tantum species & vires seminum
referri potest. Ad hanc eandem sententiam, in li-
bro secundo de Genesi ad literam, cap. 17. ita scri-
bit Augustinus: Cum multa corpora diuersorum
generum, vel animantium, vel herbarum & arbu-
storum, vno simul puncto temporis seminentur,
vnoque puncto temporis innumerabiliter multa
nascantur, non tantum diuersis sed etiam iisdem
terrarum locis, tantæ sunt varietates in progres-
sibus, in actibus, & passionibus eorum, vt verè
isti (sicut dicitur) perdant sidera, si ista consideret.
Quid autem insulsius & hebetius, quàm cum istis
rebus conuincuntur, dicere ad solos homines sibi
subijciendos fatalem stellarum pertinere ratio-
nem? sic Augustinus: cuius extremum dictū pau-
lò vberius tractat apud Gellium libro 14 capite 1.
Phauornius: Si vitæ, inquit, mortisque hominum
rerumque humanarū omniū tēpus & ratio, & causa
in cœlo & apud stellas foret; quid de muscis aut
vermiculis aut echinis, multisque alijs minutissi-
mis terræ marisque animantibus dicerent? an ista
quoque iisdem quibus homines legibus nasceren-
tur, iisdemque itidem extinguerentur? vt aut ra-
nunculis quoque & culicibus nascēdi Fata sint de
coelestium syderum motibus attributa; aut si id
non putarent, nulla ratio videretur cur ea syde-
rū vis in hominibus valeret, si deficeret in ceteris,

13. De simili ortu & dissimilibus euentis Geminorum.

SECUNDA RATIO. Si vera esset istiusmodi Astrologorum doctrina, necesse esset Geminos qui vno tempore cōcepti & nati sunt, simillimos omnino fore: quod falsum esse, satis perspicuum est. nam vt ceteram eorum dissimilitudinem taceam, enenit nonnunquam vt alter sit mas, alter vero femina. Cicero quidem in altero libro de Diuinatione; Proclum & Euristhenem reges Lacedæmoniorum fratresque geminos commemorat, quorum tamen & exitus vitæ dissimilis, & gloria rerum gestarum dispar fuit. Verum, in sacris literis luculentissimum eius rei habemus exemplum: Iacob enim & Esau eodem concubitu, vt inquit Paulus Rom. 9. fati eodemque tempore nati, dissimillimis tamen ingenijs, studijs, moribus, & euentis fuerunt. Nec verò firmum est illud præsidium in quod refugiunt Astrologi, cum hoc argumento vrgentur; videlicet breuissimam illā moram quæ inter Geminorum ortus intercedit, licet ea nobis perexigua videatur, in coelo tamen, ob eius vastitatem & rapidissimam conuersionem, esse admodum insignē magnamque facere variationem. Hoc Nigidius Figulus declarabat exēplo rotæ, quæ incitatissimè contortā, cum bis eodē loco signare atramēto vel percutere summa celeritate conatus esset, cessante ipsius rotæ circumactione, reperta sūt duo illa loca ab ipso percussa vel signata, haud paruo inter se interuallo disiūcta. Hoc, inquā, præsidium & refugium infirmū est, parūque tutū Astrologis. Etenim, licet in ortu Geminorū aliqua fuerit mora, in eorū tamē conceptu prorsus nulla fuit. Deinde, si tam breui variatur ratio cōstellationis sub qua quisque nascitur, erit profecto propriū tempus

ortus

Secundaræ

Similitudo
Nigidij Figuli.

*B. Gregorius
homil. 10 su-
per Euangel.*

Augustinus.

*Phauorinus
apud Aulum
Gell. lib. 14.
cap. 1.*

Augustinus.

ortus cuiuslibet, Astrologis in comprehensibile. Deniq; valebit hoc loco aduersus Astrologos argumentatio illa beati Gregorij : Si propterea Iacob & Esau non censentur nati sub eadem cōstellatione, quod non simul nati sunt, sed vnus post alterum; ob eandem profecto causam iudicandū erit, nullum hominum sub eadem cōstellatione totum nasci. non enim totus simul ex vtero procedit, sed particulatim & mēbratim : primò enim effert caput, tum collum, deinde pectus, postremò pedes. Iacob enim proximè natus est post Esau manu plantam pedis eius tenens, perinde quasi, sicut inquit Augustinus libro secundo de Genesi ad literam, capite. 17. vnus infans instar duorum vel duplo longior nasceretur.

Verum, hanc rationem admodum disertè Phauorinus aduersus Chaldaeos disputans, exequutus est. Atque id velim etiam, inquit, vt respondeat, si tam paruum atque rapidum est momentū temporis in quo homo nascens Fatum accipit, vt in eodem illo puncto sub illo circulo coeli, plures simul ad eandem competentiam nasci non queant; & si idcirco Gemini quoque non eadem vita sorte sunt, quoniam non eodem temporis puncto editi sunt : peto, inquit, respōdeant, cursum illum temporis transuolantis qui vix cogitatione animi comprehendi potest, quonam pacto aut consulto assequi queant, aut ipsi perspicere & deprehendere; cum in tam præcipiti dierum noctiumque vertigine, minima momenta ingentes facere dicant mutationes? Sic Phauorinus. Ipsum hoc argumentum de Geminis diligenter & subtiliter pertractat Augustinus libro 5. de Ciuit. Dei primis aliquot capitibus; atque in 2. libro de Doctrina christiana,

cap. 22. & verò, maximum facessit negotium Astrologis: si enim tam breui temporis momento mutantur omnia, vt non diuersa modo, sed etiam aduersa plerunque eueniant, quis de nato puero possit quicquam certi prædicere, cum illud temporis punctum quo vel cõceptus vel natus est, ita vti est, nemini possit esse cognitũ? Itaque, vt magna in homines vi & potestate pollerent astra, quid ea tamen in singulorum hominum generatione & ortu efficerent, incompertum esset nobis: quippe cum aspectus cœli & positus astrorum qui est tempore quo quisq; nascitur certo deprehendi nequeat: incitatissimus enim cœli & astrorũ motus, tarditatem nostræ considerationis & obseruationis præteruolat & anteuertit.

TERTIA RATIO. Missos nunc facio Ge- *Tertia ratio.*
minos, quorum interruptus partus aliquam præbuit latebram Astrologis. consideremus in præsentia quamplurimos prorsus eodem tempore, & in eadem regione, eodemque syderum aspectu & positura, ex diuersis tamen parentibus progeneratos: de istis non potest Astrologus ex obseruatione syderum, non eadem euenta prænunciare; cum simul concepti & nati fuerint, & sub eadem constellatione. At longè secus esse, quotidiana demonstrat experientia. quam multi enim toto orbe simul & generantur in vtero, & in lucem edũtur, quorum deinde maxima est ingeniorum, studiorum, morum, religionis, casuum, denique vitæ ac mortis euentorum dissimilitudo? Omnium Romauorum qui Cannesi pugna quâplurimi cæsi sunt ab Annibale, idem fuit vitæ exitus & interitus: quis autem existimet, eodẽ illos omnes stellarum aspectu, posituque fuisse natos? Idem dico
de

de tot millibus Turcarū qui nauali pugna ab hinc octo & decem annos, memorabili ad immortalitatem victoria, à Christiana classe profligati, & internecone deleti sunt: quorum omnium eandem fuisse rationem ortus, eandemque in generatione eorum viguisse coeli constellationem, stultum est dicere. An quo tempore natus est Homerus, Hippocrates, Aristoteles, & Alexander Magnus, non eodem quoque alios complures natos esse putabimus? at quis, illorum similis adhuc existit? Phauorinus sic argumentationem hanc contexebat, Quàm multi homines vtriusque sexus, omnium ætatum diuersis stellarum motibus in vitam editi, regionibus sub quibus geniti sunt longè distantibus, omnes tamen isti, aut hiæntibus terris, aut labentibus tectis, aut oppidorum expugnationibus, aut eadem in naui fluctu obruti, eodemque genere mortis, eodemque ictu temporis intereunt? Quod scilicet nunquā eueniret, si momenta nascendi singulis attributa, suas vnūquodque leges haberent. Quod si quædam in hominū morte atque vita etiam diuersis temporibus editorum, per stellarum pares quosdam postea conuersus, paria nonnulla & consimilia posse dicuntur obtingere; cur non aliquando possint omnia quoque paria vsu venire, vt existant per huiuscemodi stellarum concursiones & similitudines, Socrates simul & Antisthenes, & Platones multi, genere, forma, ingenio, moribus, vita omni & morte pari? quod nequaquam, inquit, prorsus fieri potest. Non igitur hac causa Chaldaei probè vtique queunt aduersus hominum impares ortus, interitus pares. Hæc Phauorinus.

*Phauorinus apud Aulum
Gellium lib.
14. cap. 1.*

14. *Pulcherrima disputatio Bardesanis aduersus Astrologos.*

QUARTA RATIO. Bardesanes Syrus in doctrina rerum celestium excellenter versatus, in eo dialogo, quem rogatu amicorum de Fato & aduersus Chaldaeos conscripsit, futilissimas esse Astrologorum observationes, & rarò non eminentiores eorum prædictiones, ad hunc ferè modum (vt memorat Eusebius lib. 6. de Præparatione Evangelica, cap. 8.) demonstrabat: Apud Seras lex est prohibens occidere, fornicari, & adorare simulachra: vnde in illa regione nullum templum cõspicitur, nulla mulier meretrix, nulla adultera, nemo fur, nemo homicida: nec voluntatem alicuius illorum ardentissima stella Martis in medio coeli cõstituta ad eadem hominis coëgit; nec Venus Marti coniuncta vt alienam quispiam sollicitaret uxorem potuit efficere. Atqui, singulis etiam apud eos diebus in medium coeli Martem peruenire necesse est, & in tanta regione singulis horis nasci homines non est negandum. Apud Indos autem & Bactros, multa millia hominum sunt qui Brachmanes appellantur: hi tam traditione Patrũ quàm legibus nec simulachra colunt, nec animatum aliquid comedunt, vinum aut ceruisiam nunquam bibunt, ab omni demum malignitate absunt, soli DEO attendentes. At verò, cæteri omnes Indi in eadem ipsa regione adulterijs, cæde, temulentia, simulachrorum cultu inuoluuntur; inueniunturque ibi nonnulli, immo verò gens quædam Indorum est in eodẽ climate habitans, qui homines venantes atq; sacrificantes deuorant: nec vlli planetarum quos felices ac bonos apellant, à cæde ac scele-

sceleribus istis eos prohibet: nec maligni, Brachmanas pellere ad malefaciendum potuerunt. Apud Persas lex erat, filias, sorores, matres quoque ipsas in matrimonium ducere; nec in Perside solum, verum etiam quicumque Persarum ad alia climata orbis è patria exiuerunt, nefanda hæc diligenter matrimonia celebrarunt: quos, aliæ gentes hoc scelus abominatæ, Magusseos appellant. Suntque usque ad hodiernum diem in media Aegypto, Phrygia, Galatiaque plurimi Magusseï successione patrum, eisdem sceleribus contaminati. Nec dicere possumus in terminis & domo Saturni, cum Saturno ipso in natiuitatibus omnium, Marte aspiciente Venerem fuisse. Amazones viros non habent. sed tempore veris fines suos egredientes cum vicinis conueniunt. Vnde omnes naturali lege eodem tempore pariunt, masculisque interfectis solas feminas alunt, bellicosæque omnes similiter sunt, magnam exercitationis bellicæ curam gerentes. Stultum autem est opinari, omnes istiusmodi foeminas prorsus iisdem natalitijs astris esse genitas. Fit hoc confirmatius argumento exemploque Iudæorum, qui ubicumque terrarum & gentium sint nati aut versentur, inuiolabili obseruatione & infantes suos octauo die circumcidunt, & omnem diem sabbathi feriatum festumque religiosissime agunt. Non sunt autem Iudæi omnes sub eadem constellatione procreati, nec eos à patrijs legibus & institutis vlla vis & potentia celestium corporum abstrahere potest. Sed quid dicemus de Christianis? qui innumerabiles toto orbe iparsi, idem vitæ genus atque doctrinæ custodiunt, nec à disciplina quam ipsis Christus Dominus tradidit, vel promissis vllis, vel minis aut supplicijs

plicijs vel larum vnguem amoueri possunt. an dicturi sunt, Christianos omnes eodem astro esse natos? Sed illud maximum est argumentum, qui ante susceptam Christi disciplinam patrias leges & instituta studiosissime acerrimeque tenebant, eos postea factos Christianos, illis desertis abiectisque, longè diuersam vitam agere, diuersos re, & diuersissimam religionem & doctrinam colere. Itaque nec multas Parthi Christiani ducunt vxores, nec Medi canibus mortuos obijciunt, nec Indi mortuos suos cremant, nec Persæ cum sororibus aut cum filiabus nefario matrimonio miscentur, nec Aegyptij Apin, aut canem aut hircum, aut felem colunt; sed vbiq; sunt, eisdem legibus, moribus & institutis viuunt. Quid plura? singulis horis apud omnes gentes homines nascuntur: vbiq; autem leges atque mores propter liberam hominis potestatem præualere videmus. Nac natalitia sydera nolentes Seras ad homicidium compellunt, aut Brachmanas ad esum carniū; nec Persas à sceleratis nuptijs remouent; nec Medos prohibent vita defunctos canibus exponere; nec Parthos multas ducere vxores. Singulæ namque gentes, vt volunt & quando volunt, libertate sua vtuntur, legibus, moribusque obediētes. Hactenus sunt quæ ex disputatione Bardefanis aduersus Astrologos commemoranda hoc loco censuimus.

QVINTA RATIO Stante libero arbitrio *Quinta ratio.*
hominis & immortalitate animi nostri, ars ista nullo modo stare potest: Si autem ea stet, illa funditus corruere necesse est. quo intelligere licet qualis istiusmodi ars existimanda sit, quæ nisi perfundata & obtrita, sublataque nostrorum animo-

rum libertate atque immortalitate, nihil progredi, nec vlllo modo consistere queat. Quod autem, si animus noster immortalis & in agendo liber sit diuination astrologica nulla esse possit, his argumentis concluditur. Primò, Astrologi profitentur se futuras hominum actiones euentaq; ex suæ artis obseruationibus præsentire & prænuntiare posse. hoc autem falsum est; futura enim quæ ex libera hominis voluntate proficisci debent, nullo modo possunt esse nota Astrologis. nã vel cognosceret futura in se ipsis, quod fieri nõ potest, quippe, quæ futura sunt, nõdum per se actu sunt; quod autem non est, prout non est, non intelligitur, sed prout aliquo modo est, nimirum potestate in suis causis. Nec prænosci queunt futura in ipsorum causis quæ tres sunt, D E V S, cœlum, voluntas humana, quæ autem ex D E I proposito, consilio & absoluta voluntate euertura sunt, ea nulli mortalium vel ex cœlo, vel alia quacunque ratione, nisi cui Deus ea voluerit aperire, cognita esse possunt. *Quis enim, inquit Scriptura, cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit?* & vt scriptũ est in 9. capite libri Sapientiæ: *Quæ in prospectu sunt, inuenimus cum labore: quæ autem in cœlis sunt, quis inuestigabit? sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis?* Ex cœlo autem, futura quæ pendent ex voluntate hominis non possunt cognosci; tum quia cœlum est causa vniuersalis, quare futuri effectus particulares non nisi vniuersaliter & indeterminatè in cœlo contineri & cognosci possunt: tum etiã quia cœlum est causa corporalis & materialis, quare animus noster qui
per

Rom. 11. &
Isaie 40.

per se incorporeus & expers materiæ est liberque in agēdo, cœli efficientiæ ac operationi directè & necessariò minimè subiacebit. Volūtas porro humana quæ ex proxima causa humanarum actionū, respectu futurorum quæ ex ipsa proficisci debent, per se indifferens & indeterminata est : multa enim acturi sumus, de quibus nihil dum cogitauimus, nedum deliberauimus: quomodo igitur causa indeterminata & indifferens potest definitam certamq; futuri effectus cognitionē parere? Confirmatur hoc: exteriores actiones hominis pendēt ex interioribus, ex deliberatione dico & electio-
ne: non potest igitur futura hominis actio exterior prænosci, nisi cognita sit futuræ voluntatis electio vnde illa proficisci debet: at futura hominis electio non potest alteri homini esse cognita; si enim propositum animi & deliberationem quam quis in præsens habet mente conceptam, nemo alius scire potest, quanto minus scire poterit consilium, propositum, & voluntatem alterius hominis, quæ multos post annos futura est?

15. *Vtrum sit facilius, diuinare quid facturus sit vir bonus, an vir improbus.*

DE I N D E aut consideratur homo vt viuit & operatur secundum rationem, aut secundum sensum & appetitum: si secundum rationem, sic homo non pendet à cœlo, est enim mens & ratio expers materiæ & incorporea nullum autem corpus per se agere potest in id quod est incorporeum. ratio item libera est, suarumque actionum domina, & suo arbitratu ac voluntate potest ad hoc vel illud agendum se ipsa applicare. nam quamuis vel à cœlo, vel ex naturali cōstitutione & tempe-

Hominem, vt operatur secundum rationem non à cœlo, nec alia ex causa vlla præter Deum, per se ac necessario pendere.

ratione sui corporis, vel à diabolo, vel aliunde instigetur ad malè agendū; potest ea tamen reniti, & vi sua omnes instinctus, impulsus, & irritamenta extrinsecus ei obiecta, comprimere & irrita facere; quinetiam contra quàm incitatur agere. Hoc manifestum fit vel vnus Socratis exemplo, qui ex naturali corporis affectione & comparatione, & bardus & mulierosus erat; sed eiusmodi vitiosas naturæ propensiones, adeo animi robore & diligentia magnitudine emédauit, vt omnium sui temporis prudentissimus & continentissimus fit habitus. Homo autem viuens secundum sensum & appetitum carnalem, tam variabilem & incertam vitam agit, vt qualis futurus sit, nullo modo prædici queat. Quamobrem Salomon (quod est in 30. capite libri Prouerbiorum) dixit: Alia quædam sibi esse cognitu difficilia; illud autem esse prorsus ignotum qualis sit via adolescentis in adolescentia sua. Est enim ea ætas adeò lubrica ad quodlibet vitium, adeò mollis & flexibilis in omnes partes, adeò vagans & errans per omnia & nulla in re diu perseverans; vt nulla certa ratione modoque regi & duci, sed quocumque impellit cupiditas, illuc inconsultè & temerè rapi videatur. quo fit, vt facilius sit diuinare quid acturus sit qui viuit secundum rationem & virtutem, quàm quid sit acturus qui rationis & virtutum regula & lege posthabita, suas duntaxat cupiditates sectatur. Sic etiam facilius est diuinare quid facturus sit Rex qui secundum rectam rationē iustasque leges imperat, quàm quid facturus sit Tyrannus, qui omnia pro suo commodo & libidine administrat. Qua ratione igitur Astrologi certa scientia consequi possunt ea quæ nihil ratum, firmum,

*Quàm sit instabilis vita & actiones hominis viuē-
tes non secundum rationē, sed secundum sensum.*

mum, fixumque & certum habent?

Adhæc, aut istud Fatum cœleste & potentia syderum potest ab homine impediri ita ut effectus eius non eueniat, aut nullo modo impediri potest: Si potest impediri & non euenire, ergo sicut effectus est incertus, ita prædictio eius certa esse non potest. Si non potest impediri, ergo nullum est liberum arbitrium; & ex eo conficitur animum nostrum esse materialem atque mortalem, utpote syderum potestati necessariò subiectum. Nec verò si ita res se haberet, quicquam proderent hominibus prædictiones Astrologorum: quid enim iuualet nosse tanto ante futura, si ea nullo modo declinari & caueri possent? quin, ut ego censeo, plus mali quàm boni afferrent nobis, quos necesse esset non solum præsentibus malis torqueri, sed etiam tam longinqua & inuitabili eorum expectatione acerbissimè cruciari. Probè hoc intellexit Seneca, licet non minorem quàm Astrologi syderibus in homines vim & potentiam tribueret: in libro enim decimotertio epistolarum, octogesima nona epistola ita scripsit: Venio nunc ad illum qui cælestium notitia gloriatur.

*Frigida Saturni quo sese stella recepit,
Quos ignis cœli Cyllenius erret in orbes.*

Hoc scire, quid proderit? ut sollicitus sim, cum Saturnus & Mars ex contrario stabunt, aut cum Mercurius vespertinum faciet occasum videte Saturno. Potius hoc dicam, ubicumque sunt ista, propitia esse nec posse mutari. Agit illa continuus ordo Fatorum, & inuitabilis cursus. Per statas vices remeant. effectus rerum omnium aut mouet sydera, aut notant: sed siue quicquid euenit faciunt,

Pulchrum dilemma aduersus Astrologos

Si Astrologorum prædictiones veræ & certæ essent profecto inutiles & odiosæ essent hominibus.

Phauorinus
apud Aulum
Gellium, lib.
14. cap. 1.

quid immutabilis rei notitia proficiet? siue significant, quid refert prouidere, quod effugere non possis? scias ista, nescias, fient. Hæc Seneca. Sed vide quã argutè ac philosophicè hanc ipsam sententiam breuissimis conclusit Phauorinus: Aut aduersa, inquit, euentura dicunt, aut prospera. Si dicunt prospera & fallunt, miser fies frustra expectando. Si aduersa dicunt & mentiuntur, miser fies frustra timendo. Si vera respondent, eaque sunt non prospera, iam inde ex animo miser fies antequam è Fato fias. Si felicia promittunt, eaque euentura sunt, tum planè duo erunt incommoda; & expectatio te spe suspensum fatigabit, & futurum gaudij fructum spes tibi iam deflorauerit. Nullo igitur pacto vtendum est istiusmodi hominibus res futuras præfagientibus. Sic Phauorinus.

16. *Quàm sit vana ac futilis prædictio Astrologorum de aliquo, quod sit futurus summus Pontifex.*

VERVM, illud maximè arguit prædictio-
num astrologicarum vanitatem: etenim audent
etiam Astrologi prædicere & promittere, aliquem
futurum verbi gratia summum Pontificem; atqui
prouectio alicuius ad summum Pontificatum, non
ex ipsius vel alterius vnus hominis voluntate aut
potestate pendet, sed ex voluntate atque suffra-
gijs plurimorum Cardinalium, quorum munus est
creare summum Pontificem. Quapropter vt cer-
tò prænunciari possit, Petrum, verbi causa, fo-
re Papam, non satis est nosse compositionem a-
strorum quæ in cœlo fuit nascēte Petro, sed simul
etiam opus esset, Astrologo perspectos & cogni-
tos

tos esse omnes syderum positus & cōstellationes, sub quibus nati sunt quorumque voluntatum & suffragiorum concursus ad creandum illum Papā futurus est necessarius. Quare, si verum est quod narrat in Augusto Suetonius, Nigidium Figulum in eiusmodi astrologia nobilissimum apud Romanos, accepta hora partus Augusti, obseruatisq; natalitijs eius astris, exclamasse, Dominum orbis esse natum; profectò existimandum est id eum nec scienter, nec certa aliqua ratione, sed temerè ac fortuitò dixisse, & casu factum esse vt ita contigerit sicut ille prædixerat. Promotio namque Augusti per multos honorum gradus ad summum usque principatum & Monarchiam, ex multorum hominum studio, gratia, & opera pendebat vt ad tantum Augusti dominatum & imperium certò prænosendum atque prænunciandum, solius Augusti generationis & ortus consideratio satis esse nequaquam potuerit. neque enim natalitia Augusti sydera vim vllam habere potuerunt in eos qui fuere Augusti suffragatores adiutoresque ad consequendum principatum; scilicet multi eorū compluribus annis, vel ante vel post Augustum nati fuerant.

Inanis prædictio Nigidij Figuli de futuro Augusti dominatu.

17. Nullam posse esse scientiam vel artem istius Astrologiae.

SEXTA RATIO. Omnis scientia, & ars versatur in ijs rebus quæ aut semper, aut certè frequenter ita contingunt vt ab ea docentur: quæ autem extra hæc sunt & rarissimè accidunt, ea quia nihil habent fixum & certum, propterea nullam possunt scientiam vel artem efficere. Cum igitur prædictiones Astrologorū ferè sint falsæ, nec nisi

Sexta ratio. Ars & scientia in his versantur; quæ semper aut plurimum eueniunt, qualis non est Astrologia.

*Phauorinus
apud Aulum
Gellium lib.
14. cap. 1.*

perquam raro veridicæ sint, satis liquet eas non ex arte aliqua & certis obseruationibus proficisci, sed inscienter & inconsultè ac temerè ab illis effutiri. Quamobrem Phauorinus identidem commonebat, vt cauerent homines ne quâ ipsis Chaldæi ad faciendam fidem irreperēt, quòd viderentur quædam interdum vera effutire aut spargere. Non enim comprehensa, aiebat, neque definita, neque percepta dicunt, sed lubrica atque ambagiosa cōiectatione nitentes, inter falsa atque vera pedetētim quasi per tenebras ingredientiē eunt : & aut multa tentando incidunt repentē imprudentes in veritatem, aut ipsorum qui eos consulunt, multa credulitate ducente perueniunt callidè ad ea quæ vera sunt : & idcirco videntur in præteritis rebus quàm futuris, veritatem facilius imitari. Ista tamen omnia quæ aut temerè aut astutè vera dicūt, præ cæteris, inquit, quæ mentiuntur, pars ea non fit millesima . Hæc Phauorinus apud Gellium. Sed audi quid in eandem sententiam libro secundo de Diuinatione scriptum sit apud Ciceronem. Quid plura, inquit ? quotidie refelluntur Chaldæi. quàm multa ego Pompeio, quàm multa Crasso, quàm multa huic ipsi Cæsari à Chaldæis dicta memini, neminem eorum nisi senectute, nisi domi, nisi cum claritate esse moriturū : vt mihi per mirum videatur, quenquam extare qui etiam nunc credat ijs quorum prædicta quotidie videat re & euentis refelli. Seneca in eo libello cuius inscriptio est : Ludus in mortem Claudij Cæsaris, initio introducit Mercurium apud Parcas mortē ; Claudij procurantem ; & vt obiter Chaldæorum illudat vanitati, inter alias rationes quibus conatur Mercurius Parcas inducere ad necem Claudij, hæc affert,

M. Tullius.

Seneca.

affert, ne toties videlicet miseri Chaldaei mentiatur: Patere, inquit, Mathematicos aliquando verum dicere, qui illum postquam princeps factus est, omnibus annis, omnibus mensibus efferunt. Prædicebant enim illi Mathematici Claudium singulis annis & mensibus moriturum: quod etiam nostri temporis Astrologis contingit, à quibus mortes summorum Pontificum in singulos annos atque adeò menses prænuntiari audimus, & ridemus, *B. Ambros.*

Beatus Ambrosius libro 4. in Hexameron, cap. 7. Cum, inquit, ante dies paucos esset sermo de pluvia, quæ fore utilis diceretur, ait quidam, Ecce Neomenia dabit eam. & quamvis cupidi essemus imbrium, tamen eiusmodi assertiones veras esse non lebam. Denique, delectatus sum quod nullus imber effusus est, donec precibus Ecclesiæ datus manifestaret non de initijs Lunæ sperandum esse, sed de providentia & misericordia Creatoris; quo exemplo & vanitas istius astrologiæ confutata est, & efficacia Christianæ pietatis visque religiosarum precum re ipsa comprobata.

IS. Vanitas & falsitas multarum predictionum Astrologicarum.

ALBUMAZAR princeps huiusce superstitionis astrologiæ, ex observatione & præceptis huius artis, prædixit Christianam legem duraturam non plus annos mille quadringentos sexaginta. sed bene habet, quod post id temporis, exacti iam anni centum vigintiocto falsam esse illius prædictionem apertè demonstrant. Abraam Iudæus prænunciauit ex observationibus astrologicis, expectatum à Iudæis Messiam venturum anno post Domini nostri ortum millesimo quadringentesimo

Albumazar.

Abraam Iudæus.

Petrus de Aliaco.

sexagesimo quarto; quod nimirum tum futura esset eadem astrorum compositio, quæ fuerat olim cum Moses ex Aegypto populum Hebræum eduxit: cuius prædictiones vanitatem dies ipsa redarguit. Petrus de Aliaco scriptum reliquit, quo anno generale Concilium celebratum est Constantiæ ad tollendum schisma quod multos annos afflixerat Ecclesiam, prædixisse Astrologos eius temporis nullam fore in Ecclesia pacem & concordiam sed habitu coeli & cōformatione astrorū præsignificari maximas fore dissensiones ingenti cū religionis Christianæ detrimento & exitio. Atqui, per illud Concilium Constantiense, diuturnum illud & perniciosum schisma eo anno extinctum est, pace ac tranquillitate Ecclesiæ reddita, qui euntus planè contrarius prædictionibus Astrologorum, sanè multum mouere debuerat Petrum Aliacensem, ut is nullam deinceps isti Astrologiæ fidem haberet: præsertim verò, cum ipsemet vel suis deceptus obseruationibus, vel alienis occupatus & circumuentus opinionibus, veritus fuerit ne illud tam graue & odiosum schisma breui Antichristum mundo pareret.

19. Errores Astrologorum in Chronologia.

Albamazar.

ALBVM AZAR istorum Astrologorum coryphæus, nescio quas Saturni reuolutiones dilaudat: affirmat enim, quoties Saturnus denas sui orbis conuersiones perfecit, hoc est, expletis annis trecentis, semper magnas quasdam res & admodū insignes euenire. Post Alexandrum enim, inquit, annis trecētis apparuit Arelasor filius Bel qui Perfas contriuit: & proximè post trāfactis alijs trecētis

tis annis apparuit Iesus magister & dux Christianorum. O turpem *ἀπιστία*, O incredibile temporum inscitiam. nam nec tunc fuit iste filius Bel qui Persas fregerit & affligerit; & Christus Dominus noster non sexcentis annis post Alexandrum ut iste mentitur, sed trecentis duntaxat & viginti annis post Alexandri mortem natus est. Quamquam quis miretur in hoc lapsum Albumazarem, cum tam insigniter errauerit in Ptolemæo Mathematico, quem facit vnum de Ptolemæis Aegypti regibus qui post Alexandrum Magnum Aegyptijs imperarunt? cum in confessio sit, nec Ptolemæum Mathematicum fuisse regem, & cum Hadriano Imperatore floruisse, nouissimo Ptolemæorum Aegypti regum plus centum & sexaginta annis posteriorem. Iactant item Astrologi, nullam fuisse apud homines vlllo tempore mutationem legum, nullius Prophetæ nobilis aduentum, nullam nouæ religionis introductionem, nullam magnorum regnorum conuersionem, denique nullum insignem & memorabilem casum aut euentum, quin magna aliqua coniunctio syderum, precipue verò Saturni & Iouis præcesserit. Hæc, inquiunt, constellatio nascentem orbem initiauit: illa præparauit diluuium: alia Abraam vel Mosem genuit: illa Iesu aduentum prænuntiauit: alia Mahumeti legem antecessit. quæ quàm sint futilia, commentitia & erroris plena, vel vno hoc argumento constare potest.

Petrus Aliacensis istiusmodi figmentis stultissimè credens ac vanissimè gaudens, in lib. suo de Concordia historiæ & astrologiæ, ad id quod ex sensu Astrologorum proximè docuimus probandum, hoc quasi fundamentum supponit: Ab initio mundi

Aliquot errata circa Chronologiam Albumazaris.

Quæ multa percauerit circa veram Chronographiam Petrus Aliacensis.

*centis in suis
rationibus A-
strologicis.*

mundi vsque ad diluuium fluxisse annos bis mille ducentos quadraginta duos : à diluuiio autem ad CHRISTI DOMINI aduentum & ortum, ter mille centum & duos annos hoc posito, probare nititur quicquid in orbe terrarum valde memorandum & insigne quocunque tempore acciderit, eodem tempore magnam aliquam constellationem in cœlo apparuisse . At enimvero, cum perspicuè falsa sit computatio annorum qua velut fundamento illorum ratio & doctrina fulcitur, nonne consequens est quæ ducuntur & pendent ex illa computatione esse falsa ? Etenim ab Adamo ad diluuium, non plus mille sexcentos quinquaginta sex annos præterisse constat ex sacris literis; pauciores nempe quàm illi numerant, annis propè sexcentis; quo fit vt constellationē, quam aiunt isti fuisse in exordio mundi, sexcentis annis mundum præcessisse necesse sit. Deinde tēpus quod inter diluuium interfuit & Christi Domini aduentum, ne numerū quidem bis mille quadringentorum annorum impleuit. Ex quo efficitur vt coniunctio astrorum quam aiunt ducentis annis antegressam diluuium, non nisi sexcentis octogintaquatuor annis post diluuiū potuerit existere. Præterea, dicunt quartam coniunctionem maximam fuisse annis nongentis quadraginta duobus post diluuium, sexdecim nimirū annis antenatum Abraam : quem tamē liquet ex sacra Chronologia, ducentis nonagintaduobus annis natum esse post diluuium, quare necesse est, quartam illam coniunctionem sexcentis triginta annis post Abrahæ ortum contigisse. Adhæc, notarunt illi sextam coniunctionem magnā ducentos viginti quinque annos fuisse ante Christum; nimirum falso :
nitun-

nituntur enim supradicta computatione annorū à diluvio ad Christi aduentū, quam nos mēdosam esse ostendimus. quin, si veram sequamur Chronologiam, necesse esset sextam illam coniunctionem sexcentis fermē annis post Christi Domini ortum contigisse. Postremò, quàm fuerit Petrus Aliacensis veræ Christianæ Chronographiæ rudis & prorsus expers, vel hoc vno indicio manifestū esse potest: affirmat anno ab ortu Christi septingentesimo, ad quod tempus septimam coniunctionem magnam refert, natam esse in Ecclesia pestē Hæreticorum, maxime verò eam quæ fuit Arrianorum, quorum tamen hæresis circa annum Domini trecentesium exorta, ante sexcentesium extincta est. Quis igitur tam multas istorum prædictiones nixas mēdacissimis Chronologijs, inanes & mendaces esse dubitet?

Sed quid ego falsarum prædictionum exempla colligo, quorū plena est & historia omnium temporum, & referta vita communis? Equidem reor, quàm difficile est prædictiones aliquas Astrologorum de futuris rerum humanarū euentis, etiā casu ac fortuito, veras inuenire; tam facilè reperiri posse innumera eorū prædicta perspicuè falsa, & rebus ipsis euentisque confutata. Scitè dixit Cato mirari se quod non rideret Aruspex, Aruspicem cum vidisset: quanta enim quæque res euenit prædicta ab his? aut si euenit quippiā, quid afferri potest cur non casu id euenerit? Quod de Aruspicibus Cato dixit, id profectò per quā belle quadrat in Astrologos: vt nimirum videri debeat, cum mendaci homini ne verum quidem dicenti credere soleamus, quo modo illis, si vel vnum eorum prædictum verum euasit, simpliciter credamus; &

*Lepidum Catonis dictum
vt refert Cic.
lib 2. de Diuinatione in
Astrologos
bellè componens.*

Notet hoc Le-
ctor.

non ex multis potius falsis vni fidem derogemus, quam ex vno quod casu verum euenit velimus innumerabilia falsa confirmare. Verum dicet aliquis, Astrologos nonnunquam esse veridicos, & ea prædicere quæ rei confirmet euentus. prædicunt fanè; sed inconsultè, inscienter, temerè. quis enim est qui totam diem iaculans, non aliquando collimet? Verissimè dici potest de Astrologis, quod olim dixit quidam de oraculis Apollinis; quæ vera fuissent memoria teneri & prædicari; quæ autem falsa, neminem recordari, aut taceri ab omnibus. nam qui veritatem illorum oraculorum defendebant, pauca quædam vera crebro sermone vsurpabant, pleraque falsa silentio premebant. qui autem omnia contemnebant, nec vera nec falsa curabant. Sed causas cur prædicta Chaldæorum sæpè vera esse videantur, extrema hac disputatione aperiemus.

20. *Astromantiam omni tempore à viris sapientibus, & prudentibus esse contemptam & damnatam.*

Septimatio

SEPTIMA RATIO Si hæc diuinatrix astrologia vera esset & certa, sine dubitatione vlla pars esset philosophiæ omniū nobilissima & hominibus optatissima atque honoratissima: tum propter materiæ quam tractat, coelum dico & sydera, dignitatem atque præstantiam: tum propter futurarum rerum, potissimè autem vitæ hominum & mortis casuum & euentorum prænotationem, quas res noscendi auidissimi sunt & curiosissimi mortales. at cum ea doctrina omni tempore à præstantissimis quibusque Philosophis, quinetiam Astrologis, contempta, derisa & damnata fuerit;

maxi-

maximum profectò argumentum est, eam futilem & inanem, & ab omni ratione, fide ac probabilitate vacuum ab illis esse iudicatam. Xenophon in libro de dictis Socratis, quod etiam refert Eusebius libro 14. de Præparatione Euangelica, capite 4. tradit Socratem dicere solitum, cognitionem futurarum rerū quæ in potestate Dei sunt non esse hominibus eas res cognoscere, nec Deo gratū esse si quæ ille occultavit, ea mortales velint nimis studiosè curioseque rimari. Pythagoras, Democritus & Plato longissimis peregrinationibus susceptis, Persarum magos, sapientes Chaldæorum, Aegyptiorumq; sacerdotes adierunt, à quibus occultiora quædam vel ad disciplinas mathematicas, vel ad religionem cultumque deorum pertinentia cognouerunt; diuinatricem autem astrologiam, vel discere ab illis neglexerunt, vel si eam quoque didicerunt, certè nunquam ea vsos esse ipsos, ex eorum scriptis manifestè perspicitur.

Aristoteles, qui vir & quantus? quàm solers, quam subtilis & copiosus in doctrina rerum cœlestium? quam cum aliquot libris diligenter explicuerit, nusquam tamen de istiusmodi Astrologia verbum vllum fecit. Cum autem in libris Meteororum, & de Partibus atque Generatione animalium, præsertim autem in libro Problematum, multarum rerum obscurarum & admirabilium causas perquirat; ad nullius quæstionis enodationem vel admirandi cuiusquam effectus explanationem, istius astrologiæ opera & præsidio est usus. Quin, multa sunt eius scriptis quæ istam Astrologorum doctrinā omnio conuellant; veluti est illud, Futurorū contingentium non esse certā

*Xenophon.
Socrates.*

Pythagoras.

*Democritus.
Plato.*

Aristoteles.

*Sententiæ Aristotelis, quæ
Astromanti-
am è medio
tollunt.*

&

& definitam veritatem: Quæ per accidens quæque rarò vel ad vtrùlibet contingunt, non posse scientia comprehendì: Versari in rebus humanis casum & fortunam quæ fugiant certam hominis intelligentiam: Particularium & corruptibilium effectuum causas proximas & proprias esse particulares atque corruptibiles, ob idque ad perfectam eorum cognitionem non satis esse coelestes & vniuersales causas contemplari: Cœlum non aliter agere in ea quæ sunt infra lunam, nisi per motum & lumen. Nec vsquam ferè indicauit Aristoteles præter solem & lunam, vim & efficientiam aliorum syderum, illud quoque docuit decretis Astrologorum valde contrarium, coelestia signa etiam corporeorum & sensibilibus effectuum, per alias causas auerti & impediri posse.

Eudoxum, Panætium, Auicenna.

Cicero libro 2, de Diuinatione, laudat Eudoxum ætate Platonis & Aristotelis principem Astrologorum: item Panætium Stoicum, Archelaum etiã & Cassandrum, ac Scylacem Halicarnasseum, Astrologorum sui temporis nobilissimos, qui totã hanc rationem Astrologiæ repudiarunt. Auicenna qui post Hippocratem & Galenum principatũ medicinæ obtinet, libro vltimo primæ Philosophiæ negat Astrologis esse credendum in diuinatione futurorum, quia ipsi nec puncta coelestia teneant, neque naturas rerum inferiorum planè necessarias ad faciendum iudicium de rebus futuris, perspectas habeant; neque nitantur demonstrationibus sed probationib⁹ oratorijs & poeticijs Ptolemaeus, quem isti huius artis principem & ducem sequi se dicunt, in libro primo de Iudicijs, cap. 2. Non est, inquit putandum, omnia à supernis causis directò deriuari necessitate quadã inuiolabili,

Ptolemaeus.

ut nulla alia vis quin ita operentur, obsistere valeat. Idem tractatu suo quem vulgò appellât Centiloquium, hoc est, Centum sententiarum, prima eius sententia sic habet. Soli numine diuino afflatti prædicunt futura particularia. Quinta verò sententia huiusmodi est, Potest is qui sciens est, multos stellarum effectus auertere quando naturam earum nouerit, ac se ipsum ante illorum euentum ritè præparauerit. vnde manauit illa multorum sermonibus trita sententia, Sapiens dominabitur astris. Porphyrius in libro de Oraculis confessus est, exquisitam rerum futurarum scientiam ex inspectione syderum, non mortalibus modò, sed multis etiam deorum esse incomprehensibilem. Idem in vita Plotini scribit, eum cum in ista astrologia satis multū temporis, studiij & operæ posuisset, deprehendisse tandem, Astrologorum iudicijs & diuinationi futurarum rerum non esse credendum; eamque diuinationem tum sermonibus tum scriptis confutauisse. quod manifestum est cuius legenti eius libros de Fato & de Prouidentia, maximè verò eum, qui inscriptus est, An stellæ aliquid agant.

Porphyr.

Plotinus.

21. *Cui generi hominum prædictiones Astrologorum arrideant & præbentur, quas S. Ambrosius comparat telis aranearum.*

SI hæc porrò Astrologia vera esset & certa, plurimum sanè adiumenti afferret, prouisione futurorum, ad bene regendam & administrandam republicam, ob eamque causam magno in honore & gloria fuissent Astrologi apud Reges & rerum publicarum Principes: at contra prorsus euenit; nam seuerissimis multorum Principum decretis

Professores diuinationis futura ex astris, publicis multorum Principum decretis esse ciuitatibus eiectos.

& edictis explosam & damnatam & grauissimis supplicijs adictam eam artem inuenimus. Quoties Astrologi seu Chaldæi Roma eiekti sunt principe Tiberio, Vitellio, Deocletiano, Constantino, Theodosio, Valentiniano, præsertim autem Iustiano; quibus huius artis studium & exercitatio, non solum vt inanis & veritatis expers iudicata est, sed etiam vt ciuitatibus & societati hominum noxia & pestilens, semper visa est detestabilis? Sed quid attinet in re manifesta, quæ turbam testium non desiderat, longiorem orationem ponere? Audeo dicere, post hominum memoriam vix fuisse quenquam vilo tempore vel magnitudine ingenij, vel præstantia doctrinæ, vel prudentiæ ciuilis excellentia, vel eximia morum integritate, vel denique insigni aliquo nobilem ac memorabilem virum, qui natalitia Chaldæorum prædicta non quasi meras nugas & quisquiliæ flocci fecerit, penitusque contempserit. Vulgus modo stolidum, ad intelligendum hebes, infirmum ad iudicandum, facile credulum, & noua mira que audiendi & noscendi curiosum, istis nugatoribus & aures & fidem libenter adhibet. Gaudent etiam hisce commentis leuissima quædam ingenia lucri magis quam veritatis cupida, in republica literarum turbulenta ac seditiosa, & sapientiæ optimatibus semper infensa, rerumque vtilium & alijs netarum fastidiosa, nouarum autem & ignotarum, atque adeo etiam in comprehensibilium auidissima: denique quibus non tam cordi & curæ est vera nosse quam videri vulgo ea ipsa scire quæ summi philosophiæ antistites nescire se confitentur.

Hanc rationem egregio S. Ambrosij dicto concludam. Ita scribit Ambrosius libro 4. in Hexameron,

Cui generi hominum prædictiones Astrologorum arvideant & præbentur.

meron, cap. 4. Sapientia Chaldaeorum telæ aranæ comparatur, in quam si culex aut musca inciderit, exuere se non potest: si verò validiorum animantium vllum genus incurrisse visum est, pertransiuit, & casses rupit, infirmos atque inanes laqueos dissipauit. Talia sunt retia Chaldaeorum, vt in his infirmi hæreant, validiores sensu, offensionē habere non possint. Itaque vos qui validiores estis, cū videritis Mathematicos, dicite: Telam aranæ texunt quæ nec vsum aliquem potest habere, nec vincula, si tu non quasi culex aut musca lapsu tuæ infirmitatis incurras, sed quasi passer aut columba casses inualidos præpetis volatus celeritate dissoluas.

*B. Ambrosius
predictiones
Astrologorū
comparat te-
la aranæ.*

22. *Disputatur contra tria fundamenta Astrologiæ
Iudicariæ.*

OCTAVA RATIO. Fundamenta & firmamēta huius artis, aut nulla sunt aut certè infirmissima & fragilissima: hæc igitur ars nulla ratione firma & stabili vitur ad diuinandum; quamobrē nullam quoque apud homines auctoritatem, fidē, ac probabilitatem habere debet. Primum fundamentum istius doctrinæ est, astra habere qualitates omnes elementorum; partim enim esse frigida, partim humida & sicca, si non formaliter saltem virtualiter, hoc est, si non actu saltem effectu, si non in se habendo eas qualitates, certè habendo facultates earum qualitatum effectrices: Saturnum aiunt esse frigidum, Martem siccum, Lunam humidam. Verū hoc, & ratio confutat & experientia. Ratio quidem, quoniam sicut astra omnia sunt lucida & ex se lucem fundunt, ita quoq; calida esse omnia & calefacere necesse est: lux enim,

Octaua ratio.

non sicut omnis per se calefacit, ita frigefacere aut
per se humectare vel exficcare potest. Stemus de-
cretis Astrologorum aientium, ut Lunam, itidem
cetera sydera luce à sole mutuata fulgere. Si igitur
omnium astrorum una est eademque lucis
origo & ratio; qui potest esse tam multiplex, dis-
similis atque discrepans ratio & potestas agendi?
Experientia item hoc ipsum redarguit: in pleni-
lunio enim, cum est lumen Lunæ plenissimū, no-
ctes quoque, Aristotele & experientia teste, cali-
diores existunt. Sed Astrologi præter lucem, alias
in coelo & syderibus vires atque facultates, & à
luce & inter se multum diuersas, mirandorumque
operum causas, quas influentias appellant, com-
menti sunt. Nouitium sanè inuentum; nulli vete-
rum vel Philosophorum vel Astrologorum un-
quam probatum: ac si licet ex eorum scriptis con-
iecturam facere, ne notum quidem illis. Postquam
verò à recentioribus Astrologis in fluentiæ inuen-
tæ & palam probatæ, ab alijs quoque doceri & de-
fendi cœptæ sunt, quis ex Lycæo paulò grauior &
probator Philosophus non eas repudiavit atque
damnauit? Festiuè quidam Asylum ignorantia eas
appellauit: ad influentias enim quasi ad vnicū per-
fugium sese recipiūt, & hanc se in latebrā coniiciūt,
quicumque mirabiliū effectūū proprias & naturales
causas, vulgaribus ingenijs nec in Philosophia ex-
ercitatis occultas, solenter inuestigare ac reperire
non possunt. Et verò si admittuntur influentiæ,
vix dici potest quantoperè debilitetur robur Phi-
losophiæ, deteratur eius dignitas, auctoritas ele-
uetur, miruatur existimatio, denique studium e-
ius apud homines celusque languescat. Quid e-
nim attinet in oculis rerum causis perquirendis
& er-

*Aristoteles.
non esse po-
tentes in coe-
lo influentias.*

& eruendis præclara ingenia Philosophorum tanto studio & conatu laborare, cum in procliu sit, cuiuslibet effectus ex coe'lestibus influentijs rationem petere & afferre? quis enim effectus est, cuius naturalis & vera causa paulò obscurior & abstrusior est, quem non per istiusmodi influentias nullo negotio liceat explicare? Cur magnes ferrum ad se rapit? confestim respondebitur, quia propria eius influentia coelestis eam illi virtutem indidit. Vnde Remora tantulus piscis vim habet sistendi incitatisimum nauigium? in promptu est responsio, nimirum à coelesti quadam influentia, quæ tanta pisciculū illum vi ac potestate roborauit. Quid moror? nullum erit problema, nihil in natura rerum, adeò reconditum & ab intelligētia nostra remotum, denique nihil de his quorum peruestigatio summorum Philosophorum ingenia fatigauit & torfit, quod non quiuīs è circulo Astrologorum & indoctorum hominum vno verbo, scilicet per istas influentias expedire queat.

Verum labore quidem longius: reuertar igitur ad propositum. Si Saturnus quia lucidus est, per lucem calefacit. quomodo idem per influentiam frigefacit? nonne absurdum est in eodem astro duas esse facultates, vnā calefaciendi, alteram frigefaciendi, non diuersas modò sed etiam aduersas & contrarias? cernimus ita esse natura comparatum, vt omnibus in rebus in quibus duæ insunt differentię vel proprietates (vt more philosophico loquar) vna generalis & quæ vni rei communis est cum alijs multis, altera specialis & propria eius rei (cuiusmodi sunt in homine sentientem esse & rationalem) vt semper differentia & proprietas specialis, nobilior & perfectior sit generali.

*Argumenta-
tio contra in-
fluentias.*

rali, vt quæ illam contrahit & determinat, noui
perfectionis gradum & rationem ipsi adiungens
sicut patet in prædicto exemplo hominis, in quo
rationale nobilius est quàm sentiens. At contra
omninò se habet res in hac mirabili Astrologorū
doctrina. Etenim docent ipsi, in Saturno, exem-
pli causa, duas esse proprietates seu facultates agē-
di, vnā generalem & communem ei cum omni-
bus astris quæ est vis illuminandi & per illumina-
tionem calefaciendi: alteram specialem & pro-
priā Saturni, qua ratione differt ab alijs astris, quæ
est facultas frigefaciendi, vel aliqua alia vis alicu-
ius influentiæ. Certum autem est, lucem cœlestem
multo nobiliorem esse quacumque alia qualitate
cœlesti, & facultatem calefaciendi præstantiorem
esse facultate refrigerandi. Præterea, duas esse in
re quāpiam facultates & proprietates ei rei natu-
rales, quarum altera, vt diximus, sit generalis, al-
tera particularis, inter se contrarias, quales sunt
in Saturno secundum istos potestas calefaciendi
per lucem & refrigerandi per influentiam; nec fert
natura rerum, & id fieri nō posse ratio ipsa decer-
nit. Nam vt in corpore multiformi & quod Græ-
ci vocant Heterogeneum, secundum diuersas par-
tes inesse queant cōtrariæ qualitates & facultates,
quemadmodum contingit corpori humano in ce-
rebro & in corde; id tamen conuenire non potest
in astrum Saturni quod est secundum omnes par-
tes vnius formæ ac naturæ: neque enim vna pars
eius habet lucem, altera verò influentiam, sed vt
totum est præditum luce, ita conuenit in eo toto
esse influentiam. Ne multa (non enim consenta-
neum est alieno loco de Influentijs aduersus As-
trologos subtiliter disputare) satis argumenti est

ad tollendas influentias omnium quæ in natura rerum efficiuntur, tametsi noua, singularia, & mirabilia videantur; veras, naturales & proprias causas, atque rationes ex duobus principiis celestibus quæ omnibus sunt conspicua & experimētis quotidianis explorata, motū dico & lucem, plenè cumulatèque ac probabilissimè peti & duci posse, Figuras porro & effigies stellarum quas designant Astrologi in Zodiaco, similitudinem, reddentes quorundam animalium vel hominum, magnam vim habere in ortu cuiusq; censent Astrologi cum tamen per se ac natura sua non sint tales, sed sola eorum imaginatione constant, ab ipsis eo modo confictæ & figuratæ: possent enim fingi etiam ad similitudinem aliorum animalium, domuum, turrium, mensarum, aliarumue rerum. quare valde friuolum & ridiculum est, in eiusmodi figuris quicquam momenti ad diuinandum esse positum existimare.

2.3. *Verum astra natalitia cuiusquam possint esse certa causa omnium quæ ei euentura sunt.*

SECUNDVM fundamentum Astrologorum est; natalitia cuiusque astra esse obseruanda: ex his enim omnes vitæ casus & euentus prouideri & prænotari posse. Sed quis non videt fundamentum hoc esse infirmissimum? cur enim Astrologi non potius obseruent tempus, & coeli atque siderum statum quo quisque in vtero cōceptus, formatus & animatus est? cū in eo plus momenti esse videatur ad diuinandum: quippe tunc primum existit homo, & tunc primum vis coelestis in homine recipitur & imprimitur: Etenim, ante ortum per nouem menses quisque fuit in vtero,

Alterum Astromantie fundamentū. Quam inane sit, natalitia cuiusque hominis astra obseruare ad diuinandum.

potestati & actioni cœlorum subiectus. Cur item non considerant Astrologi alias constellationes & defluxus cœlestes qui contingunt homini sapius post ortum? Cum plerumque vsu veniat, vt illæ virtutes cœlestes insigniores sint effectū, & valentiores ad immutandum hominem, quàm quæ tempore ortus eius fuerunt: effectum enim illum & defluxum astrorum nascenti homini impressum, necesse est variari commutata sepius humani corporis temperatione, vel ob alias potentes constellationes, vel ob educationem, vel ob variam viuendi consuetudinem & rationem, vel ob leges patrias ad quarum normam cogitur quisque vitā, mores, studia, & actiones conformare. Quid quod fortasse nihil illius materiæ primigeniæ quā quisque in ortu habuit, reliquum sit in extrema ætate? hoc enim visum est & multis & magnis Philosophis: nec S. Thomas in I. par. quæst. vlt. art. i. abnuere videtur. Quo concesso, vis illius primi defluxus & effectus cœlestis in ortu hominis ei indita & impressa, necessariò tandem euanescet tota. nisi fingat quispiam eiusmodi virtutem cœlestem migrare ex subiecto in subiectum, tanquam ex domo in domum mutando domicilia: aut cum præsentit interitum suum, aliam pro se sui similem & quasi vicariam virtutem substituere.

24. *Vtrum sit plus momenti in conceptu hominis, quàm in eius ortu, ad diuinandum.*

PLVS autem esse ponderis, aut certè non minus, in conceptu hominis quàm in ortu, magister istorum Ptolemæus locuples testis est. Is enim in tertio Apotelesmatum ita scribit: Cum principiū tēporale hominis aliquod statuatur; quidē natura & per

*An aliquid
primigeniæ
materiæ ho-
minis mane-
at per totam
vitam.
S. Thomas.*

Ptolemæus.

& per se illud erit principium, cū semen vtero genitali admittitur; potentia verò & secundum accidens cum hora partus infans egreditur. Qui igitur horam admissi seminis vel casu vel observatione deprehendit, illam sequi potius debet in proprietatibus corporis & animi dignoscendis, considerando, quæ sint eo tempore stellarum configurationes. cum enim semel à principio semen ex ambientis aëris affectione, certa qualitate disponitur, licet per consequentis conformationis tempora varietur, quoniam tamen propriam cognatamque materiam naturaliter sibi asciscit, magis etiam primæ suæ qualitatis dispositioni assimilabitur. Hæc inibi Ptolemæus. Quibus verbis non obscurè docet, primum & naturale atque efficacissimum hominis principium, esse seminis admissionem hominisque conceptum; atque huic principio potissimè insistendum & inhærendum esse ad prænoscentas hominum affectiones & euentus, tam qui ad corpus quàm qui ad animam pertinet. Sed quia benè nouerat Ptolemæus, punctum illud temporis vel admissi seminis, vel conceptus, vix cognosci posse ab Astrologis; ne illorum iudicia & diuinationes quas ipsi ducunt ex ortu hominis infirmare videretur, mox subiecit, Qui autem horam ignorant principij feminalis, eos necesse est sequi principium natiuitatis. Haly nobilis Astrologus in eo libro quem scripsit de Electionibus, ingenuè fatetur, efficaciam decernendi Fatum hominis esse in hora conceptionis: sed quia hæc nescitur ab Astrologis propterea eos ad horam natiuitatis confugisse. Quin cum Astrologi premuntur argumento Geminorum, quorum cum idem sit ortus, dispar tamen euentus & exitus est; re-

spondere solent diuersitatem euentuum qui sunt in Geminis, ex diuersitate conceptus eorum esse profectam.

25. *De vanitate Astrologorum diuinationem suam extendentium etiam ad ciuitates, non solum ad homines.*

Tarutius Mathematicus.

*omnia que vrbi Romæ con-
tingunt ad
vim astrorum
sub que ea
vrbs à Romu-
lo condita est
referbat.*

S E D vide quousque progressa sit istorum audacia & impudentia: etiam urbium, non hominū modò, facta profitentur hac arte posse prænosci & prænunciari: obseruata enim astrorum compositione quæ fuit cum vrbes conderentur, posse earum casus euentusque omnes prospici ac prænolari. Fecit hoc in vrbe Roma rogatu Varronis, quidam Tarutius Mathematicus vt in Romulo tradit Plutarchus: quam historiam libro 2. de Diuinatione his verbis Cicero enarrat, Quidam L. Tarutius Firmanus familiaris noster, in primis Chaldeis rationibus eruditus, vrbs etiam nostræ natalem diem repetebat ab ijs Parilibus, quibus eam à Romulo conditam accepimus; Romamque, cum esset in iugo Luna natam esse dicebat, nec eius fata canere dubitabat. O vim maximam erroris. etiamne Urbis natalis dies ad vim stellarum & lunæ pertinebat? fac in puero referre, ex qua affectione coeli primum spiritum duxerit: num hoc in latere aut in cemento ex quibus Vrbs effecta est, potuit valere? Ita Cicero.

26. *Cur obseruatio astrologica non valeat æquè in stirpibus & animalibus, quàm in hominibus.*

V E R V M, quærerem equidem ex istis Astromanticis, num velint eorum diuinationem etiam
in

in animantibus & stirpibus valere ut in homine? Si negent, prodent scilicet suam inscitiam; & suæ artis infirmitatē inaneatē atq; fallaciā. Cur enim nō æqualiter valeat in stirpibus atque in homine? immō cur non plus valeat? stirpes namq; multo magis quā homo, à celestium corporū potestate & efficientia naturali necessitate pendent. Et cum minus multa & varia atque incerta stirpibus quā homini soleant accidere, facilior profectō esse deberet eorum diuination, quæ stirpibus quā quæ homini sunt euentura. Sin verò annuunt, similiter in stirpibus ut in hominibus valere astrologicam diuinationem; amicè rogarem ipsos ut diligentissimè obseruarent statum cœli & astorum, eo videlicet tēpore, quo vel prunus, vel cerasus, vel pyrus fereretur; aut cum sementis tritici fieret, & ex illa cœli obseruatione promerent etiam prognostica de illis arboribus, scilicet ut diuinarent quantam illæ arbores prunorum, cerarum, & pyrorum copiam essent laturæ: quantus item ex illa tritici semente spicarum, & in singulis spicis quantus granorum numerus esset prouenturus. hæc si negent à se posse prænosci, fateantur etiam necesse est, non posse ab ipsis futuros hominum casus euentusque profideri.

27. *De antiquitate istius Astrologiæ apud Aegyptios & Chaldaeos.*

TERTIVM fundamentum eorundum Astrologorum est, artem hanc suam certissimis innumerabilium sæculorum experimentis, & constantissimis obseruationibus esse comprobatam. aiunt enim, hanc disciplinam profectam esse ab Aegyptijs & Babylonijs seu Chaldaeis, mortalium omnium antiquissimis. tradit enim Aristoteles in

*Tertium fundamentum
Astrologiæ.*

*Aristoteles.
libro*

Libro. 2. de Cœlo, textu 60. & extremo lib. 1. Meteororum, AEgyptios omnium hominū vetustissimos haberi: & in principio operis Metaphysicorum affirmat, AEgyptios omnium hominum vetustissimos mathematica studia tractare & colere coepisse. Iactabant etiam olim Astrologi, Chaldaeos quadringenta & septuaginta annorum millia in periclitandis experiendisque pueris quicunque nascerentur, posuisse. Verū adeo in aperto & in promptu sunt omnibus istorum mendacia, ut à nobis ea vel confutari vel etiam indicari non sit opus. Etenim ab exordio mundi ad hanc diem, nec dum sex millia annorum effluxerunt. Ab origine verò gentis Chaldaë, hoc est, post euerfionē turris Babel, facta nempe linguarum diuisione, nō sunt adhuc quatuor millia annorum completa.

Picus Mirandulanus.

Picus Mirandulanus in cap. 2. libro 12. aduersus Astrologos, testes ad redarguendam Astrologorū mentitam vetustatem, adhibet Hipparchū & Ptolemæum, principes sanè astronomiæ; qui ubi pro dogmate aliquo constituendo veterum obseruationes afferunt, nullas profectò afferunt vetustiores ijs quæ sub Nabuchodonosoro Chaldaeorum rege apud AEgyptios & Babylonios fuere: ab initio autem impeij regis Nabuchodonosori ad præsentem annum qui ab ortu Domini nostri agitur millesimus quingentesimus octogesimus octauus, non plus bis mille ducetos & triginta duos annos præterijisse constat. Porro commentitiam AEgyptiacarum obseruationum antiquitatem, perbellè ridet & redarguit August. in cap. 40. libro. 18. de Ciuitate Dei: ita enim scribit: Frustrà vanissima presumptione garriunt quidam dicentes, ex quo rationem syderum comprehendit AEgyptius, amplius quàm

Augustinus.

quàm centum annorum millia numerari. In quibus enim libris istum numerum collegerunt, qui nō multum ante annorum duo millia literas magistra Ifide didicerunt? non enim parvus auctor est in historia Varro qui hoc prodidit. sic Augustinus. Sed huic disputationi in qua octo rationibus probare voluimus diuinationem astrologicam esse contrariam veræ philosophiæ, finem hoc loco statuemus.

M. Varro.

NON MODO ASTRA NON ESSE
causas, sed nec esse signa rerum futu-
rarum.

CAPVT IV.

BEATVS Augustinus lib. 5. de Ciuitate Dei, cap. 1. tradit fuisse opinionem quorundam non mediocriter doctorum hominum, quibus visum est non esse quidem astra causas humanorum euentuum,, sed esse tamen eorum vera & certa signa.

28. *Vtrum astra, si non sunt causa, saltem sint certa signa omnium futurorum.*

ORIGENES quidem certè in tomis suis super Genesim, (sic enim memorat Eusebius libro 6. de Preparatione Euangelica, cap. 9.) cum explanaret verba illa quæ sunt in primo capite lib. Geneseos. *Et erunt in signa*, è quibus videlicet verbis huius nostræ disputationis argumentum pertexuimus, prodidit astra esse à DEO posita in cœlo, vt per varios aspectus & coniunctiones præsignificarent quæ consequentibus temporibus tum

vni-

*Liber. qui in-
scribatur
Narratio Io-
seph, ab Ori-
gene citatus.
Plotinus.*

Porphyrius.

*Iulius Sire-
nus.*

vniuersè, tum sigillatim euentura essent, non ta-
men ea efficerent. Itaque cœlum esse dixit velut
quendam librum in quo Deus depinxit atque de-
scripsit quęcumque in toto mundani æui decursu,
suo quęque tempore futura sunt. Ad hoc proban-
dum, citat Origenes librum quendam cui titulus
erat, Narratio Ioseph, olim apud multos in aucto-
ritatem & fidem receptum: in quo Iacob Patriar-
cha inducitur filios suos alloquens hunc in mo-
dum, Legi, inquit, in tabulis cœli quęcunque cō-
tingent vobis & filiis vestris. Plotinus autem cō-
discipulus Origenes idem sensit, idque docet in
libro qui inscriptus est, Vtrum stellę aliquid a-
gant in libro autem de Fato capit. 6. hunc præ-
terea stellarum vsum esse tradit, vt qui illas suspi-
ciant & quasi literas considerent, qui nimirū hu-
iusmodi literaturam nouerunt, futura legant; ex
ipsis figuris comparatione quadam analogica, eo-
rum significationem & intellectum solerter inda-
gantes. Quin, Porphyrius affirmat, cum ipse de se
interficiendo vehementer cogitaret, Plotinū hoc
cœlitus prouidisse, & tanto facinore eum prohi-
buisse.

Hanc sententiam Iulius Sirenus libro 9. de Fa-
to, cap. 35. minimè damnandam censet: & quo
probabilem esse ostendat, aliquot ex diuina Scri-
ptura productis sententijs, eam ornat atque cōfir-
mat. Hoc enim, inquit, non obscure indicat Esa-
ias cum ait in capite 34. *Complicabuntur sicut liber cœli:*
qua oratione significatur, cœlos post diem iudicij
conuoluendos esse atq; complicandos; quasi nunc
cœli instar cuiusdā lib. sint explicati & aperti no-
bis, haud dubie ad legendum. Eodem pertinet il-
lud quod est in Psalmo. 21: *Annunciabunt cœli insti-*

riam eius, & in Psalmo. 18. *Cæli enarrant gloriam DEI,*
 & quod est in primo cap. lib. Geneseos de stellis,
Vt sit in signa, & in Psal. 88. *Conspiciuntur cæli mirabilia*
tua Domine. Nec verò, inquit Origenes, hæc opina-
 tio tollit liberū hominis arbitriū, non magis pro-
 fecto quā prædicta futurarū rerū à sanctis Prophe-
 tis edita, vel præsciētia omnium rerum quæ est in
 Deo. Plotinus scientiam astrorum ea ratione ut a-
 stra signa sunt humanorum euentuum, contingere
 homini aiebat vel singulari quodam Dei mu-
 nere, vel propter eximiam astrologiæ peritiam; ad
 eam enim comparandam, opus esse acerrima in-
 dagatione, summaque solertia.

Origenes.

Plotinus.

Iulius autem Sirenus ne Augustinum quidem
 ab hac opinione abhorruisse putat: quippe in 2. li-
 bro contra Manichæos, cap. 21. cum is ageret de
 hominibus, quorum dum sunt in corpore morta-
 li occulta sunt corda, ita scribit: Neque enim in
 illis corporibus cœlestibus sic latere posse cogi-
 tationes credendum est, quemadmodū in his cor-
 poribus latent, sed sicut nonnulli motus animo-
 rum apparent in vultu, & maximè in oculis; sic in
 illa perspicuitate ac simplicitate cœlestium cor-
 porum omnes omninò motus animi latere non
 arbitror. Hæc ibi Augustinus.

Iulius Sire-
nus.

29 *Vtrum secundum Augustinum astra sint signa o-*
mnium rerum humanarum.

VERVM, si quis locum hunc non prorsus in-
 consideratè legat, planè comperiet Augustinum
 per cœlestia corpora non intelligere orbes cœle-
 stes, sed corpora beatorum hominum, post resur-
 rectionē cœlesti gloria & immortalitate donatæ; &
 pone-

Excutitur lo-
cus Augustini.

ponere eum discrimen inter homines in hisce caducis corporibus viuentes, & eosdem post resurrectionem in glorificatis corporibus immortalē & beatam vitam agentes: quod illi arcana cordium multiplici simulatione callidē tegāt & occultent, ideoque sæpē alios fallant: in his verò manifesta erunt omnium corda omnibus, omnisque prorsus aberit simulatio, fictio atque deceptio. Atque hunc esse verborum Augustini germanum intellectum, ex proximē consequentibus eius verbis palām est: hæc enim subtexuit. Itaq; illi mererentur habitationē illā, & cōmutationē in angelicā formā, quī etiā in hac vita cum possint sub tunicis pelliceis occultare mēdacia, oderūt tamē ea, & timent flagrantissimo amore veritatis; & hoc solū tegunt quod ij qui audiunt ferre non possunt, sed nulla mentiuntur. Veniet enim tempus, vt nihil etiam contegatur, nihil est enim occultum quod non manifestabitur. sic Augustinus. Quare cum Augustinus satis explicatē & apertē loquatur de corporibus hominum glorificatis, non autem de coelis vel astris; demiror sanē Iulium Sirenū tam incogitanter & oscitanter legisse hunc locum, vt propter eum maximē, Augustino affinxerit huiusmodi sententiam, cuius nec vllum eo loci vestigium apparet, & extat apud eundem in lib. de Ciuitate DE I copiosa & grauis confutatio.

30. De natura & varietate signorum.

*Astra non esse
se certa signa
rerum futurarum
Iulian.*

CAETERVM, astra esse signa rerum futurarū, censeo equidem non solū esse alienum à vera philosophia, sed etiam sacris literis contrarium. Ac licet complures earum rationum quas superiori capite tractauimus, etiam valeant ad hoc proban-

bandū; nouis tamen aliquot argumentis quæ propriè eiusmodi sententiam refellant, hoc loco vtendum est. Principio, quod est naturale signum alicuius rei, id vel eius rei causam vel effectum esse, vel vtrumque ab eadem superiori & communi causa proficisci necesse est. nam quod, præter hæc quartum membrum fingi posset, videlicet, vt illud signum necessario sit coniunctum cum causa rei ab illo significatæ, id nõ est diuersum à tertio mēbro: talis enim cōnexio & cōiunctio non aliter esse potest, quā vt causa illa prius ex se pariat id quod est signū: deinde id quod est signatū; aut vt idem quod causam excitat vel admouet ad agendū, simul etiam adhibeat & applicet id quod est signū ad præsignificandum: vtrumque autem horum ad communem causam refertur. Hinc igitur argumentari licet ad hunc modum: Si cœli & sydera sunt signa omnium rerum sublunarium, vel sunt earum rerum causa, sed hoc negat ista opinio: vel sunt effectus, quod nec illi dicent, nec vllus hominum sanæ mentis audebit dicere: aut, quod tantummodo reliquum est, tam coelestia quam sublunaria ab eadem superiori & cōmuni causa proueniunt: quemadmodum Iris signum est serenitatis, non quia sit eius causa vel effectus, sed quia eadem est communis vtriusq; causa. At causam cōmunem coelestiū corporum & sublunariū, necesse est esse vel corporeā vel incorporeā: corpoream quidem nullam, opinor, ponent isti, nullū enim corpus superius cœlis: relinquitur igitur vt omnia referant ad causam incorpoream, hoc est, vel Deum vel Angelos qui mouent cœlos: ita vt, dum Angeli cœlos mouent, in ipsorum cœlorum statu habituque, & in syderū positu & conformatione.

quasi quibusdam suis nutibus, & tanquam notis atque signis inibi descriptis euenta rerum humanarum prænotent atque præmonstrent. At enim uero id multis de causis non est credibile. Etenim qui sic opinantur, fateri eos oportet induci homines ab Angelis ad maxima scelera & execranda flagitia.

Ad hoc, Philosophia docet, nec non Theologia idem tradit; Angelorum nullam esse actionem quam vocant transeuntem, & quæ proximè ab ipsis prouenit, aliam quam motum localem; nec Angelos posse quicquam proximè agere, præterquàm mouere motu locali. Angelos verò qui circumuolant orbem cœlestes, non aliter circa res sublunares operari censent Philosophi & Theologi, quàm per motum & lumen cœli; nam influentias à lumine omninò diuersas paulò superius sustulimus. Per motum autem & lumen cœli, omnes futuros effectus rerum sublunarium, clare distinctè certoque præmonstrari, nemo dicet qui verisimilia & credibilia loqui velit. Deinde, cum eiusdem causæ duo effectus se inuicem necessariò indicant, ut ab eadem causa sic eodem quoque modo ab illa prouenire debet: alioquin fieri non potest ut se inuicem certò indicent: à Deo autem & Angelis quæ in corporibus cœlestibus fiunt, ea necessariò & inuariabiliter se habent: quæ autem in his quæ sunt infra lunam, valde mutabiliter, & ut ita loquar, defectibiliter contingunt.

Hinc alia quoque subtexuntur argumenta. Etenim, quomodo astra quæ sunt certo numero comprehensa, & semper vniuersi modi & necessariò ac immutabiliter ita se habent, signa esse possunt omnium rerum futurarum, quæ propemodum infinitæ sunt

ta sunt multitudine ac varietate, & inter se plurimum differentes atque discrepantes? quomodo eadem syderum positura & conformatio, sub qua vel Gemini, vel alij quamplurimi eodem puncto temporis nascuntur, potest esse certum signum proprie & distinctè præsignificans tot tamque varios ac dissimiles casus & euentus qui in illis cernuntur? quare, si astra sunt signa rerum futurarum, earundem quoque causas esse fatendum est: quod si causas esse negamus, etiam signa esse negandum est.

31. *An Cometa signa sint humanarum rerum.*

DICES, cometas qui in sublimi aëre generantur, signa, esse quæ insignes admodum casus futuros portendant, quorum tamen cometæ nec causæ sint nec effectus: quare idem quoque astris accidere respectu rerum sublunarium, non esse incredibile. At ego, cometas certa signa humanorum casuum & euentuum nunquam concedam, licet hoc tam vulgo persuasum sit, quàm est à Sapiantibus improbarum. Quod si hoc, cum vulgo consentiens opinaret, dicerem cometas à stellis rerum futurarum electricibus excitari, ut eas res antegressi præmonstrent. De stellis autem secus est, his enim nulla est corporea causa superior.

32. *An qui astra faciunt signa rerum futurarum, simul etiam necessariò inducant & astruant Fatum.*

SED quid maltis moror? coguntur istius opinionis Auctores, quanquam id minimè velint, Fati necessitatem inducere: & sanè, magis etiam quàm qui stellas faciunt causas rerum sublunarium.

Etenim, ut stellæ causæ sint eorum quæ fiunt infra lunā, non ideo tamen Fati necessitas existet; quod enim illarum afflatu defluxuque in terris esset efficiendum, id posset vel contrarijs materiæ affectionibus, vel obstantibus causis particularibus impediri. At si astra naturaliter futurarum rerum signa sunt, omnino euenire necessarium est quod ab illis significatur: alioquin essent signa inania & fallacia. Et cum Deus ea instituisset ad significandum, & in cœlo tanquam in quodam volumine ea descripsisset veluti notas futurarum rerum indices; si euentus rerum cum illarum significationibus non congruerent, vel Deus earum auctor & institutor ignorans esset futurorum euentuum, vel fallax. Denique, si astra præsignificant quæ futura sunt; aut præmonstrant quæ faciendā sunt à causis particularibus, non quidem omnibus sed aliquibus tantū: sed hoc improbable est ac figmenti simile; cur enim stellæ prænotent futuros effectus aliquarū particulariū causarū potius quàm aliarum, vel cur non similiter præmonstrent omnes, cum omnium similis ratio sit? aut stellæ præsignificant omnes futuros effectus causarum omnium particularium: hoc si est, nullæ profecto reliquæ fiēt causæ per quas quo minus eueniat quod à stellis præsignificatur, impediri & prohiberi queat. Ex quo fit necessariò, ut omnia quæ infra Lunā fiunt, immutabili necessitate Fati nexa vinculaque teneantur: quod nec istius sententiæ defensores sentiunt, & id sentire impium est.

*Explicatur
locus Isaie ex
cap. 34.*

Testimonium autem illud Isaie productum ex 34. capite, *Cœli sicut libri complicabuntur*: quod inter cætera Scripturæ testimonia paulò superius commemorata, solum habere aliquid difficultatis,

ris, & nonnihil negotij facessere videtur; variè interpretatum reperio: ita tamen, vt nulla interpretatio quæ modo vel probati sit Auctoris, vel sit ipsa probabilis, quicquam illi sententiæ suffragetur. Iustinus martyr respondens ad questionem nonagesimam quartam Orthodoxorum, qua quærebatur quemadmodum intelligendum esset quod dicitur ab Esaia, fore vt coelum aliquando velut liber complicaretur, sic ait; Quemadmodum coeli creationem diuinæ literæ per similitudinem conferunt aliquando cum pellis extensione, dicentes: *Qui extendit coelum sicut pellem*, aliquando cum firmato fumo, *Coelum*, inquit, *ceu fumus firmatū est* aliquando cum rotunditate cameræ, *Qui extendit*, inquit, *coelum velut cameram*: Sic è diuerso, coeli dissolutionem per comparisonem conferunt cum alijs rebus, vt apud Esaia cum volumine inuoluendo & implicando, sicut apud Dauidem Psal. 101. cum vestimento veterascente & commutante. Sic Iustinus. Hieronymus verò super illis verbis hæc scribit, Considerandum, quod non dicat interire coelos, sed replicari siue complicari quasi librum; vt postquam omnia peccata aperta fuerint & relecta, complicantur qui prius aperti fuerant, vt nequaquam vltra scribantur in eis delicta multorum. In Scriptura enim dicuntur coeli annunciare iustitiam DEI, reuelare iram eius, & probare ac testificari hominum scelera.

Iustinus martyr.

Psal. 101.

Esaia 51.
iuxta 70.
Interpretes.

Esaia 40.
iuxta 70.
Interpretes.
Beatus Hieronymus.

Sanctus Thomas & Nicolaus de Lyra aliter exponunt: Complicabuntur, inquit, coeli tanquā liber, hoc est, non exercebunt vltra Ethnici astromantiam suam; nec posthac ex astris diuinare audebunt euenta hominum, quasi legerent in syderibus

B. Thomas
Lyranus.

ribus descriptos casus & euentus futuros. Alij sic interpretantur: Non patebit amplius introitus in regnum cœlorum, sed ianua cœlestis clausa erit. Sunt etiam qui explanant hoc modo, Ministerium & vsus cœlorum atque syderum exhibitus homini ante diem iudicii, postea esse desinet: nam licet non prorsus interibunt cœli, alio tamen statuerunt, & quibus nunc funguntur ministerijs & obsequijs hominum causa, ab illis post diem iudicii quoquo modo vacabunt: quæ vacatio pulchrè declaratur ab Isaia similitudine libri, quem posteaquam eo vsi sumus, nec amplius nobis vsui futurus est, complicare & claudere solemus.

Nec displicet mihi interpretatio eorum qui adiunt, illa similitudine declarari; tantam fore diuinæ iræ & vindictæ demonstrationem aduersus gentes de quibus illic Esaias loquitur; tantam rerum omnium perturbationem & confusionem; tantam denique hominum tristitiam dolorem & conflictationem; vt præ magnitudine mœroris atque doloris, & præ animi perturbatione & opressione, videantur hominibus cœlestia lumina restingui, stellæ de cœlo cadere, motusque earum conturbari, denique cœlum complicari & recedere. nam quod hic dicitur complicari, in Apocalypsi dicitur, recedere vel abire. sic enim habes in cap. sexto, *Et cœlum recessit: sicut liber inuolutus.*

*Antiquus
mos Hebræo
vni scribendi*

Sed quo planior sit & facilior ad intelligendum etiam non valde doctis similitudo libri qua vsus est Esaias, sciendum est, apud Hebræos antiquitus libros sacros diuersa forma scribi & compingi solitos esse, quàm nunc scribuntur libri apud nos. Habebant enim vnum duntaxat folium siue membranam oblongâ, quæ circa cylindrum siue axem ligne-

lignem circumplicabatur, instar lineæ telæ radio textorio circumuolutæ. Videbantur autem huiusmodi libri aliquam referre cœlorum similitudinem & imaginem, quia sicut axem illum ligneum qui in medio voluminis est, complures ipsius membranæ ceu spiræ, altera super altera ambiunt & circumdant: ita hanc terram quæ medium totius uniuersi axem tenet, cœlestes orbes alter super alterum, collocati in orbem circumplectuntur. Verum de testimonio Esaïæ satis dictum sit; cuius cum tam multe ac varix sint expositiones, nulla earum tamen mirificos istos astrorum Lectores, Interpretes, ac Vates adiuuat.

*QV A R A T I O N E N O N N V L L I A S T R O -
logi multa vera prædixerint.*

C A P V T V.

R E S T A T, quò tandè ad exitum hæc disputatio finemq; perducatur, vt causas aperiamus, cur permultæ quorundam Astrologorum prædictiones veræ fuerunt, & cum rebus ipsis euentisque mirabiliter cōgruentes. hanc enim quæstionem, cum eius mentio supra incidisset quomelius, commodiori scilicet loco tractari posset, in extremam hanc disputationem reiecimus.

Licet igitur prædictiones Astrologorum plerumque falsas esse verissimum sit, & à nobis supra factis explicatum; quoniam tamen & olim proditum est à multis, hodieq; admodum vulgare est, quin etiam à grauibus viris, quibus non credere difficile est, pro certo traditur, fuisse quosdam Astrologos quorum pleræque omnes prædictiones veræ fuerunt, vsu ipso euentuq; comprobata, & vix

vnum aut alterum de plurimis eorum prædictis secus euenit quàm illi prænuñciauerant: age, nos etiam hoc credere in animum inducamus, ne per uulgatæ hominum opinioni quasi publica fide & auctoritate confirmatæ, aduersari videamur. Concessa autem veritate huiusmodi prædictionū, causas eius disquiramus, videlicet qua ratione certò potuerint ab Astrologis futura prænuñciari, quæ quod incerta sunt, vim & notionem humanæ intelligentiæ fugiunt. Non longum faciam: equidem asseueranter affirmo, si quæ prædictiones Astrologorum veræ fuerunt, earum veritatem non ex veritate firmitateque artis astromanticæ quam nullam esse satis superque ostensum est, sed alijs ex causis proficisci: quæ autem sint huiusmodi causæ, breuibus explicabo.

33. *Quatuor cause, propter quas nonnunquam prædicta astrologorum vera canunt.*

34. *Instinctu demonum agi nonnunquam homines ad diuinandum.*

PRIMA CAUSA. Veritas istarum prædictionum nonnunquam prouenit ex pacto & societate quam iniuit Astrologus cum dæmone; vel ex occulto eius afflatu & instinctu, quo etiam nescientes homines ad diuinandum instigantur. Hoc tradit Augustinus extremo cap. 7. libro 5. de Ciuitate Dei: Non immerito, inquit, creditur, cum Astrologi mirabiliter multa vera respōdent, occulto instinctu fieri spirituum non bonorum, quorū cura est has falsas & noxias opiniones de Astralibus fati, inferere humanis mentibus atque firmare, non horoscopi notati inspecti aliqua arte, quæ
nulla

nulla est. Sic Augustinus.

35. *Quot modis Dæmon futura, aut ipse præsentire,
aut homini præmonstrare soleat.*

D A E M O N autem suggerit homini quod ab eo
diuinetur, vel palam se oculis eius aspectabilem
& conspicuum offerens, eumque futura humanis
verbis prædocens: vel formatis in aëre vocibus
præsignificantibus futura, citra vllā corporis spe-
ciem & figuram: vel immissa scriptura aliqua quæ
futararum rerum prædictiones cōtineat: vel dor-
mienti per somnia aut vigilianti afficiendo & cō-
mouendo phantasmata, fingendoque phantasmata
idoneè ad repræsentandum id quod diuinandum
est, atque incitando hominem ad prædicendum id
quod repræsentant phantasmata. Scire autem po-
test dæmon futura quæ prædocet hominem, reue-
latione Dei per bonos Angelos ei facta: nonnun-
quam enim Deus ad agendum aliquid utitur dæ-
monum ministerio. Solet etiam dæmon prænun-
ciare homini futura quæ ipsemet postea factururus
est: solet ob incomparabilem sui motus celerita-
tem quæ in longinquis locis remotisque mundi
regionibus geruntur, ea ad homines qui longissi-
mè absunt deferre. Potest item dæmon ex clande-
stinis consilijs, verbis, scriptis, ex signis quæ in
corpore tam exterius quàm interius apparent, oc-
cultas hominum cogitationes & deliberationes
tam præsentis quàm futuras solertissimè conie-
ctando, cognitæ habere. Idemque coniicit ex præ-
paratione causarum aliarumque rerum quæ ad ge-
rendum aliquid debent concurrere. Denique, ob
incredibilem subtilitatem & solertiam mentis, ob
tantam tot millium annorum experientiam, pro-

pter perfectam rerum omnium naturalium absolutamque scientiam, callidissimus atque sagacissimus est ad præsentendum & prænosendum futura.

Augustinus.

Hoc ipsum quod hîc docuimus, quia enucleate aperteque tradit Augustinus in libro 2. de' Genesi ad litteram, capite 17. libet verba eius adscribere, De fatiis, inquit, syderum qualeslibet eorum argutias, & quasi de mathesi documentorum experimenta, quæ illi Apotelesmata vocant, omnino à nostræ fidei sanitate respuamus. Talibus enim disputationibus etiam orandi causas nobis auferre conantur, & impia peruersitate malis factis quæ rectissimè reprehéduntur, ingerunt, accusandum potius Deum auctorem syderum, quàm hominum scelera. Ideoque fatendum est, quando ab istis vera dicuntur, instinctu quodam occultissimo dici, quem nesciêtes humanæ mentes patiuntur. Quod cum ad decipiendos homines fit, spirituum seductorum operatio est: quibus quædam vera de temporalib⁹ rebus nosse permittitur, partim quia subtilioris sensus acumine, partim quia corporibus subtilioribus vigent, partim experientia callidior propter magnam longitudinem vitæ partim à sanctis Angelis, quod ipsi ab omnipotente Deo discunt etiam iussu eius sibi reuelantibus, qui merita humana occultissimæ iustitiæ sinceritate distribuit. Aliquando autem iidem nefandi spiritus etiam quæ ipsi facturi sunt, velut diuinando prædicunt. Quapropter bono Christiano, siue Mathematici, siue quilibet impiè diuinantium, maximè dicentes vera cauendi sunt, ne consortio dæmoniorum animam deceptam, pacto quodam societatis irretiant. Hactenus sunt Augustini verba.

36. *Quot modis & quàm grauitèr peccent, qui Dæmonum vel istorum Astrologorum opera vtuntur ad diuinandum.*

CETERVM, grauiſſimo ſe obſtringunt ſcelere, quicumque cupidi futura noſcendi conſulunt dæmones, vel Astrologos dæmonum opera vtentes ad diuinandum. Multis autem modis in eo ipſo peccari poteſt: primò ſi quis conſulat dæmonem de futuris, vel dæmonis diſcipulum Astrologum, ratus eſſe dæmoni futura omnia exploratè percepta. hoc enim cum vnius DEI proprium ſit noſſe futura, ſi quis eandem cognitionem etià dæmoni tribueret, in pietatis & idolatriæ crimen eſſet. Deinde, ſi crimini vertitur cum excommunicato ab Eccleſia communionem & ſocietatem habere, quantum crimen erit cum diabolo acerrimo Dei & Eccleſiæ inimico & implacabili hominum hoſte, pacto & ſocietate cõiunctum eſſe? & quem Deus ab omni ſocietate fidelium ablegauit ad inferas & tartareas ſedes, æternisquæ ſupplicijs mācipauit, eo & amico, & magiſtro atq; doctore vti velle? Poſtea, qui dæmonis familiaritate vtitur in magnum certumquæ periculum animam ſuam obijcit, vtpote quam dæmon eiufmodi prædictionũ illecebris circumuenire ac perdere vehementer cupit. Peccat etiam grauiſſimè, quiſquis Astrologos conſulit, quo per illos aliorum hominum occulta peccata cognoscat. His accedit, immane flagitium eſſe, propterea dæmonem vel Astrologum conſulere, vt eorum conſilio vel auxilio magnum aliquod ſcelus perpetrari queat.

37. *Iſtius*

37. *Istiusmodi Astrologos ferè improbos & flagitiosos esse.*

Istos autem veridicos, vt ferunt, Astrologos demonum esse familiares & discipulos, multa nec obscura sunt indicia: Primò, improbitas morum vitæque impuritas & sordes: Tum, contemptus omnium quæ ad Christianæ disciplinæ ac pietatis cultum exercitationemque pertinent: Postea, odisse lucem, fugitare conspectum congressumque hominum, rarò versari in publico, ferè in obscuro & abdito, proculque arbitris viuere: Ad hoc, de ipsorum fide ac religione, mala, nec sanè immerito ac temerè, hominum existimatio: Denique multi de istis capti à censoribus fidei nostræ, quos Inquisitores vocant, vel vltro vel coacti, habita scilicet quæstione admotisque cruciatibus, suam cum dæmone societatem & familiaritatem cõfessi sunt verum de prima causa satis.

SECUNDA CAUSA. Astrologos diuinare futura, nonnunquam accidit ex occulta diuinæ prudentiæ dispositione quæ, vt in 4. & 7. lib. Confessionum inquit Augustinus, cæcas & improbas mentes consultorum aliquoties ignoto quodam instinctu sic agit, vt nescientes proferant, quæ consulentes vel ex eorù meritis vel ex abyssu iusti iudicij Dei oporteat audire.

38. *De vsu sortium apud Antiquos ad prænotificanda futura.*

H V C refere etiam conuenit sortes antiquis vsitatas, quando videlicet versibus alicuius poëtæ sortitò acceptis, quid eis futurum portenderetur, inquirebant: quo modo nonnunquam contingebant illis carmina vel præsentibus, vel futuris negotijs

negotijs mirè congruentia: velut Alexandro Se-
uero etiamnum adolescenti, nec imperium spe-
ranti, dum Virgilianas sortes scrutatur, versus ex
libro AENEIDOS 6. exiêre, qui futurum illi imperi-
um præsignificabant his verbis.

*Tu regere imperio populos Romane memento:
Hæ tibi erunt artes, pacisq; imponere morem;
Parcere subiectis, & debellare superbos..*

NEC mirum ita euenire, DEO volente ideo-
que mentem mouente; linguam moderante, &
sortes aptè ad id quod præsignificari vult miscen-
te ac temperante: qui non solum ex ore Balaam
arioli & falsi vatis, sed etiam ex ore asinæ qua ille
ariolus vehebatur, verissima futurorum edidit
oracula.

Numer. 23.
& 24.

39. *Permissu DEI, nimis cupidos sciendi futura, la-
queis demonum irretiri, & varijs ac perniciosis er-
roribus implicari.*

NON est hoc loco in præteritis reliquendum,
quod valde sapienter & salutariter monet Augu-
stinus in libro 2. de doctrina Christiana, cap. 22.
& 23. ait enim permissu Dei nonnunquam vsu ve-
nire, vt dæmones vel per ipsos etiã homines mul-
ta vera prædicant; quod nonnulli eiusmodi diui-
nationum, etiam cum superstitione atque impie-
tate nimium studiosi atque curiosi, noxia persua-
sione seducti, in maiora & magis execranda flagi-
tia, ita se derelinqui à Deo promeriti præcedenti-
bus suis peccatis, prolabantur: Sed præstat hic
Augustini verba subscribere. Hinc fit, inquit, vt
occulto quodam iudicio diuino cupidi malarum
rerum

Augustinus

rerum homines tradantur illudendi & decipien-
 di, pro meritis voluptatum suarum illudentibus
 eos atque decipientibus præuaricatoribus Ange-
 lis; quibus ista pars mundi infima secundum pul-
 cherrimum ordinem rerum, diuinæ providentiæ
 lege subiecta est. Quibus illusionibus & decepti-
 onibus euenit, vt istis superstitiosis & perniciosis
 diuinationum generibus, multa præterita & futu-
 ra dicantur, nec aliter accidant quàm dicunt: mul-
 taque obseruantibus secundum obseruationes suas
 eueniant. quibus implicati curiosiores fiant & se-
 se magis magisque inferant multiplicibus laqueis
 perniciosissimi erroris. Hoc genus fornicationis
 animæ salubriter diuina Scriptura non tacuit, ne-
 que ab ea sic deterruit animam, vt propterea talia
 negaret esse sectanda, quia falsa dicuntur à profes-
 soribus eorum, *Sed etiam si dixerint vobis, inquit,*
& ita euenerit, ne credatis eis. Non enim quia ima-
 go Samuelis mortui Sauli regi vera prænunciavit,
 propterea talia sacrilegia quibus imago illa præ-
 sentata est minus execranda sunt: aut quia in Acti-
 bus Apostolorum ventriloqua foemina verum te-
 stimoniū perhibuit Apostolis Domini; ideo Pau-
 lus Apostolus pepercit illi spiritui, ac non potius
 illius dæmonij correptione atq; exclusionem munda-
 uit. Omnes igitur artes huiusmodi vel nuga-
 toriæ vel noxiæ superstitionis, ex quadam pesti-
 fera societate hominum & dæmonum, quasi pacta
 infidelis & dolosæ amicitiae constituta, penitus
 sunt repudianda & fugienda Christiano. Sic Au-
 gustinus. His causas adiungunt quidam alias duas,
 minus fortasse probabiles, non minus tamen fre-
 quentes vsuque compertas.

Deuter. 13.
1. Reg. 28.

Actor. 16.

40. Multos diuinare futura, magis ex prudentia
 & vsu rerum humanarum, quam ex arte astro-
 logica.

TERTIA CAUSA. Non pauci diuinant nō
 tam peritia artis astromanticæ quæ nulla est, quā
 singulari quadam sagacis ingenij solertia, & mul-
 tiplici humanarum rerum peritia vsusque, & ex-
 quisita eorum hominū quibus diuinationo fit, nego-
 tiorum, morum, studiorum, & ingeniorum ob-
 seruatione atque notitia. Etenim quidam sunt qui
 perspectis quorundam hominum temperamentis
 & affectionibus corporum, studijs item, exercita-
 tionibus, institutis, familiaritatibus, denique vir-
 tutibus aut vitijs, multa euentura eis prouident,
 ipsisque magna asseueratione & auctoritate præ-
 nunciant ac plerumque diuinant. Ad hoc genus
 diuinationum pertinet, si quis principem tyran-
 nicè tractantem ciues, & crudeli dominatu pre-
 mentem, à suis eum occisum iri prædixerit homi-
 nemque frequentissimum in furtis & rapinis, su-
 spendio periturum; religionis contemptorem, fal-
 sæque doctrinæ profeminatorem contra veritatem
 fidei & Ecclesiæ Catholicæ auctoritatem, ignis
 supplicio mulctatum iri. Hoc genere diuinatio-
 nis vsus est Annibal qui perspecta imperitia atque
 temeritate Terentij Varronis & C. Flamminij Ro-
 manorum Coss. & Imperatorum, Afris victoriā,
 Romanis insignem cladem valde fidenter & asse-
 ueranter prædixit; eamque prædictionem mox
 certaminis exitus, plurimis Romanorum
 millibus interfectis, comprobauit.

*Diuinationis
 Annibalis.*

41. *Nimiam credulitatem ac leuitatem consulētium Astrologos, interdum conducere vt eorum prädicta vera cadant.*

QUARTA CAVSA. Non raro Astrologorum diuinitas vera existit ob stultam consulentiū credulitatem: multi namque facillime credunt quæ dicuntur ipsis de rebus quas vel maximè optant, vel timent vehementer atque perhorrescunt. Solet enim eiusmodi credulitas instillare animis cōsulentiū magnā spem rei bonæ à diuinis promissæ, vel ingentem metum iniicere tristitiam & acerborum casuum calamitatisque ab illis prænunciatæ. Hi autē duo affectus animi, cū potentissimi sint ad afficiendū & cōmouendū hominē, crebrò efficiūt, ac certè multū proficiunt, vt humana negotia ad prædictos fines perducantur. Etenim vehemēs quædam spes ardensque desiderium excitant atque incitant homines vt ad bona ipsis promissa sedulo se comparent, & omnibus suis opibus viribusque contendant: quo fit, vt ob eam rem plerumque quò intendunt, optatorum suorum & alienorum promissorum compotes facti, perueniant. Ex aduerso autem metus, paor, horrorque prædictorum malorum atque calamitatum, sæpè faciunt homines cunctanter ac dubitanter aggredi negotia, timide ac negligenter persequi, & quocumque obiecto impedimento turpiter & infelicitè deferere, eaq; ratione in prænunciata ipsis mala delabi. Luculenta eius rei exempla reperimus in Romano exercitu, cui (vt scribit Liuius) cum auguria & auspicia secreto inspecta infantum belli exitum minarentur auspices & duces ne militem in arma euntē funesto nuncio con-

T. Liuius.

LIBER III. DE DIVINAT. ASTROLOG. 236

consterant, versis in contrariam partem auspicijs omnia fausta & triumphalia portendi & à Dijs promitti mentiti sunt. quo mendacio utiliter decepti milites, alacriter praelium inierunt, fortiter pugnarunt, & hostes quos auguria victores fore prae monstrabant, foeliciter vicerunt. Contra verò cum Nicias dux classis Atheniensium, incognita sibi lunæ defectione portendi ratus classis naufragium, si ea nocte portum egrederetur, cum stulto metu occupatus oppressusque discessum differt; à Siracusanis cum tota classe captus est. Verum ne disceptatio hæc longius quam initio promissimus, & quam fert instituti nostri ratio producat, hinc finem disputandi de diuinatione astrologica facimus.

*Nicias dux
Atheniensium
exitialis
in scitia.*

E I N I S.

Q IN-

INDEX RERVM

PRAECIPVARVM IN TRA-

ctatu de Magia contentarum.

A.

A rchimedis sphaera. fol.	17
Archimedis scientia potentia.	19
Actio Daemonum est duplex.	31
Apollonij subula leonis,	34
Astronomica Magia quid sit.	50
Aurum chemicum non potest vendi pro vero.	72
Argentum viuum non est materia omnium metallo- rum sicut nec sulphur.	74
Authoris sententia de auro alchimistico.	81
Animalia generari possunt solo calore ignis.	83
Auripigmentum est species veri auri.	83
Alchimia ars cur non videatur esse vera.	84
Alchimia vsus non est permittendus in republica.	85
An aliquid primigenia materia hominis maneat per totam vitam.	212
Annibalis somnium de vastatione Italiae.	127
Alexandri Magni somnium.	129
Animus noster cur sit habilior in somno ad percipien- das reuelationes diuinas.	136
Argumenta S. Scripturae quibus astrologica diuinitio refellitur.	159
D. Augustini notabilis oratio in reconciliatione cum Eccle-	

INDEX.

Ecclesia cuiusdam Mathematici.	165
animaduersio in Petrum de Aliaco.	167
argumentatio valida contra Astrologos.	169
Astrologorum predicti nes si essent vera, essent odio- sa hominibus.	192
Astrologorum predictiones cui generi hominum arri- deant.	312
Astrologorum fundamenta.	214
Aristotelis sententia tollunt è medio Astromantiã.	202
3. Ambrosius comparat predictiones astrologorum tela aranea.	220
Astra non esse certa signa rerum futurarum.	221
Annibalis diuinationo.	240
Auctoris sententia quomodo facta sit à Magis Phara- onis virgarum in serpentes mutatio.	111. 107
Amnes retrofluentes.	35

B.

Boëtij opera mira.	19
D. Basilij argumentatio contra Astrologos.	177

C.

Columba lignea volans.	19
Caput aneum loquens.	19
Calor cœlestis & elementaris non differunt specie.	82
Cham fuit idem qui Zoroastres.	87
Cassiani opinio de origine Magia.	89
Cause quinq; cur dormientibus multa diuinitus reue- lentur.	135
Cause quatuor cur diuina somnia sint aliquando ob- scura.	141
Caietani sententia aduersus p̃dictiones astrologorū.	163

INDEX.

Catonis dictum in Astrologos. 200

D.

- Demonēs cur simulent animas demortuorum. 65
 Deus cur sit passus prodigia fieri à Magis. 112
 Demonum natura & munus secundum Platonē. 122
 Demonēs cur olim non doctis sed imperitis somnia de-
 derint. 139
 Demonum astutia in dandis somnijs. 141
 Deus varijs modis afficit homines per somnia. 143. 174
 Decreta contra Astrologos iudiciarios. 157
 Dilemma aliquod contra Astrologos. 192

E.

Epicureorum opinio de somnijs. 117

G.

- D. Gregorius sex somniorum causas tradit. 125
 Eiusdem memorabilis sententia de somnijs. 132

H.

- Historia Iannis & Mambri Magorū Pharaonis. 104
 Homeri commentum pro distinctione verorum som-
 niorum. 120
 Hebraeorum antiquus mos scribendi. 228

L.

- Lamiarum ingenium & libido. 11
 Liberi arbitrij vsus nanquā est perfectus in somno. 147

M.

- Magorum fragmenta. 8
 Magorum opera varia. 5
 Magi Persarum quales. 13

Magia

INDEX.

<i>Magia naturalis.</i>	13
<i>Magia naturalis triplex.</i>	14
<i>Magi quomodo demonibus imperent.</i>	26
<i>Magia varia species.</i>	48. 66
<i>Magia vsus.</i>	99
<i>Magia vetita diuinus legibus.</i>	ibid.
<i>Magia vnde tanta authoritas.</i>	94
<i>Magia origo prima à Damone.</i>	90
<i>Miraculum quid sit.</i>	44
<i>Miraculorum verorum tres gradus.</i>	45
<i>Miraculorum verorum quinq; differentia à falsis & simulatis.</i>	45
<i>Mortuos nulla vi magica posse reuiuiscere.</i>	12

N.

<i>Necromantia vsus antiquus.</i>	60
<i>Necromantia confutatio.</i>	62
<i>Nicia ducis Atheniensium inscitia exitialis.</i>	232

O.

<i>Opera quæ possunt demones facere.</i>	32
<i>Opiniones tres de serpentibus Magorum Pharaonis.</i>	
105. 106. 107.	
<i>Oenomaus confutator oraculorum Apollinis.</i>	160
<i>Origenes disputatio contra Astrologos.</i>	166

P.

<i>Porphyrij dubitationes nouem, quomodo Magi demones inuocent.</i>	27
<i>Philonis sententia de origine Magia.</i>	86
<i>Porphyrius quid senserit de veritate somniorum.</i>	123
<i>Pythagora mos & consuetudo.</i>	124

INDEX.

Petrus Aliacus plurimum peccauit contra chronographiam.

198

Professores diuinandi futura, aliquando fuisse electos è ciuitatibus.

210

R.

Remora piscis.

21

Refellitur ars Cabalistica tanquam inanis.

53

Rationes quinq; pro Alchymistis.

78

Religio & disciplina Christi tenebras Magicarum artium è mundo discussit.

95

Ratio cognoscendi somnia duplex.

131

Ratio quedam contra Astromantiam.

162

S.

Salomonis Magia naturalis.

20

Statua per se incedentes.

33

Statua loquentes more humano.

33

Samuel an fuerint verus qui per Phytionissam representatus est Sauli.

56

Smerdes Magus inuasit regnum Persarum.

69

Sulphur non est materia metallorum omnium.

74

Somnia omnia esse vera Stoicorum & Phythagorae opinio.

116

Sententia quedam vera de somnijs.

118

Somniorum causa.

118. 128. 130.

Sententia varia de causis somniorum.

121

Somnium Cyri.

ibid.

Synesius mira sed falsa de spiritu phantastico tradit.

124

Somniorum demonis duo genera.

129

Somnia quedam impijs hominibus data sunt à Deo.

140

Somni-

iorum quatuor genera sine vitio possunt obser-
ari. 142

animum Salomonis cur illi fuerit datum, 150

T.

Thomae sententia de operibus Magorum. 11

Thomae argumentum contra Necromantiam. 62

Testimonia scripturae de somnijs. 119

Tertulliani sententia de Necromantia. 64

V.

res quomodo possint esse causa efficientes rerum a-
liquarum. 24

utilitates artis Chimicae. 76

unitas maior eorum qui observant somnia quam a-
stra. 145

usus rationis saepe est liber in somno. 147

ita hominis est instabilis, qui non secundum ratio-
nem sed sensum vivit. 192

X.

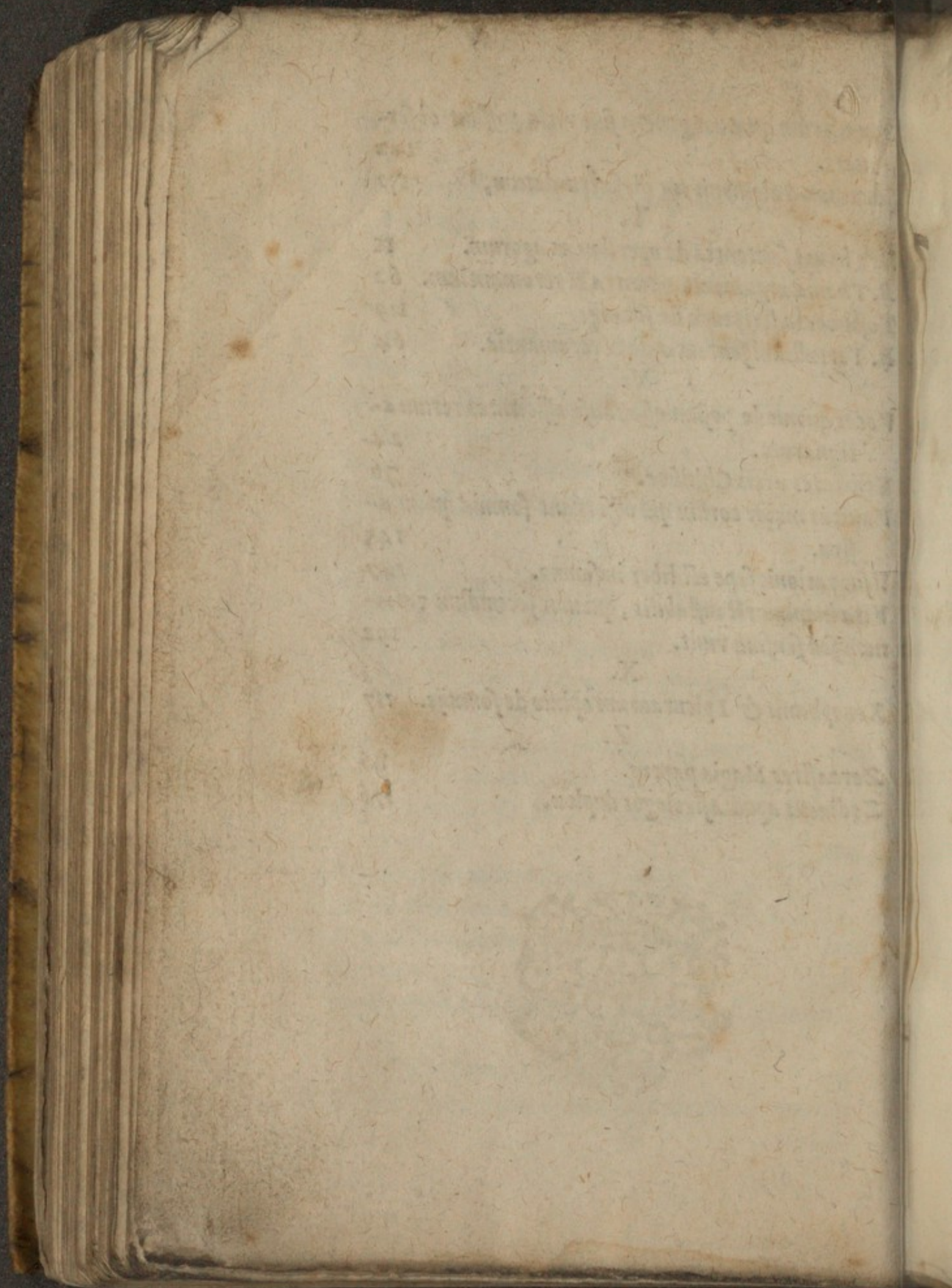
Democriti & Epicuraeorum opinio de somnijs. 117

Z.

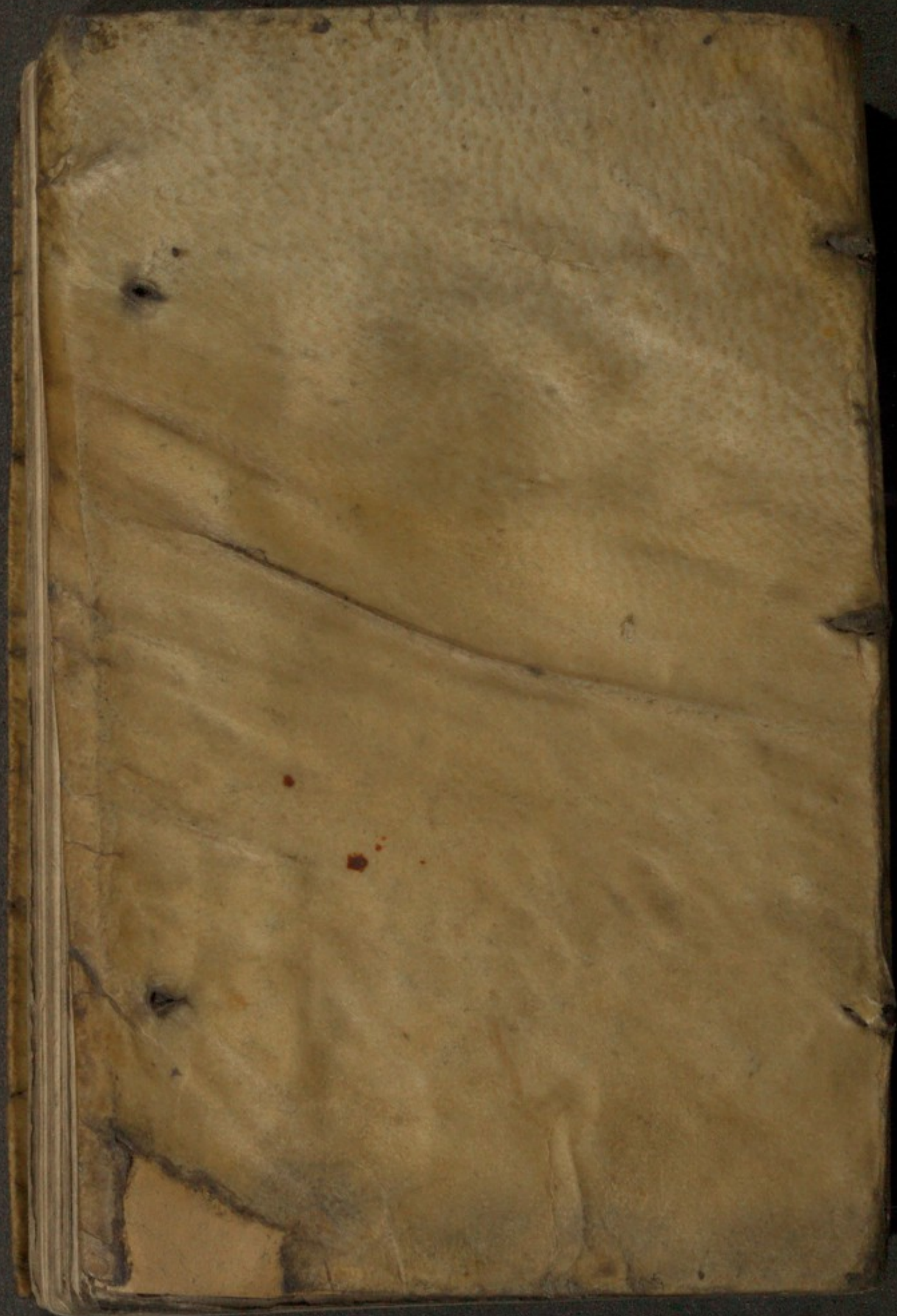
Zoroastres Magiae parens. 86

Zodiacus apud Astrologos duplex. 176

RM

DE
MAGIA

Etc.

—

PERERU

